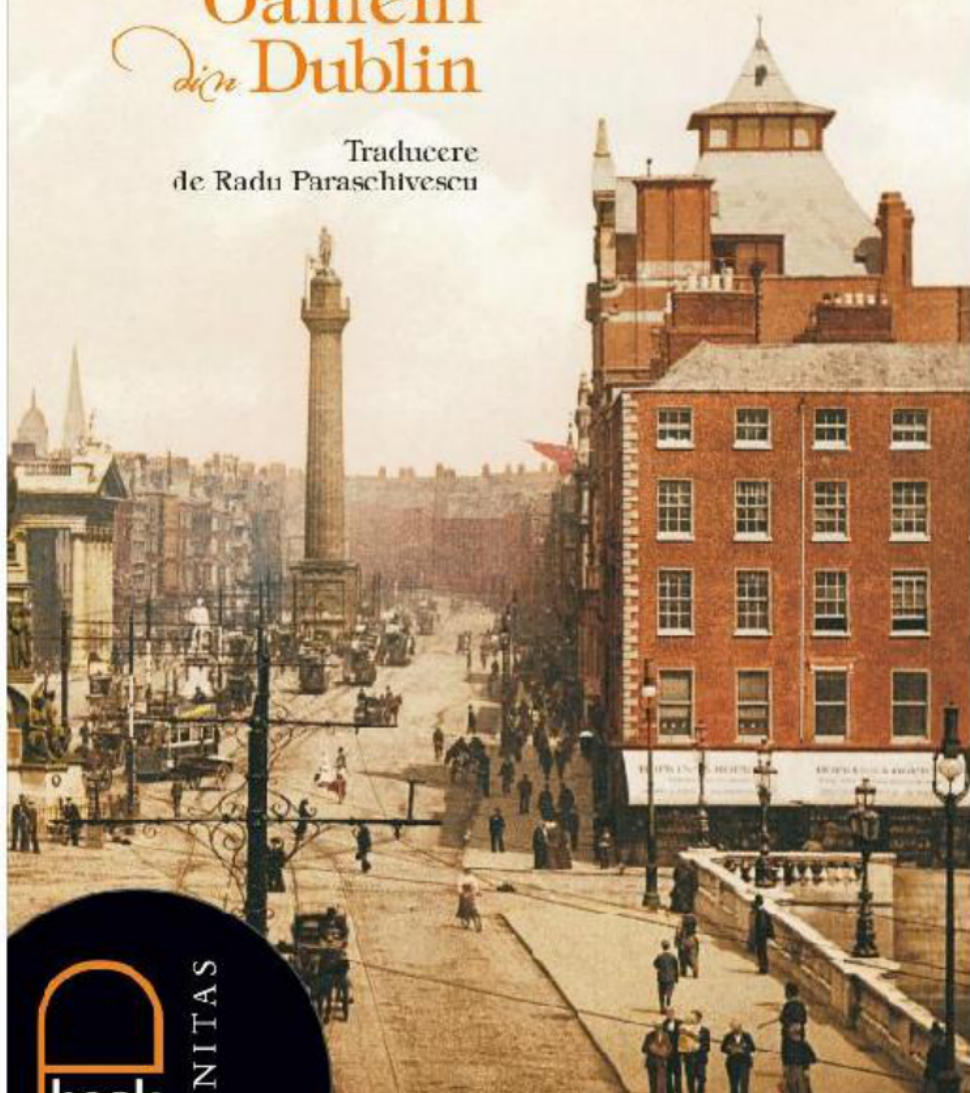


*Seria de autor*  
**JAMES JOYCE**

**Oameni  
din Dublin**

Traducere  
de Radu Paraschivescu



# JAMES JOYCE

## Oameni *din* Dublin

Traducere  
de Radu Paraschivescu

## Geografii și geometrii joyceene

La șaptezeci de ani de la moarte, James Joyce rămâne, incontestabil, unul dintre cei mai mari scriitori ai secolului XX. Despre cărțile lui s-au scris biblioteci întregi. Doar Shakespeare, în lumea anglo-saxonă, s-a bucurat de mai multă atenție critică (Dettmar, 2004:17). O operă de dimensiuni relativ reduse – un volum de povestiri, trei romane, o piesă de teatru și două volume de poezii – a revoluționat nu numai limba și literatura engleză, ci cultura în ansamblul ei, precum și felul în care gândim și scriem despre ea. James Joyce are astăzi o poziție sigură în canonul literar universal. Nici măcar inamicii ideii de canon n-au argumente să conteste forța estetică a textelor lui Joyce, o forță dată, printre altele, de măiestria limbajului, originalitate, putere cognitivă (Bloom, 1995:27-8). Proza lui Joyce își păstrează prospețimea deoarece, deși personajele și incidentele descrise sunt ancorate istoric și geografic, scriitura transcende cu dezinvoltură aceste coordonate, plasându-le într-un universal neafectat de trecerea timpului.

Influența lui Joyce este atât de covârșitoare, încât conviețuim cu el chiar și atunci când nu ne dăm seama – când citim alți scriitori, ne implicăm în alte forme de artă sau ne lăsăm pur și simplu copleșiți de multitudinea de manifestări ale culturii populare din jurul nostru. Toate acestea sunt marcate de tehnici consacrate de opera autorului irlandez (fragmentarism, parodie, intertextualitate, cronologii fluide, finaluri care în loc să conchidă ridică și mai multe întrebări etc.). Proza sa are capacitatea extraordinară de a fi renăscut, de a se fi lăsat reinventată în toate momentele istorice și culturale care i-au succedat. Drept urmare, orice reeditare și orice traducere nouă a cărților sale sunt mai mult decât bine-venite. Paginile care urmează vor încerca să ofere o scurtă istorie și o posibilă abordare a *Oamenilor din Dublin*, prima și singura culegere de proză scurtă a lui Joyce. E, inevitabil, o lectură limitată, una din multele posibile sau imaginabile.

Să recunoaștem: Joyce însuși – faimos pentru lipsa de modestie – și-ar fi putut imagina cu greu o carieră postumă atât de glorioasă. *Oameni din Dublin*, *Portret al artistului la tinerețe* și *Ulise* au avut toate parte de o traiectorie a publicării complicată. *Oameni din Dublin* a putut să apară abia după zece ani de incertitudini, văzând lumina tiparului în 1914. Primele povestiri ale volumului au fost scrise în cadrul unei colaborări – oarecum surprinzătoare – cu *Irish Homestead*, publicația unei organizații agricole. George Russell, redactorul consultant al revistei, impresionat de talentul tânărului Joyce și de sărăcia în care acesta trăia, îi scrie în 1904 întrebându-l dacă n-ar putea scrie ceva „simplu, rural?, însuflețit?, plin de patos?“, care să

nu-i șocheze prea tare pe cititori (Ellmann, 1982:163). Cerințele lui Russell ar fi trebuit să ducă, în mod logic, la refuz. „Simplu“ și „care să nu șocheze“ nu erau însușiri care să i se potrivească lui Joyce. Cu toate acestea, irlandezul acceptă provocarea, scriind rapid o primă variantă a povestirii „Surorile“.

Correspondența lui Joyce din perioada respectivă scoate la iveală un element surprinzător: e evident că, de la început, el își gândește textele nu ca povestiri separate, ci ca episoade menite să funcționeze și împreună, într-o structură mai apropiată de un roman decât de un volum de proză scurtă. În afara primelor trei texte („Surorile“, „Eveline“, „După cursă“, toate apărute în 1904), restul povestirilor sunt scrise având în minte structura volumului întreg.

Caracterul unitar al cărții e dat, în primul rând, de geografia sa. Într-o scrisoare din 1904, Joyce atrăgea atenția: „Când te gândești că Dublinul e capitală de mii de ani, că e al doilea oraș al Imperiului Britanic, că e aproape de trei ori mai mare decât Veneția, e ciudat că nici un artist nu l-a oferit încă lumii“ (Ellmann, 1982:208). În *Oameni din Dublin*, el își asumă tocmai rolul de a pune pe harta artistică a lumii locul copilăriei și tinereții sale. Însă portretul pe care-l face orașului e departe de a fi măgulitor. De la bun început, Joyce își exprimă intenția de a scrie o serie de povestiri care să dezvăluie centrul „acelei hemiplegii sau paralizii pe care mulți o consideră oraș“ (Ellmann, 1982:163). Cele douăsprezece texte trimise spre publicare în 1905 au caracteristicile unei „naturi (aproape) moarte“. Evenimentele sunt cvasi-inexistente, iar personajele, indiferent de vârstă, au ca numitor comun incapacitatea de a se sustrage nu numai atmosferei paralizante a orașului ca atare, ci și paraliziei mentale, egoismului și frustrărilor care îi domină.

În forma inițială, manuscrisul este acceptat de editura londoneză a lui Grant Richards, care îi propune un contract la începutul lui 1906. În februarie, Joyce adaugă suitei o a treisprezecea povestire, „Doi tineri galantoni“. Idee complet nefericită, ca pentru a confirma clișeul asociat acestei cifre nenorocoase: tipograful, care lucrase deja volumul, citește textul și îl găsește nepotrivit din punct de vedere moral. Mai mult, recitește cartea și, drept urmare, obiecțiile se înmulțesc: limbajul ar fi grosolan, vulgar chiar, iar subiectele sunt departe de a fi acceptabile. Conform legilor britanice în vigoare la vremea respectivă, nu doar editura, ci și tipografia era responsabilă pentru conținutul publicațiilor, riscând astfel procese penale. Spre disperarea lui Joyce, proiectul este abandonat.

Chiar dacă nu reușește să-l facă pe Richards să revină asupra deciziei, corespondența cu care Joyce îl bombardează este extrem de relevantă, deoarece dezvăluie intențiile autorului, dă măsura ambițiilor sale, relevând o impresionantă intransigență, izvorâtă din

încrederea uluitoare pe care Joyce a avut-o din prima clipă în scrisul său și din convingerea că demersul și abordarea prozelor sunt perfect justificate artistic. Într-una din primele scrisori, Joyce explică:

„Intenția mea a fost să scriu un capitol din istoria morală a țării mele și am ales Dublinul ca scenă pentru că orașul mi-a părut a fi centrul paraliziei. Am încercat să-l prezint publicului indiferent în patru ipostaze: copilărie, adolescență, maturitate și viață publică. Povestirile sunt aranjate în această ordine. În cea mai mare parte, l-am scris într-un stil de o zgârcenie scrupuloasă și cu convingerea că numai cineva foarte cutezător ar îndrăzni să modifice, să deformeze chiar, prezentarea a ceea ce a văzut și auzit. Mai mult de-atât nu pot face“.

Ce s-ar alege de acest „capitol“ dacă Joyce ar ceda și ar face modificările cerute de editură și tipografie? Cu toate că acceptă unele mici modificări, Joyce refuză orice schimbare care ar afecta substanța cărții. Rămâne convins că „scriind capitolul meu de istorie morală exact cum l-am scris, am făcut primul pas spre eliberarea spirituală a țării mele“. Nu e vina lui, îi mai spune el exasperat lui Richards, că „povestirile mele duhnesc a cenușare și buruieni și măruntaie“. În plus, nu are nici un dubiu că Richards va „încetini cursul civilizației în Irlanda“ dacă-i împiedică pe irlandezi să se privească pe sine în „oglindea mea frumos lustruită“ (corespondență citată în Ellmann, 1982:221-22). Era anul 1906 și Joyce avea douăzeci și patru de ani.

Scriitorul va încerca ani buni, fără succes, să publice volumul, care ajunge la cincisprezece titluri, prin adăugarea povestirilor „Un norișor“ și „Cei morți“. Singura consolare a acestor ani de frustrări este apariția în 1907 a volumului de poezie *Chamber Music*. De poeziile sale Joyce însă e mult mai puțin sigur – ca dovadă, va avea tot restul vieții sentimente contradictorii în legătură cu *Chamber Music*. Editurile cărora li se adresase între timp îi ridică în față aceleași obstacole, mai ales legate de conținutul și limbajul textelor. Disperat, apelează din nou la Grant Richards, care se hotărăște de data aceasta să-și asume riscul. Astfel, în 1914, la zece ani de la începerea proiectului și la șapte ani de la finalizarea lui prin scrierea ultimei povestiri, *Oameni din Dublin* este publicat într-un tiraj de 1250 de exemplare.

După agitația creată în jurul său și în ciuda temerilor editorilor, apariția volumului nu suscită reacții adverse. Procesele penale întârzie să se ivească, vânzările sunt modeste, iar recenziile, căldute – nici entuziaste, nici fâțiș ostile. Deși se lamentează în stilul lui epistolar dramatic de această situație, Joyce se găsește deja într-o nouă etapă: *Portret al artistului la tinerețe* începuse să apară în foileton în revista *The Egoist*, prin intermedierea lui Ezra Pound, și va fi publicat în volum în 1916. 1922 va fi anul apariției lui *Ulyse*, romanul care îi

aduce nu doar consacrarea, ci și celebritatea.

După așteptarea de un deceniu pentru a vedea lumina tiparului, *Oamenii din Dublin* a mai stat pe tușă câteva zeci de ani până să beneficieze de o atenție critică de substanță. Principalul motiv este explozia provocată de *Ulise* pe scena literară europeană (și nu numai), la care se mai adaugă impactul uriaș al romanului și prejudecata conform căreia proza de debut nu este la înălțimea experimentelor ulterioare.

Correspondența citată mai sus dezvăluie nu doar argumentele lui Joyce în lupta cu editorii, ci și cele două direcții principale pe care criticii s-au simțit obligați să le urmeze. Pe de o parte, remarcile autorului referitoare la felul în care este scrisă cartea, precum și vehemența în a-și apăra opiniile au justificat apariția a nenumărate analize insistând pe realismul sau naturalismul textelor. Această abordare s-a ramificat și într-o obsesivă explorare a palierului simbolic. Preocupați de ce se află dincolo de „zgârcenia” stilului lui Joyce, critici cum ar fi Marvin Magalaner și Richard M. Kain (1956) au construit o interpretare simbolică halucinantă, copleșitoare, impresionantă în multe privințe, dar și problematică prin ambiția de a explicita exhaustiv intențiile autorului.

Pe de altă parte, viziunea lui Joyce i-a determinat pe o serie de critici să se axeze pe legăturile complexe dintre povestiri și pe imaginea de ansamblu pe care acestea o oferă. Reconsiderările critice ale ultimilor treizeci de ani, făcute sub influența teoriilor poststructuraliste, au pus sub semnul întrebării însăși nevoia de a explicita, de a stabili sau fixa înțelesul textelor. Din această perspectivă s-a articulat în sfârșit și caracterul artificial al delimitărilor de gen formă-conținut. Așa cum spune Patrick A. McCarthy (1998:2), „Joyce devine exemplul suprem de scriitor modernist în ale cărui texte este practic imposibil să se diferențieze forma de conținut”. Dincolo de aceste etichete critico-academice, ce ne interesează la apariția unei noi traduceri în limba română este relevanța lui Joyce în general, a *Oamenilor din Dublin* în particular, pentru cititorul contemporan. E important să stabilim felul în care textul nu numai că supraviețuiește cu succes, ci dispune de mecanisme prin care se reinventează și reîmprospătează neconținut.

S-a spus nu o dată că, în ordinea povestirilor, *Oamenii din Dublin* începe și se termină cu un mort. Faptul că primul mort este efectiv prezent, tangibil, iar ultimul e doar o prezență imaginată, resuscitată prin procesele instabile și manipulative ale memoriei, e doar unul din aspectele fascinantei călătorii pe care o propune cartea. E o călătorie care ne poartă pe străzile Dublinului, dinspre copilărie înspre maturitate și moarte, dar și dinspre o curiozitate (lingvistică și nu numai) ce se vrea satisfăcută înspre acceptarea ambiguității

constitutive a limbajului și existenței.

Tranziția se manifestă și la nivelul vocii narative. Primele trei povestiri din volum, cele care formează grupul copilăriei, sunt scrise la persoana întâi, ceea ce pare să îi ofere cititorului un acces mai direct la personaje. Senzația de apropiere e înșelătoare însă, textele fiind marcate de echivoci și absențe. În celelalte texte, Joyce folosește persoana a treia și stilul indirect liber, încercând o echilibristică între viziunea și limbajul limitate ale personajelor și alunecările de obicei ironice sau cinice într-o voce narativă mai informată decât a acestora.

Dacă pe de o parte putem vorbi de tranziții (de vârstă, abordare narativă, prezență materială etc.), pe de altă parte avem de-a face și cu un palier al constantelor pe care Joyce le explorează în fiecare povestire și care contribuie în măsură decisivă la caracterul unitar al povestirilor. Prima dintre ele, „Surorile“, atrage atenția, încă din primul paragraf, asupra acestor preocupări recurente:

„De data asta, nu mai avea la ce să spere: era al treilea atac. Seară de seară, trecusem prin dreptul casei unde locuia (era în timpul vacanței) și cercetasem pătratul de geam luminat; și seară de seară îl găsisem luminat în același fel, slab și egal. Dacă ar fi murit, îmi spuneam, aș fi văzut reflectarea lumânărilor pe perdelele întunecate, fiindcă știam că trebuiau așezate două lumânări la căpătâiul mortului. Îmi spusese adeseori: «N-o să mai fac mulți purici pe lume», dar nu-i luasem niciodată vorbele în serios. Acum știam că erau adevărate. În fiecare seară, pe când îmi ridicam privirea spre fereastră, îmi șopteam cuvântul «paralizie». Întotdeauna îmi sunase ciudat în urechi, aidoma cuvântului «gnomon» din Euclid și a cuvântului «simonie» din catehism. Însă acum îmi făcea impresia unei creaturi malefice și păcătoase. Mă umplea de frică, și cu toate acestea abia așteptam să mă apropiu și să-i văd lucrătura fatală“.

Nu mai există nici o speranță pentru părintele Flynn, prietenul băiatului-narator din prima povestire, după cum nu mai este nici o speranță pentru majoritatea locuitorilor pierduți în labirintul dublinez. Avem de-a face cu un copil maturizat înainte de vreme, fascinat de cuvinte, de viața lor de sine stătătoare și de misterul pe care par să-l ascundă. Paralizia, creatura aceea malefică și păcătoasă, nu e doar a preotului, ci a întregii lumi pe care Joyce încearcă să o descrie. Paralizia fizică a lui Flynn se transformă într-o metaforă a numeroase alte forme de paralizie de care suferă protagoniștii cărții: paralizia vizuală, incapacitatea de a reacționa a băiatului-narator din „O întâlnire“, când este confruntat cu perversiunea adultă; paralizia emoțională a lui Eveline, care se dovedește incapabilă de a se rupe de viața de abuz fizic și afectiv pe care o duce; paralizia creatoare a Micului Chandler din „Un norișor“, înțepenit într-o slujbă și o căsnicie pe care le percepe ca pe o închisoare, precum și în fantezii sterile

despre succesul său artistic; paralizia financiară a lui Jimmy din „După cursă“, care nu reușește, în ciuda discursului grandoman, să țină pasul cu bogații săi amici; coma spirituală indusă de alcoolismul protagonistului din „Dubluri“; frigiditatea emoțională și sexuală care îi condamnă pe domnul Duffy la singurătate și pe doamna Sinico la moarte în „Un caz dureros“; paralizia politică a Irlandei de după moartea lui Charles Parnell, descrisă în „Ziua Iederei în sala comisiei“; rictusul Mariei din „Pământ“, sugerând din nou paralizia emoțională a protagonistei, și exemplele ar putea continua. La toate acestea se adaugă o paralizie sintactică. Bătrânul Cotter din „Surorile“, dar și o sumedenie de alte personaje din celelalte povestiri, nu reușesc să-și termine propozițiile (probabil nici gândurile). Construcțiile neterminate, formulările aluzive îl mențin pe băiatul-narator din prima povestire, dar și pe cititor, într-o expectativă înfrigurată, amânând perpetuu și aproape derridian semnificația, lăsând doar urme, ecouri.

Atmosfera în care trăiesc oamenii din Dublin este îmbâcsită de corupția sugerată de noțiunea de simonie. În viziunea lui Joyce – viziune care va căpăta dimensiuni copleșitoare în *Portret* și *Ulise* – Biserica Catolică poartă o mare responsabilitate pentru degradarea existenței spirituale a Irlandei. Măsura în care s-a insinuat în toate aspectele vieții private și publice – de la familie la educație și de la afaceri la politică – este egalată doar de nivelul de perversiune pe care l-a atins. Există numeroase elemente în cele cincisprezece povestiri care atrag atenția atât asupra caracterului dubios al clerului, cât și asupra practicilor suspecte ale instituției în ansamblu. Părintele Flynn oferă din nou un prim exemplu sugestiv. El îi dezvăluie copilului fascinat o serie de taine bisericești și ni se sugerează chiar că ar fi nutrit speranțe ca acesta să îmbrace sutana. Pe de altă parte, descrierile băiatului și ale surorilor bătrânului oferă imaginea unui preot decrepit, dezamăgit, îndepărtat de îndatoririle sale bisericești. Aflăm de la surori că necazul a început cu „potirul ăla pe care l-a spart“, deși n-ar fi trebuit să-și facă griji, potirul fiind gol. Incidentul ar putea semnifica pierderea credinței, o rupere care îi tulbură echilibrul mental din ultima perioadă a vieții. În plus, relația dintre el și copil rămâne învăluită de un mister ușor stânjenit și stânjenitor, propozițiile suspendate ale bătrânului Cotter părănd să sugereze un interes poate nu tocmai firesc din partea preotului.

Preoții-profesori de la școala băieților din „O întâlnire“ se remarcă doar prin atitudinea agresivă, iar în „Pensiunea“ condamnarea bisericii e invocată abia după ce fiica și-a pierdut onoarea sub atenta supraveghere și tacita încurajare a mamei. Despre preotul care-și face scurt apariția în „Ziua Iederei în sala comisiei“ ni se spune că are „o mică problemă de afaceri“ cu Fanning și că e un soi de „oaie neagră“.



„Grația divină“ se referă la iertarea pe care biserica e dispusă să o ofere „oamenilor de afaceri“. Părintele Purdon, „botezat“ astfel de Joyce după o stradă din cartierul bordelelor din Dublin, dar al cărui nume trimite și la *pardon* (iertare în engleză), se erijează în „contabil spiritual“ și declară că Isus înțelege „tentațiile vieții“. Tot ce trebuie să facă acești „oameni de afaceri“ este să-și examineze catastifele și conștiințele, iar dacă se întâmplă să fie ceva în neregulă, nici o problemă, „grația divină“ le va rezolva. Diversele tranzacții financiare – bănuțul de aur pe care Corley îl arată la finalul aventurii sale, banii ca motivație estetică în „O mamă“ sau moneda pe care Gabriel i-o strecoară lui Lily – trimit și ele cu gândul la noțiunea de simonie.

Același prim paragraf din „Surorile“ oferă și o posibilă cheie de lectură a povestirilor. Ea e sugerată de „gnomon“, cel de-al doilea cuvânt care îl fascinează pe copilul-narator. Gnomonul euclidian la care se referă băiatul reprezintă figura geometrică rămasă după ce un paralelogram mai mic a fost extras dintr-unul mai mare cu care avea laturi comune. În această accepțiune, cuvântul funcționează ca metaforă tocmai pentru înțelesul trunchiat, semnificația mereu amânată menționată anterior. Din acest punct de vedere, e perfect justificată poziția lui Peter Mahon în *Joyce: A Guide for the Perplexed* (2009), care susține că gnomonul, și nu mult-discutata epifanie, care stă însă la baza structurii romanului *Portret al artistului la tinerețe*, este de fapt tehnica structurală de bază a *Oamenilor din Dublin*. Phillip Herring susține același punct de vedere când spune că „gnomonul ar putea fi o sinecdocă a absenței, parte dintr-o retorică politică a tăcerii în cadrul mai mare al limbii“ (citat în McCarthy, 1998:7). E figura din care lipsește ceva, golul care ademenește să fie umplut; sugerează absența, marea constantă a acestor povestiri. Există multe absențe, multe lucruri lipsă în volum, și multe lucruri neterminate. Printre ele, propoziții și chiar povestirile în sine.

Dacă povestirea „Surorile“ seduce prin felul în care anticipează atât temele, cât și tehnicile cu care Joyce jonglează pe tot parcursul volumului, merită să ne oprim puțin asupra ultimului text, pentru a încerca să înțelegem în ce măsură „Cei morți“ le încununează. Povestirea e scrisă în 1907, cu intenția de a încheia volumul, într-o perioadă nefericită petrecută de Joyce la Roma ca funcționar la bancă. În acel interval, atitudinea față de Irlanda și Dublin pare să fi suferit o oarecare modificare. În excelenta sa biografie, Richard Ellmann insistă asupra faptului că izolarea și mai pronunțată din Roma, precum și sentimentul de degradare profesională care-l bântuie îl fac pe Joyce să recunoască și existența unor trăsături pozitive ale concetățenilor săi. În toamna lui 1906, Joyce face surprinzătoarea afirmație conform căreia irlandezii sunt cel mai civilizat popor al Europei, deoarece sunt cel mai puțin birocratici. Iar într-o altă scrisoare către fratele său

Stanislaus mărturisește:

„Când mă gândesc uneori la Irlanda, mi se pare că am fost inutil de sever. N-am exprimat în nici un fel (în *Oameni din Dublin* cel puțin) atracția exercitată de oraș, căci nu m-am simțit nicăieri în largul meu de când l-am părăsit, cu excepția Parisului. Nu i-am exprimat izolarea ingenioasă și ospitalitatea. Din câte pot să-mi dau seama, această ultimă «virtute» nu există nicăieri altundeva în Europa. I-am nedreptățit frumusețea: căci are, după părerea mea, o natură mult mai frumoasă decât ce-am văzut prin Anglia, Elveția, Franța, Austria sau Italia“ (Ellmann, 1982:231).

Ca urmare, o anumită căldură, afecțiune chiar, se face simțită în ultima povestire, iar discursul lui Gabriel Conroy la masa festivă este centrat tocmai pe ospitalitate ca principală calitate a irlandezilor. În ciuda clișeelelor și ironiilor de care perorația lui Conroy nu e lipsită, Joyce încearcă, în felul său indirect și susceptibil, să retușeze puțin lucrurile.

„Cei morți“ e ilustrarea perfectă a felului în care scriitorul exploatează absența ca prezență obsesivă, a modalității în care realismul sau naturalismul aparent, care au generat atâtea glose pe marginea povestirilor, se dovedește trunchiat, un gnomon care invită la intervenții textuale ce deconstruiesc abordarea mimetică. Narațiunea e imaginea într-o oglindă decorporalizantă a „Surorilor“ – cadavrul efectiv prezent acolo este înlocuit aici cu fantoma, sau amintirea, unui mort. Cadavrul absent domină însă ultima parte a povestirii și este eșafodajul pe care se construiește revelația lui Gabriel Conroy. O revelație care, deloc surprinzător, îi dezvăluie protagonistului tocmai ambiguitatea constitutivă a oricărei percepții (ce se vede/aude etc. e doar un semn, un supliment temporar pentru ce se ascunde dincolo de imagine, sunet), precum și inseparabila coexistență a viilor și morților.

Petrecerea anuală a surorilor Morkan, pretextul întâlnirii, reprezintă o ocazie ideală pentru intersectarea și suprapunerea planurilor temporale (trecut, prezent, viitor) și a celor existențiale. În ciuda vârstei celor două surori și a faptului că nu se mai bucură de aceeași bunăstare ca pe vremuri, reuniunea rămâne de la an la an la fel de „desăvârșită“, aducând sub același acoperiș și la aceeași masă membrii familiei, prietenii statornici ai acestora, ba chiar și câțiva din elevii domnișoarelor Morkan. Evident, caracterul repetitiv al festivității întărește senzația de rutină paraliza(n)tă pe care Joyce a construit-o cu multă atenție pe parcursul celor paisprezece povestiri anterioare. În ciuda faptului că o asemenea ocazie ar trebui să fie caracterizată de o bună dispoziție care să conoteze principiul vital, seara amplifică, de fapt, ecoul vidului, atmosfera de dezintegrare prezentă și în textele precedente, rămânând fidelă principiului morții anunțat de titlu.

Conversația se învâрте obsesiv, la fel ca și calul bunicului Morkan ce mergea în cerc, în jurul subiectelor morbide, de la invocarea tenorilor din trecutul nu foarte îndepărtat (pe care însă nu-i mai ține nimeni minte) la călugării care dorm în sicrie ca să se pregătească pentru marea trecere.

Gabriel Conroy, protagonistul povestirii, profesor și jurnalist cu oarecare reputație, se simte de la început stingher în casa mătușilor sale. Pus la punct de Lily când o întreabă de planurile de măritiș și atacat de Miss Ivors din pricina anglo- și euro-filiei sale, Gabriel simte cum i se topesc egocentrismul și egoismul. Relația cu propria soție este și ea tensionată, Gabriel oscilând între adorație, jenă (Gretta e o „țărăncuță cu dichis“, i-a spus mama lui cândva, iar intelectual o percepe ca inferioară) și, semnificativ, incapacitatea de a o recunoaște când o zărește în capul scărilor sau de a-i asocia vreun simbol. Își regăsește într-o oarecare măsură încrederea în sine în timpul discursului pe care, din nou conform tradiției, îl ține înainte de cină, dar aceasta îi va fi iremediabil spulberată la întoarcerea în camera de hotel, când, în loc să-i răspundă avansurilor erotice, Gretta îi mărturisește un episod sentimental din trecutul ei.

În interacțiunea de final dintre cei doi soți, Gabriel se vede confruntat cu paradoxul aparent al prezenței copleșitoare a celor absenți și cu propria absență din viața soției sale. Povestea Grettei despre Michael Furey, tânărul care a murit din pricina dragostei pe care i-o purta, ilustrează puterea exercitată asupra celor vii de către morți. Lumea lui Gabriel se prăbușește sub greutatea „întâlnirii“ cu spectrul lui Michael Furey, iar printre ruinele eului său se strecoară „numeroasele legiuni ale morților“. (Într-o foarte scurtă paranteză, merită observat simbolismul numelor – Michael și Gabriel trimițând cu gândul la cei doi arhangheli –, precum și faptul că, în engleză, titlul „The Dead“ are o ambiguitate care servește perfect scopurilor deconstructiviste ale lui Joyce. Din păcate, această imprecizie numerică nu poate fi păstrată în limba română.)

Finalul povestirii este probabil unul din cele mai cunoscute și comentate pasaje din opera joyceană. Într-o proză de o subtilitate și un lirism impresionante, Joyce încheie într-adevăr magistral experimentul figurii absenței care este *Oameni din Dublin*. Trecut de paroxismul crizei, Gabriel își dă seama că el, cel de la începutul serii, practic nu mai există. Trebuie subliniat și că schimbarea nu e însoțită de un sentiment de triumf, ci de retractilitate, abandon și penitență: „Unul câte unul, se transformau cu toții în umbre. Mai bine să treci cu semeție pe lumea cealaltă, în flacăra deplină a vreunei patimi, decât să te-mpuținezi și să te ofilești de bătrânețe“.

Gândurile lui Gabriel, eliberate de cenzura pe care o reprezintă încrederea în limbaj, devin din ce în ce mai ritmate, o înlănțuire

poetică trimițând la o multitudine de semnificații. „Lacrimi generoase“ îi cad pe obraji și înțelege că, de fapt, în ciuda retoricii și a fanteziilor erotice ce l-au obsedat în ultimele ore, nu știe ce înseamnă să iubești o femeie. În numeroasele comentarii pe marginea acestui final s-a insistat foarte mult pe noțiunea de epifanie. E indubitabil că Gabriel are un moment de iluminare, care îi zguduie din temelii edificiul identitar. Dar avem mai degrabă de-a face cu un gnomon, o revelație incompletă. E adevărat că „sufletul lui se apropiase de ținutul unde sălășluiesc numeroasele legiuni ale morților“. Dar, deși e „conștient de existența lor încăpățânată și șovăielnică“, lui Gabriel îi e cu „neputință să priceapă“ această prezență absentă sau absență prezentă pe care nostalgia Grettei o forțează în așa-zisul „realism“ al textului. Sunetul fulgilor lovindu-se pe geam îl readuce pe Gabriel în lumea „de aici“, dar viziunea este tot una reflectată, indirectă. Întins în pat alături de înstrăinata sa soție, Gabriel vede de fapt umbra fulgilor proiectată de lampa de pe stradă. „Venise vremea să se pregătească de călătoria spre vest“, își spune Gabriel, o afirmație demnă de *Ulise*, în posibilul său polisemantism. Apusul este asociat cu moartea, iar prin lentilele acestui clișeu Gabriel pare să-și înceapă călătoria înspre neființă, dar, de fapt, înspre Michael Furey și „numeroasele legiuni“; pe de altă parte, din prisma conflictului cu Miss Ivors, redirectionarea geografică a lui Gabriel poate fi interpretată drept o asumare a tot ceea ce înseamnă Irlanda respins cu vehemență de Gabriel doar cu câteva ore în urmă. În plus, Gabriel s-a arătat gata să se îndrepte și înspre un crepuscul al înțelesurilor clar delimitate și al dependenței exagerate de rolul denotativ al limbajului.

Imaginea cu care se încheie textul – zăpada ce acoperă întreaga Irlandă (o improbabilitate meteorologică, de altfel) – este un simbol perfect în ambiguitatea sa. Albul zăpezii poate să conoteze în egală măsură viața și moartea, acesta fiind probabil unul din motivele pentru care Joyce recurge la valoarea ei simbolică. Acoperă și uniformizează, dar, în același timp, este destul de efemeră pentru a nu da vreo iluzie de durată. Răceala sa trimite cu gândul la frigiditatea lumii împotriva căreia se revoltă Joyce, dar la adăpostul ei pot germina semințele altor lumi. Ritmul și melodicitatea ultimei propoziții reiterează ideea enunțată anterior, referitoare la limbajul devenit sunet, recipient, mai degrabă decât conținut.

Finalul povestirii, finalul volumului, subliniază din nou faptul că astfel de ambiguități, astfel de absențe prezente nu pot fi redată prin tehnicile realismului sau naturalismului. Cu alte cuvinte, o lectură prin această prismă, o lectură ce caută „valoarea de adevăr“ și acuratețea povestirilor din *Oameni din Dublin* face o nedreptate cărții. Aparenta simplitate a textelor, „zgârcenia“ stilistică de care vorbea Joyce însuși, nu este decât o invitație în „dincolo-de-text“, un demers

autoreflexiv menit să atragă atenția asupra faptului că această întrupare în limbaj e doar parțială, iar ce e cu adevărat important e nespusul, absența mereu prefigurată, dar niciodată pe deplin explicată. Așa cum sugeram anterior, în aceasta constă contemporaneitatea *Oamenilor din Dublin*. Succesul supraviețuirii sale este în mare parte de natură stilistică. Joyce a reușit într-adevăr să aducă Dublinul în atenția lumii literare, dar a reușit totodată să conteste forma tradițională a povestirii, reinventând-o. Textele rămân enigme și, așa cum remarca Richard Ellmann (1982:3), „încă învățăm să fim contemporanii lui Joyce“. Iar dacă e să vorbim de epifanii, probabil cele mai importante au loc în mintea fiecăruia dintre noi, cu ocazia fiecărei lecturi și relecturi.

Dana Crăciun

### *Bibliografie*

Bloom, Harold. 1995. *The Western Canon. The Books and School of the Ages*. New York: Riverhead Books (*Canonul occidental: Cărțile și școala epocilor*, trad. de Diana Stanciu, București, Univers, 1998).

Bollettieri Bosinelli, Rosa M. & Harold F. Mosher. 1998. *ReJoycing: New Readings of Dubliners*. Lexington, KY: University Press of Kentucky.

Ellmann, Richard. 1982 (1959). *James Joyce*. Oxford, New York, Toronto, Melbourne: Oxford University Press.

Dettmar, Kevin DH. 2004. „Introduction“ to *A Portrait of the Artist as a Young Man and Dubliners*. New York: Barnes and Nobles Classics.

Magalaner, Marvin & Richard M. Kain. 1956. *Joyce. The Man, the Work, the Reputation*. New York: New York University Press.

Mahon, Peter. 2009. *Joyce. A Guide for the Perplexed*. London & New York: Continuum International Publishing Group.

McCarthy, Peter. 1998. „Introduction“ to Bollettieri Bosinelli, Rosa M. & Harold F. Mosher (eds). *ReJoycing: New Readings of Dubliners*. Lexington, KY: University Press of Kentucky, pp. 1-12.

# Surorile

De data asta, nu mai avea la ce să spere: era al treilea atac. Seară de seară, trecusem prin dreptul casei unde locuia (era în timpul vacanței) și cercetasem pătratul de geam luminat; și seară de seară îl găsisem luminat în același fel, slab și egal. Dacă ar fi murit, îmi spuneam, aș fi văzut reflectarea lumânărilor pe perdelele întunecate, fiindcă știam că trebuiau așezate două lumânări la căpătâiul mortului. Îmi spusese adeseori: „N-o să mai fac mulți purici pe lume“, dar nu-i luasem niciodată vorbele în serios. Acum știam că erau adevărate. În fiecare seară, pe când îmi ridicam privirea spre fereastră, îmi șopteam cuvântul „paralizie“. Întotdeauna îmi sunase ciudat în urechi, aidoma cuvântului „gnomon“ din Euclid și a cuvântului „simonie“ din catehism. Însă acum îmi făcea impresia unei creaturi malefice și păcătoase. Mă umplea de frică, și cu toate acestea abia așteptam să mă apropiu și să-i văd lucrătura fatală.

Bătrânul Cotter stătea lângă foc și fuma când am coborât la cină. În timp ce mătușa îmi turna fiertura în farfurie cu polonicul, el a zis, de parc-ar fi revenit asupra unei observații făcute mai devreme:

— Nu, n-aș spune că era chiar... dar avea ceva ciudat... un aer nefiresc. Să vă spun ce cred...

A început să pufăie din pipă, cântărindu-și, fără îndoială, părerea în minte. Bătrân plicticos și nebun! Când l-am cunoscut, era destul de interesant, fiindcă vorbea despre decoctul de malt și despre țevile-serpentină; însă n-a trecut mult și m-am săturat de nesfârșitele lui povești distilerești.

— Am eu teoria mea, a spus el. Cred că a fost unul dintre cazurile alea ciudate... Dar e greu de zis...

A reînceput să pufăie din pipă, fără să ne împărtășească teoria. Unchiul meu a văzut că mă holbam și mi-a zis:

— Ei bine, îmi pare rău că-ți dau vestea asta, dar bătrânul tău prieten s-a dus.

— Cine? am întrebat.

— Părintele Flynn.

— A murit?

— Așa ne-a spus domnul Cotter adineauri. Tocmai trecea prin dreptul casei.

Știam că eram sub observație, așa că mi-am văzut de mâncare, ca și cum vestea nu m-ar fi interesat. Unchiul meu i-a explicat bătrânului Cotter:

— Țta mic era prieten la toartă cu el. Moșul l-a-nvățat o groază de lucruri, să știi; și cică avea gânduri mari cu el.

— Dumnezeu să se-ndure de sufletul lui, a spus mătușa mea cu

evlavie.

Bătrânul Cotter s-a uitat la mine o vreme. Simțeam că ochii lui mici, ca două mărgele negre, mă studiază, dar n-am vrut să-i dau satisfacție și să-mi ridic capul din farfurie. S-a întors la pipa lui și în cele din urmă a tras un scuipat grosolan pe grătarul căminului.

— Nu mi-ar plăcea ca micuții mei să aibă prea mult de-a face cu un om ca ăsta, a zis el.

— Ce vreți să spuneți, domnule Cotter? a întrebat mătușa mea.

— Vreau să spun că-i rău pentru copii, a zis bătrânul Cotter. Eu, unu', așa socot: băieții trebuie să se joace cu alți băieți de vârsta lor, nu să se... Am dreptate, Jack?

— Și eu am același principiu, a spus unchiul meu. Să-nvețe să-și folosească pumnii. Cu asta-l tot pisez pe rozicrucianul ăsta mic: fă mișcare. Păi, când eram eu copil, în fiecare dimineață – iarnă, vară – făceam o baie rece. Asta mă ține sănătos acum. E foarte bine și frumos să-nveți, nimic de zis... Poate vrea domnu' Cotter o bucată din pulpa aia de oaie, a adăugat el pentru urechile mătușii mele.

— Nu, nu, pentru mine nu, a zis bătrânul Cotter.

Mătușa a adus platoul din cămară și l-a așezat pe masă.

— Dar de ce nu credeți că-i bine pentru copii, domnule Cotter? a întrebat ea.

— E rău, a zis bătrânul Cotter, din cauză că sunt foarte impresionabili. Când văd asemenea lucruri, cum să vă zic, au un efect...

Mi-am umplut gura cu fiertură, de teamă ca nu cumva să dau glas furiei. Dobitoc bătrân, plicticos și cu nasul roșu!

Când am adormit, era târziu. Deși mă supărasem pe bătrânul Cotter fiindcă mă considerase un copil, mi-am stors creierii ca să-i duc la capăt propozițiile neterminate. În bezna camerei, mi-am închipuit că vedeam din nou chipul cenușiu și greoi al paralticului. Mi-am tras păturile peste cap și am încercat să mă gândesc la Crăciun. Însă chipul cenușiu a continuat să mă urmărească. A scos un murmur; iar eu am priceput că avea de făcut o mărturisire. Mi-am simțit sufletul întorcându-se pe un tărâm al plăcerilor și al lucrurilor rele; iar acolo i-am regăsit chipul așteptându-mă. A început să-mi facă mărturisiri cu un glas murmurat, iar eu m-am întrebat de ce zâmbea întruna și de ce i se umeziseră buzele de salivă. Dar pe urmă mi-am amintit că murise paralizat și am simțit că surădeam și eu stins, ca și cum aș fi vrut să-l absolv de povara păcatului.

În dimineața următoare, după micul dejun, am coborât să mă uit la căsuța de pe Great Britain Street. Era o prăvălioară oarecare, pe care scria destul de vag *Pânzeturile*. Pânzeturile erau în special botoșei pentru copii și umbrele; iar în zilele obișnuite, în vitrină atârna un anunț pe care scria *Umbrele. Se repară*. Acum nu se vedea nici un anunț, fiindcă

obloanele erau trase. O fundă de crep fusese fixată de mânerul cu care se bătea la ușă. Două femei sărace și un băiat care ducea telegrame citeau cartonul care fusese prins de crep. M-am apropiat la rândul meu și am citit:

1 iulie, 1895

Reverendul James Flynn (fost la Biserica S. Catherine,  
Meath Street), în vârstă de șaizeci și cinci de ani.

*Odihnească-se în pace*

Anunțul m-a convins că părintele chiar murise și m-am simțit tulburat când mi-am dat seama că nu știam ce să fac. Dacă n-ar fi murit, aș fi intrat în cămăruța întunecoasă din spatele prăvălioarei și l-aș fi găsit stând în fotoliul de lângă foc, pe punctul să se sufocă înfoclit în palton. Poate că mătușa mi-ar fi dat un pachet de High Toast pentru el, iar cadoul l-ar fi smuls din toropeala lui adâncă. Întotdeauna eu îi goleam pachetul în tabachera neagră, fiindcă lui îi tremurau mâinile prea tare și vărsa jumătate din tutun pe jos. Chiar și când își ducea mâna mare și tremurândă la nas, norișori de fum i se strecurau printre degete și firicele de tutun i se risipeau peste piepții hainei. Poate că tocmai prelingerile constante de tutun confereau vechilor lui veșminte preotești nuanța aceea de verde stins, căci batista roșie, înnegrită mereu din cauza petelor de tutun dintr-o săptămână, cu care încerca să-și scuture firicelele căzute, se dovedea inefficientă.

Am vrut să intru și să mă uit la el, dar n-am avut curaj să bat la ușă. Am luat-o din loc încet, pe partea însorită a străzii, citind din mers toate anunțurile teatrale din vitrine. Mi s-a părut ciudat că nici eu, nici ziua însăși nu aveam chef să jelim, și chiar m-am enervat descoperind în mine o senzație de ușurare, ca și cum aș fi fost eliberat de ceva prin moartea lui. Am căzut pe gânduri, căci, așa cum spusese unchiul meu cu o seară înainte, defunctul mă învățase o mulțime de lucruri. Studiase la Colegiul Irlandez din Roma și mă învățase cum să pronunț corect în latină. Îmi spusese povești despre catacombe și despre Napoleon Bonaparte și îmi explicase semnificația diferitelor momente ale liturghiei, precum și a diferitelor veșminte purtate de preot. Uneori se amuzase punându-mi întrebări grele, descosându-mă ce-ar trebui făcut într-o situație anume sau dacă unul ori altul dintre păcate erau păcate de moarte ori simple imperfecțiuni. Întrebările lui îmi arătau cât de complexe și de misterioase erau anumite rânduieli ale Bisericii, pe care le considerasem dintotdeauna cele mai simple lucruri. Îndatoririle preotului față de euharistie și față de confidențialitatea confesionalului mi se păreau atât de grave, încât mă întrebam cum de găsisese cineva curajul lăuntric de-a și le asuma; și nu m-am mirat când mi-a spus că Părinții Bisericii scriseseră cărți groase,



ca *Anuarul Poștei*, cu litere la fel de mărunte ca ale anunțurilor avocațești din ziare, în care elucidau toate aceste chestiuni complicate. Adeseori, când mă gândeam la asta, ori nu puteam să dau nici un răspuns, ori răspundeam prosteste și poticnit, moment în care el zâmbea și dădea din cap de două sau de trei ori. Uneori mă puneă să-i dau toate răspunsurile de la liturghie, pe care mă făcuse să le-nvăț pe dinafară; și în timp ce eu le îngânam repede, el avea obiceiul să suradă gânditor și să încuviințeze din cap, îndesându-și din când în când câte-un ditamai ghemotocul de tutun ba într-o nară, ba în cealaltă. Când zâmbea, își dezvelea dinții mari și pătați și-și lăsa limba să se sprijine de buza de jos – un obicei care mă făcuse să mă simt stânjenit la primele noastre întâlniri, înainte să-l cunosc bine.

Pe când mergeam în bătaia soarelui, mi-am amintit de cuvintele bătrânului Cotter și-am încercat să-mi aduc aminte ce se întâmplase mai departe în vis. Mi-am amintit că observasem câteva draperii lungi de catifea și o lampă în stil vechi, legănându-se prinsă de niște lanțuri. Am avut impresia că fusesem pe un tărâm foarte îndepărtat, într-un ținut unde obiceiurile erau stranii – în Persia, mi-am spus... Dar nu mi-am adus aminte sfârșitul visului.

Seara, mătușa m-a luat cu ea să vadă casa unde era jelit mortul. Amurgise deja, dar ochiurile ferestrelor care dădeau spre vest reflectau aurul pământiu al unui val mare de nori. Nannie ne-a primit în vestibul; și, ca și cum ar fi fost necuviincios să strige la ea, mătușa mea n-a făcut altceva decât să-i strângă mâna. Bătrâna a arătat în sus, cu un aer întrebător, și după ce mătușa a dat din cap, ne-a luat-o înainte și a purces să urce anevoie scările înguste, ținându-și capul înclinat aproape la același nivel cu balustrada. La primul palier s-a oprit și ne-a făcut un semn încurajator spre ușa deschisă a camerei mortuare. Mătușa a intrat, iar bătrâna, văzând că ezitam să-i urmez exemplul, a reînceput să-mi facă semne repetate cu mâna.

Am intrat pe vârfuri. Prin marginea de dantelă a perdelelor, camera era scaldată într-o lumină aurie crepusculară, în mijlocul căreia lumânările semănau cu niște vâpăi palide și subțiri. Mortul fusese așezat deja în sicriu. Nannie a luat inițiativa și am ingenuncheat toți trei la picioarele patului. M-am prefăcut că mă rog, dar n-am putut să-mi adun gândurile din cauză că mormăielile bătrânei îmi distrăgeau atenția. Am observat cât de neîndemânatic îi era încopciată fusta la spate și felul în care călcăiele încălțărilor de postav erau scâlciate într-o parte. Mi s-a părut că bătrânul preot zâmbea din sicriul în care fusese culcat.

Dar nu. Când ne-am ridicat și ne-am apropiat de căpătâiul patului, am văzut că nu zâmbea. Stătea nemișcat, solemn și corpolent, îmbrăcat ca pentru altar, cu un potir proptit între mâinile mari. Chipul lui era foarte aspru, cenușiu și masiv, cu nări negre, cavernoase și

încercuite de niște peri alburii și răzleți. În cameră plutea un mirou greu – florile.

Ne-am făcut cruce și ne-am îndepărtat de pat. În cămăruța de jos am găsit-o pe Eliza așezată demn în fotoliul lui. Am orbecăit spre scaunul din colț pe care stăteam de obicei, în timp ce Nannie s-a dus la bufetul din care a scos o carafă cu sherry și câteva pahare de vin. Le-a pus pe masă și ne-a invitat să luăm fiecare câte-un pahar. Pe urmă, la îndemnul surorii ei, a turnat sherry-ul în pahare și ni le-a înmănat. A insistat să iau și câțiva biscuiți cu cremă, dar am refuzat fiindcă m-am gândit că aveam să fac prea mult zgomot ronțându-i. A părut întru câtva dezamăgită de refuzul meu și s-a îndreptat în tăcere spre canapea, unde s-a așezat în spatele surorii ei. Nimeni n-a scos o vorbă. Ne-am pironit cu toții privirile asupra căminului gol.

Mătușa mea a așteptat ca Eliza să ofteze și pe urmă a spus:

— Ei, măcar s-a dus într-o lume mai bună.

Eliza a mai oftat o dată și și-a plecat capul în semn de încuviințare. Mătușa mea și-a plimbat degetele pe piciorul paharului de vin înainte să ia o înghițitură.

— Și a fost... în pace?

— A, da, într-o pace deplină, doamnă, a spus Eliza. Nici n-am știut când și-a dat ultima suflare. A avut o moarte frumoasă, laudat fie Domnul.

— Și totul...?

— A venit părintele O'Rourke la el într-o marți, i-a dat ultima împărtășanie, l-a pregătit și toate cele.

— Înseamnă că știa?

— Era resemnat.

— Așa și arată, resemnat, a spus mătușa mea.

— Asta a zis și femeia pe care-am adus-o ca să-l spele. A zis că parcă doarme, atâta de împăcat și de resemnat arată. Nimeni n-a crezut c-o să fie un mort atât de frumos.

— Chiar așa, a spus mătușa.

A mai băut puțin din pahar și a zis:

— Ei bine, domnișoară Flynn, în orice caz, probabil că-i o mare mângâiere pentru dumneata să știi c-ai făcut tot ce-ai putut pentru el. Amândouă ați fost foarte cumsecade cu el, trebuie s-o spun.

Eliza și-a netezit rochia peste genunchi.

— O, bietul James! a zis ea. Dumnezeu știe c-am făcut tot ce-am putut, așa sărace cum suntem – am vrut să nu-i lipsească nimic cât a fost pe lume.

Nannie își sprijinise capul de perna canapelei și părea pe punctul să adoarmă.

— Ia uitați-vă la biata Nannie, a spus Eliza, uitându-se la ea, e frântă de-oboșală. Ne-am spetit muncind, ea și cu mine – am adus-o

pe femeia care l-a spălat, pe urmă l-am pregătit, l-am întins în sicriu și după-ai-a am vorbit pentru slujba de la capelă. Dacă nu era părintele O'Rourke, zău că nu știu ce făceam. El a adus flori pentru toată lumea, bașca două sfeșnice luate din capelă, a scris anunțul pentru *Freeman's General* și s-a-ngrijit de toate hârtiile pentru cimitir și de asigurarea amărâtului de James.

— Frumos din partea lui, nu? a spus mătușa mea.

Eliza a închis ochii și a clătinat încet din cap.

— Ehe, la urma urmelor, tot prietenii vechi sunt mai de nădejde, a spus ea. În alții nu te poți încrede.

— Să știi c-așa-i, a zis mătușa. Și sunt sigură că acum, c-a trecut la cele veșnice, n-o să uite de tine și de cât de cumsecade-ai fost cu el.

— Of, bietul James! a oftat Eliza. Nu ne-a dat mari bătaii de cap. Nu-l auzai prin casă mai mult decât îl auzi acum. Totuși, știu că nu mai e și...

— Abia după ce-o să se termine tot o să ți se facă dor de el, a zis mătușa.

— Știu asta, a zis Eliza. N-o să-i mai aduc cana cu supă de vită și nici dumneavoastră, doamnă, n-o să-i mai faceți rost de tutun. Of, bietul James!

S-a oprit, ca și cum s-ar fi cufundat cu totul în trecut, după care a spus cu ascuțime:

— Dar să știți c-am observat că-n ultima vreme se-ntâmpla ceva ciudat cu el. De fiecare dată când îi aduceam supă, îl găseam cu cartea de rugăciuni căzută pe jos, rezemat în scaun și cu gura deschisă.

Și-a lipit un deget de nas și s-a încruntat; pe urmă a vorbit mai departe:

— Cu toate astea, spunea-ntruna că, până să se termine vara, o să se ducă-ntr-o bună zi cu trăsura doar ca să mai vadă o dată casa veche-n care ne-am născut cu toții în Irishtown, și c-o să ne ia pe mine și pe Nannie cu el. Numai să fi găsit o trăsură din alea noi, care nu făceau zgomot și de care-i spusese părintele O'Rourke, una cu roți reumatice, așa i-a zis, o trăsură pe care s-o-nchiriem de la Johnny Rush, la doi pași de-aici, și care să ne ducă pe toți trei într-o duminică seara. Își băgase povestea asta-n cap... Bietul James!

— Dumnezeu să-i aibă sufletu-n pază! a spus mătușa mea.

Eliza și-a scos batista și s-a șters cu ea la ochi. Pe urmă a vârât-o înapoi în buzunar și și-a pironit privirile în grătarul gol al căminului pentru o vreme, fără să vorbească.

— A fost mereu din cale-afară de scrupulos, a zis ea. Îndatoririle preoțești l-au copleșit. Iar după-aceea viața lui a ajuns, cum s-ar zice, țândări.

— Da, a spus mătușa. Era un om dezamăgit. Se vedea cu ochiul liber.

Tăcerea s-a înstăpânit pe cămăruță, iar la adăpostul ei m-am apropiat de masă, am gustat din paharul cu sherry și pe urmă m-am întors în liniște la scaunul meu din colț. Eliza părea să fi căzut pradă unei reverii profunde. Am așteptat respectuoși să destrame ea liniștea; iar după o pauză îndelungată a spus încet:

— Potirul ăla pe care l-a spart... de-acolo i s-a tras. Sigur, au zis că n-avea importanță, că nu conținea nimic – mă rog. Însă chiar și-așa... Cic-ar fi fost greșeala băiatului. Numai că bietul James a fost cumplit de agitat, îndure-se Domnul de el!

— Asta a fost? a spus mătușa mea. Auzisem eu ceva...

Eliza a dat din cap.

— Povestea asta i-a afectat mintea, a zis ea. După aceea a-nceput să se închidă în sine, nu mai vorbea cu nimeni și rătăcind de unul singur te miri pe unde. Așa că într-o seară a fost nevoie de el pentru un drum la cineva acasă și nu l-au găsit. L-au căutat peste tot, dar n-au dat de el. Atunci îngrijitorul bisericii le-a sugerat să-l caute în capelă. S-au dus, au făcut rost de chei, au deschis capela, iar îngrijitorul, părintele O'Rourke și înc-un preot care era cu ei au adus o lumânare, ca să-l caute... Și ce credeți, l-au găsit stând de unul singur pe-ntuneric, la el în confesional, treaz ca-n miezul zilei și parcă râzând încetișor ca pentru sine?

S-a oprit dintr-odată, ca și cum ar fi vrut să ciulească urechea la ceva. Am ascultat și eu, dar nu s-a auzit nici un sunet în casă. Iar eu am știut că bătrânul preot stătea mai departe întins în coșciug, așa cum îl văzuserăm, solemn și aspru în moarte, având pe piept un potir în care nu se afla nimic.

Eliza a continuat:

— Treaz ca-n miezul zilei și parcă râzând încetișor ca pentru sine... Și firește că-n clipa când au văzut asta, le-a trecut prin minte că pățise ceva la cap...

## O întâlnire

Joe Dillon, nu altcineva, ne-a făcut cunoștință cu Vestul Sălbatic. Avea o mică bibliotecă formată din numere vechi din *The Union Jack*, *Pluck* și *The Halfpenny Marvel*. În fiecare seară, după școală, ne întâlneam în grădina din spatele casei lui și organizam lupte între indieni. El și fratele lui mai mic și gras, Leo, leneșul, apărau podul grajdului pe care noi încercam să-l asediem sau, pur și simplu, ne războiam aprig în iarbă. Însă, oricât de vitejește am fi luptat, n-am câștigat nici un asalt și nici o bătălie, și toate înfruntările dintre noi s-au încheiat cu dansul victorios al războinicului Joe Dillon. Părinții lui se duceau în fiecare dimineață la slujba de la ora opt de pe Gardiner Street, iar mirosul pașnic al doamnei Dillon se simțea în holul casei. Dar Joe se lupta prea îndârjit cu noi, care eram mai mici și mai timizi. Și chiar semăna cu un indian când dădea roată grădinii alergând, cu o veche învelitoare de ceainic pe cap, bătând cu pumnul într-o tinichea și urlând:

— Ya! Yaka, yaka, yaka!

Nimănui nu i-a venit să creadă când s-a spus despre el c-ar avea vocația preoției. Și totuși, așa a fost.

Printre noi se împrăștiase un spirit al nesupunerii, sub a cărui influență diferențele de cultură și de personalitate dispăreau. Ne-adunam în bande, unii cu îndrăzneală, alții în glumă și alții aproape de frică; iar printre aceștia din urmă, indieni reticenți, care se temeau să nu cumva să pară studioși sau lipsiți de robustețe, mă număram și eu. Aventurile povestite în literatura Vestului Sălbatic nu se potriveau cu felul meu de-a fi, dar cel puțin deschideau uși pe care puteam să evaderez. Îmi plăceau mai mult unele povestiri polițiste americane care erau animate din când în când de fete neîngrijite, pătimase și frumoase. Deși nu era nimic în neregulă cu povestirile astea, iar intenția lor era uneori literară, la școală ele circulau în secret. Într-o zi, pe când părintele Butler ne asculta din cele patru pagini de istorie a romanilor, nepriceputul de Leo Dillon a fost prins cu un exemplar din *The Halfpenny Marvel*.

— Pagina asta sau astalaltă? Asta? Așa, Dillon, în picioare! „Nici nu se crăpase...” Mai departe! Ce era cu crăpatul? „Nici nu se crăpase bine de ziuă...” Ai învățat? Ce-ai acolo-n buzunar?

Tuturor le-a zvâcnit inima-n piept când Leo a predat paginile de foileton și fiecare dintre noi și-a luat o expresie nevinovată. Părintele Butler a răsfoit câteva pagini, încruntându-se.

— Ce-i porcăria asta? a spus el. *Căpetenia apașilor*! Asta citești, în loc să-nveți istoria romanilor? Să nu mai văd un rând din bazaconiile astea aici, în colegiu. Probabil că individul care le-a scris e-un amărât

care-n felul ăsta strânge bani de băutură. Mă mir că niște băieți educați ca voi citesc asemenea mizerii. Aș înțelege dac-ați fi elevi... la stat. Dillon, te sfătuiesc în modul cel mai serios, apucă-te de învățat, sau...

Această muștrare din timpul sobrelor ore de curs mi-a răpit o bună parte din gloria Vestului Sălbatic, iar figura puhavă și derutată a lui Leo Dillon mi-a stârnit muștrări de conștiință. Însă când influența constrângătoare a școlii s-a mai diminuat, am reînceput să râvnesc la senzații nebunești, la evadarea pe care mi se părea că doar aceste cronici ale abaterilor puteau să mi-o ofere. Maimuțările războinice de seară au devenit în cele din urmă la fel de plicticoase ca rutina matinală a școlii, fiindcă voiam să am parte de aventuri adevărate. Numai că aventurile adevărate, mi-am zis, nu li se-ntâmplă celor care stau acasă: ele trebuie căutate în lumea largă.

Se apropia vacanța de vară când m-am hotărât să scap din monotonia vieții de elev fie și pentru o zi. Împreună cu Leo Dillon și un băiat pe nume Mahony, am pus la cale un chiul de-o zi. Fiecare dintre noi strânsese șase penny. Urma să ne-ntâlnim la zece dimineața pe Canal Bridge. Sora mai mare a lui Mahony urma să-i scrie un bilet de învoire, iar Leo Dillon urma să-i spună fratelui său să anunțe la școală că era bolnav. Am plănuit să mergem pe Wharf Road până ajungeam la nave, iar pe urmă să facem o traversare cu feribotul și să ne ducem să vedem Porumbarul. Leo Dillon se temea c-am putea să ne întâlnim cu părintele Butler sau cu altcineva de la colegiu; însă Mahony a întrebat, pe bună dreptate, ce putea să caute părintele Butler la Porumbar. Ne-a venit inima la loc, iar eu am dus la bun sfârșit prima etapă a planului strângând câte șase penny de la ceilalți doi și arătându-le totodată cei șase penny ai mei. Pe când făceam ultimele pregătiri, în ajunul zilei de chiul, eram întru câtva stârniți cu toții. Ne-am strâns mâinile, am râs, iar Mahony a zis:

— Pe mâine, băieți.

În noaptea aceea am dormit prost. De dimineață, am ajuns primul la pod, fiindcă locuiam cel mai aproape. Mi-am ascuns cărțile în iarba înaltă de lângă groapa de gunoi din fundul grădinii, unde nu venea nimeni niciodată, și-am luat-o la picior pe mal, de-a lungul canalului. Era o dimineață blândă și însorită din prima săptămână a lui iunie. M-am așezat pe zidul de piatră al podului, admirându-mi pantofii delicați de pânză, pe care-i frecasem strașnic cu lut peste noapte, și uitându-mă la caii docili care trăgeau după ei, în sus pe deal, un tramvai plin cu oameni care mergeau la serviciu.

Stăteam acolo de vreo cinci sau zece minute, când am văzut costumul gri al lui Mahony apropiindu-se. A urcat dealul zâmbind și s-a cățarat lângă mine pe pod. Pe când așteptam amândoi, a scos praștia care-i umfla buzunarul interior și mi-a arătat câteva îmbunătățiri pe

care i le făcuse. L-am întrebat de ce-o adusese și mi-a spus c-o adusese ca să și-o pună cu niște păsări. Mahony vorbea mereu în argou și-i spunea părintelui Butler Moș Bunser. Am mai așteptat cam un sfert de oră, dar Leo Dillon tot n-a apărut. În cele din urmă, Mahony a sărit jos și-a spus:

— Hai. Știam că Grasu' o s-o zbârcească.

— Și ăia șase penny ai lui... am zis.

— Să-și ia gându' de la ei, a spus Mahony. Cu-atât mai bine pentru noi – un șiling și șase penny în loc de-un șiling.

Am pornit pe North Strand Road până am ajuns la Fabrica de Vitriol, după care am cotit la dreapta pe Wharf Road. Mahony a început să se joace de-a indianul de îndată ce n-au mai existat oameni prin preajmă. S-a luat după un grup de fete flenduroase, agitându-și praștia neîncărcată, iar când doi băieți în zdrențe au început, din cavalerism, să azvârle cu pietre după noi, a propus să stăm și să-i atacăm. M-am împotrivit spunând că băieții erau prea mici, așa c-am plecat mai departe, cu zdrențăroșii strigând după noi „Monergiștilor! Monergiștilor!” închipuindu-și că eram protestanți, fiindcă Mahony avea înfiptă în șapcă insigna de argint a unui club de crichet. Când am ajuns la Fierul de Călcăt, am pus la cale un asediu; însă am dat greș, fiindcă era nevoie de cel puțin trei oameni. Ne-am răzbunat pe Leo Dillon, făcându-l papă-lapte și dându-ne cu părerea despre câte nuiiele avea să încaseze la ora trei de la domnul Ryan.

Pe urmă ne-am apropiat de râu. Am petrecut multă vreme plimbându-ne pe străzile gălăgioase mărginite de ziduri înalte de piatră, uitându-ne la mișcările macaralelor și motoarelor, și provocând adeseori, prin felul cum rămâneam locului, strigătele vizitiilor de pe caprele trăsurilor care se hurducau cu zgomot. Era ora prânzului când am ajuns pe chei și, cum toți muncitorii păreau să fie în pauza de masă, am cumpărat două chifle mari cu coacăze și ne-am așezat să le mâncăm pe niște țevi metalice de lângă râu. Ne-am răsfățat cu spectacolul comerțului din Dublin – barje care-și anunțau prezența de departe prin rotocoalele de fum lănos, flotila maronie de pescuit de dincolo de Ringsend, velierul mare și alb adus chiar atunci la descărcare pe cheiul din față. Mahony a spus c-ar fi haios să plecăm pe mare într-una dintre ambarcațiunile alea mari, și chiar și eu, uitându-mă la catargele principale, vedeam sau îmi imaginam cum geografia administrată în doze mici la școală îmi prindea treptat contur sub ochi. Școala și casa păreau să se-ndepărteze de noi, iar influența lor asupra-ne era parcă din ce în ce mai slabă.

Am traversat râul Liffey cu feribotul, plătind taxa de drum și nimerind alături de doi muncitori și de un evreu scund cu o traistă. Eram de-o seriozitate care friza solemnul, dar o dată, în timpul călătoriei, ochii ni s-au întâlnit și am râs. După ce-am ajuns pe uscat,

ne-am uitat la descărcarea grațioasei nave cu trei catarge pe care-o observaserăm de pe cheiul celălalt. Un gură-cască ne-a spus că era un vas norvegian. M-am apropiat de pupa și am încercat să-i descifrez emblema, dar, din cauză că n-am putut, m-am întors și i-am cercetat pe marinarii străini ca să văd dacă avea vreunul dintre ei ochii verzi, căci credeam, într-un fel nedeslușit... Ochii marinarilor erau albaștri, cenușii și chiar negri. Singurul marinar ai cărui ochi ar fi putut trece drept verzi era un găligan care distra lumea de pe chei strigând vesel de fiecare dată când cădea câte-o scândură descărcată:

— Bine-așa! Bine-așa!

După ce ne-am săturat de priveliștea asta, ne-am îndreptat agale către Ringsend. Ziua se mohorâse, iar biscuiții râncezi din vitrinele băcanilor se făceau tot mai albicioși. Am cumpărat câțiva biscuiți și ciocolată, pe care le-am mâncat cu chinuri, în timp ce hoinăream pe străzile mizerabile unde trăiau familiile de pescari. N-am găsit nici o lăptărie, așa c-am intrat într-un fel de magazin cu de toate și ne-am luat fiecare câte-o sticlă cu suc de zmeură. Înviorat, Mahony a vânat o pisică pe-o ulicioară, dar animalul a luat-o la fugă pân-a ajuns în câmp deschis și-a scăpat. Amândoi ne simțeam cam obosiți, și când am ajuns la marginea câmpului ne-am îndreptat repede spre un mal povârnit, de după a cărui creastă se vedea Dodderul.

Era prea târziu, iar noi eram prea obosiți ca să ne mai ținem de planul de-a vizita Porumbarul. Trebuia s-ajungem acasă înainte de patru, fiindcă altminteri ni s-ar fi descoperit aventura. Mahony și-a privit praștia cu părere de rău și-a trebuit să-i sugerez o întoarcere acasă cu trenul ca să-l văd că-și recapătă veselia. Soarele s-a ascuns în spatele unor nori, lăsându-ne cu gândurile noastre neclare și cu frimiturile rămase din provizii.

Pe câmp nu mai era nimeni, în afară de noi. După ce-am stat o vreme pe mal fără să vorbim, am văzut un bărbat care se îndrepta spre noi dinspre capătul celălalt al câmpului. L-am privit cu ochi leneși, în timp ce mestecam una dintre tulpinile alea verzi de care se foloseau fetele ca să-ți ghicească viitorul. Bărbatul s-a apropiat încet de malul nostru. Mergea cu o mână-n șold, iar în cealaltă ținea un baston cu care lovea ușor iarba. Era îmbrăcat ponosit, cu un costum negru-verzui, și purta ceea ce noi numeam o „oală de noapte“, adică o pălărie rotundă, cu o calotă înaltă. Părea destul de vârstnic, căci avea mustața sură. Când ne-a trecut pe la picioare, și-a ridicat repede privirile spre noi și pe urmă și-a continuat drumul. L-am urmărit din ochi și-am văzut că, după ce-a mai făcut vreo cincizeci de pași, s-a răsucit pe călcâie și a început să se-ntoarcă pe același drum. Se îndrepta spre noi agale, lovind mereu pământul cu bastonul – atât de încet, încât mi-am spus că probabil căuta ceva prin iarba.

S-a oprit când a ajuns în dreptul nostru și ne-a dat bună ziua. I-am



răspuns, iar el s-a așezat lângă noi pe mal, încet și cu mare grijă. A început să vorbească despre vreme, spunând că avea să fie o vară foarte călduroasă și adăugând că anotimpurile se schimbaseră față de copilăria lui – cu mult timp în urmă. A mai zis că perioada cea mai fericită din viața omului era, fără îndoială, cea de elev și că ar da orice să fie tânăr din nou. În timp ce-și exprima aceste sentimente, care pe noi ne-au cam plictisit, n-am scos un cuvânt. Pe urmă a-nceput să vorbească despre școală și cărți. Ne-a întrebat dacă citiserăm poeziile lui Thomas Moore sau operele lui Sir Walter Scott și ale lordului Lytton. M-am prefăcut că parcursesem toate cărțile de care pomenise, așa că la sfârșit bărbatul a spus:

— A, văd că ești șoarecă de bibliotecă, la fel ca mine. Numai că dumnealui, a adăugat el, arătând spre Mahony, care se uita la noi cu ochii mari, dumnealui e altfel; îi plac jocurile.

A spus apoi că avea acasă toate operele lui Sir Walter Scott și toate operele lordului Lytton și că nu se sătura niciodată să le citească.

— Sigur, a zis el, erau și câteva cărți ale lordului Lytton pe care băieții nu puteau să le citească.

Mahony a întrebat de ce nu puteau băieții să le citească – o întrebare care m-a neliniștit și m-a îndurerat, fiindcă m-am temut ca nu cumva bărbatul să creadă că eram la fel de prost ca Mahony. Totuși, bărbatul s-a mulțumit să zâmbească. Am văzut că avea goluri mari în gură, între dinții galbeni. Pe urmă ne-a întrebat care dintre noi avea mai multe iubite. Mahony a spus pe un ton degajat că avea trei puicuțe. Bărbatul m-a întrebat câte aveam eu. Am răspuns că nici una. Nu m-a crezut și-a zis că era imposibil să nu am una. Am tăcut.

— Dar ia spuneți-ne, i s-a adresat cu obrăznicie Mahony bărbatului, dumneavoastră câte-aveți?

Bărbatul a zâmbit ca mai înainte și a zis că, pe vremea când era de vârsta noastră, avusese multe iubite.

— Fiecare băiat are-o iubițică, a spus el.

Purtarea lui mi s-a părut ciudat de destupată pentru un bărbat de vârsta lui. În sinea mea, am avut impresia că lucrurile pe care le spusese despre băieți și iubite erau cu scaun la cap. Dar nu mi-a plăcut cum sunaseră cuvintele acelea în gura lui și m-am întrebat de ce-l apucase tremuratul o dată sau de două ori, ca și cum s-ar fi temut de ceva sau i s-ar fi făcut dintr-odată frig. Pe când vorbea, am observat că avea o pronunție de om cu școală. A început să ne vorbească despre fete, spunându-ne ce păr frumos aveau, ce mâini blânde și ce multe erau totuși cele care nu erau atât de cumiți cum păreau – ehe, dac-ar ști lumea. Nimic nu-i plăcea mai mult, a zis el, decât să se uite la o fată frumoasă, la mâinile ei albe și iscusite, la părul ei frumos și moale. Mi-a dat impresia că repeta ceva ce învățase pe dinafară sau că, magnetizată de câteva dintre propriile cuvinte, mintea lui se

învârtea încet în cerc, pe aceeași orbită. Uneori bărbatul vorbea de parcă s-ar fi referit la un fapt pe care-l știa toată lumea, alteori își cobora glasul și vorbea misterios, ca și cum ne-ar fi spus un secret pe care n-ar fi vrut să-l mai audă și alții. Își repeta întruna frazele, schimbând foarte puțin din ele și îmbrăcându-le cu vocea lui monotonă. Am continuat să mă uit la poalele dealului și să-l ascult.

După o bună bucată de vreme, și-a întrerupt monologul. S-a ridicat încet, spunându-ne că trebuie să ne lase un minut-două, poate chiar mai multe, iar eu, fără să-mi întorc privirea, l-am văzut îndepărtându-se încet de noi și luând-o spre capătul cel mai apropiat al câmpului. Am rămas tăcuți după plecarea lui. După o liniște de câteva minute, l-am auzit pe Mahony exclamând:

— Asta-i bună! Fii atent ce face!

Cum nici n-am răspuns, nici n-am deschis ochii, Mahony a mai exclamat o dată:

— Asta-i bună... E dus cu pluta moșu'!

— Dacă ne-ntreabă cumva cum ne cheamă, am zis, tu ești Murphy, iar eu sunt Smith.

Nu ne-am mai spus nimic unul altuia. Eu încă mă gândeam dacă era sau nu bine să plec după ce bărbatul se va fi întors și se va fi așezat din nou lângă noi. Și nici nu s-a așezat bine, că Mahony, dând cu ochii de pisica pe care nu reușise s-o prindă, a țâșnit în picioare și-a luat-o la fugă după ea pe câmp. Bărbatul și cu mine am urmărit vânătoarea. Pisica a mai scăpat o dată, iar Mahony a-nceput să azvârle cu pietre în zidul pe care se cățăraseră animalul. Când s-a săturat să facă asta, a început să se plimbe fără țință prin capătul îndepărtat al câmpului.

După o vreme, bărbatul mi-a vorbit. A zis că prietenul meu era un băiat tare necioplit și m-a întrebat dacă era biciuit des la școală. Am dat să-i spun cu indignare că nu învățam la o școală de stat ca să fim „biciuiți“, cum zicea el, dar am tăcut. El a început să vorbească despre pedepsirea băieților. Ca și cum ar fi fost magnetizată din nou de cuvintele lui, mintea a părut să i se învârtă încet în jurul noului centru. A spus că băieții de soiul ăsta trebuiau biciuiți, și-anume strașnic. Când un băiat era prost crescut și indisciplinat, nimic în afară de-o biciuire zdravănă nu putea să-i facă bine. Nuiaua la palmă și trasul de urechi n-aveau spor: singurul lucru cu folos era o biciuire de toată frumusețea. M-a mirat pornirea aceasta și mi-am ridicat fără să vreau privirile spre chipul bărbatului. Așa se face c-am dat peste o pereche de ochi verzi ca fundul de sticlă, care mă fixau de sub o frunte care-avea un fel de zvâcnet. Mi-am ferit din nou privirile.

Bărbatul și-a continuat monologul. Părea să fi uitat de îngăduința pe care o arăta nu demult. A spus că, dac-ar da vreodată peste un băiat care să stea de vorbă cu fetele sau care să aibă o iubită, l-ar biciui să-i meargă fulgii; și că asta l-ar învăța minte să nu mai intre-n vorbă cu

fetele. Iar dacă un băiat ar avea o iubită și-ar minți spunând că nu are, atunci ar pune biciul pe el cum nu s-a mai pomenit vreodată. A zis că nimic nu i-ar face mai mare plăcere pe lume decât asta. Mi-a descris cum ar pune biciul pe-un asemenea băiat, ca și cum ar fi dezvăluit cine știe ce mister de nepătruns. I-ar plăcea mai mult decât orice pe lume, a zis; și, pe când mă călăuzea monoton prin meandrele misterului, vocea i-a devenit aproape afectuoasă, iar el a dat impresia că mă ruga să-l înțeleg.

Am așteptat să-și întrerupă din nou monologul. Pe urmă m-am ridicat brusc în picioare. Ca să nu se vadă cât eram de agitat, am rămas pe loc câteva clipe, prefăcându-mă că-mi legam șireturile mai strâns, după care, susținând că eram nevoit să plec, mi-am luat rămas-bun de la el. Am urcat calm povârnișul, dar inima-mi bătea cu putere de teamă că bărbatul avea să mă prindă de glezne. Când am ajuns în vârful povârnișului, m-am răsucit pe călcâie și, fără să mă uit la el, am strigat din răspuțeri peste câmp:

— Murphy!

Vocea mea avea o notă de vitejie prefăcută și mi-era rușine de stratagema de doi bani la care recusesem. A trebuit să mai strig o dată, înainte ca Mahony să mă vadă și să-și strige răspunsul. Cum îmi mai bătea inima în timp ce el alerga pe câmp spre mine! Fugea de parc-ar fi vrut să-mi vină-n ajutor. Iar eu mă simțeam vinovat, căci, în sufletul meu, îl cam disprețuisem dintotdeauna.

## *Note*

1 Pigeon House (Porumbarul), alterare a Pidgeon House, clădire care și-a luat numele de la John Pidgeon. Acesta a deschis în jurul anului 1760 un mic chioșc cu gustări și răcoritoare în portul de călători al Dublinului; ulterior pe locul chioșcului s-a ridicat un hotel.

2 Smoothing Iron, platformă de piatră în golful Dublinului, folosită de înotători.

Din cauză că se înfunda, North Richmond Street era o stradă liniștită, în afara orei când ieșeau elevii de la Școala Fraților Creștini. O casă nelocuită, cu două etaje, se găsea în locul unde se înfunda strada, despărțită de casele învecinate de o suprafață pătrată. Celelalte case de pe stradă, conștiente de viețile cuviincioase dintre pereții lor, se priveau una pe alta cu fețe cafenii, imperturbabile.

Fostul chiriaș din casa noastră, de meserie preot, murise în salonul din spate. Aerul, greu din cauză că nu se deschiseseră geamurile de-atâta vreme, atârna în toate camerele, iar camera din spatele bucătăriei era plină de hârtii vechi și inutile. Printre ele, am găsit câteva cărți cu copertile îmbrăcate în hârtie, ale căror pagini erau îndoite la colțuri și umede: *Abatele* de Walter Scott, *Împărtășitul evlavios* și *Memoriile lui Vidocq*. Ultima îmi plăcea cel mai mult fiindcă avea paginile galbene. Grădina neîngrijită din spatele casei se lăuda cu un măr plantat în centru și câteva tufe răzlețe, iar sub una dintre ele am dat peste pompa de bicicletă acoperită de rugină a fostului chiriaș. Fusesse un preot foarte milostiv; în testament, își lăsase toți banii instituțiilor caritabile, iar mobilierul din locuința surorii lui.

Când veneau zilele scurte de iarnă, se întuneca înainte să terminăm de mâncat. Când ne întâlneam pe stradă, casele erau deja cufundate în mohoreală. Fâșia de cer de deasupra noastră era de un violet în perpetuă schimbare, iar felinarele de pe stradă își îndreptau luminile palide spre ea. Aerul rece ne înțepa și ne jucam până ajungeam să dogorim de-a binelea. Strigătele noastre își găseau ecou pe strada tăcută. Felul cum ne jucam ne purta prin ulicioarele întunecoase și pline de noroi din spatele caselor, unde-aveam de înfruntat insultele triburilor de mocofani din cocioabe, până la porțițele din fund ale grădinilor întunecoase și cufundate în umezeală, unde se ridicau mirosuri din gropile de gunoi, iar de-acolo mai departe, până la grajdurile întunecoase și pline de izuri puternice, unde un vizitiu țesăla și îngrijea caii sau le mișca hamurile cu cataramă, făcând să se prelingă muzica din ele. Când ne-ntorceam pe stradă, lumina de la ferestrele bucătăriilor năvălise deja prin curți. Dacă-l observam pe unchiul meu apărând de după colț, ne ascundeam în umbră până-l vedeam intrat în casă. Sau dacă ieșea sora lui Mangan în prag ca să-și cheme fratele la ceai, ne uitam din umbră cum mătura strada cu privirea de la un capăt la altul. Așteptam să vedem dacă rămânea acolo sau se întorcea în casă, iar dacă rămânea, ieșeam din umbră și ne îndreptam resemnați spre treptele familiei Mangan. Ea ne aștepta, cu silueta pusă în evidență de lumina furioasă pe ușa întredeschisă. Fratele ei o tachina întotdeauna înainte să-i dea ascultare, iar eu

rămâneam aproape de grilaj și mă uitam la ea. Rochia i se unduia odată cu mișcările corpului, iar funia moale a părului i se legăna dintr-o parte în alta.

În fiecare dimineață, stăteam culcat pe podeaua salonului principal și nu-i scăpam ușa de la intrare din priviri. Storurile erau trase până la doi-trei centimetri de pervaz, așa că nu puteam fi văzut. Când ieșea în prag, îmi sărea inima din piept. Dădeam fuga în hol, îmi luam cărțile și mă țineam după ea. Aveam grijă să n-o scap din ochi, iar când ne apropiam de locul unde drumurile ni se despărțeau, iuțeam pasul și o depășeam. Asta se-ntâmpla dimineață de dimineață. Nu-i adresasem niciodată mai mult de câteva vorbe oarecare, și totuși numele ei îmi învârteja sângele năvalnic.

Imaginea ei mă însoțea chiar și în locurile cele mai nepotrivite pornirilor romanțioase. În serile de sâmbătă, când mătușa mea se ducea la cumpărături, trebuia să car o parte din pachete. Mergeam pe străzile pline de lumini, îmbrânciți de bărbați beți și de femei care se tocmeau, printre înjurăturile muncitorilor, litaniile stridente ale băieților de prăvălie care păzeau butoaiele cu carne de porc și imnurile intonate pe nas de cântăreții de stradă, care cântau câte-un *come-all-you*<sup>3</sup> despre O'Donovan Rossa<sup>4</sup> sau câte-o baladă despre necazurile din țara noastră de baștină. Zgomotele acestea se adunau într-o unică senzație vitală pentru mine: îmi închipuiam că-mi duceam potirul în siguranță printr-o mulțime de dușmani. Numele ei îmi venea uneori pe buze, în timpul laudelor și rugăciunilor stranii, pe care eu însumi nu le înțelegeam. Ochii mi se umpleau adeseori de lacrimi (nu-mi dădeam seama de ce), iar uneori șuvoiul din inimă părea să mi se reverse în tot pieptul. Nu știam dacă aveam să vorbesc vreodată cu ea sau nu, sau, dacă totuși aveam s-o fac, în ce fel puteam să-i mărturisesc adorația mea încurcată. Însă corpul meu era ca o harfă, pe când cuvintele și gesturile ei erau ca niște degete care-alergau pe strune.

Într-o seară, am intrat în salonul din spate, unde murise preotul. Era o seară întunecată și ploioasă, iar în casă nu se auzea nici un sunet. Printr-un ochi de geam spart am auzit ploaia biciuind pământul, cu ace fine și nesfârșite de apă oprindu-se în brazdele noroioase. Un felinar sau o fereastră luminată ceva mai departe lucea dedesubt. Eram recunoscător că vedeam atât de puțin. Toate simțurile mele păreau să vrea să se-acopere cu văluri și, ghicind că eram pe punctul de-a mă despărți de ele, mi-am lipit strâns palmele una de alta până când au început să tremure, murmurând „O, iubire! O, iubire!“ de multe ori.

În cele din urmă, mi-a vorbit. Când mi-a adresat primele cuvinte, am fost atât de încurcat, încât n-am știut ce să-i răspund. M-a întrebat dacă aveam să merg la *Arabia*. Am uitat dac-am răspuns „da“ sau

„nu“. Avea să fie o splendoare de bazar; a spus că i-ar plăcea să meargă.

— Și de ce nu te duci? am întrebat.

În timp ce vorbea, își învârtea mereu o brățară de argint pe încheietură. Nu putea să se ducă, mi-a zis, fiindcă exact în săptămâna aceea se organiza o întâlnire la mănăstirea unde învăța ea. Fratele ei și alți doi băieți se băteau să-și fure șepcile unui altuia, iar eu rămăsesem singur lângă grilaj. Ea se ținea de una dintre bare, aplecându-și capul spre mine. Lumina de la felinarul aflat vizavi de ușa noastră i-a prins curbura albă a gâtului, i-a aprins părul care se odihnea acolo și, în cadere, a luminat și mâna încleștată pe bara grilajului. Apoi i-a căzut peste o parte a rochiei și a dat în vileag tivul alb al unui jupon abia văzut în poziția în care stătea fata.

— E bine de tine, a spus ea.

— Dacă mă duc, am zis, îți aduc ceva.

Câte nebunii fără număr nu mi-au răvășit gândurile, în trezie sau în somn, după seara aceea! Voiam să spulber zilele plicticoase prin care mai aveam de trecut. Mă răzvrăteam împotriva temelor. Noaptea în dormitor și ziua la școală, imaginea ei se așeza între mine și pagina pe care încercam s-o citesc. Silabele cuvântului *Arabia* îmi ajungeau la ureche prin tăcerea căreia mi se abandonase sufletul și mă prindeau în mrejele unei vrăji orientale. Am cerut voie să mă duc la bazar sâmbătă seara. Mătușa mea s-a mirat și a tras nădejde că nu era ceva legat de francmasoni. În clasă, răspundeam la puține întrebări. Mă uitam cum figura profesorului trecea de la jovialitate la asprime; spera că nu mă lăsam pe tânjală. Nu puteam să-mi adun gândurile rătăcitoare. Nu mai aveam răbdare pentru treburile serioase ale vieții, care, din cauză că stăteau între mine și obiectul dorinței mele, mi se păreau o joacă de copil – o joacă de copil urâtă și montonă.

Sâmbătă dimineață, i-am adus aminte unchiului meu că seara voiam să mă duc la bazar. Unchiul se învârtea pe lângă cuierul din hol, căutându-și peria pentru pălării, și mi-a răspuns sec:

— Da, băiete, știu.

Din cauză că-și făcea de lucru în hol, nu puteam să mă duc în salonul din față și să mă postez la fereastră. Am plecat de-acasă în toane rele și-am pornit-o încet spre școală. Aerul era nemilos de aspru și deja mi s-a părut că aveam strângeri de inimă.

Când m-am întors să mănânc, unchiul nu ajunsese acasă. Totuși, era încă devreme. Am stat un timp și m-am zgâit la ceas, iar când ticăitul lui a început să mă enerveze, am ieșit din cameră. Am urcat pe scări și m-am dus la etaj. Camerele înalte, reci, goale și mohorâte mi-au adus ușurare, și am trecut dintr-o încăpere în alta cântând. De la fereastra din față mi-am văzut prietenii jucându-se jos pe stradă. Strigătele lor ajungeau la mine înfundat și nedeșlușit, iar eu, sprijinindu-mi fruntea

de geamul rece, mă uitam la casa întunecoasă unde locuia ea. Poate că am rămas acolo o oră, fără să văd altceva decât silueta cafenie plăsmuită de propria imaginație, atinsă discret de lumina felinarului pe gâtul curbat, pe mâna de pe grilaj și pe tivul de sub rochie.

Când am coborât din nou scările, am găsit-o pe doamna Mercer așezată lângă foc. Era o bătrână vorbăreață, văduvă de cămătar, care strângea timbre pentru cine știe ce scopuri evlavioase. A trebuit să suport bârfele din jurul măsuței de ceai. Masa s-a prelungit cu mai bine de-o oră și unchiul tot nu s-a întors. Doamna Mercer s-a ridicat să plece; îi părea rău că nu mai putea să aștepte, dar trecuse de opt și nu-i plăcea să-ntârzie mult pe-afară, căci aerul serii nu-i făcea bine. După ce-a plecat, am început să mă plimb încoace și-ncolo prin cameră, încleștându-mi pumnii. Mătușa mi-a spus:

— Mă tem c-o să trebuiască să-ți iei gândul de la bazar în seara asta de la Dumnezeu lăsată.

La ora nouă, am auzit cheia unchiului meu răsucindu-se în ușa de la intrare. L-am auzit vorbind cu sine și am mai auzit zgomotul cuierului din hol când i-a primit paltonul greu. Știam cum să interpretez semnele acelea. Când a ajuns la jumătatea cinei, l-am rugat să-mi dea bani să mă duc la bazar. Uitase.

— Oamenii sunt în pat și s-au întors deja pe partea ailaltă, a spus el.

N-am zâmbit deloc. Mătușa i-a zis pe un ton energic:

— Nu poți să-i dai banii și să-l lași să se ducă? Și-așa l-ai făcut să aștepte destul.

Unchiul a spus că-i părea rău că uitase. A mai zis că era de acord cu vechea vorbă: „Doar cu muncă, fără joacă / N-are-n viață ce să-ți placă“. M-a întrebat unde mă duceam și, după ce i-am spus pentru a doua oară, m-a întrebat dacă știam *Arabul se desparte de-armăsar*. Când am ieșit din bucătărie, era pe punctul să-i recite primele versuri din poezie mătușii mele.

Țineam un florin strâns în mână, pe când mergeam cu pas întins pe Buckingham Street spre gară. Vederea străzilor înțesate de cumpărători și luminate puternic mi-a reamintit ce voiam. Mi-am luat un bilet de clasa a treia la un tren pustiu. După o întârziere nepermisă, trenul s-a urnit și a ieșit încet din gară. S-a târât înainte, printre case povărnite și peste râul care scânteia. La Westland Row Station, o mulțime de oameni s-au îmbulzit la ușile vagonului; dar controlorii i-au întors din drum, spunând că era un tren special pentru bazar. Am rămas singur în vagonul gol. După câteva minute, trenul a oprit lângă un peron improvizat din scânduri. Am ajuns pe stradă și am văzut, pe cadranul luminat al unui ceas, că era zece fără zece. În fața mea se găsea o ditamai clădirea pe care se vedea numele fermecat.

N-am găsit nici un bilet de intrare cu șase penny și, temându-mă că nu cumva să se-nchidă bazarul, am trecut repede printre niște

turnicheți, dându-i un șiling unui bărbat cu un aer plictisit. M-am trezit într-o sală mare, încinsă pe la jumătate de-o galerie. Aproape toate standurile se închiseseră și cea mai mare parte a sălii era cufundată în beznă. Am recunoscut liniștea asemănătoare celei care se lăsa peste biserică imediat după slujbă. M-am îndreptat timid spre centrul bazarului. Câțiva oameni se strânseseră lângă standurile care rămăseseră deschise. În fața unei cortine pe care erau scrise cuvintele *Café Chantant* cu beculețe colorate, doi bărbați numărau bani pe o tăviță. Am ascultat zornăitul monedelor.

Amintindu-mi cu greutate de ce venisem, m-am dus la unul dintre standuri și m-am uitat la vasele de porțelan și la serviciile de ceai pictate cu flori. La intrarea în stand, o domnișoară vorbea și râdea cu doi tineri. Le-am remarcat accentul englezesc și-am tras cu urechea într-o doară la conversația lor.

— O, dar n-am spus așa ceva niciodată!

— O, ba ai spus!

— O, ba n-am spus!

— N-a spus asta?

— Ba da. Am auzit-o și eu.

— O, dar asta-i o... gogoasă!

Observându-mă, domnișoara s-a apropiat și m-a întrebat dacă voiam să cumpăr ceva. Tonul vocii ei nu era încurajator; dădea impresia că-mi vorbise doar din simțul datoriei. M-am uitat cu obidă la vasele înalte, care stăteau ca niște santinele orientale de-o parte și de alta a intrării întunecoase în stand, și am murmurat:

— Nu, mulțumesc.

Domnișoara a schimbat poziția uneia dintre vase și s-a întors la cei doi tineri. Au început să vorbească despre același subiect. O dată sau de două ori, domnișoara s-a uitat peste umăr la mine.

Am zăbovit în fața standului ei, deși știam că stăteam degeaba, ca să dau impresia că interesul manifestat pentru marfa ei era autentic. Pe urmă m-am întors încet și m-am îndreptat spre centrul bazarului. Am lăsat cei doi penny să-mi cadă în buzunar, alături de ceilalți șase. Am auzit o voce strigând dintr-un capăt al galeriei că se stingeau luminile. Partea superioară a sălii era acum cufundată complet în întuneric.

Ridicându-mi privirile spre beznă, m-am văzut ca o făptură îmboldită și batjocorită de propria deșertăciune; iar ochii îmi ardeau de durere și de furie.

## Note

3 Cântec popular irlandez, care începe cu formula „come all you gallant Irishmen and listen to my song“ (aprox. „Veniți, frați irlandezi, de ascultați...“).

4 Jeremiah O'Donovan Rossa (1831-1915), lider al Frăției Feniene,



care milita pentru independența Irlandei.

5 Doi șilingi.

Stătea la fereastră și se uita la seara care năvălea pe stradă. Își sprijinea capul de draperiile ferestrei și avea în nări mirosul prăfos al cretonului. Era obosită.

Treceau puțini oameni. Bărbatul ieșit din ultima clădire se așternu drumului spre casă; ea îi auzi pașii lipăind pe trotuarul de asfalt și apoi scârțâind pe aleea cu pietriș din fața caselor noi și roșii. Pe vremuri, acolo se-ntindea un câmp pe care se jucau în fiecare seară cu copiii altora. Pe urmă, un bărbat din Belfast cumpăraseră câmpul și ridicase pe el niște case – nu ca micile lor locuințe maronii, ci niște case luminoase, din cărămidă, cu acoperișuri strălucitoare. Copiii de pe stradă se jucau împreună pe câmp – ai lui Devine, ai lui Waters, ai lui Dunn, micul Keogh, schilodul, ea cu frații și cu surorile ei. Totuși, Ernest nu se juca niciodată: era prea mare pentru ei. Tatăl ei avea destul de des obiceiul să-i gonească de pe câmp cu bastonul lui de corn; însă de regulă micul Keogh ținea de șase și dădea de veste când îi vedea tatăl apropiindu-se. Cu toate acestea, se părea că fuseseră chiar fericiți pe vremea aceea. Nici tatăl ei nu era om rău; în plus, trăia și mama ei. Asta fusese cu mult timp în urmă; acum ea cu frații și surorile ei crescuseră cu toții; iar mama ei murise. Murise și Tizzie Dunn, iar alde Waters se-ntorseseră în Anglia. Totul se schimbase. Acum avea să se ducă și ea aidoma celorlalți – avea să plece de-acasă.

Acasă! Se uită de jur împrejur în cameră, stăruind cu privirea asupra tuturor obiectelor familiare pe care le ștergea de praf de-atâta amar de ani, întrebându-se de unde Dumnezeu venea tot praful ăla. Poate că nu avea să mai vadă niciodată obiectele acelea familiare, de care nici nu-i trecuse prin cap că avea să se despartă. Și totuși, nu reușise să afle, în toți acei ani, numele preotului a cărui fotografie îngălbenită atârna pe peretele de deasupra armoniului de lângă litografia în culori a promisiunilor făcute Bindecuvântatei Margaret Mary Alacoque. Fusese prieten cu tatăl ei încă din școală. Ori de câte ori îi arăta fotografia vreunui musafir, tatăl ei obișnuia să adauge în treacăt:

— Acum e-n Melbourne.

Ea acceptase să plece, să-și lase casa părintească. Oare fusese un lucru înțelept? Încercă să cântărească fiecare aspect al chestiunii. În orice caz, la ea acasă avea adăpost și de-ale gurii; și-i avea alături pe cei alături de care trăise toată viața. Bineînțeles că trebuia să muncească din greu, atât în casă, cât și la serviciu. Oare ce-aveau să spună despre ea la magazin, când aveau să afle că fugise cu un tip? Eventual că era o proastă. Iar locul ei avea să fie luat de cineva venit în urma anunțurilor. Domnișoara Gavan avea să se bucure. Se purtase întotdeauna urât cu ea, mai cu seamă când mai era cineva de față.

— Don'şoară Hill, nu veţi că doamnele-aşteaptă?

— Mai cu viaţă, te rog, don'şoară Hill.

Nu avea să regrete plecarea de la magazin.

Dar în noua ei casă, într-o ţară necunoscută şi îndepărtată, nu avea să fie la fel. Pe urmă avea să se mărite – ea, Eveline. Din clipa aceea, oamenii aveau s-o trateze respectuos. Nu avea să fie tratată ca mama ei. Chiar şi acum, deşi trecuse de nouăsprezece ani, simţea uneori pericolul acceselor de violenţă ale tatălui ei. Ştia că tocmai asta îi dăduse palpaţii. Când creşteau, taică-său nu se dăduse niciodată la ea, cum făcuse cu Harry şi Ernest, fiindcă era fată; însă în ultima vreme începuse s-o ameninţe şi să-i spună ce-ar putea să-i facă dacă nu s-ar gândi la răposata ei mamă. Iar acum nu mai avea pe nimeni care s-o apere. Ernest murise, iar Harry, care se ocupa de împodobirea bisericilor, era aproape întotdeauna undeva prin ţară. În plus, inevitabilele certuri pentru bani din serile de sâmbătă începuseră s-o obosească peste poate. Îşi dădea întotdeauna întreaga simbrie – şapte şilingi –, iar Harry trimitea şi el de fiecare dată cât putea, dar greul cel mare era să smulgă un ban de la tatăl ei. El o acuza că risipeşte banii, spunându-i că n-avea minte şi că el, unul, nu e dispus să-i dea banii lui agonisiţi cu trudă ca să-i irosească pe stradă – şi multe altele – fiindcă de obicei făcea foarte urât sâmbătă seara. În cele din urmă, îi dădea banii şi-o întreba dacă are de gând să le-asigure masa de duminică. Pe urmă, ea trebuia s-o ia din loc cât mai repede şi să cumpere de toate cele, ținându-şi strâns punga de piele neagră, pe când îşi croia drum cu coatele prin mulţime, şi întorcându-se acasă târziu, cocoşată de pachete. Muncea mult ca să țină casa şi să se-ocupe de cei doi copii mici care-i fuseseră lăsaţi în grijă şi care trebuiau să se ducă la şcoală regulat şi să mănânce la ore fixe. Era muncă grea – şi o viaţă grea –, dar acum, că trebuia să renunţe la ea, parcă nu i se mai părea atât de neplăcută.

Era pe punctul să exploreze o altă viaţă cu Frank. Frank era foarte cumsecade şi avea o fire bărbătească, deschisă. Urma să plece cu el la bordul unui vapor de seară, să se mărite cu el şi să trăiască împreună în Buenos Aires, unde el avea o casă care-o aştepta. Ce bine-şi amintea ziua când îl văzuse pentru prima oară; locuia într-o casă de pe drumul principal, unde ea venea în vizită. Parcă trecuseră doar câteva săptămâni. El stătea în poartă, cu şapca împinsă pe ceafă şi cu părul căzut peste chipul de bronz. Pe urmă începuseră să se cunoască mai bine. O aştepta în fiecare seară la ieşirea din magazin şi-o conducea acasă. O dusesse să vadă *Fata de Țigan*, iar ea se simţise în al nouălea cer stând cu el într-o zonă nefamiliară a sălii. Lui îi plăcea enorm muzica, așa că se trezea cântând. Oamenii ştiau de povestea lor romantică, iar când el îi cânta despre fata care iubea un marinar, ea simţea de fiecare dată o zăpăceală plăcută. O poreclise în glumă

Poppens. La început, felul cum îi ținea companie fusese pentru ea o distracție, însă după aceea prinsese drag de el. Avea tot felul de povești despre țări îndepărtate. Începuse ca mus plătit cu o liră pe lună la bordul unei nave a liniei Allan, care mergea în Canada. Îi spusese numele vapoarelor pe care se îmbarcase și posturile pe care le ocupase. Navigase prin Strâmtoarea Magellan și-i povestise despre patagonezii înfricoșători. Se stabilise la Buenos Aires, îi zisese, și se întorsese în țara natală doar pentru o vacanță. Firește, tatăl ei aflase de povestea lor și-i interzisese să aibă de-a face cu el.

— Îți știu eu pe marinarii ăștia, spusese el.

Într-o zi, tatăl ei se certase cu Frank, iar după aceea ea se văzuse nevoită să-și întâlnească iubitul pe furiș.

Seara puse stăpânire pe stradă. Albul celor două scrisori din poală deveni nedeslușit. Una era pentru Harry, cealaltă, pentru tatăl ei. Ernest fusese preferatul ei, dar îi plăcea și de Harry. Observase că tatăl ei îmbătrânise brusc în ultima vreme; avea să-i fie dor de ea. Uneori știa să fie foarte drăguț. Nu demult, când ea se simțise rău și stătuse în pat o zi, îi citise o poveste cu fantome și-i prăjise pâine la focul din cămin. În altă zi, pe vremea când trăia mama lor, se duseseră cu toții la picnic pe dealul Howth. Își aminti că tatăl ei își pusese boneta mamei pe cap, ca să-i facă pe copii să râdă.

Nu mai avea timp, dar rămase așezată la fereastră, sprijinindu-și capul de perdea și inhalând mirosul cretonului prăfos. Ceva mai încolo pe stradă, auzi pe cineva cântând la flașnetă. Știa aria. Era ciudat c-o auzea chiar în seara aceea ca să-i amintească de promisiunea pe care i-o făcuse mamei sale – promisiunea de-a avea grijă de casă pentru cât mai mult timp cu putință. Își aduse aminte de ultima noapte când mama ei bolise; era din nou în camera întunecoasă și cu aer stătut din capătul celălalt al holului, iar de afară se auzea o arie dintr-o operă italienească melancolică. Flașnetarului i se ordonase să plece și i se dăduseră șase penny. Și-l aminti pe tatăl ei întorcându-se enervat în camera bolnavei și spunând:

— Să-i ia naiba de italieni! Ne-au năpădit!

Pe când stătea adâncită în gânduri, amintirea jalnică a vieții mamei – viața aceea de sacrificii de zi cu zi, încununată de nebunia finală – puse stăpânire pe însuși miezul ființei sale. Începu să tremure când auzi din nou vocea mamei spunând pe același ton, cu o insistență prostească:

— *Derevaun Seraun! Derevaun Seraun!*<sup>7</sup>

Se ridică în picioare, pradă unei terori bruște. Să scape! Trebuia să scape! Frank avea s-o salveze. Avea să-i dea viață – poate și iubire. Dar voia în primul rând să trăiască. De ce să fie nefericită? Avea tot dreptul la fericire. Frank avea s-o ia și s-o strângă în brațe. Avea s-o salveze.

Stătea în mijlocul mulțimii agitate din gara North Wall. El o ținea de mână, iar ea știa că-i vorbea, spunându-i la nesfârșit ceva legat de călătorie. Gara era plină de soldați cu geamantane maronii. Prin porțile largi ale docurilor, zări vaporul negru în toată masivitatea lui, așteptând lângă zidul cheiului, cu hublourile luminate. Nu răspunse nimic. Își simți obrații palizi și reci și, prinsă într-un labirint al deznădejzii, se rugă lui Dumnezeu s-o îndrume, să-i arate ce trebuie să facă. Vaporul scoase un șuierat prelung și trist în ceață. Dacă pleca, a doua zi avea să fie pe mare cu Frank, îndreptându-se spre Buenos Aires. Biletele fuseseră cumpărate. Mai putea să dea înapoi după câte făcuse el pentru ea? Deznădejdea îi provocă o greutate care-i scutură corpul, iar buzele i se mișcară mai departe, într-o rugăciune tăcută și aprinsă.

Zgomotul unui clopot o lovi direct în inimă. Îl simți pe Frank prinzând-o de mână:

— Hai!

Toate mărele lumii i se învolburară în jurul inimii. Frank o atrăgea în vârtoarea lor: avea s-o înecă. Se prinse cu amândouă mâinile de bara de fier.

— Hai!

Nu! Nu! Nu! Era imposibil. Mâinile i se încheștară disperate pe bara de fier. În mijlocul mărilor, scoase un strigăt de durere.

— Eveline! Evvy!

Dădu fuga dincolo de barieră și-i strigă să-l urmeze. Alții îi strigară să-și vadă de drum, dar el continuă s-o cheme. Eveline își îndreptă chipul alb spre el și rămase așa, ca un animal neajutorat. Ochii ei nu-i dădură nici un semn de iubire, de adio sau de recunoaștere.

## *Note*

6 Marguerite Marie Alacoque (1647-1690), călugăriță catolică beatificată în secolul al XIX-lea și sanctificată în 1920.

7 În irlandeză, „O să ne mănânce viermii“.

## După cursă

Automobilele goneau spre Dublin, lin ca pietricelele slobozite din praştie, pe porţiunile drepte de pe Naas Road. Pe creasta dealului de la Inchicore, excursioniştii se strânseseră în pâlcuri să vadă automobilele îndreptându-se spre destinaţie, iar prin matca asta de sărăcie şi inactivitate, continentul îşi revărsa bogăţia şi sângruinţa. Din când în când, dinspre pâlcurile de oameni se ridicau uralele recunoscătoare ale celor asupriţi. Totuşi, simpatia lor se îndrepta spre automobilele albastre – automobilele prietenilor lor, francezii.

Mai mult decât atât, francezii erau adevăraţii învingători. Echipa lor terminase foarte bine; francezii ocupaseră locurile doi şi trei, iar despre pilotul automobilului german care câştigase se aflase că era belgian. Prin urmare, fiecare automobil albastru era întâmpinat cu de două ori mai multe ovaţii când trecea de creasta dealului, şi fiecare chiot de bun venit era primit cu zâmbete şi înclinări din cap de cei aflaţi înăuntru. În unul dintre aceste automobile elegante se găsea un grup de patru bărbaţi a căror stare de spirit părea să fi trecut binişor, în acel moment, de clasică efuziune galică; la drept vorbind, cei patru aproape că atinseseră pragul exuberanţei. Ei erau Charles Ségouin, proprietarul automobilului, André Rivière, un tânăr electrician născut în Canada, un ungur uriaş, pe nume Villona, şi un tânăr fergezuit din cale-afară, pe care-l chema Doyle. Ségouin era binedispus fiindcă primise pe neaşteptate câteva comenzi în avans (era pe punctul de-a deschide o fabrică de automobile la Paris), iar Rivière era binedispus fiindcă urma să fie numit directorul fabricii; aceşti doi tineri (care erau veri) mai erau binedispuşi şi datorită succesului repurtat de automobilele franceze. Villona era binedispus fiindcă luase un prânz îmbelşugat şi, în plus, era optimist de felul lui. Cu toate acestea, al patrulea membru al grupului era prea emoţionat ca să simtă o fericire autentică.

Avea cam douăzeci şi şase de ani, o mustaţă moale, castanie, şi nişte ochi cenuşii destul de nevinovaţi. Tatăl lui, care pornise în viaţă ca naţionalist înfocat, îi influenţase vederile încă de la o vârstă fragedă. Strânsese bani ca măcelar în Kingstown, iar după ce deschisese prăvălii în Dublin şi în suburbii îşi înmulţise serios averea. Avusese totodată norocul de a-şi asigura câteva contracte cu poliţia, iar în cele din urmă ajunsese suficient de bogat pentru ca ziarele din Dublin să se refere la el prin formula „prinţul-negustor“. Îşi trimisese fiul în Anglia, ca să înveţe la un mare colegiu catolic, iar după aceea îl expediasă la Universitatea din Dublin să studieze dreptul. Jimmy nu se omorâse cu studiul şi apucase pe căi greşite o vreme. Avea bani şi era popular; în plus, îşi împărţea în mod curios timpul între cercul de muzică şi cercul

de automobilism. Pe urmă fusese trimis la Cambridge, timp de un semestru, ca să guste din farmecul vieții. Muștrător, dar mândru în sinea lui de excesele comise, tatăl lui îi plătitese datoriile și-l adusese acasă. Tot la Cambridge Jimmy îl întâlnise pe Séguin. Pe-atunci încă nu erau decât simple cunoștințe, dar lui Jimmy îi plăcuse foarte mult să se afle în compania cuiva care văzuse atât de mult din lume și avea reputația de-a fi proprietarul câtorva dintre cele mai mari hoteluri din Franța. O asemenea persoană (după cum fusese de acord inclusiv tatăl lui) ar fi meritat cunoscută chiar dacă n-ar fi fost un companion atât de plin de farmec. Te simțeai bine și cu Villona – un pianist sclipitor, dar, din nefericire, foarte sărac.

Automobilul gonia vesel, ducându-și încărcătura de tineri exuberanți. Cei doi veri stăteau în față; Jimmy și prietenul lui ungur erau așezați în spate. Hotărât lucru, Villona era în toane foarte bune; de kilometri întregi, îngâna o melodie cu vocea lui profundă de bas. Francezii aruncau râsete și glume peste umăr, și de multe ori Jimmy trebuia să se aplece ca să prindă șirul iute al cuvintelor. Nu era un lucru foarte plăcut pentru el, fiindcă aproape de fiecare dată trebuia să ghicească sensul celor spuse și să strige un răspuns pe măsură, care să se-audă prin vântul puternic. În plus, fredonatul lui Villona era în stare să zăpăcească pe oricine – la fel ca zgomotul automobilului.

Mișcarea rapidă în spațiu te exaltă; la fel, notorietatea; la fel, buzunarul plin. Erau trei motive solide pentru înfierbântarea lui Jimmy. Fusese văzut de mulți prieteni de-ai lui în ziua aceea în compania acestor oameni de pe continent. La punctul de control, Séguin îl prezentase unuia dintre concurenții francezi, și drept răspuns la complimentul lui murmurat și confuz, chipul oacheș al șoferului dăduse la iveală un șirag de dinți albi și strălucitori. Era plăcut ca, după o asemenea onoare, să te-ntorci în lumea profană a spectatorilor, printre înghionteli și priviri pline de tâlc. Pe urmă, în privința banilor, chiar avea o sumă mare la dispoziție. Poate că lui Séguin nu i s-ar fi părut mare, dar Jimmy, care, cu toate rătăcirile lui periodice, era în fond moștenitorul unor instincte sănătoase, știa bine cu câte eforturi fusese strânsă. Conștiința acestui fapt îi menținuse anterior cheltuielile în limitele unei nesăbuite rezonabile, iar dacă fusese atât de conștient de munca aflată în spatele banilor când fusese vorba de-un simplu capriciu al cine știe cărui deștept din lumea bună, cu atât mai conștient era acum, când se pregătea să-și pună în joc cea mai mare parte a averii! Devenise un lucru serios pentru el.

Firește, investiția era bună, iar Séguin reușise să dea impresia că mica sumă de capital irlandez avea să fie inclusă în fondurile concernului doar ca urmare a unui hatâr prietenesc. Jimmy respecta iscusința în afaceri a tatălui său, și tocmai el sugerase primul investiția în acest caz; se puteau face bani buni din construcția de automobile –

găleți de bani. Mai mult, Séguin emana aerul inconfundabil al bogăției. Jimmy se apucă să calculeze de câte zile de muncă fusese nevoie pentru automobilul somptuos în care se afla. Ce lin rula! În ce stil alergaseră pe drumurile de țară! Călătoria pusese un deget fermecat pe pulsul vieții și, cu toată curtoazia, mașinăria nervilor omenеști se străduise să răspundă la accelerările rapidului animal albastru.

Intrară cu automobilul pe Dame Street. Strada cunoștea un trafic neobișnuit, pigmentat de claxoanele automobiliștilor și de clopoței vatmanilor nervoși. Lângă bancă Séguin opri automobilul, iar Jimmy și prietenul lui coborâră. Un mic grup de oameni se strânse imediat pe trotuar, în semn de omagiu adus motorului care huruia. Cei patru aveau să cineze la hotelul lui Séguin, iar între timp Jimmy și prietenul lui, care locuia la el, aveau să se ducă acasă și să se-mbrace. Automobilul ieși ușor spre Grafton Street, pe când cei doi tineri își croiau drum prin grupul de gură-cască. Porniră spre nord, cu un soi de dezamăgire ciudată față de mersul pe jos, în timp ce orașul își atârna globurile palide de lumină deasupra lor, în aburul serii de vară.

Acasă la Jimmy, cina aceasta era considerată o ocazie specială. O anumită mândrie, dar și un fel de nerăbdare de-a se abandona distracției se împleteau în agitația părinților, căci numele marilor orașe din alte țări aveau cel puțin această virtute. Jimmy arăta și el foarte bine când era îmbrăcat, și în timp ce stătea în hol, aranjându-și pentru ultima dată cravata, se prea poate ca tatăl lui să fi simțit chiar și o satisfacție negustorească fiindcă îi procurase fiului său calități de care adeseori era cu neputință să faci rost. Ca urmare, tatăl lui se arătă neobișnuit de prietenos cu Villona, iar manierele lui reflectară un respect autentic pentru realizările străinilor; însă probabil că această subtilitate a gazdei îi scăpă ungurului, care începea să simtă nevoia acută de-a mânca.

Cine se dovedi excelentă, de mare clasă. Séguin, decise Jimmy, avea un gust foarte rafinat. Grupului i se adăugă un tânăr englez pe nume Routh, pe care Jimmy îl văzuse la Cambridge cu Séguin. Tinerii cinară într-un salon intim, luminat de lămpi cu lumină electrică. Sporovăiră volubil și fără mari precauții. Jimmy, a cărui imaginație începea să se-aprindă, văzu cum tinerețea însuflețită a francezilor se împletea cu fermitatea comportamentului pe care-l avea englezul. Iată o imagine plină de grație și de adevăr, își zise el. Admiră abilitatea cu care dirija gazda lor conversația. Cei cinci tineri aveau gusturi diferite, iar limbile li se dezlegaseră. Villona, cu un respect enorm, începu să-l familiarizeze pe englezul vag surprins cu frumusețile madrigalului englez, deplângând pierderea instrumentelor vechi. Rivière, nu întru totul dezinteresat, se apucă să-i vorbească lui Jimmy despre triumful mecanicilor francezi. Vocea stentorială a



ungurului era pe punctul să domine salonul, râzând parcă de lăutele false ale pictorilor romantici, când Séguin își conduse musafirii pe târâmul politicii. Era un domeniu în care se simțeau în largul lor cu toții. Aflat sub influențe generoase, Jimmy simți că zelul îngropat al tatălui său se trezește la viață în el; în cele din urmă, îl stârni pe placidul Routh. În încăpere se făcu de două ori mai cald, iar sarcina lui Séguin deveni mai grea de la o secundă la alta: exista chiar pericolul animozității personale. Cu prima ocazie, gazda vigilentă ridică paharul în cinstea Omeniei, iar după ce băură cu toții, deschise larg o fereastră, cu un subînțeles evident.

În seara aceea, orașul purta masca unei capitale. Cei cinci tineri se plimbară prin Stephen's Green într-un nor vag de fum parfumat. Vorbeau tare și vesel, iar pardesiile le atârnavă pe umeri. Oamenii le făceau loc. La colțul lui Grafton Street, un grăsan bondoc tocmai ajuta două doamne frumoase să se suie într-un automobil condus de un alt grăsan. Automobilul o luă din loc, iar grăsanul dădu cu ochii de plimbăreți.

— André.

— E Farley!

Vorbăria se porni șuvoi. Farley era american. Nimeni nu-și dădu seama foarte bine despre ce se vorbea. Villona și Rivière erau cei mai zgomotoși, însă toți bărbații erau porniți. Se urcară într-un automobil, vârandu-se unul în altul, într-un haz general. Trecură cu mașina pe lângă mulțimea de oameni topită acum în culori stinse, în muzica veselă a claxoanelor. Luară trenul de la Westland Row și după câteva clipe, așa cum i se păru lui Jimmy, ieșiră din gara Kingstown. Colectorul de bilete îl salută pe Jimmy; era un om în vârstă:

— Frumoasă seară, domnule!

Era o seară senină de vară; portul li se întindea la picioare ca o oglindă întunecată. Se îndreptară spre el braț la braț, cântând *Cadet Roussel* în cor și tropăind la fiecare: *Ho! Ho! Hohé, vraiment!*

Ajunși la ponton, se suiră într-o barcă și se îndreptară spre iahtul americanului. Îi așteptau o masă, muzică și jocuri de cărți. Villona spuse cu înfocare:

— E-n cântător!

În salonul iahtului se găsea și un pian. Villona cântă un vals pentru Farley și Rivière, cu Farley în rolul cavalerului și Rivière în al doamnei. Urmă o improvizație de cadril, cu bărbații inventând mișcări originale. Ce veselie! Jimmy participă cu toată însuflețirea – asta da, viață. Pe urmă Farley își pierdu suflul și strigă „Stop!”. Un bărbat aduse o cină ușoară, iar bărbații se așezară să mănânce mai mult de formă. Cu toate acestea, băură zdravăn – așa făceau boemii. Băură pentru Irlanda, Anglia, Franța, Ungaria, Statele Unite ale Americii. Jimmy ținu un discurs, un discurs lung, cu Villona spunând „Așa!

Așa!“ ori de câte ori prindea o pauză. Când se așeză, izbucniră aplauze furtunoase. Probabil că fusese un discurs bun. Farley îl bătu pe spate și râse zgomotos. Ce băieți joviali! Ce companie plăcută erau!

Cărți! Cărți! Se strânse tot de pe masă. Villona se întoarse în liniște la pian și le cântă celorlalți fără să-l roage nimeni. Ceilalți bărbați jucară partidă după partidă, aruncându-se cu toată îndrăzneala în brațele aventurii. Băură în sănătatea Damei de Cupă și a Damei de Caro. Jimmy resimți nedeslușit lipsa unui public: vorbele de duh curgeau gârlă. Jucătorii ridicară foarte mult miza, iar hârtiile începură să circule. Jimmy nu știa precis cine câștiga, însă știa că el pierdea. Atâta doar că era din cauza lui, din cauză că încurca frecvent cărțile și trebuiau să-i calculeze ceilalți datoriile. Erau niște tipi dați naibii, dar ar fi vrut să se oprească: se făcea târziu. Cineva toastă în cinstea iahtului *The Belle of Newport*, după care altcineva propuse o partidă serioasă, de încheiere.

Pianul nu se mai auzea; probabil că Villona se dusesese sus pe punte. Jocul se dovedi groaznic. Bărbații se opriră imediat înainte de sfârșit pentru un pahar care să le poarte noroc. Jimmy pricepu că lupta se dădea între Routh și Ségouin. Ce palpitant! Jimmy era și el stârnit; avea să piardă, bineînțeles. Oare cât trecuse pe hârtiile acelea? Bărbații se ridicară în picioare ca să recurgă la ultimele șiretlicuri, vorbind și gesticulând. Routh avu câștig de cauză. Salonul iahtului se zgudui de uralele bărbaților, după care se strânseseră cărțile. Începură să-și adune câștigurile. Farley și Jimmy pierdură cel mai mult.

Știa că avea să-i pară rău de dimineață, dar în clipa aceea se bucura de odihnă și de amorteala întunecată care avea să-i acopere nebunia. Își sprijini coatele de masă și-și odihni capul între mâini, numărându-și pulsațiile din tâmple. Ușa salonului se deschise și-l văzu pe ungur stând într-o rază de lumină cenușie:

— S-a făcut ziuă, domnilor!

## Doi tineri galantoni

Înserarea caldă și cenușie a lui august coborâse peste oraș, iar un aer blând și cald, amintire a verii, cutreiera străzile. Pe străzile cu ferestre oblonite pentru odihna de duminică viermuia o mulțime de oameni în culori vesele. Ca niște perle luminate, felinarele străluceau din vârfurile stâlpilor înalți pe țesătura vie de dedesubt, care, schimbându-și fără încetare forma și nuanțele, trimitea un murmur neschimbat și fără sfârșit în aerul cald și cenușiu al serii.

Doi tineri coborau dealul dinspre Rutland Square. Unul dintre ei tocmai se pregătea să încheie un lung monolog. Celălalt, care mergea pe marginea cărării și era silit din când în când să treacă pe stradă, din cauza nepăsării însoțitorului său, asculta cu o expresie amuzată. Era scund și roșcovan. Își dăduse șapca de iahting pe ceafă, iar povestea pe care-o asculta făcea să-i apară valuri de expresii pe chip, pornind dinspre marginile nasului, ale ochilor și ale gurii. Mici hohote de râs nechezat ieșeau unul după altul din corpul lui zguduit de spasme. Ochii lui, care sclipeau de-atâta încântare vicleană, priveau mereu spre figura însoțitorului. O dată sau de două ori își aranjă mai bine impermeabilul ușor pe care și-l aruncase peste umăr, cum făceau toreadorii. Pantalonii bufanți, pantofii cu talpă albă de gumă și impermeabilul aruncat neglijent peste umăr exprimau tinerețe. Numai că silueta devenea rotofeie în talie, părul era rărit și cărunț, iar chipul, după ce treceau valurile de expresii, avea un aer răvășit.

După ce se-asigură că povestirea se încheiase, râse în liniște o jumătate de minut. Pe urmă spuse:

— Ei bine... asta chiar că le-ntrece pe toate!

Vocea lui părea fără vlagă; iar ca să-și sublinieze cuvintele, bărbatul adăugă cu umor:

— Asta le-ntrece pe toate, fără excepție, până la una – căci în final tot la una ajungem!

După ce spuse asta, bărbatul deveni serios și tăcut. Nu mai avea chef de vorbă, fiindcă nu-i tăcuse gura o după-amiază întreagă într-o cârciumă de pe Dorset Street. Cei mai mulți îl considerau pe Lenehan o lipitoare, dar, cu tot acest prost renume, îndemânarea și elocința lui îi împiedicaseră pe prietenii pe care-i avea să adopte o atitudine potrivnică față de el. Avea un fel curajos de-a aborda câte-un grup de prieteni la bar și de-a se ține fâșneț pe lângă ei până se vedea inclus când dădea cineva un rând de băut. Era un vagabond cu chef de viață, înarmat cu vaste provizii de povești, poezioare comice și ghicitori. Nu pune la suflet nici un fel de grosolănie. Nimeni nu știa cum își îndeplinea aspra îndatorire a trăitului, însă numele îi era vag asociat cu ponturile referitoare la cursele hipice.

— Și unde-ai pescuit-o, Corley? Întrebă el.

Corley își trecu repede limba peste buza de sus.

— Într-o seară, omule, zise el, pe când mergeam pe Dame Street, am văzut o bucățică arătoasă sub ceasul de la Waterhouse și, mă rog, i-am spus bună seara. Ne-am plimbat un pic, dând ocol canalului, iar ea mi-a zis că era slujnică într-o casă de pe Baggot Street. Am înconjurat-o cu un braț și-am strâns-o nițeluș, în seara aia. Duminica următoare ne-am dat întâlnire, omule. Am ieșit până la Donnybrook și-am dus-o pe un câmp de-acolo. Mi-a spus că se vedea cu un lăptar... A fost bine, omule. Mi-a adus țigări în fiecare seară și mi-a plătit tramvaiul dus-întors. Ia într-o seară mi-a adus două frumuseți de trabucuri – marfă prima-nțai, de-aia de care trăgea bătrânul... M-am temut să nu mă trezesc că vrea familie, omule. Dar e cum trebuie.

— Poate crede c-o iei de nevastă, spuse Lenehan.

— I-am spus că n-am serviciu, zise Corley. I-am mai spus c-am lucrat la Pim's. Nu știe cum mă cheamă. Doar nu eram fraier să-i spun. Dar crede că sunt băiat de soi, să știi.

Lenehan râse din nou, pe tăcute.

— Dintre-atâtea bazaconii pe care le-am auzit, spuse el, asta categoric le-ntrece pe toate.

După cum mergea Corley, se vedea că-i picase bine complimentul. Legănarea corpului său mătăhălos îl făcu pe prietenul lui să se dea la o parte de pe cărare cu pași mici, până pe drum și înapoi. Corley era fiul unui inspector de poliție și moștenise alura și mersul tatălui. Umbra cu mâinile pe lângă corp, ținându-se țăntoș și mișcându-și capul înapoi și-ncoace. Avea un cap mare, rotund ca un glob și unsuros; transpira indiferent de vreme; iar pălăria mare și rotundă, pe care și-o ținea într-o parte, semăna cu un bulb care crescuse dintr-un altul. Privea mereu drept în față, ca și cum s-ar fi aflat la paradă, iar când voia să se uite după cineva pe stradă, trebuia să-și miște corpul din șolduri. La ora aceea, trăia de pe-o zi pe alta, din ce-i pica. Când se ivea vreo treabă de făcut, se găsea întotdeauna un prieten care să-i dea de știre. Era văzut adeseori mergând alături de polițiști în haine civile și vorbind cu însuflețire. Știa dedesubturilor tuturor afacerilor și-i plăcea la nebunie să pronunțe judecăți finale. Vorbea fără să asculte ce spuneau însoțitorii. Conversația lui era în principal despre propria persoană: ce-i spusese lui Cutărică, ce-i răspunsese Cutărică, iar apoi ce spusese el ca să pună lucrurile la punct. Când reproducea aceste dialoguri, își aspira prima literă a propriului nume, cum făceau florentinii.

Lenehan îi oferi o țigară prietenului său. Pe când cei doi tineri își croiau drum prin mulțime, Corley se întorcea din când în când să-i zâmbească vreunei fete care trecea pe lângă el, însă privirea lui Lenehan era fixată asupra lunii mari și palide, în jurul căreia se

vedeau două nimburi. Privi cu seriozitate trecerea păienjenișului cenușiu al amurgului peste fața lunii. Iar într-un târziu zise:

— Auzi... ia spune-mi, Corley, bănuiesc c-o să fii în stare s-o scoți la capăt cum trebuie, nu?

Corley închise sugestiv un ochi în loc de răspuns.

— Și crezi că pui mâna pe ea? întrebă sceptic Lenehan. Nu știi niciodată cu femeile.

— E cum trebuie, spuse Corley. Și știu în ce fel să-i intru pe sub piele, omule. I-am căzut cu tronc.

— Ești, cum să zic, un crai cu ardei sub coadă, zise Lenehan. Și exact genul de crai de care e nevoie!

O umbră de batjocură îi atenuă slugărnicia purtării. Ca să nu se simtă umilit, avea obiceiul să-și plaseze măgulele în așa fel încât să poată trece și drept ironii. Numai că mintea lui Corley nu era subtilă.

— Nimic nu se compară c-o slujnică de ispravă, afirmă el. Ascultă ce-ți spun.

— O zice unul care le-a-ncercat pe toate, spuse Lenehan.

— Când am început să târcolesc fete, zise Corley, trecând la confidențe, prima dată am ieșit cu alea de dincolo de South Circular. Ieșeam în oraș, omule, le plimbam cu tramvaiul, le plăteam biletul și ba le duceam la câte-un concert sau o piesă de teatru, ba le cumpăram ciocolată și-alte dulciuri sau mai știu eu ce. Cheltuiam destui bani cu ele, adăugă el pe un ton convingător, ca și cum și-ar fi dat seama că nu era crezut.

Dar Lenehan era dispus să creadă. Dădu din cap cu un aer grav.

— Cunosc jocul ăsta, spuse el, și e un joc pentru fraieri.

— Al naibii să fiu dacă m-am ales vreodată cu ceva, zise Corley.

— Și eu la fel, spuse Lenehan.

— O singură dată mi-a ieșit.

Își umezi buza de sus plimbându-și limba peste ea. Amintirea făcu să-i strălucească ochii. Se uită și el la discul palid al lunii, acum aproape acoperit de un vâl, și pără dintr-odată cufundat în gânduri.

— A fost... a fost ca lumea, spuse el cu părere de rău.

Tăcu din nou. După un timp, adăugă:

— Acum e damă cu acte-n regulă. Am văzut-o la volan într-o seară, pe Earl Street, cu doi tipi în mașină.

— Presupun că-i mâna ta aici, spuse Lenehan.

— Au fost și alții înaintea mea, zise Corley filozofic.

De data asta, Lenehan se simți tentat să nu-l creadă. Clătină din cap încoace și-ncolo și zâmbi.

— Știi că nu poți să-mi pui bărbi, Corley, zise el.

— Pe Dumnezeu! spuse Corley. Păi nu mi-a zis cu gurița ei?

Lenehan făcu un gest tragic.

— Trădătoare de ultimă speță! spuse el.

Pe când treceau prin fața grilajului de la Trinity College, Lenehan dădu fuga pe stradă și se zgâi în sus la ceas.

— Și douăzeci, spuse el.

— Avem timp, zise Corley. O să vină, nici o grijă. Întotdeauna o las să-ștepte puțin.

Lenehan râse tăcut.

— Să dea dracii, Corley, da' văd că știi cum să le iei, zise el.

— Și le-am învățat toate șmecheriile, i se destăinui Corley.

— Dar ia spune-mi, reveni Lenehan, ești sigur c-o scoți la capăt? Știi că-i o treabă delicată. Iar în problema asta sunt tare căpoase. Aud...? Ce zici?

Ochii lui mici și strălucitori măturară chipul însoțitorului său, căutând să se-asigure. Corley mișcă din cap încoace și-ncolo, de parc-ar fi vrut să alunge o insectă pisăloagă, și-și împreună sprâncenele.

— O scot la capăt, spuse el. Lasă totul în seama mea, bine?

Lenehan nu mai zise nimic. Nu voia să-și enerveze prietenul, să fie drăcuit și să i se spună că nu era nevoie de sfaturile lui. Trebuia procedat cu tact. Dar în scurt timp fruntea lui Corley redeveni netedă. Acum îl munceau alte gânduri.

— E-o damă cumsecade, zise el apreciativ. Bagă bine la cap.

Se plimbară pe Nassau Street și pe urmă cotiră pe Kildare Street. Nu departe de intrarea în club, un harpist se postase pe stradă și cânta unui mic cerc de ascultători. Ciupea indiferent strunele, uitându-se repede din când în când la figura fiecărui nou-venit și tot din când în când ridica priviri plictisite spre cer. La rândul ei, harpa, neluând în seamă învelitoarea care-i căzuse la picioare, părea sătulă și de ochii străinilor, și de mâna stăpânului. O mână cânta *Silent, O Moyle* la bas, pe când cealaltă lua cu vioiciune acutele după fiecare grup de note. Notele cântecului sunau profund și plin.

Cei doi tineri merseră mai departe pe stradă fără să mai scoată vreo vorbă, cu muzica tristă ținându-se după ei. Când ajunseră la Stephen's Green, trecură strada. Aici zgomotul tramvaielor, luminile și mulțimea de oameni îi eliberară din tăcere.

— Uite-o! spuse Corley.

La colțul lui Hume Street stătea o tânără. Purta o rochie albastră și o pălărie albă de marinar. Aștepta pe bordură, învărtind o umbreluță de soare într-o mână. Lenehan se trezi la viață.

— Hai să ne uităm la ea, Corley, zise el.

Corley își privi pieziș prietenul, iar pe chip îi apăru un rictus nesuferit.

— Vrei să mi te bagi în față? întrebă el.

— Fir-ar să fie! zise Lenehan cu îndrăzneală. Nu vreau să ne faci cunoștință. Vreau doar să mă uit la ea. N-o s-o mănânc.

— A... doar să te uiți? întrebă Corley, mai prietenos. Păi, atunci

facem așa. Eu mă duc și vorbesc cu ea, iar tu treci pe lângă noi.

— Perfect! spuse Lenehan.

Corley își trecuse deja un picior peste lanțuri, când Lenehan îi strigă:

— Și pe-urmă? Unde ne-ntâlnim?

— La zece jumătate, răspunse Corley, trecându-și și celălalt picior.

— Unde?

— La colțul lui Merrion Street. O să ne-ntoarcem.

— Ai grijă ce faci, spuse Lenehan în loc de rămas-bun.

Corley nu răspunse. Trecu alene strada, legănându-și capul dintr-o parte în alta. Statura impozantă, mersul degajat și sunetul apăsător al ghetelor aveau ceva de cuceritor. O abordă pe tână femeie și, fără să salute, începu imediat să discute cu ea. Femeia își învârti umbreluța și mai repede și execută o jumătate de piruetă pe călcâie. O dată sau de două ori, când el îi vorbea foarte de aproape, râse și-și înclină capul.

Lenehan se uită la ei câteva minute. Pe urmă merse cu pas vioi de-a lungul lanțurilor, la o oarecare distanță, și traversă strada de-a curmezișul. În timp ce se apropia de colțul lui Hume Street, simți un parfum puternic în aer, iar ochii lui cercetară iute și cu o oarecare neliniște înfățișarea tinerei. Aceasta se îmbrăcase în cele mai bune haine de duminică. Fusta albastră de serj era prinsă în talie cu o curea de piele neagră. Catarama mare de argint a curelei părea să-i coboare un pic centrul corpului, prinzându-i ca un cârlig materialul diafan al bluzei albe. Purta o jachetă scurtă și neagră, cu nasturi sidefii, și o unghie neagră cam uzată. Capetele gulerului din tul stăteau într-o dezordine aranjată cu grijă și un ditamai snopul de flori roșii îi fusese prins pe piept, cu cozile în sus. Ochii lui Lenehan luau act aprobator de corpul ei robust, scund și musculos. O sănătate caldă și primară îi strălucea pe față, pe obraji grași și roșii, și în ochii albaştri și semeți. Trăsăturile ei erau cam grosolane. Avea nări late, o gură neregulată, care stătea deschisă într-un zâmbet mulțumit, și doi dinți din față împinși înainte. În trecere, Lenehan își scoase pălăria, iar după vreo zece secunde Corley răspunse cu un salut în aer. Făcu asta ridicând vag o mână și schimbând gânditor unghiul în care-i stătea pălăria pe cap.

Lenehan merse pe jos până la Shelbourne Hotel, unde se opri și așteptă. După o ședere scurtă, îi văzu apropiindu-se de el, iar când cotiră la dreapta îi urmări, pășind ușor în pantofii albi pe o latură a lui Merrion Square. Pe când mergea încet, potrivindu-și ritmul cu al lor, se uita la capul lui Corley, care se întorcea mereu spre chipul tinerei femei, ca o minge mare rotindu-se în jurul unui ax. Nu-i pierdu din ochi pe cei doi până când îi văzu urcând scările tramvaiului spre Donnybrook; pe urmă se răsuci pe călcâie și se întoarse pe drumul pe care venise.

Acum că era singur, chipul lui arăta mai bătrân. Veselia de până atunci păru să-l părăsească, iar când se apropie de grilajul de la Duke's Lawn își lăsă mâna să se plimbe pe zăbrele. Cântecele pe care-l interpretase harpistul începu să-i controleze mișcările. Picioarele lui din pantofii cu talpă moale executară aria, în timp ce degetele lui închipuiau leneș o serie de variațiuni pe grilaj după fiecare grup de note.

Se plimbă apatic în jurul lui Stephen's Green și apoi porni pe Grafton Street. Deși ochii îi înregistrau multe elemente ale mulțimii prin care trecea, o făceau mohorât și fără chef. I se părea banal tot ce era menit să-l prindă în mreje și nu răspundea privirilor încurajatoare. Știa că avea să fie nevoit să vorbească mult, să scornească și să amuze, iar mintea și gâtul lui erau prea uscate pentru o asemenea îndatorire. Se tot gândea cum avea să-și petreacă orele până la reîntâlnirea cu Corley. Nu-i veni în minte nici o modalitate, dar continuă să meargă. Coti la stânga când ajunse la colțul lui Rutland Square și se simți mai în largul lui pe strada întunecoasă și liniștită, al cărei aspect se potrivea perfect cu starea lui de spirit. În cele din urmă se opri în dreptul vitrinei unui local sărăcăcios, deasupra căruia cuvintele *Bar – Răcoritoare* fuseseră scrise cu litere albe. Pe geamul vitrinei fuseseră lipite două anunțuri: Suc de ghimbir și Bere de ghimbir. O șuncă tăiată era expusă pe un platou mare, albastru, iar imediat lângă ea, pe o farfurie, se găsea o porție foarte ușoară de budincă cu prune. Fixă cu ochi serioși mâncarea pentru o vreme, iar pe urmă, după ce se uită precaut în ambele direcții ale străzii, intră repede în local.

Îi era foame fiindcă, în afară de câțiva biscuiți pe care-i ceruse de la doi chelneri morocănoși, nu mai mâncase nimic de la micul dejun. Se așeză la o masă de lemn neacoperită, vizavi de două muncitoare și-un mecanic. O fată cu un aer șleampăt veni să-l servească.

— Cât e o farfurie cu mazăre? întrebă el.

— Un penny jumate, domnule, spuse fata.

— Adu-mi o farfurie cu mazăre și-o sticlă de bere, zise el.

Vorbea grosolan ca să-și contrazică aspectul distins, căci intrarea lui fusese urmată de o pauză generală de vorbire. Se aprinsese la față. Ca să aibă un aer firesc, își împinse șapca pe ceafă și-și sprijini coatele pe masă. Mecanicul și muncitoarele îl cercetară punct cu punct înainte de a-și relua discuția pe un ton scăzut. Chelnerița îi aduse o farfurie cu mazăre fierbinte, dreasă cu piper și oțet, o furculiță și berea alcoolizată. Își înfulecă lacom mâncarea și i se păru atât de bună, încât își întipări în gând numele localului. După ce termină toată mazărea, își sorbi berea și se gândi o vreme la aventura lui Corley. Cu ochii minții, îi văzu pe cei doi îndrăgostiți plimbându-se pe un drum întunecos; auzi vocea profundă a lui Corley făcând complimente îndrăznețe și desluși din nou rânjetul care arcuia gura tinerei femei.



Imaginea îl făcu să-și simtă acut propria sărăcie a pungii și a duhului. Se plictisise să umble creanga, să trăiască de pe-o zi pe alta, să se bazeze pe expediente și intrigi. Avea să împlinească treizeci și unu de ani în noiembrie. Oare nu avea să-și găsească niciodată o slujbă cumsecade? Se gândi cât ar fi de plăcut să poată sta lângă foc și să se bucure de-o masă bună. Destul bătuse străzile cu prieteni sau cu fete. Știa exact câte parale făceau prietenii aceia – și le știa și pe fete. Experiența îl făcuse să privească lumea cu amărăciune în suflet. Însă tot mai spera. După ce mănca se simți mai bine ca înainte, mai puțin sătul de viață, mai puțin înfrânt în spirit. Nu era exclus să-și găsească un colț unde să se-așeze și să trăiască fericit, dar asta doar dacă dădea peste o fată cumsecade, simplută și cu niscai bani la teșcherea.

Îi plăti doi penny și jumătate fetei șleampete și ieși din local ca să-și reînceapă rătăcirile. Intră pe Capel Street și se îndreptă spre Primărie. Pe urmă coti pe Dame Street. La colțul lui George's Street își întâlni doi prieteni și se opri să stea de vorbă cu ei. Îi părea bine că putea să-și tragă sufletul după atâta mers. Prietenii îl întrebară dacă-l văzuse pe Corley și ce mai știa de el. Le răspunse că-și petrecuse ziua în compania lui Corley. Prietenii lui vorbeau foarte puțin. Se uitau cu priviri goale după câte-o siluetă pierdută în mulțime, iar din când în când unul dintre ei formula o observație critică. Unul spuse că-l văzuse pe Mac cu o oră mai devreme pe Westmoreland Street. La asta Lenehan zise că fusese cu Mac cu o seară înainte la Egan's. Tânărul care-l zărise pe Mac pe Westmoreland Street întrebă dacă era adevărat că Mac câștigase bani frumoși la o partidă de biliard. Lenehan nu știa – spuse doar că Holohan le dăduse de băut la Egan's.

Se despărți de prietenii lui la zece fără un sfert și o luă în sus pe George's Street. Coti stânga la City Markets și intră pe Grafton Street. Mulțimea de fete și de tineri se subțiasse, iar în timp ce mergea pe stradă Lenehan auzi multe grupuri și perechi spunându-și noapte bună. Se plimbă până la ceasul de la College of Surgeons, unde ajunse exact când bătea de zece. Porni cu pas vioi spre latura de nord a parcului Green, grăbindu-se ca nu cumva Corley să se-ntoarcă prea devreme. Când ajunse la colțul lui Merrion Street, își ocupă locul în umbra unui felinar, scoase una dintre țigările pe care și le păstrase și-o aprinse. Se sprijini de stâlpul cu felinar și-și aținti privirea asupra locului din care se aștepta să-i vadă întorcându-se pe Corley și pe tânără.

Mintea îi redeveni activă. Se întrebă dacă-i ieșise pasiența lui Corley. Se întrebă dac-o descususe deja sau dacă avea s-o lase pentru la urmă. Îndură toate chinurile și neliniștile prietenului său, precum și pe-ale lui. Însă amintirea capului lui Corley întorcându-se încet spre fată îl calmă întru câtva: era sigur că până la urmă Corley avea s-o scoată la capăt. Pe nepusă masă, se gândi că poate Corley o condusesese

acasă pe un alt drum și-i trăsesese clapa. Ochii lui cercetară strada: nu se vedea nici urmă de ei. Totuși, trecuse o jumătate de oră de când văzuse ceasul de la College of Surgeons. Era Corley în stare de-așa ceva? Își aprinse ultima țigară și începu s-o fumeze neliniștit. Își mijeia ochii la fiecare tramvai care oprea în colțul îndepărtat al pieței. Probabil că se-ntorseseră acasă prin altă parte. Foița de țigară se rupse și o aruncă pe stradă cu o înjurătură.

Deodată, îi văzu apropiindu-se de el. Tresări de încântare și, rămânând lângă stâlpul felinarului, încercă să ghicească rezultatul din felul cum mergeau. Se deplasau repede, tânăra femeie cu pași scurți și vioi, iar Corley ținându-se lângă ea cu pasul lui lung. Nu păreau să-și vorbească. O intuire a rezultatului îl împunse pe Lenehan ca vârful unui instrument ascuțit. Știa că până la urmă Corley avea să dea greș; știa că n-avea rost.

Intrară pe Baggot Street, iar el îi urmă imediat, alegând trotuarul celălalt. Când se opri, se opri și el. Vorbiră câteva clipe, iar pe urmă tânăra coborî treptele din apropierea unei case. Corley rămase pe loc la marginea trotuarului, la o oarecare distanță de treptele de la intrare. Trecură câteva minute. Pe urmă ușa de la intrare se deschise încet și precaut. O femeie coborî în fugă treptele de la intrare și tuși. Corley se întoarse și se duse spre ea. Silueta lui masivă o ascunse câteva secunde, după care femeia reapăru, urcând treptele în fugă. Ușa se închise în urma ei, iar Corley porni hotărât spre Stephen's Green.

Lenehan se grăbi în aceeași direcție. Începură să cadă câțiva stropi de ploaie ușoară. Îi luă ca pe un avertisment și, întorcându-și privirea spre casa în care intrase tânăra femeie, ca să vadă dacă nu era urmărit, trecu strada în fugă. Neliniștea și alergarea rapidă îl făcură să gâfâie. Strigă cu voce tare:

— Salut, Corley!

Corley întoarse capul, ca să vadă cine-l striga, după care merse mai departe. Lenehan alergă după el, aranjându-și impermeabilul pe umeri cu o mână.

— Salut, Corley! strigă el din nou.

Își ajunsese prietenul din urmă și-l privi în ochi. Dar nu văzu nimic.

— Ei, bine? spuse el. Ți-a ieșit?

Ajunseseră la colțul lui Ely Place. Tot fără să răspundă, Corley coti la stânga și-o luă pe strada laterală. Trăsăturile lui afixau un calm sever. Lenehan ținu pasul cu prietenul lui, răsuflând anevoie. Era nedumerit, iar când îi vorbi, în glas i se ghici o notă amenințătoare.

— Nu poți să-mi spui? zise el. Ai încercat-o?

Corley se opri la primul felinar și se uită sumbru în față. Pe urmă, cu un gest grav, întinse o mână spre lumină și, zâmbind, o deschise încet sub ochii discipolului său. Un bănuț de aur îi strălucea în palmă.

### *Note*

8 În original, Ginger Beer și Ginger Ale.

9 St Stephen's Green, parc din centrul Dublinului.

## Pensiunea

Doamna Mooney era fiică de măcelar. Era o femeie cu capul bine înșurubat pe umeri – o femeie hotărâtă. Se măritase cu omul de încredere al tatălui ei și deschisese o măcelărie lângă Spring Gardens. Dar, de îndată ce socrul lui muri, domnul Mooney începu să calce strâmb. Bea de stingea, dădea iama în banii din casă, se îngloda în datorii. N-avea rost să-l pui să promită că avea să se lase de băut – după câteva zile o lua de la capăt. Luându-și soția la bătaie în prezența clienților și cumpărând carne proastă, își duse afacerea de răpă. Într-o seară sări cu satârul asupra soției, iar ea trebui să doarmă prin vecini.

După aceea trăiră separat. Ea se duse la preot și obțină să se despartă de soț și să i se încredințeze copii. Nu avea să-i mai dea soțului nici bani, nici mâncare, nici găzduire; ca urmare, soțul se văzu silit să-și găsească un loc în administrație ca recuperator de datorii. Era un bețiv mărunțel, cocârjat și flenduros, cu o față albă, mustață albă și sprâncene albe, desenate deasupra ochilor mici, care erau tulburi și străbătuți de vinișoare roșii; cât era ziua de lungă, stătea în biroul de recuperare a datoriilor și aștepta să i se dea ceva de lucru. Doamna Mooney, care-și obținuse restul de bani din afacerea cu măcelăria și deschisese o pensiune pe Hardwicke Street, era o femeie solidă și impunătoare. Pensiunea ei avea o clientelă flotantă, compusă din turiști veniți din Liverpool și din Isle of Man, iar uneori din *artistes* de pe la teatrele de varietăți. Cât despre clientela stabilă, ea era formată din funcționarii care lucrau în centru. Doamna Mooney conducea pensiunea cu inteligență și fermitate, știa când să acorde credit, când să fie severă și când să lase de la ea. Toți tinerii locatari ai pensiunii îi spuneau Madama.

Tinerii doamnei Mooney plăteau cincisprezece șilingi pe săptămână pentru casă și masă (fără bere, care se plătea separat). Aveau gusturi și ocupații comune, motiv pentru care se arătau prietenoși unul față de altul. Discutau între ei despre șansele favoriților și ale outsiderilor la cursele de cai. Jack Mooney, fiul Madamei, care era funcționar într-o agenție comercială de pe Fleet Street, avea renumele unei poame. Îi plăcea să vorbească spurcat ca soldații și de obicei se întorcea acasă înainte să se crape de ziua. Când se întâlnea cu prietenii, avea mereu de povestit ceva prima-ntâi și găsea de fiecare dată ceva prima-ntâi – asta însemnând un cal cu șanse de câștig sau o *artiste*. Pe deasupra, știa să se bată și cânta cântecele vesele. Adeseori, lumea se strângea duminică seara în salonul din față al doamnei Mooney. *Les artistes* de la varietate își făceau numerele, iar Sheridan cânta valsuri și polci și improviza piese de acompaniament. Polly Mooney, fata Madamei,

cânta și ea, în felul ăsta:

*Sunt o neastâmpărată,  
Nu te mai preface,  
Am pe vino-ncoace.*

Polly era o fată zveltă, de nouăsprezece ani; avea păr blonziu și moale, și o gură mică și cărnoasă. Ochii cenușii cu o nuanță de verde i se ridicau când stătea de vorbă cu cineva, ceea ce-o făcea să semene cu o madonă mică și perversă. La început, doamna Mooney își trimisese fiica să fie dactilografă în biroul unui angrosist de porumb, dar din cauză că un angajat de la administrație venea în fiecare zi la birou și cerea voie să-i spună două vorbe fiicei sale, o adusese acasă și-o pusese să facă una, alta prin gospodărie. Fiindcă Polly era plină de viață, mama se gândi să-i ceară să se ocupe de tineri. Nu de alta, dar tinerilor le plăcea prezența unei fete în apropiere. Polly flirta cu tinerii, bineînțeles, însă doamna Mooney, care se pricepea bine la sufletul omenesc, știa că pentru ei era doar o formă de a-și petrece timpul – nici unul dintre ei n-avea intenții serioase. Lucrurile merseră așa o vreme, iar doamna Mooney tocmai se gândea să-și trimită fata înapoi la dactilografie, când observă că se petrecea ceva între Polly și unul dintre tineri. Îi urmări pe cei doi și păstră discreție totală.

Polly știa că era urmărită, dar cu toate acestea tăcerea insistentă a mamei sale nu putea fi răstălmăcită. Nu existase nici o complicitate fățișă între mamă și fiică, nici o înțelegere la vedere, dar, deși oamenii din casă începură să vorbească despre relație, doamna Mooney nu interveni. Polly prinse să se poarte un pic cam ciudat, iar tânărul se arătă evident tulburat. În cele din urmă, când i se păru că e momentul, doamna Mooney interveni. Se ocupa de problemele morale cum se ocupă satârul de carne – iar în cazul acesta hotărâse deja ce avea de făcut.

Era o dimineață senină de duminică de la începutul verii, care promitea căldură, dar lăsa să se simtă un vânticel răcoros. Toate geamurile pensiunii erau deschise, iar perdelele de dantelă se umflau ușor spre stradă sub cadrele mobile ale ferestrelor. Dinspre clopotnița de la George's Church se auzeau dangăte constante, iar credincioșii, singuri sau în grupuri, străbăteau piațeta circulară din fața bisericii, dezvăluindu-și intențiile atât prin purtarea lor rezervată, cât și prin volumașele pe care le țineau în mâinile înmănușate. Micul dejun se terminase la pensiune, iar masa din sufragerie era acoperită de farfurii pe care rămăseseră dungi galbene de ou, cu bucățele de slănină și coji de la șuncă. Doamna Mooney stătea în fotoliul de răchită și se uita la slujnica Mary, care strângea masa. O făcu pe Mary să adune toate cojile și bucățelele de pâine pentru gătitul budincii de marți. După ce se strânse masa, se adunară resturile de pâine și se puseră zahărul și

untul la păstrare, doamna Mooney începu să refacă în minte discuția pe care-o purtase cu Polly cu o seară înainte. Lucrurile stăteau așa cum bănuise: fusese directă în întrebări, iar Polly fusese directă în răspunsuri. Amândouă încercaseră o anume stânjeneală, firește. Doamna Mooney fusese stânjenită pentru că nu voise să afle veștile într-o manieră prea abruptă sau să fie acuzată că fusese complice, iar Polly fusese stânjenită nu doar din cauză că aluziile de acest gen o stinghereau de fiecare dată, ci și fiindcă nu voia să se creadă că, în înțeleapta ei inocență, ghicise intențiile care stăteau în spatele toleranței pe care-o arătase mama ei.

Doamna Mooney se uită instinctiv la micul ceasornic aurit de pe cămin de îndată ce-și dădu seama, în plină reverie, că nu se mai auzeau clopotele de la George's Church. Era unsprezece și șaptesprezece: avea timp berechet să lămurească lucrurile cu domnul Doran și pe urmă să prindă slujba de amiază pe Marlborough Street. Era sigură că avea să câștige. În primul rând, se bucura de tot sprijinul opiniei publice: era o mamă revoltată. Îl lăsase pe individ să trăiască sub acoperișul ei, pornind de la ideea că era un om de onoare, iar el pur și simplu își bătuse joc de ospitalitatea ei. Avea treizeci și patru sau treizeci și cinci de ani, așa că nu avea scuza tinereții; ba nici măcar pe cea a neștiinței, fiindcă era un om destul de umblat prin lume. Pur și simplu profitase de tinerețea și de lipsa de experiență ale lui Polly – asta era limpede. Întrebarea era, în ce fel avea să-și răscumpere greșeala?

Pentru fiecare caz trebuia să existe o răscumpărare. Pentru bărbați era simplu: după ce-și făceau poftetele, puteau să-și vadă de treburi ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, însă cele care aveau de suferit erau fetele. Unele mame erau mulțumite dacă rezolvau lucrurile printr-o sumă de bani – doamna Mooney cunoștea destule cazuri. Însă ea, una, nu avea să facă la fel. Pentru ea exista o singură răscumpărare a felului cum îi fusese dezonorată fiica: măritișul.

Își mai făcu o dată toate socotelile înainte s-o trimită pe Mary sus, la domnul Doran în cameră, ca să-l anunțe că voia să stea de vorbă cu el. Era sigură că va avea câștig de cauză. Era vorba de un tânăr serios, nu de-un stricat sau un scandalagiu, cum erau alții. Dacă ar fi fost domnul Sheridan, domnul Meade sau Bantam Lyons, sarcina ei ar fi fost mult mai grea. Doamna Mooney nu credea că lui Doran i-ar fi plăcut să-l vorbească lumea. Toți chiriașii din pensiune știau câte ceva din povestea aceea; unii scorniseră diverse detalii. În plus, Doran fusese angajat timp de treisprezece ani în serviciul unui important negustor catolic de vinuri, și n-ar fi fost de mirare ca divulgarea aventurii să-l lase fără slujbă. Pe când, dacă se-nvoia, totul era bine. Doamna Mooney știa despre el că avea leafă bună și bănuia că pusese ceva bani deoparte.

Aproape și jumătate! Se ridică și se cercetă în oglinda dintre ferestre. Expresia hotărâtă a chipului ei lătareț și rozaliu o mulțumi, și se gândi la câteva mame pe care le cunoștea și care nu erau în stare să scape de propriile fete.

Domnul Doran era într-adevăr foarte neliniștit în această dimineață de duminică. Făcuse două încercări să se bărbierească, dar mâna îi fusese atât de nesigură, încât se văzuse nevoit să renunțe. O bărbuță roșcată de trei zile îi tinea obrazii, și din două în două sau din trei în trei minute i se abureau ochelarii, așa că trebuia să și-i scoată și să-i șteargă cu batista pe care-o ținea în buzunar. Amintirea spovedaniei de cu o seară înainte îi provoca dureri acute; preotul scosese de la el fiecare amănunt ridicol al poveștii, iar la urmă îi agravase atât de mult păcatul, încât aproape că era recunoscător că i se îngăduia o formă de răscumpărare. Răul fusese făcut. Ce altceva îi rămânea decât să se-nsoare cu fata sau să fugă? Nu putea să sfideze. Mai mult ca sigur că lumea avea să vorbească despre aventura lui și că tărășenia avea să ajungă și la urechile celui care-l angajase. Dublin era un oraș tare mic: fiecare știa ce fac ceilalți. Își simți inima pulsându-i fierbinte în gât când îl auzi, în imaginația lui stârnită, pe bătrânul domn Leonard strigând cu glasul lui hârâit: „Chemați-l pe domnul Doran aici, vă rog“.

Toți acei ani îndelungați de serviciu, duși pe apa sâmbetei! Toată munca și hărnicia, aruncate la coș! În tinerețe avusese tot felul de gărgăuni, firește; se lăudase că era liber cugetător și negase existența lui Dumnezeu în fața celor cu care bătea cârciumile. Dar lucrurile alea erau moarte și-ngropate... aproape. Cumpăra în continuare un exemplar din *Reynold's Newspaper* în fiecare săptămână, dar își îndeplinea îndatoririle religioase și ducea o viață ordonată nouă zecimi din an. Avea destui bani să-și facă un rost – nu asta era problema. Dar familia avea s-o disprețuiască pe fată. În primul rând, era nenorocitul ăla de taică-său; în al doilea, pensiunea maică-sii începuse să-și facă un nume. Se gândi dacă nu cumva fusese tras pe sfoară. Își și vedea prietenii vorbind despre idilă și râzând. Ce-i drept, fata era cam din topor; uneori spunea „Am văzui“ și „Dac-aș fi știat“. Dar ce mai conta gramatica dac-o iubea cu-adevărat? Nu se putea hotărî dacă să-i placă de ea sau s-o disprețuiască pentru ce făcuse. Bineînțeles că făcuse și el același lucru. Însă instinctul îl îndemna să rămână liber, să nu se-nsoare. Odată însurat, s-a zis cu tine, îi șoptea instinctul.

În timp ce stătea neputincios pe marginea patului, în cămașă și pantaloni, ea îi bătu ușor la ușă și intră. Îi spuse tot: că-i mărturisise întreaga poveste mamei și că mama avea să stea de vorbă cu el în cursul dimineții. Se puse pe plâns și-și aruncă brațele pe după gâtul lui, spunând:

— O, Bob! Bob! Ce mă fac? Ce pot să fac?

Avea să-și pună capăt zilelor, îi zise.

El o alină cu jumătate de gură, spunându-i să nu mai plângă, fiindcă totul avea să fie bine, nici o grijă. Îi simți tresăltarea pieptului prin cămașă.

Nu era doar el de vină pentru cele întâmplate. Își amintea bine, cu ajutorul memoriei stranie și răbdătoare a burlăciei, de prima mângâiere întâmplătoare de care avusese parte de la rochia ei, de la răsuflarea ei, de la degetele ei. Pe urmă, într-o seară târziu, când el se dezbrăca să se culce, îi ciocăniise timid la ușă. Voia să-și reaprindă lumânarea de la a lui, căci fusese stinsă de o pală de vânt. Era seara ei de baie. Purta o bluză largă, deschisă la gât, din flanelă cu imprimeuri florale. Picioarele albe îi străluceau în deschizătura papucilor îmblăniți, iar sângele îi licărea cald sub pielea parfumată. Un alt parfum discret i se simți pe mâini și pe încheieturi când aprinse lumânarea și ajută flacăra să nu se stingă.

În serile când se întorcea foarte târziu, ea era cea care-i încălzea mâncarea. Aproape că nu-și dădea seama ce mânca simțind-o lângă el singură, seara, în pensiunea adormită. Și cât de grijulie era! Dacă seara era rece, umedă sau bătută de vânt, cu siguranță că-l aștepta un pahar cu punct. Poate că aveau să fie fericiți împreună...

Obişnuiau să urce scările pe vârfuri, fiecare cu o lumânare, și să-și spună noapte bună cu părere de rău când ajungeau la al treilea nivel. Obişnuiau să se sărute. El își amintea bine ochii ei, mâna care-l atingea și felul cum simțea că-l apucă nebunia...

Numai că nebunia trecea. Deveni ecoul întrebării ei, punându-și-o sieși: „Ce mă fac?“ Instinctul de burlac îl sfătuia să bată-n retragere. Însă păcatul era acolo; și până și simțul onoarei îi spunea că era un păcat care cerea răscumpărare.

Pe când stătea cu ea pe marginea patului, Mary se lipi de ușă și spuse că doamna voia să-l vadă în salon. Se ridică să-și pună haina și vesta, mai neputincios ca niciodată. După ce se îmbracă, se apropie de ea ca s-o liniștească. Avea să fie bine, nici o grijă. O lăsa plângând pe pat și scâncind încet: „O, Doamne!“

În timp ce cobora scările, ochelarii i se aburiră atât de mult de la umezeală, încât trebui să și-i scoată și să-i șteargă. Tare-ar fi vrut să treacă prin acoperiș și să zboare într-o altă țară, unde să nu mai audă în viața lui de necazul ăsta; și totuși, o forță îl împingea în jos pe scări, pas cu pas. Chipurile implacabile ale patronului și Madamei îi priveau stăruitor expresia perplexă. Coborând ultimele trepte, trecu pe lângă Jack Mooney, care urca din cămară, ținând la piept două sticle de bere Bass. Se salutară glacial, iar ochii îndrăgostitului rămaseră o clipă sau două pe fața grosolană, de bulldog, și pe brațele scurte și groase. Când ajunse la piciorul scărilor, se uită în sus și-l văzu pe Jack privindu-l



din ușa camerei.

Deodată, își aminti de seara când unul dintre *les artistes* de la varieteu, un londonez scund și blond, făcuse o aluzie destul de îndrăzneță la Polly. Petrecerea aproape că fusese compromisă de violența lui Jack. Toți încercaseră să-l potolească. Artistul de varieteu, ceva mai palid ca de obicei, continuase să zâmbească și spusese că nu dorise să jignească pe nimeni; dar Jack îi strigase că dacă-ncerca vreun tip ceva pe lângă soră-sa, afurisit să fie dacă nu-i vâră dinții pe gât, uite-așa.

\*

Polly rămase pentru scurtă vreme pe marginea patului, plângând. Pe urmă se șterse la ochi și se apropie de oglindă. Înmuie capătul prosopului în carafă și-și clăti ochii cu apă rece. Se privi din profil și-și potrive o agrafă deasupra urechii. Pe urmă se întoarse spre pat și se așeză la picioarele lui. Se uită o bună bucată de vreme la perne, iar vederea lor îi trezi în gând amintiri secrete și plăcute. Își sprijini ceafa de grilajul metalic al patului și se cufundă în reverie. Pe chip nu i se mai citea nici o tulburare.

Așteptă răbdătoare, aproape veselă, fără îngrijorare, cu amintirile făcând loc treptat speranțelor și viziunilor despre ce avea să se întâmple. Speranțele și viziunile ei erau atât de strâns legate între ele, încât nu mai văzu pernele pe care le ținuta cu privirea și nu-și mai aminti că aștepta ceva.

Într-un târziu, se auzi strigată de mama ei. Se ridică brusc în picioare și dădu fuga la balustrada scărilor.

— Polly! Polly!

— Da, mami.

— Coboară, scumpo. Domnul Doran vrea să stea de vorbă cu tine.

În clipa aceea, își aminti ce aștepta.

## Un norișor

Cu opt ani în urmă, își condusesese prietenul la North Wall și-i urase drum bun. Între timp, Gallaher ajunsese cineva. Îți dădeai seama imediat, după aerul lui de om umblat, după costumul de tweed bine croit și după accentul de om sigur pe sine. Puțini erau cei care aveau calități comparabile cu ale lui, și încă mai puțini cei cărora nu li se urca la cap asemenea succes. Gallaher era om de ispravă și meritase să câștige. Nu era de coala să ai un prieten ca el.

Încă de la prânz, Micul Chandler se gândise doar la întâlnirile lui cu Gallaher, la invitația lui Gallaher și la marea Londra în care trăia Gallaher. I se spunea Micul Chandler fiindcă, deși era doar cu puțin sub medie ca statură, dădea impresia unui mărunțel. Avea mâini albe și mici, o constituție fragilă, o voce potolită și maniere alese. Se îngrijea peste măsură de mustața și de părul lui blond și mătăsos, și-și stropea discret batista cu parfum. Semilunile unghiilor lui erau perfecte, iar când zâmbea îi vedeai șiragul de dinți albi, ca de copil.

Pe când stătea la biroul lui din King's Inn, se gândi la schimbările pe care le aduseseră ultimii opt ani. Prietenul pe care-l cunoscuse pe vremea când era zdrențăros și ca vai de el devenise o figură strălucită la London Press. Micul Chandler se întrerupea adeseori din scrisul lui monoton ca să se uite pe fereastra biroului. Strălucirea apusului de toamnă târzie învăluia pajiștile și aleile. Împrăștiata o perdea de pulbere aurie și binevoitoare asupra surorilor medicale șlepete și asupra bătrânilor decrepiți care moțăiau pe bănci; pâlpâia peste toate siluetele în mișcare – asupra copiilor care alergau țipând pe potecile acoperite cu pietriș și asupra tuturor celor care se plimbau prin grădini. Micul Chandler privi scena și se gândi la viață; și (așa cum se întâmpla de fiecare dată când se gândea la viață) se întristă. O melancolie blândă puse stăpânire pe el. Simți cât de zadarnic era să lupți împotriva sorții, aceasta fiind povara înțelepciunii pe care epocile trecute i-o așezaseră pe umeri.

Își aminti de cărțile de poezie de pe rafturile de-acasă. Le cumpărase în burlăcie și în multe seri, instalat în cămăruța care dădea în hol, fusese tentat să scoată una din raft și să-i citească ceva soției. Însă sfiala îl ținuse întotdeauna pe loc; așa că volumele rămăseseră în rafturi. Din când în când, își repeta versuri sieși, iar lucrul ăsta îl consola.

Când bătu ora de încheiere a programului, se ridică și se despărți cu un aer pedant de birou și de colegi. Ieși pe sub arcada feudală de la King's Inn și porni cu pas vioi pe Henrietta Street. Amurgul auriu se destrăma și se lăsase frigul. O ceată de copii jengoși umplea strada. Stăteau pe loc, alergau pe stradă, urcau în patru labe pe treptele din

fața ușilor căscate sau se ghemuiau în praguri ca șoarecii. Micul Chandler nu se gândi la ei. Își croi drum cu dibăcie prin forfoteala micilor târături și pe sub umbra conacelor înalte și spectrale în care se oploșise vechea nobilime din Dublin. Nu-l atingeau nici o amintire din trecut, fiindcă mintea lui mustea de bucuria prezentului.

Nu fusese niciodată la Corless's, dar știa că era un loc cu ștaif. Știa că oamenii veneau acolo după ce ieșeau de la teatru, ca să mănânce stridii și să bea tărie; și auzise că ospătarii din local vorbeau franceză și germană. Trecând grăbit prin dreptul lui seara, văzuse trăsurile oprite în fața intrării și doamne îmbrăcate în haine scumpe, care coborau și intrau repede, însoțite de domni galanți. Purtau rochiile stridente și o mulțime de șaluri. Erau date cu pudră pe față și-și prindeau tivul rochiei cu mâna când atingeau pământul, ca niște Atalante îngrijorate. Trecuse pe lângă ele fără să-și întoarcă nici măcar o dată capul și să se uite. Țasta era obiceiul lui, să meargă repede pe stradă, chiar și ziua, și ori de câte ori se trezea în oraș seara târziu, grăbea pasul, temător și neliniștit. Cu toate acestea, uneori căuta cu bună știință locuri care să-i provoace frică. Alegea străzile cele mai întunecoase și mai înguste și, pe măsură ce-și continua drumul înainte, liniștea care-i înconjura pașii începea să-l tulbure; siluetele rătăcitoare și tăcute îl tulburau și ele; iar uneori sunetul unui răs fugar și jos îl făcea să tremure ca varga.

Coti la dreapta spre Capel Street. Ignatius Gallaher la London Press! Cine s-ar fi gândit la așa ceva cu opt ani în urmă? Și totuși, acum că se-ntorcea în trecut, Micul Chandler își amintea că văzuse multe semne de măreție viitoare la prietenul lui. Oamenii spuneau că Ignatius Gallaher era nestăpânit. Sigur, pe vremea aceea umbla cu tot felul de cheflii; bea cât putea să ducă și împrumuta bani de pe unde apuca. În cele din urmă, se lăsase târât într-o poveste dubioasă, o tranzacție bănească – în orice caz, era una dintre explicațiile pentru care o ștersese. Însă nimeni nu-i contesta talentul. Exista mereu ceva la Ignatius Gallaher care te impresiona, contrar propriei voințe. Chiar și-atunci când n-avea după ce bea apă și nu mai știa de unde să facă rost de bani, își păstra expresia îndrăzneată. Micul Chandler își aminti (iar aducerea aminte îi provocă o ușoară îmbujorare de mândrie) de una dintre vorbele lui Ignatius Gallaher când era la ananghie:

— Pauză, băieți, spunea el pe un ton degajat. Unde mi-e tichia de om isteț?

Țasta era Ignatius Gallaher, și-al naibii să fie dacă nu-ți venea să-l admiri.

Micul Chandler iuți pasul. Pentru prima dată în viață, se simțea superior oamenilor pe lângă care trecea. Pentru prima dată, sufletul i se revoltă împotriva mohorelii lipsite de eleganță de pe Capel Street. Nu încăpea îndoială: dacă voiai să reușești, trebuia să pleci de-acolo. Nu puteai să faci nimic în Dublin. Pe când trecea pe Grattan Bridge, se

uită în josul râului, spre cheiurile inferioare, și-l apucă mila de casele sărăcicioase și povârnite. I se păreau o bandă de vagabonzi strânși unul în altul pe malul râului, cu hainele vechi acoperite de praf și funingine, îmbătați de privescerea amurgului și așteptând primul fior de frig al serii ca să se ridice, să se scuture și s-o ia din loc. Micul Chandler se întreabă dacă era cazul să scrie o poezie ca să-și exprime ideea. Poate reușea Gallaher să i-o plaseze în vreunul dintre ziarele din Londra. Putea să scrie ceva original? Nu era sigur ce idee voia să exprime, dar faptul că fusese atins de un gând poetic prinse viață înăuntrul lui aidoma unui pui de speranță. Își continuă drumul curajos.

Fiecare pas îl aducea mai aproape de Londra și mai departe de propria viață sobră și searbădă. O lumină începu să tremure la orizontul minții lui. Nu era chiar atât de bătrân – avea treizeci și doi de ani. Despre temperamentul lui se putea spune că tocmai ajunsese la maturitate. Existau o mulțime de stări de spirit și impresii pe care voia să le exprime în versuri. Le simțea înăuntrul lui. Încercă să-și cântărească sufletul și să vadă dacă era un suflet de poet. Melancolia era trăsătura dominantă a temperamentului, își zise el, însă era o melancolie ponderată de pezența credinței, a resemnării și a bucuriei simple. Dacă reușea să exprime lucrurile astea într-o carte de poezii, poate că oamenii aveau să asculte. Micul Chandler nu avea să fie niciodată popular – își dădea seama și singur. Nu era în stare să înduplece mulțimi, dar ar putea să se adreseze unui cerc restrâns de spirite înrudite. Poate că criticii englezi aveau să vadă în el un reprezentant al școlii celtice, dat fiind tonul melancolic al poeziilor lui; pe deasupra, avea să strecoare diferite aluzii. Începu să inventeze propoziții și fraze din recenziile de care avea să se bucure cartea lui. *„Domnul Chandler are darul versurilor ușoare și grațioase... O tristețe nostalgică invadează poemul... Influența celtică.”* Păcat că nu avea un nume cu sonorități mai irlandeze. Poate că era bine să introducă numele de fată al mamei înainte de numele de familie: Thomas Malone Chandler; sau și mai bine: T. Malone Chandler. Avea să discute problema cu Gallaher.

Își urmă reveria cu atâta ardoare, încât trecu de strada lui și trebui să se-ntoarcă. Pe măsură ce se apropia de Corless's, agitația de mai înainte începu să pună stăpânire pe el, așa că se opri nehotărât în dreptul intrării. În cele din urmă, deschise ușa și intra.

Lumina și gălăgia barului îl opriră în prag timp de câteva clipe. Se uită în jur, dar vederea i se tulbură de la strălucirea puzderiei de pahare de vin roșii și verzi. Barul i se păru ticsit de lume și simți că oamenii îl cercetau curioși. Se uită repede în stânga și-n dreapta (încruntându-se ușor, ca să dea impresia că era vorba de o căutare serioasă), dar când începu să vadă ceva mai bine, observă că nu se

întorsese nimeni să se uite la el; și pe cine văzu ceva mai încolo dacă nu pe Ignatius Gallaher, rezemat cu spatele de tejghea și cu picioarele depărtate larg.

— Salut, Tommy, bătrâne erou, iată-te! Ia să te-aud, ce bei? Eu trag un whisky – e mai bun decât ce bem noi în partea ailaltă. Sifon? Apă minerală? Nimic? Și eu fac la fel. Strică aroma... Auzi, *garçon*, fii bun și adu-ne două jumătăți de whisky din malt... Așa, ia zi, ce-ai mai făcut de când ne-am văzut ultima oară? Dumnezeule mare, da' repede mai îmbătrânim! Ia spune, vezi vreun semn de bătrânețe la mine – aud? Un pic mai cărunt, un strop mai pleșuv, nu?

Ignatius Gallaher își scoase pălăria și dădu la iveală un cap mare, tuns scurt. Fața lui era masivă, palidă și proaspăt bărbierită. Ochii de culoarea faianței albastre mai înlăturau din paloarea nesănătoasă și străluceau viu deasupra cravatei portocaliu-aprins pe care-o purta Gallaher. Între aceste trăsături contrastante, buzele îi păreau foarte lungi, fără formă și culoare. Își înclină capul și pipăi cu două degete pline de compasiune părul rar din creștet. Micul Chandler clătină din cap în semn de negare. Ignatius Gallaher își puse pălăria la loc pe cap.

— Te trage-n jos viața la Press, spuse el. Fuga-fuguța întotdeauna, căutând un subiect și uneori negăsindu-l – pe lângă asta, trebuie să ai întotdeauna ceva nou. Am zis că le dau naibii de șpalturi și de tiparnițe câteva zile. Sunt nespus de bucuros că m-am întors în țară, ție pot să-ți spun. Nu-i rău să ai un pic de vacanță din când în când. Mă simt de-o mie de ori mai bine de când am aterizat în scumpul și jegosul Dublin... Uite-aici, Tommy. Apă? Să-mi spui când să mă opresc.

Micul Chandler își lăsă whisky-ul să se dilueze zdravăn.

— Nu știi ce-ți face bine, băiete, zise Ignatius Gallaher. Eu pe-al meu îl beau sec.

— Eu beau foarte puțin de-obicei, spuse Micul Chandler cu modestie. O jumate când mă-ntâlnesc cu cineva din vechea trupă, atâta tot.

— Păi atunci, zise vesel Ignatius Gallaher, să bem pentru noi, pentru vremurile și oamenii de-altădată.

Dădură noroc și băură.

— M-am văzut azi cu câțiva tipi din vechea trupă, spuse Ignatius Gallaher. O'Hara pare la pământ. Ce face?

— Nimic, spuse Micul Chandler. S-a cam zis cu el.

— Dar Hogan o duce bine, nu?

— Da, face parte din Comisia pentru Agricultură.

— Ne-am întâlnit într-o seară la Londra și părea foarte plin la pungă... Amărâtul de O'Hara! Băutura, nu?

— Și altele, spuse repede Micul Chandler.

Ignatius Gallaher râse.

— Tommy, văd că nu te-ai schimbat nici atâtă, zise el. Ești aceeași persoană serioasă care-mi ținea predici duminică dimineața, când aveam capul mare și clei pe limbă. Ar trebui să mai scoți și tu nasul prin lume. Măcar ai făcut vreo excursie undeva?

— Am fost pe Insula Man, spuse Micul Chandler.

Ignatius Gallaher râse.

— Insula Man! spuse el. Du-te la Londra sau la Paris. Mai bine la Paris. Ți-ar prinde bine.

— Tu ai văzut Parisul?

— Cred și eu! Am și stat acolo o vreme.

— Și chiar e-atât de frumos cum se spune? întrebă Micul Chandler.

Sorbi o dată din băutură, în timp ce Ignatius Gallaher și-o termină vitejește pe-a lui.

— Frumos? spuse Ignatius Gallaher, oprindu-se și bucurându-se de aroma băuturii. Să știi că nu-i atât de frumos. Sigur, într-un fel e totuși frumos... Dar viața din Paris, aici e șpilul. Când vine vorba de veselie, mișcare și-n sufletire, nimic nu se compară cu Parisul...

Micul Chandler își termină whisky-ul și, după oarecare eforturi, reuși să se facă văzut de barman. Comandă același lucru încă o dată.

— Am fost la Moulin Rouge, continuă Ignatius Gallaher, după ce barmanul le luă paharele, și la toate cafenelele boemei. Chestii tari! Nu-s pentru oamenii evlavioși ca tine, Tommy.

Micul Chandler nu spuse nimic până nu se întoarse barmanul cu două pahare; pe urmă atinse ușor paharul prietenului său și repetă toastul de mai devreme. Începea să se simtă întru câtva dezamăgit. Accentul lui Gallaher și felul cum vorbea nu-i plăceau. Prietenul lui avea ceva vulgar, ceva ce nu observase până atunci. Însă poate că era doar urmarea vieții din Londra, în forfota și în rivalitatea de la Press. Vechiul farmec personal era încă acolo, sub acest comportament nou și strident. Și în fond Gallaher trăise, văzuse lumea. Micul Chandler își privi prietenul cu invidie.

— La Paris, veselia e peste tot, spuse Ignatius Gallaher. Oamenii vor să se bucure de viață – și nu găsești c-au dreptate? Dacă vrei să te simți bine cu-adevărat, trebuie să te duci la Paris. Și bagă de seamă, țin foarte mult la irlandezi acolo. Când au auzit că sunt din Irlanda, au fost gata să mă mănânce, omule.

Micul Chandler luă patru sau cinci înghițituri din pahar.

— Ia spune-mi, zise el, e într-adevăr Parisul atât de... imoral pe cât se spune?

Ignatius Gallaher făcu un gest larg cu brațul drept.

— Orice loc e imoral, zise el. Sigur că găsești și picanterii la Paris. Du-te la unul dintre balurile studenților, de pildă. Cum să-ți zic, când încep *les cocottes* să-și dea frâu liber, chiar că simți din ce-i făcută viața. Bănuiesc că știi ce-s alea, nu?

— Am auzit de ele, spuse Micul Chandler.

Ignatius Gallaher își dădu whisky-ul pe gât și clătină din cap.

— N-ai decât să spui ce vrei, zise el. Nu există nicăieri femei ca pariziencele – ca stil, ca poftă de viață.

— Înseamnă că-i un oraș imoral, spuse Micul Chandler, cu o insistență sfioasă – mă rog, prin comparație cu Londra sau Dublinul, nu?

— Londra! zise Ignatius Gallaher. Aceeși Mărie cu altă pălărie. Întreabă-l pe Hogan, băiete. L-am plimbat un pic prin Londra când a stat acolo. Ți-ar deschide ochii, să știi... Aoleu, Tommy, nu face din whisky punci! Dă-l peste cap!

— Nu, zău...

— Hai, fii serios, încă unul n-are cum să-ți strice. Ce-ți mai iau? La fel ca primul, da?

— Păi... da, fie.

— François, încă unul... Vrei să fumezi, Tommy?

Ignatius Gallaher își dădu la iveală cutia cu trabucuri. Cei doi prieteni își aprinseră trabucurile și pufăiră în tăcere, până când li se aduseră băuturile.

— Să-ți spun părerea mea, zise Ignatius Gallaher, ivindu-se după o vreme din norii de fum în care se adăpostise. E-o lume care-a luat-o razna. Vorbeai de imoralitate. Păi, am auzit de cazuri – da' ce spun „am auzit”? – le cunosc personal: cazuri de... imoralitate...

Ignatius Gallaher pufăi gânditor din trabuc, după care, pe tonul calm al unui istoric, se apucă să schițeze pentru prietenul lui câteva imagini ale corupției care înfloreau prin alte țări. Enunță viciile multor capitale și păru înclinat să premieze Berlinul. Pentru unele lucruri nu băga mâna-n foc (i le spusese prietenii), dar pe altele le experimentase pe propria piele. Gallaher nu cruță nici rangul, nici clasa socială. Dezvăluia multe dintre secretele așezămintelor religioase de pe continent, descria câteva dintre obiceiurile la mare căutare în înalta societate și încheie spunând, cu amănunte, o poveste despre o ducesă engleză – o poveste despre care știa că era adevărată. Micul Chandler fu uluit.

— Ei bine, zise Ignatius Gallaher, iată-ne acum în bătrânul și monotonul Dublin, unde nu se știe nimic despre lucrurile astea.

— Cât de plictisitor trebuie să ți se pară, spuse Micul Chandler, după toate locurile pe care le-ai văzut!

— Mă rog, să știi că de fapt mă mai odihnesc și eu când vin aici, zise Ignatius Gallaher. Și pân' la urmă, e locul unde-am venit pe lume, cum se spune, nu? E imposibil să nu simți ceva pentru el. Așa-i firea omului... Dar povestește-mi despre tine. Hogan mi-a zis c-ai... gustat din deliciile fericirii conjugale. Acum doi ani, nu?

Micul Chandler se făcu roșu la față și zâmbi.

— Da, zise el. În mai trecut am făcut un an de când m-am însurat.

— Sper că nu-i prea târziu să-ți adresez cele mai bune urări, spuse Ignatius Gallaher. Nu-ți știam adresa – altfel te-aș fi felicitat la timpul cuvenit.

Îi întinse mâna, pe care Micul Chandler o strânse.

— Ei bine, Tommy, spuse Gallaher, vă doresc, ție și alesei, toate bucuriile posibile, bătrâne, bani cu lopata și să trăiești până te-oi împușca eu. Iar asta e urarea unui prieten sincer, a unui prieten vechi. Știi, nu?

— Da, știu, zise Micul Chandler.

— Ceva urmași? spuse Ignatius Gallaher.

Micul Chandler mai roși o dată.

— Avem un copil, zise el.

— Băiat sau fată?

— Un băiețel.

Ignatius Gallaher își bătu zgomotos prietenul pe spate.

— Bravo, zise el. Nu m-am îndoit niciodată de tine, Tommy.

Micul Chandler surâse, își privi derutat paharul și-și mușcă buza de jos cu trei dinți din față, albi ca ai unui copil.

— Sper c-o să petreci o seară cu noi înainte să te-ntorci, spuse el. Soția mea o să fie-ncântată să te cunoască. Putem s-ascultăm un pic de muzică și...

— Mulțumesc din suflet, bătrâne, zise Ignatius Gallaher. Îmi pare rău că nu ne-am întâlnit mai devreme. Dar mâine seară trebuie să plec.

— Atunci, poate-n seara asta...?

— Îmi pare tare rău, bătrâne. Știi, am venit cu un tip, un băiat tânăr și isteț, și-am aranjat să mergem să jucăm cărți. Doar de asta...

— A, păi atunci...

— Dar cine știe? spuse Ignatius Gallaher din politețe. S-ar putea să dau la anu' o fugă pân-aici, dacă tot am spart gheața. E doar o plăcere amânată.

— Foarte bine, zise Micul Chandler. Data viitoare când vii, trebuie să petrecem o seară-mpreună. Ne-am înțeles, nu?

— Da, ne-am înțeles, spuse Ignatius Gallaher. Dacă vin la anu', *parole d'honneur*.

— Și ca să batem palma, zise Micul Chandler, mai luăm un rând acum.

Ignatius Gallaher dădu la iveală un ceas mare de aur și se uită la el.

— E ultimul, bine? zise el. Nu de alta, dar am o-ntâlnire.

— A, fără discuție, spuse Micul Chandler.

— Foarte bine-atunci, zise Ignatius Gallaher. Să mai bem un pahar de *deoc an doruis* – cred că așa se spune la „un whisky mic“.

Micul Chandler comandă băuturile. Roșeața care-i năpădisese chipul



cu câteva clipe mai devreme se mai împlânzise. Micul Chandler se îmbujora din te miri ce, iar acum se simțea încălzit și emoționat. Cele trei whisky-uri mici i se suiseră la cap, iar trabucul oferit de Gallaher îl turtise, căci Micul Chandler era delicat și abstinent. Aventura întâlnirii cu Gallaher după opt ani, a mersului cu Gallaher la Corless's, înconjuțați de lumini și gălăgie, a ascultării poveștilor lui Gallaher și a împărtășirii, fie și pentru scurt timp, a vieții răătăcitoare și triumfale a lui Gallaher distrusese echilibrul naturii lui sensibile. Micul Chandler simțea acut contrastul dintre propria viață și cea a prietenului său, iar lucrurile i se păreau nedrepte. Gallaher îi era inferior ca naștere și educație. Era sigur că putea izbândi mai bine decât o făcuse (sau decât avea s-o facă) vreodată prietenul lui, că putea ajunge la ceva mai de soi decât jurnalismul de duzină, dacă i se ivea prilejul. Ce-i stătea în cale? Timiditatea lui nenorocită! Voia să se răzbune într-un fel, să-și dovedească bărbăția. Înțelese ce ascundea refuzul lui Gallaher. Gallaher îl privea de sus fiind prieten cu el la fel cum privea de sus Irlanda vizitând-o.

Barmanul le aduse băuturile. Micul Chandler împinse un pahar spre prietenul lui și-l ridică pe celălalt cu semeție.

— Când o să vii la anul, s-ar putea să am ocazia să le uez viață lungă și fericită domnului și doamnei Ignatius Gallaher.

Ignatius Gallaher, care începuse să bea, închise sugestiv un ochi peste marginea paharului. După ce bău, plescăi hotărât din buze, puse paharul pe masă și spuse:

— Nu te teme, nu-i cazul, băiete. Întâi și-ntâi, mai zbor un pic din floare-n floare, gust viața, văd lumea și-abia dup-aia îmi vâr capu-n laț – asta dac-oi face-o vreodată.

— Într-o bună zi tot o s-o faci, zise Micul Chandler calm.

Ignatius Gallaher își întoarse cravata portocalie și își pironi ochii albaștri asupra prietenului său.

— Chiar crezi? spuse el.

— O să-ți vâr capu-n laț cum fac toți, dac-o să găsești fata potrivită, repetă decis Micul Chandler.

Ridicase un pic tonul și era conștient că se trădase; dar deși roșeața din obraji i se accentuase, Micul Chandler nu se clinti sub privirea fixă a prietenului său. Ignatius Gallaher se uită la el câteva clipe, iar pe urmă spuse:

— Dac-o să se-ntâmples vreodată, poți să pariezi pe ce vrei c-o să fie fără siropoșenii. Mi-am pus în cap să iau pe cineva cu bani. Ori are-un cont gras în bancă, ori nu-i de mine.

Micul Chandler clătină din cap.

— Uite ce-i, amice, spuse Ignatius Gallaher pe un ton aprins, știi cum stă treaba? Ajunge să spun un cuvânt și până mâine am și fata, și banii. Nu crezi? Ei bine, știu precis că așa-i. Sunt sute – dar ce zic eu?

–, mii de nemțoaice și evreice putred de bogate, care-abia ar aștepta... Dar stai un pic, băiete, ca să vezi dacă-mi joc bine cărțile. Când îmi pun ceva în cap, să știi că nu renunț. Stai un pic și-ai să vezi.

Duse repede paharul la gură, își termină whisky-ul și răsă gălăgios. Pe urmă se uită cu părere de rău undeva în față și spuse pe o voce mai potolită:

— Dar nu mă grăbesc. N-au decât s-aștepte. Să știi că nu mă văd stând legat de-o singură femeie.

Imită gustatul unei mâncări și se strâmbă.

— La un moment dat se strică, spuse apoi.

\*

Micul Chandler stătea în camera de lângă hol, ținând un copil în brațe. Ca să facă economie, nu avea servitoare, dar Monica, sora mai mică a lui Annie, venea să-i ajute cam o oră dimineața și încă una seara. Numai că Monica plecase acasă de mult. Era nouă fără un sfert. Micul Chandler se întorsese târziu la ceai și, mai mult decât atât, uitase să-i aducă lui Annie pachetul de cafea de la Bewley's. Bineînțeles că ea era în toane rele și-i răspundea repezit. Îi zise că se putea lipsi de ceai, dar când se apropie ora de închidere a prăvăliei din colț se hotărî să se ducă singură și să-și cumpere o sută de grame de ceai și un kilogram de zahăr. Îi puse cu dibăcie copilul adormit în brațe și zise:

— Ține. Ai grijă să nu-l trezești.

O lampă micuță, cu un abajur de porțelan alb, se găsea pe masă, iar lumina ei căzu pe o fotografie pusă într-o ramă veche de corn. Era fotografia lui Annie. Micul Chandler se uită la ea, oprindu-se asupra buzelor subțiri și strânse. Purta bluza bleu de vară pe care i-o făcuse el cadou într-o sâmbătă. Îl costase zece șilingi și unsprezece penny, dar în primul rând îl costase un întreg calvar al neliniștii! Cum suferise în ziua aceea, așteptând la ușa magazinului să plece lumea, stând la tejghea și străduindu-se să pară în largul lui, în timp ce vânzătoarea îi tot aducea bluze de damă, plătind la casă și uitând să-și ia restul de un penny, fiind strigat de casieră și, în cele din urmă, căznindu-se să-și ascundă îmbujorarea la plecarea din magazin, pe când se uita la pachet ca să vadă dacă fusese legat bine. Când adusese bluza acasă, Annie îl sărutase și spusese că era foarte frumoasă și chiar șic; dar când auzise prețul, aruncase bluza pe masă și spusese că era o hoție să ceri zece șilingi și unsprezece penny pe ea. La început, voise s-o ducă înapoi, dar când o probase îi plăcuse foarte mult, mai cu seamă croiala mânecilor, așa că-l sărutase și spusese că fusese foarte frumos din partea lui că se gândise la ea.

Hm!...

Se uită glacial în ochii fotografiei, iar ochii de-acolo îi răspunseră

tot glacial. Cu siguranță că erau frumoși, ca de altfel tot chipul. Dar descoperi ceva meschin pe figura aceea. De ce era atât de distantă și de cochetă? Răceala ochilor îl irita și ea. Ochii ei îl respingeau și-l sfidau; în ei nu exista nici urmă de pasiune, nici strop de extaz. Se gândi la ce spusese Gallaher despre evreicele bogate. Ochii aceia negri și orientali, își zise el, cât erau de plini de pasiune, de jind voluptuos!... De ce se-nsurase cu ochii din fotografie?

Se miră singur de întrebare și se uită neliniștit în jur, prin cameră. Găsi ceva meschin până și-n mobila elegantă pe care-o cumpărase în rate pentru casă. Annie o alesese singură, iar acum și mobila îi amintea tot de ea. Era prea încărcată și prea drăguță. Un resentiment surd împotriva propriei vieți se trezi în Micul Chandler. Oare nu putea să scape din căsuța asta? Era prea târziu să-ncerce să trăiască vitejește, ca Gallaher? Putea să se ducă la Londra? Mai avea de plătit pentru mobilă. Dacă ar putea să scrie o carte și s-o publice, asta i-ar deschide cale liberă.

Un volum cu poeziile lui Byron se găsea în fața lui pe masă. Îl deschise prudent cu mâna stângă, de teamă să nu-l trezească pe copil, și începu să citească prima poezie din carte:

*Tăcut e vântul, calm amurg sub stele,  
Zefîrul nu se simte o clipită  
Când vin la groapa Margaretei mele  
Să-mprăști flori pe pulberea iubită.*

Se opri. Simți ritmul versurilor în jurul lui, în cameră. Cât de melancolic era! Oare-ar putea să scrie și el așa, să-și exprime melancolia din suflet prin versuri? Erau o mulțime de lucruri pe care-ar fi vrut să le redea – de pildă, senzația pe care-o încercase cu câteva ore mai devreme, pe Grattan Bridge. Dacă ar fi în stare să se transpună la loc în starea aceea de spirit...

Copilul se trezi și începu să plângă. Micul Chandler își întoarse ochii de la pagină și încercă să-l potolească; însă copilul nu se lăsa potolit. Începu să-l legene în brațe, încoace și-ncolo, dar plânsetul lui văicăreț crescuse în tărie. Îl legănă mai repede, pe când ochii lui începeau să citească a doua strofă:

*În groapa strâmtă-i zace acumă lutul,  
Lutul ce-a fost cândva...*

Era zadarnic. Nu putea să citească. Nu putea să facă nimic. Tânguielile copilului îi sfredeleau timpane. Era zadarnic, zadarnic! Devenise prizonier pe viață. Îi tremurau brațele de furie și dintr-odată, aplecându-se spre chipul copilului, strigă:

— Taci!

Copilul se opri pentru o clipă, avu un spasm de frică și începu să

urle. Micul Chandler sări din scaun și începu să meargă repede prin cameră, ținând copilul în brațe. Acesta prinse să plângă de-ți rupea inima, își pierdu suflul timp de patru-cinci secunde, după care izbucni din nou. Pereții subțiri ai camerei se făceau ecoul sunetelor. Micul Chandler încercă să-l aline, dar copilul plângea cu sughițuri tot mai mari. Se uită la figura lui schimonosită și tremurătoare, și începu să se îngrijoreze. Numără șapte sughițuri fără întrerupere și strânse la piept copilul, cuprins de groază. Dacă murea?...

Ușa se dădu în lături și o femeie tânără dădu buzna înăuntru găfâind.

— Ce e? Ce e? strigă ea.

Auzind vocea mamei, copilul hohoti paroxistic.

— Nu-i nimic, Annie... nu-i nimic... A-nceput să plângă...

Femeia aruncă pachetele pe jos și-i smulse copilul din brațe.

— Ce i-ai făcut? strigă ea, aruncându-i o privire cruntă.

Micul Chandler îi înfruntă privirea preț de o clipă și i se strânse inima când îi văzu ura din ochi. Începu să îngaime:

— Nu-i nimic... A... a-nceput să plângă... N-am putut... N-am făcut nimic... Ce?

Fără să-i dea atenție, femeia începu să se plimbe încolo și-ncoace prin cameră, strângându-și copilul la piept și murmurând:

— Micuțul meu! Puișorul meu! Te-ai speriat, iubire?... Hai, gata, puiule! Gata! Mielușelul mamei! Mielușelul meu cel mai de preț!... Ușurel!

Micul Chandler își simți obrajii învăpăiați de rușine și se retrase din lumina lămpii. Ascultă, în timp ce plânsul isteric al copilului se potolea treptat, și din ochi începură să-i curgă lacrimi de remușcare.

Soneria zbârnâi furios și, când domnișoara Parker se duse să răspundă, o voce furioasă strigă, cu un pronunțat accent nord-irlandez:

— Să vină la mine Farrington!

Domnișoara Parker se întoarse la mașina ei de scris, spunându-i unui bărbat care scria la un pupitru:

— Te cheamă domnul Alleyne.

Bărbatul mârâi „Să-l ia naiba!” și își împinse scaunul înapoi, ca să se ridice. În picioare, era înalt și corpulent. Avea un chip puhav și congestionat, cu mustață și sprâncene blonzii: ochii îi erau ușor bulbucați, iar albul lor, murdar. Ridică tăblia pupitrului și, trecând pe lângă clienții lui, ieși din birou cu un mers apăsător.

Urcă scările anevoie până ajunse la al doilea palier, unde pe o ușă se găsea o placă de bronz pe care scria *Dl Alleyne*. Acolo bărbatul se opri, gâfâind de efort și de enervare, și bătă. Vocea ascuțită strigă:

— Intră!

Bărbatul intră în camera domnului Alleyne. În aceeași clipă, domnul Alleyne, un mărunțel care purta ochelari cu rame de aur pe o față proaspăt bărbierită, își iți capul pe deasupra unui vraf de hârțoage. Capul era atât de rozaliu și de lipsit de păr, încât semăna cu un ou mare, sprijinit de hârtii. Domnul Alleyne nu pierdu nici o clipă.

— Farrington? Ce-nseamnă povestea asta? De ce trebuie să mă plâng de tine mereu? Pot să știu de ce n-ai făcut o copie a contractului dintre Bodley și Kirwan? Ți-am spus că trebuia să fie gata pân' la patru.

— Dar domnul Shelley a zis, domnule...

— *Domnul Shelley a zis, domnule...* Fii amabil și ascultă ce-ți spun eu, nu ce-a zis domnul Shelley, domnule. Întotdeauna găsești un motiv să tragi chiulul. Uite ce-i, dacă până diseară n-am un exemplar din contract, îi prezint problema domnului Crosbie. Acum mă auzi?

— Da, domnule.

— Acum mă auzi?... A, și înc-un lucru! Ori că vorbesc cu tine, ori că vorbesc cu pereții e totuna. Înțelege-odată că pauza de prânz e de jumătate de oră, nu de-o oră jumate. Câte feluri poți să duci? Asta aș vrea să știu... Ești atent?

— Da, domnule.

Domnul Alleyne își aplecă din nou capul peste vraf de hârțoage. Bărbatul se uită țință la craniul lustruit care conducea afacerile de la Crosbie & Alleyne, măsurându-i fragilitatea. Un spasm de furie îi încheștă gâtul pentru câteva clipe și pe urmă trecu, lăsând în urmă o senzație puternică de sete. Bărbatul recunoscă senzația și simți că

trebuia să bea zdravăn toată noaptea. Se dusesse jumătatea lunii și, dacă reușea să termine de copiat contractul la timp, poate că domnul Alleyne avea să-l treacă la plată. Rămase ținut, uitându-se fix la capul de deasupra teancului de acte. Dintr-odată, domnul Alleyne începu să răvășească toate hârtiile, căutând ceva. Pe urmă, ca și cum până în clipa aceea n-ar fi fost conștient de prezența bărbatului, își semeți din nou capul, spunând:

— Ce e? Ai de gând să stai aici toată ziua? Pe cuvântul meu, Farrington, iei lucrurile foarte ușor!

— Așteptam să văd...

— Gata, n-are rost s-aștepți să vezi. Du-te jos și pune-te pe treabă.

Bărbatul se îndreptă cu pas greoi spre ușă și, pe când ieșea din cameră, îl auzi pe domnul Alleyne strigându-i că dacă nu copia contractul până seara, povestea avea să ajungă la urechile domnului Crosbie.

Se întoarse la pupitrul din biroul de jos și numără colile pe care le mai avea de copiat. Puse mâna pe toc și-l muie în cerneală, dar continuă să se uite prost la ultimele cuvinte pe care le scrisese: *În nici o eventualitate nu va plăti numitul Bernard Bodley banii...* Se lăsa seara, peste câteva minute aveau să se-aprindă lămpile cu gaz, iar atunci avea să se poată apuca și el de scris. Simți că trebuia să-și astâmpere setea care-i pârjolea gâtul. Se sculă de la pupitru și, ridicându-i tăblia ca mai devreme, ieși din birou. Pe când părăsea încăperea, șeful de birou îl privi întrebător.

— E-n regulă, domnule Shelley, spuse bărbatul, arătând cu degetul ca să lămurească scopul deplasării.

Șeful de birou se uită la cuierul pentru pălării și, văzând că nu lipsea nici una, se abținu de la comentarii. De îndată ce ajunse pe palier, bărbatul scoase o șapcă din buzunar și coborî în fugă scările subrede. Din pragul ușii de la intrare, merse pe furiș spre colțul străzii, pe trotuar, pe lângă zidurile caselor, și la un moment dat coti brusc spre o altă ușă. Acum se afla în siguranță în semiîntunericul plăcut de la O'Neill's și, umplând cadrul micii ferestre care dădea spre bar cu figura lui aprinsă, de culoarea vinului rubiniu sau a cărnii crude, strigă:

— Hai, Pat, fii băiat de comitet și dă-mi o bere brună.

Barmanul îi aduse o bere brună la halbă. Bărbatul o dădu pe gât și ceru niște semințe de chimen. Puse un penny pe tejghea și, lăsându-l pe barman să bâjbâie după el în penumbră, ieși din bârlog la fel de discret cum intrase.

Întunericul însoțit de o ceață deasă se înstăpânea pe amurgul de februarie, iar felinarele de pe Eustace Street erau deja aprinse. Bărbatul trecu prin dreptul caselor până ajunse la ușa biroului, întrebându-se dacă avea să poată copia contractul la timp. Pe scări,

mirosul unor parfumuri înțepătoare și jilave îi salută nările: era limpede că doamna Delacour trecuse pe-acolo cât fusese el la O'Neill's. Își îndesă șapca la loc în buzunar și intră înapoi în birou, făcând pe distratul.

— Te-a chemat domnul Alleyne, îi zise șeful de birou pe un ton aspru. Unde-ai fost?

Bărbatul se uită la cei doi clienți care stăteau în picioare lângă spațiul de primiri, ca și cum ar fi vrut să dea de înțeles că prezența lor îl împiedica să răspundă. Cum ambii clienți erau bărbați, șeful de birou își permise să pufnească în râs.

— Știu șmecheria asta, zise el. De cinci ori într-o zi e cam... Mă rog, revino-ți și caută corespondența pe care-o avem în cazul Delacour pentru domnul Alleyne.

Dispoziția rostită cu oameni de față, urcarea în goană a scărilor și berea brună pe care-o dăduse peste cap atât de repede îl zăpăciră pe bărbat, iar când se așeză la pupitru ca să ia ceea ce i se cerea, își dădu seama cât de irealizabilă era sarcina de-a termina copierea contractului până la cinci și jumătate. Seara întunecoasă și umedă se apropia din ce în ce, iar el tânjea să și-o petreacă în baruri, bând cu prietenii sub strălucirea lămpilor cu gaz și în clinchet de pahare. Scoase corespondența din cazul Delacour și ieși din birou. Spera ca domnul Alleyne să nu observe că lipseau ultimele două scrisori.

Parfumul jilav și înțepător se simțea până-n biroul domnului Alleyne. Domnișoara Delacour era o femeie între două vârste, cu înfățișare de evreică. Despre domnul Alleyne se știa că era foarte curtenitor cu ea sau cu banii ei. Acum femeia ședea lângă pupitrul lui într-un vârtej de parfumuri, netezindu-și mânerul umbrelei și mișcându-și în sus și-n jos marea pană neagră de la pălărie. Domnul Alleyne își întorsese scaunul ca să fie cu fața la ea și stătea dezinvolt picior peste picior. Bărbatul așeză corespondența pe pupitru și se înclină respectuos, însă nici domnul Alleyne, nici domnișoara Delacour nu răspunseră plecăciunii. Domnul Alleyne bătu cu un deget în corespondență și apoi arătă cu același deget spre bărbat, de parc-ar fi vrut să-i spună: „E-n regulă, poți să pleci“.

Bărbatul se întoarse la biroul de jos și se așeză din nou la pupitru. Se uită țintă la fraza neterminată, „*În nici o eventualitate nu va plăti numitul Bernard Bodley banii...*“, și își spuse că era foarte ciudat că ultimele trei cuvinte începeau cu aceeași literă. Șeful de birou începu s-o zorească pe domnișoara Parker, spunându-i că risca să nu dactilografieze scrisorile la timp ca să prindă poșta. Bărbatul ascultă zgomotul mașinii de scris timp de câteva minute, iar după aceea se puse pe treabă ca să termine copierea contractului. Însă nu gândea limpede, iar mintea îi rătăcea spre luminile și vacarmul din cârciumă. Era o seară numai bună pentru puncțiuni fierbinți. Se luptă să copieze

contractul, dar când bătu de cinci tot mai avea paisprezece pagini de scris. La dracu'! N-avea cum să termine la timp. Își dori să înjure-n gura mare și să izbească violent cu pumnul în ceva. Era atât de mânios, încât scrisese *Bernard Bernard* în loc de *Bernard Bodley*, așa că acum trebui s-o ia de la capăt pe o pagină nouă.

Se simțea suficient de puternic să golească tot biroul de unul singur. Dorința de-a face ceva, de-a se năpusti afară și de-a se abandona violenței îl furnica prin tot corpul. Toate umilințele de care avusese parte în viață îl scoteau din minți... Oare putea să-i ceară casierului un avans între patru ochi? Nu, casierul nu era om de-nțeleș, dar chiar deloc, fir-ar să fie – n-ar fi vrut cu nici un chip să-i dea vreun avans... Știa unde avea să se vadă cu băieții: Leonard, O'Halloran și Nosey Flynn. Barometrul emoțiilor lui indica apropierea unui chef năprasnic.

Se lăsase purtat atât de departe pe aripile imaginației, încât fu strigat de două ori înainte să răspundă. Domnul Alleyne și domnișoara Delacour stăteau în apropierea zonei de așteptare și toți angajații se întorseseră, simțind că are să se întâmple ceva. Bărbatul se ridică de la pupitru. Domnul Alleyne se lansă într-o tiradă doldora de jigniri, spunând că lipseau două scrisori. Bărbatul răspunse că nu știa nimic de ele, că întocmise o copie fidelă a întregii corespondențe. Tirada continuă; ea suna atât de veștejitor și de violent, încât bărbatul de-abia se abținu să-i ardă un pumn în cap omulețului din fața lui.

— Nu știi nimic despre celelalte două scrisori, spuse el proteste.

— *Nu – știi – nimic.* Normal că nu știi nimic, zise domnul Alleyne. Spune-mi, adăugă el, uitându-se mai întâi la femeia de lângă el, pentru a-i obține aprobarea, chiar mă iei de prost? Crezi că sunt prost făcut grămadă?

Bărbatul își mută privirile de la chipul femeii la căpșorul în formă de ou și înapoi; și aproape înainte să-și dea seama, limba lui găsi o soluție inspirată.

— Nu cred că e corect să-mi puneți întrebarea asta, domnule, spuse el.

Angajații își ținură cu toții răsuflarea. Toți erau uluiți (autorul vorbea de duh la fel de mult ca vecinii lui), iar domnișoara Delacour, care era o persoană solidă și cumsecade, începu să zâmbescă larg. Domnul Alleyne roși ca un trandafir sălbatic, iar gura îi zvâcni, făcându-l să semene cu un pitic pradă pasiunii. Își agită pumnul sub nasul bărbatului până când ajunse să tremure ca mânerul unei mașinării electrice:

— Canalie impertinentă ce ești! Canalie impertinentă! Ei, las' că-ți arăt eu! Vezi tu pe naiba! Ori îți ceri iertare pentru impertinență, ori pleci din birou chiar în clipa asta! Ascultă-mă bine, ori pleci, ori mă rogi să te iert!



Stătea în pragul uşii, peste drum de birou, pândindu-l pe casier şi vrând să vadă dacă pleacă singur. Ieşiră toţi angajaţii şi în cele din urmă apăru şi casierul, însoţit de şeful de birou. N-avea rost să i se adreseze când era cu şeful de birou. Bărbatul îşi dădu seama că se afla într-o situaţie destul de proastă. Fusesse obligat să-i prezinte nişte scuze jenante pentru impertinenţă domnului Alleyne, însă ştia că, din clipa aceea, biroul avea să fie un viespar pentru el. Îşi aminti de felul cum îl izgonise domnul Alleyne pe micul Peake din birou, ca să-i facă loc propriului său nepot. Se simţea dezlănţuit, însetat şi dornic de răzbunare – furios pe sine şi pe toţi ceilalţi. Domnul Alleyne nu avea să-l mai lase în pace deloc; viaţa lui avea să se transforme în iad. De data asta chiar că se făcuse de râs. Chiar nu putea să-şi ţină gura? Ce-i drept însă se antipatizaseră din capul locului, el şi domnul Alleyne, încă din ziua când domnul Alleyne îl auzise imitându-i accentul nord-irlandez ca să-i distreze pe Higgins şi pe domnişoara Parker; de acolo începuse totul. Ar fi putut să-i ceară lui Higgins nişte bani, dar mai mult ca sigur că nu-i ajungeau nici pentru el. Un om care ţinea două case – bineînţeles că n-avea de unde.

Îşi simţi din nou corpul masiv tânjind după alinarea cârciumii. Ceaţa începuse să-i vâre frigul în oase, iar bărbatul se întrebă dacă putea să-i ceară bani lui Pat de la O'Neill's. Bine, nu-i putea cere mai mult de-un şiling – iar cu un şiling nu rezolva mare lucru. Şi totuşi, trebuia să facă rost de bani într-un fel sau altul: îşi cheltuise ultimul bănuţ pe bere şi nu peste multă vreme avea să fie prea târziu să mai ia bani de undeva. Deodată, pe când îşi frământa lanţul de la ceas între degete, îi veni în minte casa de amanet Terry Kelly's din Fleet Street. Asta era! De ce nu se gândise mai devreme?

Merse repede pe străduţa îngustă de lângă Temple Bar, mormăind ca pentru sine că putea să-i ia dracu' pe toţi, fiindcă el unul avea să facă noapte albă. Angajatul de la Terry Kelly's spuse „O coroană!“, dar creditorul insistă pentru şase şilingi, iar până la urmă chiar atât i se dădu. Bărbatul ieşi din casa de amanet binedispus, ţinând micul fişic între degetul mare şi arătător. Pe Westmoreland Street, trotuarele erau ticsite de tineri şi tinere care se întorceau de la lucru, iar câţiva ţânci zdrenţăroşi alergau înapoi şi-ncolo, strigând titlurile ediţiilor de seară ale ziarelor. Bărbatul străbătu mulţimea, studiind întregul spectacol cu o satisfacţie mândră şi aruncând ocheade îndrăzneţe fetelor care lucrau în birouri. În cap îi răsunau clopotele tramvaielor şi şuieratul troleelor, iar nasul lui adulmeca deja aburii încolăciţi ai punciului. În timp ce înainta, se gândea la felul cum avea să le povestească întâmplarea băieţilor:

— Aşa că mă uit la el – cu nişte ochi de-ăia de gheaţă –, după aia mă uit la ea şi pe-urmă mă uit iar la el, fără nici o grabă. Şi-i spun: „Nu cred că e corect să-mi puneţi întrebarea asta“.

Nosey Flynn stătea în colțul lui obișnuit de la Davy Byrne's, iar după ce auzi povestea îi făcu cinste lui Farrington cu o jumătate, spunând că era cel mai isteț lucru pe care-l auzise în viața lui. Farrington îi întoarse cinstea. După un timp sosiră O'Halloran și Paddy Leonard, cărora li se repetă povestea. O'Halloran le luă tuturor un rând de malt fierbinte și le spuse ce replică îi dăduse el șefului de birou pe când lucra la Callan's, pe Fownes's Street; însă, cum replica lui imitase vorbirea păstorilor din egloge, trebui să admită că nu fusese la fel de isteță ca a lui Farrington. La care Farrington le spuse băieților să dea peste cap ce-aveau în pahare, fiindcă mai venea un rând.

Și chiar când își comanda fiecare de băut, cine intră în local, dacă nu Higgins! Firește că trebui să li se-alăture celorlalți. Bărbații îi cerură versiunea lui despre incident, iar el se conformă cu mare vivacitate, căci vederea celor cinci whisky-uri fierbinți se dovedise foarte stimulatoare. Râseră cu toții când Higgins arată felul cum își agitase domnul Alleyne pumnul sub nasul lui Farrington. Pe urmă îl imită pe Farrington, spunând „*Iar atunci colegul meu, cu tot sângele-rece din lume*“, pe când Farrington își privea tovarășii cu ochii lui grei și murdari, zâmbind și culegându-și câte-un strop de tărie din mustață cu ajutorul buzei de jos.

După ce dădură gata rândul acela, se opriră. O'Halloran avea bani, însă nici unul dintre ceilalți doi nu părea cu buzunarul plin; prin urmare, grupul părăsi cârciuma cu o anume părere de rău. La colțul lui Duke Street, Higgins și Nosey Flynn o luară spre stânga, pe când ceilalți trei se întoarseră spre oraș. Ploaia cădea agasant pe străzile reci, iar când ajunseră la Balast Office, Farrington sugeră să se ducă la Scotch House. Barul era plin de lume și de vacarmul vocilor și paharelor. Cei trei bărbați își croiră drum pe lângă vânzătorii de chibrituri care-și nechezau marfa la intrare și formară un mic grup într-un colț al tejghelei. Apoi începură să-și povestească una și alta. Leonard le prezentă un tânăr pe nume Weathers, care se producea la Tivoli ca acrobat și *artiste* de varieteu. Farrington le dădu de băut tuturor. Weathers spuse că avea să comande un whisky irlandez mic, cu apă minerală Apollinaris. Farrington, care știa bine cu ce se mânca fiecare lucru, îi întrebă pe băieți dacă voiau și ei câte-un Apollinaris, dar băieții îi spuseră lui Tim ca whisky-urile lor să fie fierbinți. Conversația viră spre teatru. O'Halloran luă un rând și pe urmă Farrington un al doilea, moment în care Weathers protestă împotriva acestei ospitalități prea irlandeze. Le promise să-i ducă în culise și să le prezinte câtorva fete drăguțe. O'Halloran spuse că el și Leonard erau gata să meargă, dar că Farrington nu voia, fiindcă era om însurat; iar ochii grei și murdari ai lui Farrington sticliră în direcția celorlalți, ca să arate că înțelegea acest tip de tachinare. Weathers îi convinse pe toți să bea măcar una mică și pe cheltuiala lui și le promise să se vadă

cu ei mai târziu la Mulligan's, pe Poolberg Street.

Când Scotch House se închise, se mutară la Mulligan's. Intrară în salonul din spate, iar O'Halloran comandă niște speciale mici și fierbinți pentru toată lumea. Începeau cu toții să se înmoaie. Farrington tocmai făcea cinste cu încă un rând, când se întoarse Weathers. Spre marea ușurare a lui Farrington, de data asta Weathers bău un pahar de bitter. Banii începeau să se termine, dar încă aveau destul pentru o vreme. Nu mult după aceea, două tinere cu pălării mari și un tânăr în costum cadrilat intrară și se așezară la o masă din apropiere. Weathers îi salută și le spuse celorlalți că nou-veniții ieșiseră de la Tivoli. Ochii lui Farrington rătăceau mereu spre una dintre tinere. Înfățișarea ei avea ceva izbitor. Purta în jurul pălăriei o eșarfă imensă de muselină albastru-închis pe care și-o înnodase cu o fundă mare sub bărbie; mai avea niște mănuși de un galben țipător, care-i ajungeau până la coate. Farrington se zgâi admirativ la brațul durduliu pe care tânăra și-l mișca foarte des și cu multă grație; iar când, după o vreme, îi răspunse privirii lui, îi admiră și mai mult ochii mari, căprui spre negri. Căutătura lor fixă și oblică îl fascina. Ea îl privi o dată sau de două ori, iar când ieși cu însoțitorii ei din local, se frecă ușor de scaunul lui și spuse „*Vai, scuzați-mă!*“ cu accent londonez. O privi cum părăsește cârciuma sperând să se întoarcă și să se uite la el, dar fu dezamăgit. Blestemă lipsa banilor și toate rândurile de băutură cu care-i cinstise pe ceilalți, mai cu seamă whisky-urile cu Apollinaris pe care i le plătise lui Weathers. Cel mai mult și mai mult pe lume îl enervau paraziții. Se înfurie atât de tare, încât pierdu firul discuției pe care-o purtau prietenii lui.

Când îl strigă Paddy Leonard, descoperi că vorbeau despre isprăvile datorate forței fizice. Weathers își arătase un biceps în fața grupului și se lăudase atât de mult, încât ceilalți doi însoțitori făcuseră apel la Farrington ca să apere onoarea națională. Farrington își suflecă mâneca potrivit obiceiului și le arătă bicepsul celor de față. Cele două brațe fură examinate și comparate, iar în cele din urmă se decise că era nevoie de-o testare a forței. Se dădu la o parte totul de pe masă, iar cei doi se fixară cu coatele pe ea, prinzându-se de mână. Când Paddy Leonard zicea „*Start!*“, fiecare trebuia să încerce să-i pună mâna celuilalt pe masă. Farrington părea foarte serios și hotărât.

Întrecerea începu. După vreo treizeci de secunde, Weathers culcă încet mâna adversarului pe masă. Chipul de culoarea vinului rubiniu al lui Farrington se întunecă și mai mult, de furie și de umilința de-a fi fost învins de-un asemenea fârtângău.

— N-ai voie să te folosești de forța corpului. Fii corect, spuse el.

— Cine nu-i corect? zise celălalt.

— Hai înc-o dată. Două din trei.

Întrecerea reîncepu. Vinele i se îngroșară pe frunte lui Farrington,

iar paloarea chipului lui Weathers lăsa locul îmbujorării. Mâinile și brațele ambilor combatanți tremurau sub presiune. După o luptă îndelungată, Weathers mai culcă o dată, încet, mâna adversarului pe masă. Spectatorii schițară niște aplauze slabe. Chelnerul, care stătea lângă masă, încuviință din capul roșcat în direcția învingătorului și spuse cu o familiaritate prostească:

— Ei da, bine lucrat!

— Ce mama dracului, și tu te pricepi? explodează Farrington, întorcându-se spre bărbat. De ce te bagi?

— Ssst! zise O'Halloran, observând expresia violentă de pe figura lui Farrington. Hai, băieți, ne pregătim de drum. Mai bem una mică și pe urmă o luăm din loc.

Un bărbat cu o expresie foarte mohorâtă stătea în colț la O'Connell Bridge, așteptând micul tramvai spre Sandymount care să-l ducă acasă. Clocotea de furie înăbușită și de dorința răzbunării. Se simțea umilit și frustrat; nici măcar nu se simțea beat; și mai avea doar doi penny în buzunar. Înjura totul la grămadă. Călcase strâmb la birou, își amanetase ceasul, își cheltuisese toți banii; și nici măcar nu se îmbătase. Începu să-i fie sete din nou și avu chef să se-ntoarcă la cârciuma cu aer încins și puturos. Își pierduse renumele de bărbat puternic, fiind învins de două ori de un băiețandru. Inima stătea să-i plesnească de furie, iar când se gândi la femeia cu pălărie mare, care-l atinsese în trecere și-i spusese „Vai, scuzați-mă!“, furia aproape că-l înecă.

Tramvaiul îl lăsa pe Shelbourne Road, iar el își târî înainte corpul impozant, în umbra pe care-o arunca zidul unității militare. Nu-i venea să se-ntoarcă acasă. Când intră pe ușa laterală, găsi bucătăria goală și focul din bucătărie aproape stins. Urlă spre scări în sus:

— Ada! Ada!

Soția lui era o femeie scundă, cu un chip ascuțit, care-și teroriza soțul când era treaz și era terorizată când soțul era beat. Aveau cinci copii. Un băiețel coborî scările în goană.

— Cine-i? spuse bărbatul, mijindu-și ochii pe întuneric.

— Eu, tati.

— Cine ești? Charlie?

— Nu, tati. Tom.

— Unde-i maică-ta?

— S-a dus la capelă.

— Bine... S-a gândit să-mi lase și mie ceva de mâncare?

— Da, tati. O să...

— Aprinde lumina. Ce v-a apucat de-ați lăsat casa pe-ntuneric? Ceilalți copii s-au culcat?

Bărbatul se așează greoi pe unul dintre scaune, în timp ce băiețelul aprindea lampa. Începu să imite accentul de oraș al fiului său, mormăind pe jumătate pentru sine: „La capelă. La capelă, mă rog

frumos!“ După ce se aprinse lampa, izbi cu pumnul în masă și strigă:

— Ce am de mâncare?

— O să... o să-ți gătesc eu, tati, spuse băiețușul.

Bărbatul sări furios în picioare și arată spre foc.

— La focul ăla! L-ai lăsat să se stingă! Ei, las' că-ți bag eu mințile-n cap!

Făcu un pas spre ușă și înșfăcă bastonul care se găsea în spatele ei.

— Te-nvăț eu să mai lași focul să se stingă! spuse el, suflecându-și mânele, ca să-și poată mișca brațele mai ușor.

Băiețelul strigă „O, tati!“ și alergă scâncind în jurul mesei, dar bărbatul porni după el și-l prinse de haină. Băiețelul privi înfricoșat în jur, dar, văzând că nu exista cale de scăpare, căzu în genunchi.

— Ia să te-aud, mai lași și altă dată focul să se stingă?! zise bărbatul, lovindu-l vârtos cu bățul. Ia de-aici, afurisitule!

Băiețelul scoase un urlet de durere când bastonul îi zdreli coapsa. Își împreună mâinile în aer, iar vocea îi tremură de frică.

— O, tati! strigă el. Nu mă bate, tati! Și-o să... o să spun un *Ave Maria* pentru tine... O să spun un *Ave Maria* pentru tine dacă nu mă bați, tati... O să spun un *Ave Maria*...

Supraveghetoarea îi dăduse voie să plece imediat după ce se termina ceaiul femeilor, iar Maria abia aștepta seara liberă. Bucătăria scliffea de curățenie: bucătăreasa spunea că-ți vedeai chipul ca-n oglindă în oalele mari de aramă. Focul ardea vesel, iar pe una dintre mesele laterale se găseau patru pâini cu stafide foarte mari. Pâinile cu stafide păreau netăiate; dar dacă te-apropii, vedeai că fuseseră tăiate în felii lungi, subțiri și egale, iar acum puteau fi servite la ceai. Maria le tăia se cu mâna ei.

Maria era o făptură foarte, foarte mică, dar avea un nas foarte lung și-o bărbie foarte lungă. Vorbea puțin pe nas, dar întotdeauna liniștitor: „Da, draga mea“ și „Nu, draga mea“. Era chemată de fiecare dată când femeile se luau la ceartă lângă hârdaiele pentru spălat și izbutea mereu să facă pace. Într-o zi, supraveghetoarea îi spusese:

— Maria, ești o împăciuitoare!

Adjuncta supraveghetoarei și două membre ale consiliului auziseră la rândul lor complimentul. Iar Ginger Mooney spunea întotdeauna ce i-ar face mototoalei de la călătorie dacă n-ar fi Maria. Toată lumea ținea tare mult la ea.

Femeile aveau să-și bea ceaiul la șase, iar Maria avea să poată pleca înainte de șapte. De la Ballsbridge la Pillar, douăzeci de minute; de la Pillar la Drumcondra, douăzeci de minute; și alte douăzeci pentru cumpărături. Avea să ajungă înainte de opt. Scoase portmoneul cu cleme de argint și citi încă o dată cuvintele *Un cadou din Belfast*. Ținea enorm la portmoneul acela, fiindcă i-l adusese Joe cu cinci ani în urmă, când el și Alphy făcuseră un drum la Belfast de Rusalii. În portmoneu se aflau două jumătăți de coroană și ceva mărunțiș. Îi rămâneau fix cinci șilingi după ce plătea tramvaiul. Ce seară frumoasă aveau să petreacă împreună, cu toți copiii cântând! Spera doar ca Joe să nu vină beat. Cum puneu gura pe băutură, cum era alt om.

El o rugase de multe ori să vină și să stea cu ei; însă ea ar fi simțit că-i deranja (deși soția lui Joe se purta din cale-afară de frumos cu ea) și în plus se obișnuise cu viața de la spălătorie. Joe era un tip cumsecade. Îi crescuse și pe el, și pe Alphy; iar Joe spunea adeseori:

— Mami e mami, dar adevărata mea mamă e Maria.

După ce plecaseră cu toții de-acasă, băieții îi găsiseră de lucru la spălătorie Dublin by Lamplight, iar ei îi plăcuse. Pe vremuri avusese o părere mizerabilă despre protestanți, numai că între timp își dăduse seama că erau oameni foarte cumsecade, puțin cam prea liniștiți și serioși, dar până la urmă oameni alături de care te simțeai bine. Pe lângă asta, îi plăcea să aibă grijă de plantele din seră. Avea niște ferigi și niște begonii de toată frumusețea și, ori de câte ori venea cineva în

vizită, îi dădea musafirului câte-un răsad sau două de la ea din seră. Un singur lucru nu-i plăcea, și anume citatele religioase atârinate pe pereți; însă supraveghetoarea era o persoană extrem de cumsecade și de binevoitoare.

Când bucătăreasa îi spuse că totul era gata, Maria intră în salonul femeilor și se-apucă să tragă de clopotul cel mare. În câteva minute, femeile începură să intre câte două, câte trei, ștergându-și pe fuste mâinile din care ieșeau aburi și lăsându-și mânecile bluzelor peste brațele roșii și încălzite. Se așezară în fața cănilor uriașe pe care bucătăreasa și mototoala le umpleau cu ceai fierbinte, amestecat deja cu lapte și zahăr în niște vase enorme de cositor. Maria supraveghe împărțirea feliilor de pâine cu stafide și se îngriji ca fiecare femeie să primească patru bucăți. Se râse din belșug și se făcură multe glume în timpul mesei. Lizzie Fleming zise că Maria avea să se mărite cu siguranță și, deși Lizzie spusese deja lucrul ăsta de multe ori cu ocazia Zilei Sfinților, Maria trebui să râdă și să răspundă că nu voia nici inele, nici bărbați; iar când râse, ochii ei verzi-cenușii scânteiară în lumina unei sfeli decepționate, pe când vârful nasului aproape că-i atinse vârful bărbiei. Pe urmă își ridică și Ginger Mooney cana cu ceai, închină în sănătatea Mariei, în timp ce toate celelalte femei își loveau cămile de masă, și spuse că-i părea rău că nu avea un pic de bere în locul ceaiului pentru toast. Maria râse din nou până când vârful nasului aproape că i se-nâltni cu vârful bărbiei și până când tot corpul ei mărunțel se zgudui de hohote, fiindcă știa că Mooney avea cele mai bune intenții, cu toate că, firește, vedea lucrurile ca o femeie de rând.

Și ce se mai bucură Maria când femeile își terminară ceaiul și pâinea cu stafide, iar bucătăreasa și mototoala începură să strângă farfuriile și cămile! Se duse în dormitorul ei mic și, amintindu-și că a doua zi dimineață se ținea liturghia, mută limba deșteptătorului de la șapte la șase. Pe urmă își scoase fusta de lucru și încălțările de casă, întinse cea mai bună fustă de oraș pe pat și își puse micile ghetе de stradă la piciorul patului. Își schimbă și bluza și, rămasă în fața oglinzii, se gândi la felul cum se îmbrăca pentru liturghie duminică dimineața în tinerețe; și își privi cu o afecțiune stranie corpul plâpând pe care și-l gătise de atâtea ori. Deși trecuseră anii, i se părea că avea în continuare un corp mic și frumos.

Când ieși din spălătorie, străzile străluceau de ploaie, iar Mariei îi păru bine că-și luase vechiul impermeabil maroniu. Tramvaiul era plin, iar ea trebui să se așeze pe scăunelul din fundul vagonului, cu fața la toată lumea și cu vârfurile picioarelor abia atingând podeaua. Se gândea la tot ce avea de făcut și-și spunea cât de bine era să fii independentă și să-ți câștigi singură pâinea. Spera să petreacă o seară plăcută. De fapt, era convinsă de asta, dar nu putu să nu-și spună că era mare păcat că Alphy și Joe nu-și vorbeau. Acum se certau mereu

din te miri ce, dar în copilărie fuseseră cei mai buni prieteni; asta era viața.

Coborî din tramvai la Pillar și-și croi drum repede prin mulțime. Intră la cofetăria Downes's, însă era atât de multă lume, încât trecu amar de vreme până să-i vină rândul să fie servită. Cumpără douăsprezece prăjituri care imitau moneda de un penny, iar într-un târziu ieși din cofetărie cu un ditamai pachetul. Pe urmă se gândi ce altceva să mai cumpere: voia ceva cu adevărat drăguț. Mai mult ca sigur că aveau destule mere și nuci. Era greu să te hotărăști, iar Maria nu se putu gândi decât la prăjituri. Se hotărî să cumpere niște prăjitură cu prune, numai că prăjitura cu prune de la Downes's nu avea destulă glazură de migdale, așa că se duse la o cofetărie de pe Henry Street. Aici pierdu mult timp până să se decidă, iar tânăra cochetă din spatele tejghelei, pe care o enervase evident, o întrebă dacă voia să cumpere un tort de nuntă. Asta o făcu pe Maria să roșească și să-i suradă tinerei; însă tânăra luă lucrurile foarte în serios, iar la final tăie o felie groasă de prăjitură cu prune, o împachetă și spuse:

— Doi și patru, vă rog.

Crezu că avea să stea în picioare în tramvaiul care-o ducea spre Drumcondra, fiindcă nici unul dintre tineri nu părea s-o observe, dar un domn mai bătrân îi cedă locul. Era un bărbat solid, cu o pălărie tare de culoare maro; avea o figură pătrată și rumenă, și o mustață încăruntită. Maria își spuse că avea aerul unui colonel și se gândi cât de bine-crescut fusese, prin comparație cu tinerii care preferaseră să se uite pur și simplu undeva în față. Bărbatul începu să stea de vorbă cu ea despre ajunul sărbătorii de Ziua Sfinților și despre vremea ploioasă. Presupuse că pachetul ei era plin cu bunătăți pentru cei mici și spuse că așa era normal, ca tinerii să se bucure de viață cât timp erau tineri. Maria se arătă de acord cu el și-l aprobă și dând din cap, și cu voce tare. El se purtă foarte frumos cu ea, iar la coborârea din tramvai, la Canal Bridge, Maria îi mulțumi și se înclină, moment în care bărbatul îi răspunse cu o plecăciune scurtă, o ridicare a pălăriei și un zâmbet agreabil; și în timp ce urca pe terasă, ferindu-și căpșorul de ploaie, Maria se gândi cât era de simplu să recunoști un gentleman, chiar dacă era puțin afumat.

Toată lumea spuse „A, uite-o pe Maria!“ când ajunse la Joe. Joe venise acasă de la serviciu și toți copiii se îmbrăcaseră cu hainele de duminică. Erau acolo și două fete mai mari ale vecinilor și începuseră tot felul de jocuri. Maria îi dădu pachetul cu prăjituri băiatului celui mai mare, Alphy, ca să le împartă, iar doamna Donnelly zise că era foarte amabil din partea ei să aducă atâtea prăjituri, punându-i pe toți copiii să spună:

— Mulțumim, Maria.



Dar Maria zise că adusese ceva special pentru mami și tati, ceva care avea să le placă în mod sigur, și începu să caute prăjitura cu prune. Scotoci în pachetul de la Downes's, după aceea în buzunarele impermeabilului și pe urmă la cuierul din hol, dar n-o găsi. Apoi îi întrebă pe copii dacă o mâncase cumva vreunul dintre ei – din greșeală, desigur –, însă toți copiii spuseră „nu“ și avură aerul că nici nu le plăcea să mănânce prăjituri dacă după aceea erau acuzați de furt. Fiecare avu o explicație a misterului, iar doamna Donnelly spuse că era clar că Maria uitase prăjitura în tramvai. Amintindu-și cum o zăpăcise domnul cu mustață încărunțită, Maria roși de rușine, supărare și dezamăgire. La gândul că mica ei surpriză se dusesse pe apa sâmbetei și că aruncase doi șilingi și patru penny, puțin lipsi să n-o apuce plânsul.

Dar Joe zise că n-avea importanță și-o convinse să se-așeze lângă foc. Se purtă foarte frumos cu ea. Îi povesti tot ce se mai întâmplase la el la birou, repetând un răspuns isteț pe care i-l dăduse directorului. Maria nu înțelese de ce râdea Joe cu atâta poftă de răspunsul pe care-l dăduse, dar spuse că directorul era, probabil, un om destul de autoritar. Joe zise că nu era atât de rău dacă știai cum să-l iei și că era cumsecade câtă vreme nu-l călcai pe bombeu. Doamna Donnelly se așeză la pian pentru copii, iar aceștia dansară și cântară. Pe urmă cele două fete ale vecinilor împărțiră nucile. Nimeni nu găsi spărgătoarele de nuci, iar Joe fu cât pe-acți să se supere și întrebă cum voiau să spargă Maria nucile fără spărgător. Însă Maria spuse că nu-i plăceau nucile și că nu trebuiau să-și facă griji din cauza ei. Pe urmă Joe o întrebă dacă voia o sticlă de bere neagră, iar doamna Donnelly zise că aveau și vin de Porto, dacă-i plăcea mai mult. Maria spuse c-ar prefera să n-o îmbie cu nimic de băut, însă Joe insistă.

Ca urmare, Maria îi făcu pe plac, după care se așezară lângă foc și vorbiră despre vremurile de-altădată, iar Maria se gândi că era momentul să pună o vorbă bună pentru Alphy. Însă Joe se zborși că să-l trăsnească Dumnezeu dacă avea să-i mai adreseze vreodată un cuvânt fratelui său, iar Maria își ceru iertare că adusese vorba despre asta. Doamna Donnelly îi spuse soțului ei că era mare păcat că vorbea așa despre cineva de-un sânge cu el, dar Joe zise că Alphy nu-i era frate și aproape că provocă o ceartă din această cauză. Totuși, Joe spuse că nu avea să-și iasă din fire într-o asemenea seară și-i ceru soției sale să mai deschidă o bere. Cele două fete ale vecinilor plănuiseră câteva jocuri de Ziua Sfinților și nu după multă vreme toată lumea se înveseli la loc. Maria fu încântată să-i vadă pe copii atât de voioși, iar pe Joe și pe soția lui atât de binedispuși. Fetele vecinilor puseră câteva farfurii pe masă și apoi îi conduseră pe copiii legați la ochi în apropierea mesei. Unul puse mâna pe cartea de rugăciuni, ceilalți trei pe apă; iar când una dintre fetele vecinilor se alese cu

inelul, doamna Donnelly îi făcu semn cu degetul fetei îmbujorate, parcă pentru a-i spune: „Aha, am aflat tot!“ Pe urmă insistă să o lege pe Maria la ochi și s-o ducă la masă, ca să vadă ce alegea; și în timp ce-o legau, Maria râse întruna, până când vârful nasului aproape că-i atinse vârful bărbiei.

O duseră la masă, printre râsete și glume, iar ea întinse mâna așa cum i se spusese. Își mișcă mâna înapoi și-ncolo prin aer, după care și-o coborî asupra uneia dintre farfurii. Simți între degete o substanță moale și umedă, și se miră că nimeni nu vorbea și că nu-i scoteau pâna de pe ochi. Urmă o tăcere de câteva clipe, iar după aceea un freamăt și multe şușoteli. Cineva spuse ceva despre grădină, iar în cele din urmă doamna Donnelly se răsti la una dintre fetele vecinilor și-i zise să arunce imediat ce era în farfurie: ăsta nu mai era joc. Maria înțelese că de data asta lucrurile nu merseseră bine și că trebuia să repete figura – iar de data asta alese cartea de rugăciuni.

După aceea, doamna Donnelly cântă *Dansul domnișoarei McCloud* pentru copii, iar Joe o convinge pe Maria să bea un pahar cu vin. În scurt timp se înveseliră cu toții la loc, iar doamna Donnelly spuse că Maria avea să se ducă la mănăstire până la sfârșitul anului, fiindcă alesese cartea de rugăciuni. Maria nu-l văzuse niciodată pe Joe purtându-se atât de frumos cu ea ca în seara aceea, atât de plăcut în vorbăria și-n amintirile pe care le evoca. Spuse că toți erau foarte buni cu ea.

Într-un târziu, copiii obosiră și li se făcu somn, iar Joe o întrebă pe Maria dacă nu voia să le cânte ceva înainte să plece – un cântec vechi, poate. Doamna Donnelly spuse „Da, Maria, te rugăm!“, așa că Maria trebui să se ridice și să rămână în picioare lângă pian. Doamna Donnelly le ceru copiilor să facă liniște și să asculte cântecul Mariei. Apoi execută preludiul și spuse „Acum, Maria!“, iar Maria, roșind puternic, începu să cânte cu o voce subțire și tremurată. Atacă *M-am visat trăind* și când ajunse la strofa a doua cântă din nou:

*M-am visat trăind printre marmuri regești  
Cu vasali și cu robi la picioare,  
Pentru toți cei strânși în palat, la ferești,  
Am adus speranță și-onoare.*

*Averi am avut peste număr, și-un nume  
De fală, de viță străveche,  
Dar ce-am visat mai de preț pe-astă lume:  
Iubirea ta fără pereche.*

Însă nimeni nu încercă să-i arate greșeala; iar după ce termină de cântat, Joe se simți înduioșat peste poate. Spuse că nimic nu se compara cu vremurile de-altădată și că nici o altă muzică n-o egala pe-a bietului Balfe, indiferent ce spuneau ceilalți; iar ochii i se umplură

atât de mult de lacrimi, încât nu găsi ce căuta și-n cele din urmă  
trebui să-și întrebe soția unde era tirbușonul.

## Un caz dureros

Domnul James Duffy trăia în Chapelizod fiindcă voia să se țină cât mai departe cu putință de orașul al cărui cetățean era și fiindcă toate celelalte suburbii ale Dublinului i se păreau vulgare, moderne și ostentative. Locuia într-o casă veche și mohorâtă, iar de la ferestre putea să se uite în curtea distileriei dezafectate sau, ceva mai sus, spre râul cu apă mică pe care fusese ridicat Dublinul. Pe pereții înalți ai camerei lui fără covor nu se găsea nici un tablou. Duffy își cumpăraseră cu mâna lui fiecare piesă de mobilier din cameră: un pat negru de fier, un lavoar într-un cadru metalic, patru scaune de răchită, un cuier, o găleată pentru cărbuni, un grilaj pentru sobă, o pereche de clești și o masă pătrată pe care stătea un pupitru dublu. O bibliotecă făcută din câteva rafturi de lemn alb fusese amplasată într-o nișă. Patul era acoperit de așternuturi albe, iar la picioarele lui se găsea un pled negru cu stacojiu împăturit. O mică oglindă de mână atârna deasupra chiuvetei, iar în timpul zilei singura podoabă de pe cămin era o veioză cu abajur alb. Cărțile de pe rafturile de lemn alb fuseseră aranjate de jos în sus, în ordinea descrescătoare a dimensiunilor. Un volum cu operele complete ale lui Wordsworth stătea la capătul ultimului raft de jos, iar un exemplar al *Catehismului din Maynooth*, îmbrăcat în învelitoarea de pânză a unei agende, se găsea la capătul primului raft de sus. Cele necesare scrisului se aflau în permanență pe pupitru. În pupitru se găseau o traducere în manuscris după *Michael Kramer* de Hauptmann, ale cărei indicații regizorale fuseseră scrise cu cerneală roșie, și un mic teanc de hârtii prinse cu o agrafă. Pe foile acestea era trecută din când în când câte-o frază, iar într-un moment de ironie, titlul unei reclame la medicamentul popular Bile Beans fusese lipit pe prima foaie. Când ridicai capacul pupitrului, dinăuntru se înălța un miros nelămurit – mirosul creioanelor noi din lemn de cedru, al unei sticle cu gumă arabică sau al unui măr pârguit, pe care-l uitase cineva acolo.

Domnul Duffy detesta toate lucrurile care trădau o tulburare fizică sau mintală. Un medic medieval l-ar fi considerat saturnin. Chipul lui, care purta întreaga povară a anilor, era colorat în cafeniul străzilor din Dublin. Pe capul lunguiet și destul de mare creștea un păr uscat și negru, iar mustața castanie nu-i acoperea foarte bine gura zidită într-o expresie ostilă. La rândul lor, pomeții îi confereau o înfățișare aspră; însă nu exista nici urmă de asprime în ochii care, privind lumea de sub sprâncenele lor castanii, dădeau impresia unui om dispus mereu să salute efortul de mântuire al celorlalți, dar dezamăgit în dese rânduri. Trăia la mică distanță de propriul corp, privindu-și propriile mișcări pieziș și dubitativ. Avea un ciudat obicei autobiografic care-l

făcea să creadă, din când în când, în minte o scurtă propoziție despre sine, cu subiectul la persoana a treia și predicatul la trecut. Nu le dădea niciodată de pomană cerșetorilor și mergea hotărât, ținând în mână un baston solid din lemn de alun.

De ani buni, era casier la o bancă privată de pe Baggot Street. Venea în fiecare dimineață din Chapelizod cu tramvaiul. La amiază se ducea la Dan Burke's și lua prânzul – o sticlă de bere fără alcool și o farfurioară cu biscuiți sărați cu arorut. La patru după-amiaza era liber. Mânca într-un local de pe George Street unde se simțea la adăpost de tinerii filfizoni ai Dublinului și unde meniul avea un fel de onestitate neprefăcută. Serile și le petrecea fie la pianul proprietăresei, fie cutreierând prin periferiile orașului. Prețuirea pentru muzica lui Mozart îl aducea uneori la operă sau la concert – erau singurele forme de distracție din viața lui.

Nu avea nici tovarăși de viață, nici prieteni; nici biserică, nici crez. Își trăia viața spirituală fără strop de comuniune cu alții, vizitându-și neamurile de Crăciun și petrecându-le la cimitir când mureau. Îndeplina aceste îndatoriri sociale de dragul demnității, dar nu făcea nici o altă concesie convențiilor care reglementau viața civică. Își îngăduia să-și imagineze că, în anumite împrejurări, avea să-și jefuiască propria bancă, dar, cum împrejurările acestea nu se iveau niciodată, viața lui se desfășura egal și monoton – o poveste fără urmă de aventură.

Într-o seară, se trezi așezat lângă două doamne în sala de concert Rotunda. Sala, slab populată și tăcută, profetea eșec și deznădejde. Doamna care stătea lângă el se uită în jur, o dată sau de două ori, la sala aproape goală și apoi spuse:

— Ce păcat c-a venit atât de puțină lume-n seara asta! E teribil de greu să cânti pentru niște scaune goale.

Duffy înțelese observația ca pe o invitație la sporovăială. Fu mirat că doamna părea atât de puțin stingherită. Pe când stăteau de vorbă, încercă să și-o întipărească definitiv în minte. Când află că tânăra de alături era fiica ei, socoti că era cam cu un an mai mică decât el. Figura ei, care mai mult ca sigur că fusese frumoasă, rămăsese inteligentă. Era o figură ovală, cu trăsături bine conturate. Ochii erau de un albastru foarte închis și nu șovăiau. În apele lor se ivea mai întâi o notă sfidătoare, care se destrăma însă când pupilele se topeau – cu bună știință, pare-se – în iriși, lăsând să se vadă, preț de o clipă, un temperament de o mare sensibilitate. Pupilele reveneau iute la forma inițială, firea pe jumătate dezvăluită reintra sub domnia prudenței, iar haina de astrahan a doamnei, mulându-se pe un piept de o incontestabilă bogăție, accentua și mai mult nota de sfidare.

O întâlni din nou, câteva săptămâni mai târziu, la un concert ținut la Earlsfort Terrace și profită de clipele când fiicei sale i se distrase

atenția ca să se apropie mai mult. Ea făcu una sau două trimiteri la soțul ei, însă pe un ton care nu transformă aluzia în avertisment. O chema doamna Sinico. Stră-străbunicul soțului ei venise din Livorno. Soțul era căpitanul unei nave comerciale care efectua curse între Dublin și Olanda, iar el și doamna Sinico aveau un copil.

Când o văzu pentru a treia oară, din întâmplare, Duffy își luă inima-n dinți și-i ceru o întâlnire. Femeia veni. Aceasta fu prima dintr-o lungă serie de întâlniri; se vedeau întotdeauna seara și alegeau zonele cele mai liniștite pentru plimbările pe care le făceau împreună. Totuși, domnului Duffy îi displăceau lăturișurile și, văzând că erau siliți să se întâlnească pe furiș, o făcu să-l invite la ea acasă. Căpitanul Sinico îi încurajă vizitele, crezând că Duffy voia să-i ceară mâna fiicei sale. Își evacuase soția atât de sincer din galeria plăcerilor, încât nu bănuia că ar mai fi putut stârni interesul vreunui bărbat. Cum soțul era de multe ori plecat, iar fiica dădea lecții de muzică la domiciliul elevilor, domnul Duffy avu multe prilejuri să se bucure de compania doamnei. Nici el, nici ea nu mai avuseseră asemenea aventuri până atunci și nici unul nu vedea nimic rău în asta. Încetul cu încetul, domnul Duffy își împletea gândurile cu ale ei. Îi împrumuta cărți, îi furniza idei și-o făcea părtaşă la viața lui intelectuală. Iar ea asculta tot.

Uneori, în schimbul teoriilor lui, îi vorbea despre lucruri din viața ei. Cu o solitudine aproape maternă, îl îndemnă la un moment dat să-și deschidă sufletul de tot și deveni confesoarea lui. Duffy îi spuse că asistase pentru o bucată de vreme la întâlnirile așa-numitului Partid Socialist Irlandez, unde se simțise o figură unică în mulțimea de muncitori sobri, care se strânseseră într-o mansardă luminată anemic de o lampă de gaz. După ce partidul se împărțise în trei facțiuni, fiecare cu un lider propriu și cu o mansardă proprie, renunțase să se ducă la întâlniri. Discuțiile dintre muncitori erau prea prudente, spunea el; interesul pe care-l arătau în chestiunea salariilor era exagerat. Simțise că erau niște realiști inveterați și că nu priveau cu ochi buni acea acuratețe mintală rezultată dintr-o artă a răgazurilor la care nu aveau acces. Nu exista nici cel mai mic pericol al unei revoluții sociale care să lovească Dublinul câteva secole de-acum încolo îi spuse el.

Ea îl întreba de ce nu-și așternea gândurile pe hârtie. La ce bun? întreba el, cu un dispreț măsurat. Ca să se ia la întrecere cu niște traficanți de fraze care nu erau în stare să gândească timp de un minut, cu ochii pe ceas? Ca să se expună criticilor unei clase de mijloc obtuze, care își încredința moralitatea polițiștilor și artele frumoase impresarilor?

Domnul Duffy se ducea adeseori la căsuța ei din afara Dublinului; de multe ori își petreceau serile singuri. Încetul cu încetul, pe măsură ce li se împleteau gândurile, vorbeau despre subiecte mai puțin

îndepărtate. Compania ei era ca pământul cald pentru răsadul exotic. De multe ori, ea lăsa întunericul să-i învăluie și se abținea să aprindă lampa. Camera întunecoasă și discretă, izolarea și muzica răsunându-le încă în urechi îi uneau. Această unire îl exaltă pe domnul Duffy, îi înmuie asprimea caracterului și-i infuză viața mintală cu emoții. Uneori se surprindea ascultându-și sunetul propriei voci. Își zise că, în ochii ei, avea să dobândească o statură angelică; și, pe măsură ce se apropia tot mai mult de firea pătimasă a tovarăsei lui, auzea acea voce stranie și impersonală pe care-o recunoștea ca fiind a lui și care insista asupra singurătății incurabile a sufletului. Nu ne putem dăru, spunea vocea – ne aparținem nouă înșine. Ca urmare a acestor discursuri, într-o seară în timpul căreia manifestase toate semnele unei emoții neobișnuite, doamna Sinico îi prinse mâna cu pasiune și și-o apăsă pe obraz.

Domnul Duffy se arătă foarte surprins. Felul cum îi interpretase ea cuvintele îl deziluzionă. N-o mai vizită timp de-o săptămână, după care îi scrisese și-i ceru să se vadă. Fiindcă nu voia ca ultima lor întrevedere să fie tulburată de influența confesionalului lor în paragină, se întâlniră într-o cofetărie mică de lângă Parkgate. Era o vreme rece de toamnă, dar, în ciuda frigului, rătăciră aproape trei ore pe străzile din Parkgate. Căzură de acord să pună punct relației: fiecare legătură, spuse domnul Duffy, era o garanție a durerii. Când ieșiră din Parkgate, se îndreptară în tăcere spre tramvai; însă aici ea începu să tremure atât de violent, încât, temându-se de o nouă izbucnire, el își luă repede rămas-bun și-o părăsi. După câteva zile, primi un pachet care conținea cărțile și muzica lui.

Trecură patru ani. Domnul Duffy se întoarse la stilul lui de viață cumpătat. Camera proprie stătea și acum mărturie despre ordinea din mintea lui. Câteva partituri noi se înghesuiau pe stativul din camera de jos, iar pe rafturi se găseau două volume de Nietzsche: *Așa grăit-a Zarathustra* și *Știința voioasă*. Domnul Duffy scria rar în teancul de hârtii din pupitru. Una dintre fraze, scrisă la două luni după ultima întrevedere cu doamna Sinico, suna așa: Dragostea dintre bărbat și bărbat este imposibilă fiindcă n-au voie să se producă raporturi sexuale, pe când prietenia dintre bărbat și femeie este imposibilă fiindcă trebuie să se producă raporturi sexuale. Se feri să mai meargă la concerte, ca nu cumva să dea peste ea. Tatăl lui muri; asociatul de la bancă ieși la pensie. Cu toate acestea, în fiecare dimineață domnul Duffy continua să ia tramvaiul până în City, pentru ca seara să se întoarcă acasă pe jos, după ce lua o cină cumpătată pe George Street și citea ziarul în loc de desert.

Într-o seară, pe când era pe punctul să vâre-n gură niște varză cu carne din conservă, mâna i se opri. Ochii i se fixară asupra unui articol din ziarul de seară pe care-l rezemase de carafa cu apă. Puse

dumicatul la loc în farfurie și citi atent articolul. Pe urmă bău un pahar cu apă, își împinse farfuria într-o parte, împături ziarul, îl așeză pe masă și, sprijinindu-și coatele pe el, mai citi articolul de câteva ori. Din varza sleită începu să se scurgă niște grăsime albă și rece pe farfurie. Chelnerița se apropie de el să-l întrebe dacă mâncarea nu fusese bine gătită. El spuse că era foarte bună și luă câteva înghițituri cu greutate. Pe urmă plăti nota și ieși.

Merse cu pas grăbit prin amurgul de noiembrie, cu bastonul solid din lemn de alun lovind ritmic trotuarul și cu marginea zimțată a ziarului *Mail* ivindu-i-se dintr-un buzunar lateral al paltonului din pânză groasă strâns pe corp. Pe drumul pustiu care ducea din Parkgate la Chapelizod, încetini pasul. Bastonul lui lovi mai puțin categoric pavajul, iar răsuflarea neregulată, însoțită de un fel de oftat, se condensă în aerul iernii. Când ajunse acasă, intră imediat în dormitor și, scoțând ziarul din buzunar, reciti articolul la lumina slabă a ferestrei. Nu-l parcursese cu voce tare, ci mișcându-și buzele ca un preot care citește rugăciunile de taină. Articolul arăta astfel:

MOARTEA UNEI DOAMNE  
LA SYDNEY PARADE  
UN CAZ DELICAT

Astăzi, la Spitalul Municipal din Dublin, adjunctul procurorului-șef (în absența domnului Leverett) a deschis o anchetă pornind de la corpul neînsuflețit al doamnei Emily Sinico, în vârstă de patruzeci și trei de ani, care a fost ucisă ieri seară în apropierea gării Sydney Parade. Dovezile au indicat că, în timp ce încerca să traverseze linia de cale ferată, defuncta a fost lovită de locomotiva trenului personal de la ora douăzeci și două, din direcția Kingstown, și a decedat din cauza leziunilor la cap și în partea dreaptă a corpului.

James Lennon, mecanicul locomotivei, a declarat că avea o vechime de cincisprezece ani în serviciul companiei de căi ferate. Când a auzit fluierul impiegatului, domnul Lennon a pus trenul în mișcare, iar după o secundă sau două l-a oprit din nou, din cauza unor țipete puternice. Trenul se deplasa cu viteză mică.

P. Dunne, hamal al companiei de căi ferate, a declarat că, în momentul când trenul se pregătea să se pună în mișcare, a observat o femeie care încerca să traverseze linia de cale ferată. Domnul Dunne a alergat în direcția ei și a strigat, dar, înainte să ajungă la ea, femeia a fost izbită de tamponul locomotivei și a căzut la pământ.

*Un jurat: Ați văzut-o pe doamnă căzând?*

*Martorul: Da.*

Conform sergentului de poliție Croly, la sosire el a găsit-o pe femeie întinsă pe peron, aparent fără suflare. Sergentul Croly a ordonat transportarea corpului neînsuflețit în sala de așteptare, până la sosirea unei ambulanțe.

Agentul de poliție 57 a confirmat declarația sergentului Croly.

Doctorul Halpin, adjunct al șefului secției de chirurgie a Spitalului Municipal din Dublin, a afirmat că defuncta avea două coaste fracturate și suferise contuzii severe la umărul drept. Ea se lovise la partea dreaptă a capului în momentul căderii. Leziunile n-ar fi fost cauzatoare de moarte la o persoană normală. După părerea doctorului Halpin, decesul fusese provocat, probabil, de șoc și de un stop cardiac.

Domnul H.B. Patterson Finlay, vorbind în numele companiei de căi ferate, și-a exprimat regretul pentru accidentul produs. Compania luase de fiecare dată toate măsurile pentru a-i împiedica pe oameni să treacă peste linii altfel decât pe pasarele – atât prin plasarea de anunțuri în fiecare gară, cât și prin folosirea porților cu arcuri la trecerile de nivel. Decedata avea obiceiul să treacă peste linii seara târziu de pe un peron pe altul și, date fiind și alte aspecte ale cazului, domnul Patterson Finlay n-a



considerat că angajații companiei de căi ferate ar fi avut vreo vină.

Căpitanul Sinico din Leoville, Sydney Parade, soțul defunctei, a depus și el mărturie. Căpitanul a declarat că defuncta era soția lui. El nu se afla în Dublin când s-a produs accidentul, dat fiind că sosise abia în dimineața acelei zile de la Rotterdam. Cei doi erau căsătoriți de douăzeci și doi de ani și trăiseră fericiți până în urmă cu aproximativ doi ani, când soția sa începuse să aibă anumite manifestări excesive.

Domnișoara Mary Sinico a declarat că, în ultima vreme, mama ei avea obiceiul să iasă seara din casă și să cumpere băutură. Martora încercase adeseori să discute cu mama ei și chiar o convinsese să se înscrie într-o ligă antialcool. Domnișoara Sinico a ajuns acasă abia la o oră după producerea accidentului.

Juriul a pronunțat un verdict în concordanță cu raportul medicului-legist și l-a exonerat pe Lennon de orice vină.

Adjunctul procurorului-șef a afirmat că fusese un caz extrem de dureros și și-a exprimat deplina compasiune pentru căpitanul Sinico și fiica lui. El i-a îndemnat pe reprezentanții companiei de căi ferate să ia măsuri ferme pentru a împiedica producerea unor accidente similare pe viitor. Nimeni nu a fost găsit vinovat.

Domnul Duffy își ridică ochii din ziar și se uită pe fereastră la peisajul mohorât al serii. Râul curgea tăcut pe lângă distileria pustie și din când în când se aprindea câte-o lumină într-una dintre casele de pe șoseaua Lucan. Ce sfârșit! Întreaga relatare a morții ei îl revolta, după cum îl revolta gândul că-i vorbise despre lucrurile pe care le considera sacre. Frazele găunoase, formulele convenționale de compasiune și cuvintele precaute ale unui reporter convins să nu ascundă amănuntele unei morți absolut banale îi urcaseră stomacul în gât. Nu numai că se degradase pe ea însăși, dar îl degradase și pe el. Duffy văzu traseul abject al viciului ei, urât și puturos. Tovarășa lui de suflet! Se gândi la nefericitele pe care le văzuse șonticăind spre cârciumă și având la ele câni și sticle pe care să le umple barmanul. Dumnezeuule drept, ce sfârșit! Evident că fusese nepregătită să trăiască, lipsită de forța unui scop precis, pradă ușoară obiceiurilor de tot felul, unul dintre ratații pe care se întemeiasă de fapt civilizația. Dar cât de mult putuse să coboare! Era oare cu puțință să se fi înșelat atât de amarnic în privința ei? Își aminti de izbucnirea ei din seara aceea și o interpretă cu mai multă severitate decât o făcuse până atunci. Și nu-i veni deloc greu să aprobe felul cum se comportase el însuși cu începere din clipa aceea.

Pe când lumina slăbea, iar memoria lui începea să rățăcească, i se păru că mâna ei o atinsese pe-a lui. Șocul care-i atacase atunci stomacul i se îndreptă acum asupra nervilor. Își puse repede paltonul și pălăria și ieși din casă. Aerul rece îl luă în primire încă din prag; i se furișă în mânecile paltonului. Când ajunse la cârciuma de lângă Chapelizod Bridge, intră și comandă un punci fierbinte.

Proprietarul îl servi respectuos, dar nu îndrăzni să se întindă la vorbă. În local se aflau cinci sau șase muncitori care vorbeau despre valoarea proprietății unui domn din comitatul Kildare. Beau din când în când din halbele mari de bere și fumau, scuipând frecvent pe podea și uneori trăgând rumegușul peste scuipături cu ghetele lor grele. Domnul Duffy stătea pe scaunul lui și se uita la ei, fără să-i vadă și

fără să-i audă. După o vreme, bărbații ieșiră, iar el mai comandă un punci. Stătu mult timp până să-l termine. Localul era foarte tăcut. Proprietarul se lăbărtase pe tejghea, citind *The Herald* și câscând. Din când în când, se auzea un tramvai care trecea şuierând pe strada singuratică.

Pe când stătea acolo, trecându-și în revistă viața cu ea și evocând pe rând cele două imagini în care o concepea acum, Duffy își dădu seama că murise, că încetase să existe, că se preschimbase în amintire. Începu să nu se simtă în largul lui. Se întrebă ce altceva ar fi putut să facă. N-ar fi fost în stare să joace comedia amăgirii cu ea; n-ar fi putut nici să trăiască pe față cu ea. Făcuse ceea ce i se păruse cel mai bun lucru. Ce vină avea? Acum că murise, Duffy pricepu ce viață pustie dusesese, stând singură noapte de noapte în camera aceea. Și viața lui avea să fie la fel de pustie până când avea să-i vină rândul să moară, să înceteze să existe, să se preschimbe în amintire – asta dacă avea să-și mai aducă aminte cineva de el.

Trecuse de nouă seara când ieși din local. Seara era rece și întunecată. Intră în parc pe prima poartă și merse pe sub copacii uscați. Străbătu aleile mohorâte pe care se plimbaseră împreună în urmă cu patru ani. Ea părea să-i fie alături în întuneric. Uneori, părea să-i simtă vocea atingându-i urechea și mâna ei atingându-i mâna. Se oprea în loc și asculta. De ce nu-i îngăduise să trăiască? De ce-o condamnase la moarte? Își simți ființa morală făcându-se țândări.

Când ajunse sus pe Magazine Hill, se opri și se uită de-a lungul râului spre Dublin, ale cărui lumini ardeau învăpăiat și ospitalier în noaptea rece. Pe urmă privi spre poalele dealului și jos de tot, în umbra zidului care înconjură parcul, văzu câteva siluete umane întinse pe pământ. Iubirile acelea păcătoase și furișe îl aduseră la disperare. Își ronțai justetea seacă a propriei existențe; și simți că fusese izgonit de la festinul vieții. O singură ființă omenească păruse să-l fi iubit, și tocmai ei îi refuzase viața și fericirea – o condamnase la dezonoare, la moartea provocată de rușine. Știa că ființele culcate pe jos lângă zid îl priveau și-l voiau plecat de-acolo. Nu-l dorea nimeni; chiar *era* izgonit de la festinul vieții. Își întoarse ochii spre râul care sclișea cenușiu și care șerpuia spre Dublin. Dincolo de râu, văzu un tren de marfă care ieșea din gara Kingsbridge, ca o rămă cu un cap de foc șerpuind încăpățânat și sârguincios prin întuneric. Încet, trenul dispăru din raza lui vizuală, dar Duffy continuă să audă în urechi zumzetul trudnic al locomotivei care repeta silabele numelui ei.

Se întoarse pe unde venise, simțind cum ritmul locomotivei îi zvâcnea în urechi. Începu să se îndoiască de veridicitatea a ceea ce-i spunea memoria. Se opri sub un copac și lăsă ritmul să se stingă treptat. N-o mai simți nici pe ea în întuneric, lângă el, nici vocea ei atingându-i urechea. Așteptă câteva minute cu urechile ciulite. Nu

auzi nimic: seara era cufundată într-o tăcere deplină. Ascultă din nou: tăcere deplină. Simți că era singur.

## Ziua Iederei<sup>10</sup> în sala comisiei

Bătrânul Jack scormoni în cenușă cu o bucată de carton și-o împrăstie meticolos peste grămăjoara de cărbuni care începuseră să se-albească. După ce presăra pudra fină de cenușă peste grămăjoară, chipul i se cufundă la loc în întuneric, dar când se apucă să ațâțe iarăși focul, umbra lui ghemuită se sui pe peretele de vizavi, iar figura îi reapăru încet în lumină. Era fața unui om bătrân, foarte ciolănoasă și plină de păr. Ochii albaștri și apoși îi clipeau des în apropierea flăcărilor, iar gura umedă i se căsca din când în când, mestecând mecanic o dată sau de două ori înainte de-a se închide la loc. După ce văzu că focul se reaprinde, sprijini bucata de carton de perete, suspină și spuse:

— Acum e mai bine, domnule O'Connor.

Domnul O'Connor, un tânăr cărunt, a cărui față era urâtită de multe bube și coșuri, tocmai rulse cu pricepere tutunul pentru o țigară, dar când i se vorbi, desfăcu tutunul la loc, cu un aer gânditor. Pe urmă începu să-l ruleze din nou cu același aer gânditor, iar după ce chibzui o clipă, se decise să lingă foița.

— Domnul Tierney a zis când se-ntoarce? întrebă el într-un falset răgușit.

— N-a zis.

Domnul O'Connor își vârî țigara în gură și începu să se caute prin buzunare. Scoase un pachet de cărți de vizită subțiri din carton.

— Îți aduc un chibrit, spuse bătrânul.

— Nu-i nevoie, mă descurc cu astea, zise domnul O'Connor.

Alese o carte de vizită și citi ce fusese tipărit pe ea:

### ALEGERI MUNICIPALE

#### PAVILIONUL BURSEI REGALE

Domnul Richard Tierney, P.L.G.1,

vă solicită respectuos votul și influența la apropiatele alegeri  
din Pavilionul Bursei Regale.

Domnul O'Connor fusese angajat de agentul lui Tierney ca să se ocupe de o secție a circumscripției electorale, însă, din cauză că vremea era căinoasă și se uda la picioare, petrecuse o bună parte a zilei stând lângă focul din sala comisiei de pe Wicklow Street cu Jack, bătrânul îngrijitor. Stăteau așa de când se întunecase. Era 6 octombrie, iar afară era o vreme mohorâtă și rece.

Domnul O'Connor rupse o bucățică din cartea de vizită și, dându-i foc, își aprinse țigara. Flacăra cuprinse și o frunză de iederă lucioasă și închisă la culoare pe care-o purta la rever. Bătrânul îl privi atent, iar apoi, punând din nou mâna pe bucățica de carton, începu să ațâțe

uşor focul, în timp ce însoţitorul lui fuma.

— A, da, spuse el, continuând, e greu de ştiut cum să-ţi creşti copiii. Cine-ar fi crezut c-o s-ajungă așa?! L-am trimis la Fraţii Creştini, la iezuiţi, şi-am făcut tot ce-am fost în stare pentru el, iar el se chercheleşte pe unde-apucă. Am încercat să fac din el un om cât de cât cumsecade.

Puse cartea de vizită la loc cu un aer plictisit.

— Dacă n-aş fi om bătrân, aş schimba foaia. I-aş pune joarda pe spinare şi l-aş altoi cât aş putea – cum am mai făcut de multe ori. Maică-sa, cum să-ţi spun, îl ţine ca-n puf, ba că una, ba că alta...

— Asta-i strică pe copii, spuse domnul O'Connor.

— Să ştii c-aşa-i, zise bătrânul. Şi-n loc de mulţumiri te-alegi doar cu obrăznicii. Al meu îmi sare-n cap ori de câte ori vede c-am pus gura pe spirtoase. Păi cum să nu se-aleagă praful când copiii vorbesc în halul ăsta cu părinţii?

— Câţi ani are? spuse domnul O'Connor.

— Nouăşpe, zise bătrânul.

— De ce nu-l înhami la muncă?

— Oho, da' n-am încercat de-atâtea ori cu beţivanul ăsta de când a terminat-o cu şcoala? „Eu să ştii că nu te ţin“, i-am zis. „Tre' să-ţi găseşti ceva de lucru.“ Dar să ştii că-i şi mai rău când îşi găseşte; se duce şi bea toţi banii.

Domnul O'Connor clătină din cap cu compasiune, iar bătrânul tăcu, uitându-se la foc. Cineva deschise uşa camerei şi strigă:

— Salut! Ce-i aici, o-ntâlnire-a francmasonilor?

— Cine e? spuse bătrânul.

— Ce faceţi pe-ntuneric? întrebă o voce.

— Tu eşti, Hynes? întrebă domnul O'Connor.

— Da. Ce faceţi pe-ntuneric? spuse domnul Hynes, înaintând în lumina focului.

Era un tânăr înalt şi suplu, cu o mustăcioară castanie. Stropi de ploaie gata să cadă îi atârnav de borul pălăriei, iar gulerul hainei îi era ridicat.

— Ei bine, Mat, îi zise el domnului O'Connor, cum merge?

Domnul O'Connor clătină din cap. Bătrânul plecă de lângă cămin, iar după ce se poticni prin încăpere se întoarse cu două sfeşnice şi lumânări pe care le ţinu una după alta în foc şi le duse la masă. Lumina dădu la iveală o cameră goală, iar focul îşi pierdu toată culoarea veselă. Pe pereţii camerei nu se găsea nimic, în afara unei reproduceri după un discurs de campanie. În centrul încăperii se vedea o măsuţă pe care fuseseră îngrămădite vrafuri de hârtii.

Domnul Hynes se rezemă de cămin şi întrebă:

— Te-a plătit?

— Încă nu, spuse domnul O'Connor. Sper din suflet că nu ne lasă cu

buzele umflate diseară.

Domnul Hynes râse.

— A, o să te plătească. Nu-ți fie frică, zise el.

— Trag nădejde că se mișcă repede, dacă tot vrea să fac-o treabă, spuse domnul O'Connor.

— Tu ce crezi, Jack? i se adresă ironic domnul Hynes bătrânului.

Bătrânul se întoarse la locul lui de lângă foc, spunând:

— N-am văzut banii, dar îi are, oricum. Nu ca rasolistul ăla.

— Care rasolist? zise domnul Hynes.

— Colgan, spuse disprețuitor bătrânul.

— Vorbești așa fiindcă pân' la urmă Colgan e-un simplu muncitor? Care-i diferența dintre un zidar de ispravă și-un birtaș? N-are și muncitorul tot atâta drept să intre-n Consiliu cât au și ceilalți, ba chiar mai mult decât irlandezii ăia care stau mereu cu șapca-n mână în fața oricui are pâinea și cuțitul? Nu-i așa, Mat? zise domnul Hynes, adresându-i-se domnului O'Connor.

— Cred că ai dreptate, spuse domnul O'Connor.

— Unul dintre oamenii ăștia e-un slujbaș cinstit, care n-are obiceiul să alunece prin viață îndoind genunchii. Și iese la bătaie ca să-i reprezinte pe muncitori. Ăstălalt pentru care lucrezi vrea doar să pună mâna pe-o slujbă.

— Sigur, clasa muncitoare trebuie reprezentată, zise bătrânul.

— Muncitorul, spuse domnul Hynes, încasează pumni în loc de bani. Numai că munca produce tot. Muncitorul nu caută slujbe grase pentru copii, nepoți și veri. Muncitorul n-o să tăvălească onoarea Irlandei prin noroi ca să-i facă pe plac unui monarh german.

— Cum adică? spuse bătrânul.

— Nu știi că vor să-i țină un discurs de bun sosit lui Eduard Rex<sup>11</sup> dacă vine-aici la anu'? La ce bun să ne ploconim în fața unui rege străin?

— Omul nostru n-o să voteze pentru discurs, spuse domnul O'Connor. O să meargă cu naționaliștii.

— Vezi să nu! zise domnul Hynes. Stai să trăim până atunci și ne lămurim. Îl știi bine. Nu-i așa că-i șmecherul de Dicky Tierney?

— Dumnezeuule, poate ai dreptate, Joe, spuse domnul O'Connor. În orice caz, mi-ar plăcea să văd că vine cu pițulele.

Cei trei bărbați tăcură. Bătrânul se apucă iar să zgândăre cenușa. Domnul Hynes își scoase pălăria, o scutură și apoi își coborî gulerul hainei, dând în felul ăsta la iveală o frunză de iederă pusă la rever.

— Dac-ar trăi omul ăsta, spuse el, arătând spre frunză, n-am mai sta să vorbim de discursuri de bun venit.

— E-adevărat, zise domnul O'Connor.

— Ehe, măcar știu c-am prins și alte vremi, ajută-ne, Doamne! zise bătrânul. Când viața era viață.

Tăcerea umplu din nou încăperea. Pe urmă un omuleț agitat, care-și trăgea nasul și avea urechile sloi, se ivi pe ușă. Se apropie repede de foc, frecându-și mâinile de-ai fi zis că voia să scoată scânteii din ele.

— Nu-s bani, băieți, spuse el.

— Șezi aici, domnule Henchy, zise bătrânul, oferindu-i scaunul lui.

— A, stai liniștit, Jack, stai liniștit, spuse domnul Henchy.

Îl salută scurt din cap pe domnul Hynes și se așează pe scaunul din care se ridicase bătrânul.

— Te-ai ocupat de Aungier Street? îl întrebă el pe domnul O'Connor.

— Da, spuse domnul O'Connor, începând să-și caute însemnările prin buzunare.

— La Grimes ai fost?

— Fost.

— Și? Cum stă?

— Nu vrea să promită. Mi-a zis: „Nu spun nimănui cum votez“. Dar cred c-o să fie bine.

— De ce?

— M-a-ntrebat cine-a făcut nominalizările. Și i-am spus, am pomenit și numele părintelui Burke. Cred c-o să fie bine.

Domnul Henchy începu să se smiorcăie și să-și frece mâinile deasupra focului cu o viteză formidabilă. Pe urmă spuse:

— Pentru numele lui Dumnezeu, Jack, adu niște cărbuni. Tre' să mai fi rămas câțiva.

Bătrânul ieși din încăperea.

— N-are rost, zise domnul Henchy, clătînând din cap. L-am întrebat pe pișpirică ăsta, dar a zis: „A, păi să știți, domnu' Henchy, când o să văd că merge treaba bine, n-o să vă uit, fiți sigur“. Rasolist de doi bani! Da' de fapt cum ar fi putut să iasă altceva din el?

— Ce ți-am spus, Mat? zise domnul Hynes. Șmecher cât încape, Dicky Tierney.

— A, da, n-am văzut altu' mai șmecher, spuse domnul Henchy. Doar nu degeaba are ochișorii ăia ca de porc. Afurisitu'! Nu putea să plătească omenește, în loc să-nceapă cu „A, păi tre' să vorbesc cu domnu' Fanning, domnule Henchy... Am cheltuit o groază de bani“. Un calic fără pereche! Pesemne c-a uitat de vremea când avea taică-său prăvălie-n Mary Lane.

— Dar chiar a avut-o? întrebă domnul O'Connor.

— O, Doamne, sigur, spuse domnul Henchy. N-ai auzit? Iar bărbații se duceau duminică dimineața, înainte să se deschidă cârciumile, ca să-și cumpere veste sau pantaloni – oho! Numai că tăicuțu' șmecherului de Dicky avea întotdeauna o șmecheră de sticlă neagră pitită într-un colț. Acum ai priceput? Așa s-a-ntâmplat. Acolo a văzut pentru prima dată lumina.

Bătrânul se întoarce cu o mână de cărbuni pe care-i așează ici și colo pe foc.

— Ce să zic, frumoasă treabă, spuse domnul O'Connor. Păi și cum vrea să lucrăm pentru el dacă nu sare cu banii?

— N-am ce face, zise domnul Henchy. Mă aștept să-i găsesc pe portărei în hol când ajung acasă.

Domnul Hynes râse și, desprinzându-se de cămin printr-o împingere a umerilor, se pregăti să plece.

— Las' c-o să fie bine când o să vină regele Eddie, spuse el. Ei, băieți, eu o iau din loc. Ne vedem mai încolo. Salutare.

Ieși încet din încăpere. Nici domnul Henchy, nici bătrânul nu spuseră nimic, dar, după ce se închise ușa, domnul O'Connor, care se uitase gânditor la foc, strigă dintr-odată:

— Salut, Joe.

Domnul Henchy așteptă câteva clipe, după care dădu din cap în direcția ușii.

— Ia spune-mi, zise el peste foc, ce vânt l-a adus pe prietenul nostru aici? Ce vrea?

— Ehe, bietul Joe! zise domnul O'Connor, aruncându-și mucul de țigară în foc, e strâmtorat, ca noi toți.

Domnul Henchy se smiorcăi strașnic și scuipă atât de tare, încât nu lipsi mult să stingă focul care scoase un protest șuierat.

— După părerea mea personală și sinceră, spuse el, cred că e din tabăra cealaltă. E spionul lui Colgan, dacă mă-ntrebi. „Ia du-te și-ncearcă să vezi ce fac ăilalți. N-o să te bănuiască.“ Ai priceput?

— Ei, bietul Joe e-un tip de treabă, zise domnul O'Connor.

— Taică-său a fost un om cumsecade și respectabil, recunosc domnul Henchy. Bietul Larry Hynes! Mult bine-a făcut la vremea lui! Dar tare mă tem că amicul nostru nu-i de soi. Fir-ar să fie, înțeleg că n-ai chioară-n pungă, dar n-am strop de înțelegere pentru omu' care-și duce zilele în cărca altuia. Chiar n-are-o umbră de bărbăție-n el?

— Eu, unul, știu că n-o să-l primesc cu vorbe dulci când o să vină, spuse bătrânul. Să lucreze pentru ai lui și să nu-și bage nasul ăla de spion în treburile noastre.

— Nu știu, zise domnul O'Connor în cumpănă, scoțându-și niște foiță de țigară și tutun. Cred că Joe Hynes e om cinstit. Plus că are-un condei sprinten. Ții minte când a scris chestia aia...?

— Unii dintre temerarii și fenienii ăștia sunt un pic *prea* sprinteni, după mine, spuse domnul Henchy. Știi care-i părerea mea personală și sinceră despre-o parte din bufonii ăștia? Cred că jumate sunt în solda celor de la Castle.

— N-ai de unde să știi, zise bătrânul.

— A, dar știu precis, spuse domnul Henchy. Sunt uneltele celor de la Castle. Nu zic de Hynes... Nu, fir-ar să fie, e un pic mai sus de-



atât... Dar există un anumit nobil, care se uită cruciș – știi la ce patriot mă gândesc, nu?

Domnul O'Connor dădu din cap.

— Ce mai urmaș al maiorului Sirm<sup>12</sup>! Oho, patriot până-n măduva oaselor! Individul și-ar vinde țara pe doi bani – da, da – , ba chiar ar cădea-n genunchi și i-ar mulțumi Atotputernicului că i-a dat o țară de vânzare.

Se auzi o bătaie în ușă.

— Intră! spuse domnul Henchy.

Un om cu înfățișare de preot sărac sau de actor sărac se ivi în prag. Hainele negre îi erau închise la nasturi și strâmte pe corpul mic, și era cu neputință de spus dacă purta guler de prelat sau de laic, căci gulerul hainei ponosite, ai cărei nasturi simpli reflectau lumina lumânărilor, îi era ridicat în jurul gâtului. Purta o pălărie rotundă, din fetru negru și tare. Figura pe care-i sclipeau stropi de ploaie seamăna cu o bucată de brânză galbenă și jilavă, în afara celor două pete rozalii care-i marcau pomeții. Deschise dintr-odată gura foarte lungă ca să dea glas dezamăgirii și-n același timp deschise ochii de un albastru foarte viu ca să exprime plăcere și surpriză.

— A, părinte Keon! spuse domnul Henchy, sărind din scaun. Dumneavoastră sunteți? Intrați!

— A, nu, nu, nu, zise repede părintele Keon, țuguindu-și buzele de parcă i s-ar fi adresat unui copil.

— Nu vreți să intrați și să stați jos?

— Nu, nu, nu! spuse părintele Keon, vorbind cu un glas discret, blând și catifelat. Nu vreau să vă deranjez! Îl caut pe domnul Fanning, atâta tot...

— E alături, la Black Eagle, zise domnul Henchy. Totuși, nu vreți să intrați și să v-așezați un minut?

— Nu, nu, mulțumesc. Era o mică problemă de afaceri, nimic mai mult. Vă foarte mulțumesc.

Dispăru din prag, iar domnul Henchy, punând mâna pe unul dintre sfeșnicele cu lumânare, se apropie de ușă ca să-i lumineze drumul pe scări în jos.

— A, nu vă deranjați, vă rog!

— Nu, dar scările sunt foarte întunecoase.

— Ba nu, văd foarte bine... Mulțumesc, mulțumesc mult.

— Acum vă descurcați?

— Sigur, mulțumiri... mulțumiri.

Domnul Henchy se întoarse cu sfeșnicul și-l puse pe masă. Se așeză din nou lângă foc. Preț de câteva clipe se lăsă liniștea.

— Spune-mi, John, zise domnul O'Connor, aprinzându-și țigara cu o altă carte de vizită.

— Hm?

- Ce hram poartă de fapt?
- Întreabă-mă ceva mai ușor, spuse domnul Henchy.
- Mi se pare că e foarte apropiat de Fanning. Stau de multe ori la Kavanagh's împreună. Chiar e preot?
- Mda, așa cred... Dar cred că e un fel de oaie neagră. N-avem mulți ca el, slavă Domnului! Însă câțiva tot sunt... Într-un fel, e-un nefericit...
- Și cum se descurcă? întrebă domnul O'Connor.
- Asta-i alt mister.
- Apartține vreunei capele, biserici, instituții sau...
- Nu, zise domnul Henchy, cred că merge din loc în loc pe speze proprii... Doamne, iartă-mă, adăugă el, când a intrat, am crezut că venise coșul cu bere neagră.
- Chiar, e rost de vreo băutură, ceva? întrebă domnul O'Connor.
- Și mie mi s-a uscat gâtlejul, spuse bătrânul.
- L-am întrebat de trei ori pe zgârciob dacă ne trimite un coș de sticle cu bere neagră, zise domnul Henchy. Și l-am mai întrebat o dată acum, dar se rezema de tejghea cu mânecile suflecate și stătea la palavre cu consilierul Cowley.
- De ce nu i-ai adus aminte? spuse domnul O'Connor.
- Păi, n-am vrut să mă bag peste el și consilier. Am așteptat să-i prind privirea și i-am zis: „În legătură cu problema despre care-am vorbit“. „Se face, domnu' H“, mi-a zis el. Da' mai mult ca sigur c-a uitat de tot, amăratu'.
- Și-n zona aia se-ntâmplă ceva, spuse domnul O'Connor pe gânduri. I-am văzut pe toți trei dând aprins din gură ieri, la colțul lui Suffolk Street.
- Cred că știu ce pun la cale, zise domnul Henchy. Trebuie să fii dator cu bani la cei din Consiliul local dacă vrei să te pună primar. Abia dup-aia te ung. Dumnezeu! Mă gândesc să mă fac și eu membru al Consiliului. Ce crezi? Am stofă pentru-așa ceva?
- Domnul O'Connor râse.
- Dator cu bani ești deja...
- Aș ieși cu trăsura din reședință, îmbrăcat în haine scumpe, spuse domnul Henchy, și cu Jack al nostru stând în spatele meu, c-o perucă pudrată pe cap – aud?
- Și m-ai face secretarul tău particular, John.
- Da. Iar pe părintele Keon l-aș numi capelan personal. Am trage și-un chef în familie.
- Vă spun drept, domnule Henchy, zise bătrânul, ați fi mai potrivit decât alții. Nu mai departe de ieri vorbeam cu bătrânul Keegan, portarul. „Cum îți place noul stăpân, Pat?“ îl întreb. „S-a cam zis cu ospețele.“ „Ospețe!“ spune el. „Dac-ar fi după el, ar trăi din miros de zdrențe.“ Și știți ce mi-a mai zis? Martor mi-e bunul Dumnezeu, de

data asta nu l-am mai crezut.

— Ce anume? spuseră domnul Henchy și domnul O'Connor.

— Mi-a zis așa: „Ce părere ai de-un primar al Dublinului care pune să-i fie trimisă acasă juma' de kil de antricoate? Trăiește pe picior mare au ba?“ „Ei, hai, zău așa!“ îi zic. „Juma' de kil de antricoate, pe adresa de-acasă“, spune el. „Uf, zic eu, uite cine-a ajuns să ne conducă.“

În clipa aceea se auzi o bătaie la ușă, iar un băiat își iți capul.

— Ce e? spuse bătrânul.

— De la Black Eagle, zise băiatul, intrând dintr-o parte și punând pe pardoseală un coș în care se ciocniră niște sticle.

Bătrânul îl ajută pe băiat să mute sticlele din coș pe masă și le numără. După aceea, băiatul își puse coșul pe braț și întrebă:

— Sticle, ceva?

— Ce sticle? spuse bătrânul.

— Nu ne lași mai întâi să le bem? zise domnul Henchy.

— Mi s-a spus să cer sticlele.

— Vino mâine, zise bătrânul.

— Auzi, băiete, spuse domnul Henchy, ia dă fuga la O'Farrell's și roagă-l să ne-mprumute un tirbușon – spune-i că-i pentru domnul Henchy. Zi-i că nu-l ținem mult. Și lasă coșul acolo.

Băiatul ieși, iar domnul Henchy începu să-și frece mâinile voios, spunând:

— Ei, vezi, până la urmă nu-i atât de rău. Măcar se ține de cuvânt.

— N-avem pahare, zise bătrânul.

— A, nu te supăra din atâta lucru, Jack, spuse domnul Henchy. Atâția oameni de ispravă au băut direct din sticlă.

— Oricum, e mai bine decât nimic, zise domnul O'Connor.

— Nu-i om rău, spuse domnul Henchy, numai că s-a-ncărdășit cu Fanning. Și să știi că, în felul lui meschin, are totuși intenții bune.

Băiatul se întoarse cu tirbușonul. Bătrânul deschise trei sticle și tocmai înapoia tirbușonul, când domnul Henchy îi spuse băiatului:

— Nu bei și tu, flăcău?

— Dacă sunteți bun, domnule, zise băiatul.

Bătrânul mai deschise o sticlă, fără să-i cadă bine, și i-o întinse băiatului.

— Câți ani ai? îl întrebă el.

— Șapteșpe, zise băiatul.

Cum bătrânul nu mai spuse nimic, băiatul luă sticla, zise „Aveți gândurile mele cele mai bune, domnu' Henchy“, dădu pe gât conținutul, puse sticla la loc pe masă și se șterse la gură cu o mânăcă. Pe urmă înșfăcă tirbușonul și ieși pe ușă într-o parte, mormăind o formulă de salut.

— Uite-așa începu, spuse bătrânul.

— Azi un ou și mâine-un bou, zise domnul Henchy.

Bătrânul împărți cele trei sticle pe care le deschisese, iar bărbații băură din ele în același timp. După ce terminară, fiecare își așeză sticla pe căminul din apropiere și scoase un lung oftat de mulțumire.

— Ei bine, am muncit cum trebuie azi, spuse domnul Henchy după o pauză.

— Chiar așa, John?

— Sigur. Am convins unu' sau doi pe Dawson Street, Crofton și cu mine. Între noi fie vorba, Crofton e-un tip cumsecade, dar e mână moartă-n campanie. Nu știe să lege două-n tei. Stă și se uită la oameni, iar eu vorbesc.

În clipa aceea, doi bărbați intrară în cameră. Unul dintre ei era un grăsan ale cărui haine din serj albastru păreau în pericol să alunece de pe pantele siluetei lui. Avea o figură lătăreată, a cărei expresie aducea cu a unui boulean, ochi albaștri și holbați, și o mustață sură. Celălalt bărbat, care era mult mai tânăr și mai subțire, avea un chip fin și era proaspăt ras. Purta un guler dublu foarte înalt și-un melon cu boruri late.

— Salutare, Crofton! îi spuse domnul Henchy grăsanului. Vorbești de lup...

— De unde-a venit băutura? întrebă tânărul. A fătat văcuța?

— Normal, primul lucru pe care-l vede Lyons e băutura! zise domnul O'Connor, râzând.

— Așa faceți voi campanie, băieți, în timp ce Crofton și cu mine stăm în frig și ploaie să strângem voturi? întrebă Lyons.

— Păi dacă e s-o luăm așa, muri-v-ar moartea, află că strâng singur mai multe voturi în cinci minute decât voi doi într-o săptămână, zise domnul Henchy.

— Deschide două sticle de bere neagră, Jack, spuse domnul O'Connor.

— Păi cum s-o fac dacă n-am tirbușon? zise bătrânul.

— Stați așa, stați așa! spuse domnul Henchy, ridicându-se iute. Ați văzut vreodată șmecheria asta?

Luă două sticle de pe masă și, ducându-se lângă foc, le puse pe grătarul căminului. Pe urmă se așeză din nou la foc și mai trase o dușcă din sticla lui. Domnul Lyons se așeză pe marginea mesei, își împinse pălăria pe ceafă și începu să bââtaie din picioare.

— Care-i sticla mea? întrebă el.

— Asta, flăcău, spuse domnul Henchy.

Domnul Crofton luă loc pe o ladă și se uită țintă la cealaltă sticlă de pe grătar. Tăcea din două motive. Primul dintre ele, suficient în sine, era că nu avea nimic de spus; al doilea era că-și considera tovarășii mai prejos decât el. Fusesse agent electoral pentru Wilkins, politicianul conservator, dar după ce conservatorii își retrăseseră omul și, alegând

dintre două rele pe cel mai mic, își oferiseră sprijinul candidatului naționalist, fusese angajat să lucreze pentru domnul Tierney.

După câteva minute se auzi un „poc!“ atrăgător, iar dopul zbură din sticla domnului Lyons. Domnul Lyons sări de pe masă, se apropie de foc, își luă sticla și-o duse la masă, de unde plecase.

— Tocmai le spuneam, Crofton, c-am strâns ceva voturi azi, zise domnul Henchy.

— Pe-ale cui? întrebă domnul Lyons.

— Păi, bunăoară pe-al lui Parkes, unu, al lui Atkinson, doi, plus Ward de pe Dawson Street. Altminteri, un tip de toată isprava – conservator de viță veche, pe care te poți bizui! „Dar candidatul vostru nu-i naționalist?“ m-a întrebat. „E om respectabil“, i-am zis. „E pentru tot ce-i e de folos țării. Plătește o groază de taxe“, i-am zis. „Are multe proprietăți în oraș și trei sedii de firme, așa c-ar fi în folosul lui să aibă taxe mai mici, nu? E-un cetățean de vază și respectat“, i-am zis, „pe lângă asta se ocupă de-ajutarea săracilor și nu s-a-nscris în nici un partid – bun, rău sau neutru.“ Așa tre’ să vorbești cu ei.

— Și cu discursul pentru rege cum rămâne? spuse domnul Lyons, terminând de băut și plescăind din buze.

— Ascult-aici, zise domnul Henchy. Lucrul de care-avem nevoie-n țara asta, cum i-am spus și lui Ward, e capitalul. Venirea regelui o s-aducă o droaie de bănet în țară. Cetățenii din Dublin o să tragă foloase. Uită-te la toate fabricile de pe chei cum au tras oblonul! Uită-te la toți banii care-ar circula în țară dac-am trezi la viață vechile întreprinderi, filaturile, șantierelor navale și fabricile. Bani, de asta avem nevoie.

— Dar stai un pic, John, spuse domnul O’Connor. De ce e nevoie să-l întâmpinăm pe regele Angliei? Parnell însuși n-a...

— Parnell, zise domnul Henchy, a murit. Uite cum văd eu lucrurile. Un bărbat se suie pe tron după ce bătrâna lui mamă l-a ținut deoparte până a-ncărunțit. E-un om de lume și ne vrea binele. E-un tip deschis și cumsecade, după mintea mea, și nu-i umblă mintea la prostii. Pur și simplu își spune singur: „Bătrâna nu s-a dus niciodată să-i vadă pe irlandezii ăia nebuni. Pe Dumnezeuul meu, o să mă duc eu însumi și-o să văd ce-i cu ei“. Și noi ce tre’ să facem, să-l jignim când vine-n vizită de prietenie? Aud? Am dreptate, Crofton?

Domnul Crofton încuviință din cap.

— Dar la urma urmelor, zise domnul Lyons, căutând un contraargument, viața regelui Edward nu e tocmai...

— Ce-a fost a fost, spuse domnul Henchy. Personal, am toată admirația pentru omul ăsta. E un tip obișnuit, ca mine și ca tine. Ține la paharul cu grog, poate e și nițel fustangiu și-i place sportul. Fir-ar să fie, nu putem și noi, irlandezii, să jucăm corect?

— Toate bune și frumoase, zise domnul Lyons. Dar acum gândiți-vă și la cazul lui Parnell.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse domnul Henchy, unde vezi tu vreo asemănare între cazurile astea două?

— Vreau să spun c-avem idealuri, zise domnul Lyons. Și-atunci de ce să-i urăm bun venit unui asemenea om? După tot ce-a făcut Parnell, crezi c-ar mai fi potrivit să ne conducă? Păi, și-atunci ce motiv am avea să-i arătăm încredere lui Eduard al VII-lea?

— Suntem la comemorarea lui Parnell, spuse domnul O'Connor, așa că hai să nu ne luăm la hartă. Îl respectăm cu toții, acum c-a murit – până și conservatorii, adăugă el, întorcându-se spre domnul Crofton.

*Poc!* Dopul întârziat zbură din sticla domnului Crofton. Domnul Crofton se ridică de pe ladă și se apropie de foc. În timp ce se întorcea cu captura, spuse cu o voce profundă:

— Ai noștri îl respectă fiindcă a fost un gentleman.

— Și mare dreptate ai! se aprinse domnul Henchy. A fost singurul om care-a putut să-i pună cu botul pe labe pe ceilalți. „Culcat, câinilor! Acolo să rămâneți, cotarlelor!“ Așa s-a purtat cu ei. Intră, Joe! Intră! strigă el, văzându-l pe domnul Hynes în prag.

Domnul Hynes intră agale.

— Mai deschide-o sticlă de bere neagră, Jack, zise domnul Henchy. A, am uitat că n-avem tirbușon! Hai, dă una-ncoace și-o pun eu la foc.

Bătrânul îi mai întinse o sticlă, pe care domnul Henchy o așeză pe grătar.

— Stai jos, Joe, spuse domnul O'Connor. Tocmai vorbeam despre Șefu'.

— Așa-i, așa-i, zise domnul Henchy.

Domnul Hynes se așeză pe acea parte a mesei unde ședea domnul Lyons, dar nu spuse nimic.

— Există totuși cineva care nu l-a renegat, zise domnul Henchy. Pe Dumnezeul meu, i-ai rămas fidel, Joe. I-ai stat aproape ca un bărbat adevărat!

— A, Joe, spuse domnul O'Connor dintr-odată. Zi-ne chestia aia pe care-ai scris-o, mai știi? N-o ai la tine?

— Chiar așa, zi-ne-o! zise domnul Henchy. Ai ascultat-o vreodată, Crofton? Uite, poți s-o ascuți acum – e un lucru minunat.

— Hai, spuse domnul O'Connor. Dă-i drumul, Joe.

Domnul Hynes nu păru să-și aducă aminte imediat de bucata despre care vorbeau, dar după ce chibzui o vreme, zise:

— A, povestea aia? Păi... acum e trecută.

— S-o auzim, omule! spuse domnul O'Connor.

— Sst, liniște, zise domnul Henchy. Acum, Joe!

Domnul Hynes mai șovăi o vreme. Pe urmă, în tăcerea care se lăsase, își scoase pălăria, o puse pe masă și se ridică în picioare. Părea

să-și repete bucata în minte. După o pauză destul de lungă, anunță:

## MOARTEA LUI PARNELL

*6 octombrie, 1891*

Își drese glasul o dată sau de două ori, iar apoi începu să recite:

E mort, al nostru rege făr' coroană,  
Irlanda-l plânge cu tristețe-n glas,  
Căci a murit răpus de ipocriții  
Ce unul lângă altul au rămas.

Zace ucis de-ogarii lașității,  
Cei duși de el din mlaștină spre cer;  
Ale Irlandei visuri și speranțe  
Cu regele pe rug odată pier.

În casă, în palat sau prin bordeie  
Amaru-neacă inimi irlandeze,  
Căci a pierit chiar cel ce-un nou destin  
Ar fi putut prin luptă să creeze.

El glorie ar fi adus Irlandei,  
Cu steagul verde mândru fluturând,  
Iar barzii, căpeteniile și-oștenii  
Ar fi supus o lume printr-un gând.

Și a visat (dar, vai, doar vis a fost!)  
La Libertate; dar când a dorit  
Ăst idol să-l înșface, ea, Trădarea,  
I-a refuzat exact ce a iubit.

Rușine mâinilor spurcate, lașe,  
Ce și-au ucis sau și-au vândut stăpânul,  
Punând săruturi pe obraji de preoți  
Nemernici și dușmani până la unul.

Să mistuie rușinea pe vecie  
Năpârcile trudind fără zăbavă,  
Să umple de noroi înaltul nume  
Ce i-a scuipat ca pe-o măsea bolnavă.

S-a prăbușit cum fac mereu vitejii,  
Ieșind cutezător pe-a vieții poartă,  
Iar moartea l-a unit acum deplină  
Cu bravii din Irlanda de-altădată.

Să nu-l treziți din somn cu sfada voastră!  
El doarme lin, un somn fără durere  
Și fără zbor semeț către înalturi

Unde eroul gloria își cere.

L-au dovedit și l-au împins în groapă,  
Dar află tu, Irlandă, că e-n stare  
Să se ridice, Phoenix din cenușă,  
Cum urcă-n ceruri însuși mândrul soare,

În ziua din regatul Libertății  
Când ea, Irlanda, bea-va pentru el,  
În cupa bucuriei lăcrimate  
Se va ghici memoria lui Parnell.

Domnul Hynes se așeză la loc pe masă. După ce-și încheie recitarea se lăsă tăcerea și apoi izbucni un ropot de aplauze: aplaudă până și domnul Lyons. Aplauzele continuă o vreme. După ce încetară, toți cei care ascultaseră băură din sticle în liniște.

*Poc!* Dopul zbură din sticla domnului Hynes, însă domnul Hynes rămase așezat pe masă, îmbujorat la față și cu capul descoperit. Nu părea să fi auzit invitația.

— Bravo, Joe! spuse domnul O'Connor, scoțându-și foița de țigară și punuța cu tutun ca să-și ascundă emoția.

— Ce părere ai de asta, Crofton? strigă domnul Henchy. N-a fost frumos? Aud?

Domnul Crofton spuse că era o bucată literară foarte izbutită.

## *Note*

10 Ziua de 6 octombrie, când se comemorează moartea lui Charles Stewart Parnell (1846-1891), conducător al Partidului Naționalist Irlandez.

11 Eduard VII, primul monarh britanic din Casa de Saxa-Coburg și Gotha. A domnit între 1901 și 1910.

12 Henry Charles Sirr (1764-1841), militar irlandez, șef al poliției din Dublin, care i-a arestat pe capii rebeliunii irlandeze în 1798.



Domnul Holohan, secretar-adjunct al Societății Eire Abu, bătea Dublinul de-aproape o lună, cu mâinile și buzunarele pline de hârtiute soioase, punând la cale seria de concerte. Era șchiop și din cauza asta prietenii îi spuneau Hoppy Holohan<sup>13</sup>. Mergea întruna de colo până colo, stătea cu orele pe la colțuri de stradă, la discuții, și făcea însemnări; dar până la urmă cea care aranjă totul fu doamna Kearney.

Domnișoara Devlin devenise doamna Kearney de ciudă. Fusesse educată într-o mănăstire de maici pentru obrazele subțiri, unde învățase franceză și muzică. Din cauză că era albă la față de felul ei și destul de rigidă, își făcuse puține prietene la școală. Când îi venise vremea măritişului, fusese trimisă în vizită la mai multe case, unde felul cum cânta și manierele alese îi aduseseră o mare admirație. Stătea închisă în cercul de gheață al propriei desăvârșiri, așteptând pețitorul care să sfideze acest cerc și să-i ofere o viață sclipitoare. Însă tinerii pe care-i cunoștea erau obișnuiți, așa că nu-i încuraja în nici un fel și încerca să-și potolească dorințele romantice mâncând cantități mari de rahat turcesc pe ascuns. Cu toate acestea, când se apropie de limita de vârstă, iar prietenele începură să-și dezlege limbile în ceea ce-o privea, le închise gura tuturor măritându-se cu domnul Kearney, care era pantofar pe Ormond Quay.

Kearney era mult mai în vârstă decât ea. Conversația lui, întotdeauna serioasă, se desfășura la intervale precise în barba lui deasă și cafenie. După primul an de viață conjugală, doamna Kearney își dădu seama că un asemenea bărbat era mai vrednic de încredere decât un romantic, însă nu renunță la propriile idei romantice. Kearney era sobru, calculat și evlavios; se ducea la biserică pentru sfânta cuminecătură în prima zi de vineri din fiecare lună, uneori cu ea, de obicei singur. Dar ea nu-și lăsă sentimentul religios să slăbească și-i fu soție bună. Când erau invitați la vreo petrecere acasă la cineva și înălța ușor o sprânceană, el se ridica să-și ia rămas-bun, iar când îl necăjea tusea, ea îi aducea pilota de puf pentru picioare și-i pregătea un punci strașnic cu rom. Kearney era un tată model. Plătind săptămânal o sumă mică unui fond de întrajutorare, le asigură ambelor fiice o zestre de o sută de lire de persoană la împlinirea a douăzeci și patru de ani. O trimise pe fiica mai mare, Kathleen, la o mănăstire de maici cu o bună reputație, unde fata învăță franceză și muzică, iar după aceea îi plăti studiile la Conservator. În luna iulie a fiecărui an, doamna Kearney găsea prilejul să-i spună vreunei prietene:

— Soțiorul meu ne duce la Skerries câteva săptămâni.

Iar dacă nu era Skerries, atunci era Howth sau Greystones.

Când Renașterea Irlandeză începu să capete amploare, doamna Kearney se hotărî să profite de numele fiicei sale<sup>14</sup> și aduse acasă un profesor de irlandeză. Kathleen și sora ei le trimiseră cărți poștale irlandeze prietenelor lor, care le răspunseră prin alte cărți poștale irlandeze. În duminicile speciale, când domnul Kearney mergea cu familia la catedrala romano-catolică, un mic grup se strângea după slujbă în colț la Cathedral Street. Erau cu toții prieteni ai familiei Kearney – prieteni întru muzică sau prieteni naționaliști, și după ce terminau cu bârfele își strângeau cu toții mâinile, râzând de felul cum se încrucișau atâtea mâini, și-și luau rămas-bun unul de la altul în irlandeză. În scurt timp, numele domnișoarei Kathleen Kearney începu să se audă frecvent pe buzele oamenilor. Aceștia spuneau că era grozav de pricepută în ale muzicii și o fată foarte drăguță, ba mai mult, că era o adeptă a renașterii limbii irlandeze. Doamna Kearney se arătă foarte mulțumită. Prin urmare, n-o miră câtuși de puțin când într-o bună zi domnul Holohan o abordă și-i propuse să-și lase fiica să fie acompaniatoare într-o serie de patru mari concerte pe care societatea lui urma să le țină în vechea sală de concerte. Doamna Kearney îl conduse în salon, îl invită să se așeze și aduse carafa cu băutură și tăvița de argint pentru biscuiți. Pătrunse cu trup și suflet în amănuntele demersului, dădu sfaturi și disuadă; iar în cele din urmă se redactă un contract conform căruia Kathleen avea să primească opt guinee pentru serviciile de acompaniatoare la cele patru mari concerte.

Cum domnul Holohan era un novice în chestiunile delicate cum ar fi formularea anunțurilor de spectacol și conținutul programului, îl ajută doamna Kearney. Era o femeie cu tact. Știa care dintre *artistes* trebuiau scriși cu majuscule și care cu litere mici. Știa că primului tenor nu i-ar fi plăcut să-i vină rândul după numărul comic al domnului Meade. Pentru ca publicul să se simtă bine în permanență, plasă episoadele de succes nesigur între vechile favorite. Domnul Holohan trecea pe la ea în fiecare zi, ca s-o consulte în diverse chestiuni. Se dovedea de fiecare dată prietenoasă și inspirată în soluții, dacă nu chiar domestică. Împingea carafa spre el, spunând:

— Așa, domnule Holohan, serviți-vă!

Iar în timp ce el se servea, îi zicea:

— Nu vă temeți! Nu vă temeți de ea!

Lucrurile decurseră fără poticneli. Doamna Kearney cumpără o minunată șarmeză de culoare roz de la Brown Thomas's ca s-o introducă în corsajul rochiei lui Kathleen. Articolul o costă o avere, dar existau ocazii când cheltuiala își avea rostul ei. Mai cumpără douăsprezece bilete de câte doi șilingi pentru concertul final și le trimise acelor prieteni care altfel mai mult ca sigur că n-ar fi venit. Nu uită nimic și, mulțumită ei, se făcu tot ce trebuia făcut.

Concertele urmau să aibă loc miercuri, joi, vineri și sâmbătă. Când doamna Kearney sosi cu fiica ei la vechea sală de concerte miercuri seară, nu-i plăcură cele găsite. Câțiva tineri, care purtau niște insigne de un albastru viu prinse de haine, leneveau în vestibul; nici unul nu avea costum de seară. Trecu pe lângă ei cu fiica sa și o privire aruncată rapid pe ușa deschisă îi arătă motivul pentru care trândăveau ușierii. La început, doamna Kearney se întrebă dacă nu cumva greșise ora. Dar nu, era opt fără douăzeci.

În cabina din culise a artiștilor îl cunoscuse pe secretarul societății, domnul Fitzpatrick. Îi zâmbi și dădu mâna cu el. Era un bărbat scund, cu o figură albă și goală. Doamna Kearney observă că-și purta pălăria moale, de culoare maro, cu un aer neglijent, pe-o ureche, și că avea o pronunție în care închidea vocalele. Ținea un program în mână și, cât timp vorbi cu ea, îi mestecă un colț până-l făcu terci. Părea să suporte ușor dezamăgirile. Domnul Holohan intra la fiecare câteva minute, ca să dea raportul despre vânzarea biletelor. *Les artistes* vorbeau neliniștiți între ei, se uitau din când în când în oglindă, își făceau sul partiturile și apoi le deschideau la loc. Cu puțin înainte de opt și jumătate, cei câțiva oameni din sală începură să-și exprima dorința de a asista la spectacol. Domnul Fitzpatrick intră în cabină, zâmbi inexpresiv pereților și spuse:

— Ei bine, doamnelor și domnilor, acum cred c-ar trebui să deschidem balul.

Doamna Kearney îi răsplăti rostirea foarte ștearsă a ultimului cuvânt cu o scurtă privire disprețuitoare, iar pe urmă i se adresă încurajator fiicei sale:

— Ești pregătită, scumpo?

Când i se ivi ocazia, îl luă deoparte pe domnul Holohan și-l rugă să-i spună ce însemna asta. Domnul Holohan nu știa ce însemna asta. El spuse că, la drept vorbind, comisia făcuse o greșeală programând patru concerte: erau prea multe.

— Și *les artistes*! zise doamna Kearney. Sigur că-și dau silința, dar chiar nu sunt de calitate.

Domnul Holohan acceptă că *les artistes* nu erau de calitate, dar comisia, spuse el, hotărâse ca primele trei concerte să fie susținute cum se nimerea și să se păstreze toate talentele pentru seara de sâmbătă. Doamna Kearney nu zise nimic, însă pe măsură ce numerele mediocre se succedau pe scenă, iar puținii spectatori din sală se răreau până și ei, începu să-i pară rău că se arătase atât de disponibilă pentru un asemenea concert. Exista ceva care nu-i plăcea la felul cum arătau lucrurile, iar zâmbetul gol al domnului Fitzpatrick o irita din cale-afară. Cu toate acestea, nu spuse nimic și așteptă să vadă cum avea să se sfârșească totul. Concertul se încheie cu puțin înainte de zece și toată lumea se duse repede acasă.

Concertul de joi seara se bucură de-o asistență mai numeroasă, însă doamna Kearney observă imediat că era compusă din beneficiarii biletelor gratuite. Publicul se comportă necuviincios, de parc-ar fi asistat la repetiția generală, nu la concertul propriu-zis. Domnul Fitzpatrick lăsa impresia că se simțea bine; nu-și dădu seama că doamna Kearney se supăraseră și luaseră act de atitudinea lui. Fitzpatrick stătea în picioare la marginea cortinei, ținându-și capul din când în când și râzând cu doi prieteni din colțul balconului. În cursul serii, doamna Kearney află că spectacolul de vineri avea să fie anulat și că membrii comisiei aveau să se dea peste cap ca să aibă sala plină sâmbătă seara. Când auzi asta, îl căută pe domnul Holohan. Îl prinse de un nasture al hainei, pe când se grăbea șchiopătând să ducă un pahar cu limonadă unei tinere, și-l întrebă dacă era adevărat. Da, era adevărat.

— Dar firește că asta nu schimbă contractul, spuse ea. Contractul a fost pentru patru concerte.

Domnul Holohan părea grăbit; o sfătui să discute cu domnul Fitzpatrick. De data asta, doamna Kearney începu să-și facă griji. Îl chemă pe domnul Fitzpatrick din apropierea cortinei și-i spuse că fiica ei semnase pentru patru concerte și că, bineînțeles, potrivit termenilor din contract, trebuia să primească suma stabilită inițial, indiferent dacă societatea susținea patru concerte sau nu. Domnul Fitzpatrick, care nu pricepu imediat despre ce era vorba, păru incapabil să rezolve problema și zise că avea să supună chestiunea atenției comisiei. Furia doamnei Kearney prinse să i se vadă în obraji, așa că trebui să se stăpânească din răspuțeri ca să nu întrebe:

— Și, mă rog, ce-o mai fi și *comsa* asta?

Dar știa că o adevărată doamnă nu putea să facă una ca asta; așa că tăcu.

Mai mulți băieței fură trimiși pe străzile principale din Dublin vineri dis-de-dimineată cu teancuri întregi de programe. Anunțuri speciale apărură în toate ziarele de seară, amintind publicului meloman de răsfățul care-i aștepta în seara următoare. Doamna Kearney se mai liniști puțin, dar găsi de cuviință să-i povestească soțului ei despre o parte din bănuielile pe care le nutrea. Acesta ascultă atent și spuse că poate-ar fi mai bine s-o însoțească sâmbătă seara. Ea acceptă. Își respecta soțul la fel cum respecta clădirea Poștei – ceva mare, sigur și stabil; și, chiar dacă știa că nu se pricepea la mare lucru, îi aprecia valoarea abstractă ca mascul. Îi părea bine că-i sugerase să vină cu ea. Își făcu atent toate planurile.

Veni și seara mărețului concert. Doamna Kearney, soțul și fiica sosiră la vechea sală de concert cu trei sferturi de oră înaintea momentului când era programat să înceapă concertul. Ghinionul făcu să fie o seară ploioasă. Doamna Kearney lăsă hainele și partiturile

fiicei sale în grija soțului și se plimbă prin toată clădirea, căutându-i pe domnul Holohan sau pe domnul Fitzpatrick. Nu-l găsi pe nici unul. Îi întrebă pe ușieri dacă era vreun membru al comisiei în vestibul și, cu mari eforturi, un ușier aduse o femeie scundă, pe nume domnișoara Beirne, căreia doamna Kearney îi spuse că voia să-l vadă pe unul dintre secretari. Domnișoara Beirne îi aștepta la rându-i dintr-o clipă în alta și întrebă dacă putea să facă ea ceva. Doamna Kearney privi cercetător chipul bătrâior care se schimonosise într-o expresie de încredere și entuziasm, iar apoi răspunse:

— Nu, mulțumesc!

Mărunțica dădu glas speranței că sala avea să se umple. Privi ploaia de-afară până când melancolia străzii umede îi alungă încrederea și entuziasmul de pe chipul schimonosit. Pe urmă scoase un mic suspin și zise:

— Of, asta e! Ne-am dat toată silința, martor mi-e bunul Dumnezeu.

Doamna Kearney trebui să se întoarcă în cabina artiștilor.

Soseau *les artistes*. Basul și al doilea tenor ajunseseră deja. Basul, domnul Duggan, era un tânăr zvelt, cu o mustață neagră destul de rară. Era fiul unui portar al unui birou din oraș, iar în copilărie scosese note prelungi de bas în holul care-avea o rezonanță grozavă. Se ridicase din această postură modestă până devenise un *artiste* de primă mână. Apăruse și în marea operă. Într-o seară, din cauză că un *artiste* de operă se îmbolnăvisese, preluase el rolul regelui din opera *Maritana*, cântată la Queen's Theatre. Cântase cu mare patos și cu un ambitus remarcabil, și fusese primit călduros de spectatorii din galerie; din nefericire, stricase buna impresie ștergându-și de una sau de două ori nasul cu mâna înmănușată, fără să-și dea seama. Duggan era modest din fire și vorbea puțin. Spunea „îhî“ atât de timid, încât trecea neobservat și nu bea niciodată altceva în afară de lapte, ca să-și protejeze vocea. Domnul Bell, al doilea tenor, era un omuleț blond, care concura în fiecare an pentru premiile de la Feis Ceoil<sup>15</sup>. La cea de-a patra prezență, primise o medalie de bronz. Era teribil de agitat și teribil de invidios pe ceilalți tenori, mascându-și invidia neliniștită printr-o atitudine prietenoasă și efervescentă. Îi plăcea să le spună altora ce calvar era fiecare concert pentru el. Prin urmare, când îl văzu pe domnul Duggan, se îndreptă spre el și întrebă:

— Câți și tu?

— Da, spuse domnul Duggan.

Domnul Bell râse de tovarășul lui de suferință, întinse mâna și zise:

— Strânge-aici!

Doamna Kearney trecu pe lângă acești doi tineri și se apropie de marginea cortinei, ca să se uite în sală. Locurile se ocupau rapid, iar un zumzăit plăcut se auzea în rândurile auditoriului. Doamna Kearney se întoarse și vorbi cu soțul ei între patru ochi. Discuția era, firește,

despre Kathleen, fiindcă amândoi se uitau des la ea pe când stătea de vorbă cu una dintre prietenele ei naționaliste, domnișoara Healy, mezzosoprana. O femeie singuratică și străină, cu o figură palidă, străbătu încăperea. Femeia nu lăsa să-i scape din ochi rochia de un albastru-spălăcit care stătea întinsă pe un corp slab. Cineva spuse că era Madame Glynn, soprana.

— Mă-ntreb de unde-au mai scos-o, îi zis Kathleen domnișoarei Healy. Sunt sigură că n-am auzit în viața mea de ea.

Domnișoara Healy nu-și putu stăpâni un zâmbet. Domnul Holohan intră șonticăind în cabina artiștilor chiar în clipa aceea, iar cele două tinere îl întrebară cine era necunoscuta. Domnul Holohan spuse că era Madame Glynn din Londra. Madame Glynn își ocupă locul într-un colț al camerei, ținându-și partiturile la piept cu un aer țeapăn și schimbându-și din când în când direcția privirii speriate. Umbra dădu adăpost rochiei sale decolorate, dar căzu răzbunătoare asupra micii scobituri de deasupra claviculei. Zgomotul din sală se întee. Primul tenor și baritonul sosiră împreună. Erau amândoi bine îmbrăcați, robuști și mulțumiți, și insuflau o notă de belșug printre cei de față.

Doamna Kearney își aduse fiica și discută cordial cu ei. Ținea să păstreze relații bune cu amândoi, dar, cu toate că se străduia să fie politicoasă, ochii ei îl urmăreau pe domnul Holohan, care șonticăia încolo și-ncoace. De îndată ce avu ocazia, se scuză și ieși după el.

— Domnule Holohan, vreau să vorbim o clipă, spuse ea.

Se duseră într-o zonă retrasă a coridorului. Doamna Kearney îl întrebă când avea să-i fie plătită fiica. Domnul Holohan spuse că de asta se ocupa domnul Fitzpatrick. Doamna Kearney zise că n-o interesa domnul Fitzpatrick. Fiica ei semnase un contract pentru opt guinee și trebuia plătită. Domnul Holohan spuse că nu era treaba lui.

— De ce nu-i treaba dumneavoastră? întrebă doamna Kearney. Nu i-ați adus dumneavoastră contractul? Și oricum, dacă nu-i treaba dumneavoastră, e treaba mea și am de gând s-o văd rezolvată.

— Ar fi bine să vorbiți cu domnul Fitzpatrick, zise apăsător domnul Holohan.

— Nu mă interesează domnul Fitzpatrick, repetă doamna Kearney. Am un contract și vreau să-l văd respectat.

Când se întoarse în cabina artiștilor, îi apăruse o ușoară roșeață în obraji. Încăperea se însufletea. Doi bărbați cu paltoanele pe ei pusese răstăpânire pe cămin și vorbeau familiar cu domnișoara Healy și cu baritonul. Erau trimisul ziarului *Freeman* și domnul O'Madden Burke. Trimisul lui *Freeman* venise să anunțe că nu putea să stea până la concert, fiindcă trebuia să scrie și despre conferința pe care-o ținea un preot american la reședința oficială a primarului. Îi rugă să-i lase materialul despre concert la redacție, urmând să se ocupe personal de publicare. Era un bărbat cărunt, cu o voce modulată și maniere alese.

Ținea un trabuc stins în mână, iar aroma fumului îi plutea învăluitor în jur. Din capul locului n-avusese de gând să stea nici măcar un minut, căci concertele și *les artistes* îl plictiseau fioros, însă rămase rezemat de cămin. Domnișoara Healy stătea în fața lui, vorbind și râzând. Era destul de vârstnic ca să bănuiască unul dintre motivele politeții ei, dar suficient de tânăr la minte ca să tragă foloase. Căldura, parfumul și culoarea pielii ei îi răscoleau simțurile. Își dădea seama cu încântare că pieptul pe care-l vedea ridicându-se și coborând ușor sub ochii lui se mișca de fapt pentru el, că râsetele, aroma și privirile cochete i se adresau doar lui. Când își dădu seama că nu mai putea rămâne, își luă rămas-bun de la ea cu toată părerea de rău.

— O'Madden o să scrie știrea, îi explică el doamnei Kearney, iar eu o să am grijă să intre-n pagină.

— Vă mulțumesc foarte mult, domnule Hendrick, spuse domnul Holohan. Știu c-o să aveți grijă să intre. Dar nu vreți un păhărel înainte de plecare?

— Nu refuz, zise domnul Hendrick.

Cei doi bărbați străbătură câteva coridoare întortocheate, urcară pe o scară întunecoasă și ajunseră într-o cameră izolată, unde unul dintre ușieri destupa sticle pentru câțiva domni. Unul dintre ei era domnul O'Madden Burke, care dibuise camera din instinct. Era un bărbat suav și bătrăior, care, când se odihnea, își sprijinea corpul impunător pe o umbrelă mare de mătase. Magnilocventul lui nume occidental era umbrela pe care-și sprijinea aleasa problemă a propriilor finanțe. Era deosebit de respectat.

În timp ce domnul Holohan se ocupa de trimisul ziarului *Freeman*, doamna Kearney vorbea cu atâta însuflețire cu soțul ei, încât acesta trebui s-o roage să-și coboare glasul. Conversația celorlalți oameni din încăpere devenise încordată. Domnul Bell, protagonistul primului număr, era pregătit, cu partituri cu tot, însă acompaniatoarea nu făcu nici un semn. Era limpede că se produsese o neregulă. Domnul Kearney se uită drept în față, mângâindu-și barba, în timp ce doamna Kearney îi vorbea la ureche lui Kathleen, cu o vehemență controlată. Din sală se auziră sunete de încurajare, aplauze și tropăieli. Primul tenor, baritonul și domnișoara Healy rămaseră unul lângă altul, așteptând liniștiți, dar nervii domnului Bell avură mult de suferit, căci omul se temea ca nu cumva publicul să creadă că întârziase.

Domnul Holohan și domnul O'Madden Burke intrară în cameră. Într-o secundă, domnul Holohan pricepu ce anume provocase tăcerea. Se apropie de doamna Kearney și-i vorbi fără ocolișuri. În timp ce ei doi discutau, zgomotul din sală devenea tot mai puternic. Domnul Holohan se făcu foarte roșu la față, pradă enervării. Vorbea cu aplomb, însă doamna Kearney i-o reteza sec, din când în când:

— N-o să se ducă. Trebuie să-și capete cele opt guinee.

Domnul Holohan arăta disperat spre sala unde publicul aplauda și bătea din picioare. Li se adresa domnului Kearney și lui Kathleen. Însă domnul Kearney continuă să-și mângâie barba, iar Kathleen își plecă ochii în pământ, mișcându-și vârful unui pantof nou: nu era vina ei. Doamna Kearney repetă:

— Nu urcă pe scenă fără bani.

După un schimb rapid de replici, domnul Holohan ieși șchiopătând grăbit. În încăpere se lăsă liniștea. Când tensiunea tăcerii deveni aproape dureroasă, domnișoara Healy îi spuse baritonului:

— Ai văzut-o pe doamna Pat Campbell săptămâna asta?

Baritonul n-o văzuse, dar i se spusese că se simțea bine. Conversația se opri aici. Primul tenor își înclină capul și începu să numere zalele lanțului de aur care-i încingea talia, zâmbind și fredonând note la întâmplare, ca să observe efectul asupra sinusului frontal. Din când în când, fiecare îi arunca o privire doamnei Kearney.

Zgomotul din public se transformase în hărmălaie când domnul Fitzpatrick năvăli în încăpere, urmat de domnul Holohan, care găfâia. Aplauzele și tropăielile din sală erau punctate de fluierături. Domnul Fitzpatrick ținea în mână câteva bancnote. Îi dădu patru din ele doamnei Kearney și-i spuse că pe celelalte patru avea să le-aducă în pauză. Doamna Kearney zise:

— Lipsesc patru șilingi.

Însă Kathleen își prinse poala fustei cu mâna și-i spuse „Hai, domnule Bell“ protagonistului primului număr, care tremura ca piftia. Cântărețul și acompaniatoarea ieșiră împreună. Zgomotul din sală încetă. Urmă o pauză de câteva clipe, după care se făcu auzit pianul.

Prima parte a concertului fu de mare succes, în afară de numărul lui Madame Glynn. Biata femeie cântă *Killarney* cu o voce anemică și spartă, cu toate manierismele învechite ale intonării și pronunției, despre care credea că dădeau eleganță interpretării. Arăta de parc-ar fi fost readusă la viață dintr-o garderobă veche de teatru, iar spectatorii mai puțin școliți râseră de notele ei înalte și văicărețe. Cu toate acestea, primul tenor și mezzosoprana vrăjiră publicul. Kathleen cântă o selecție de arii irlandeze pentru care primi aplauze generoase. Prima parte se încheie cu un vibrant recital patriotic al unei tinere care regiza spectacole de amatori. Numărul se alese cu aplauze meritate, iar la sfârșitul lui bărbații ieșiră mulțumiți din sală pe durata pauzei.

În tot acest timp, emoția pusese stăpânire pe viesparul din cabina artiștilor. Într-un colț se aflau domnul Holohan, domnul Fitzpatrick, domnișoara Beirne, doi dintre ușieri, baritonul, basul și domnul O'Madden Burke. Domnul O'Madden Burke spuse că era cea mai scandalooasă apariție pe care-i fusese dat s-o vadă. Cariera muzicală a domnișoarei Kathleen Kearney la Dublin era terminată, zise el. Baritonul fu întrebat ce părere avea despre comportamentul doamnei



Kearney. N-ar fi vrut să spună nimic. I se dăduseră banii și voia să fie în relații pașnice cu ceilalți. Totuși, spuse că doamna Kearney ar fi putut să se gândească la *les artistes*. Ușierii și secretarii dezbătură aprins ce trebuia făcut la pauză.

— Sunt de acord cu domnișoara Beirne, spuse domnul O'Madden Burke. Nu-i dați nimic.

Într-un alt colț al încăperii se găseau doamna Kearney și soțul ei, domnul Bell, domnișoara Healy și tânăra care recitase montajul patriotic. Doamna Kearney spuse că fusese tratată scandalos de comisie. Se făcuse luntre și punte ca să iasă totul bine, și uite cum o răsplăteau.

Cei din comisie credeau că aveau de-a face doar cu o fată și că, prin urmare, puteau s-o calce în picioare. Însă avea să le arate ea cât de mult se înșelau. N-ar fi îndrăznit să se poarte așa dac-ar fi fost bărbat, nu femeie. Dar avea să se ocupe ca fiica ei să-și primească drepturile: nu puteau s-o prostească. Dacă n-o plăteau până la ultimul sfanț, avea să-i știe tot Dublinul. Bineînțeles că-i părea rău pentru *les artistes*. Însă ce altceva putea să facă? I se adresă celui de-al doilea tenor, care spuse că, după părerea lui, nu se purtasera frumos cu ea. Pe urmă i se adresă domnișoarei Healy. Domnișoara Healy ar fi vrut să se alăture celui alt grup, dar nu putu fiindcă era prietenă la toartă cu Kathleen, iar soții Kearney o invitasera de multe ori la ei acasă.

De îndată ce se încheie prima parte, domnul Fitzpatrick și domnul Holohan se duseră la doamna Kearney și-i spuseră că restul de patru guinee avea să fie plătit după întâlnirea de marțea viitoare a comisiei și că, dacă fiica ei refuza să cânte în partea a doua, comisia avea să considere contractul nul și nu avea să plătească nimic.

— Nu vreau să știu de nici o comisie, zise doamna Kearney înfuriată. Fata mea are-un contract. Ori i se numără-n mână patru lire și opt șilingi, ori nu mai pune piciorul pe scenă.

— Mă surprindeți, doamnă Kearney, spuse domnul Holohan. Nu mi-am închipuit niciodată c-o să ne tratați în halul ăsta.

— Dar dumneavoastră cum m-ați tratat? întrebă doamna Kearney.

Se înnegrise la față de supărare și arăta de parc-ar fi fost gata să atace pe cineva cu mâinile goale.

— Îmi cer drepturile, spuse ea.

— Ați putea să arătați mai mult bun-simț, zise domnul Holohan.

— Zău? Când v-am întrebat când o s-o plătiți pe fiică-mea, nici mie nu mi s-a răspuns cuviincios.

Își dădu capul pe spate și-și luă o voce arogantă:

— Trebuie să vorbiți cu secretarul. Nu-i treaba mea. Eu sunt o persoană de toată isprava... tranca-fleanca mere acre.

— Am crezut că sunteți o doamnă, zise domnul Holohan, plecând brusc de lângă ea.

După aceea, comportamentul doamnei Kearney fu condamnat în unanimitate: toată lumea se declară de acord cu ceea ce făcuse comisia. Doamna Kearney rămase în ușă, răvășită de furie, certându-se cu soțul și cu fiica ei, gesticulând sub ochii lor. Așteptă momentul când trebuia să înceapă partea a doua, cu speranța că avea să fie abordată de secretari. Însă domnișoara Healy acceptase cu amabilitate să fie acompaniatoare pentru un număr sau două. Doamna Kearney trebui să se dea în lături, ca să le dea voie baritonului și acompaniatoarei să urce pe scenă. Rămase nemișcată preț de o clipă, ca o efigie furioasă de piatră, iar când primele măsuri ale cântecului îi ajunseră la urechi, înșfăcă mantoul fiicei sale și-i spuse soțului:

— Fă rost de-o trăsură!

Bărbatul ieși imediat. Doamna Kearney îi puse fetei mantoul pe umeri și-l urmă. Când trecu pragul ușii, se opri și-l privi pe domnul Holohan cu o căutătură dușmănoasă.

— Încă n-am terminat cu dumneavoastră, spuse ea.

— Eu, în schimb, am terminat cu dumneavoastră, zise domnul Holohan.

Kathleen își urmă mama cu un aer supus. Domnul Holohan începu să măsoare încăperea cu pasul ca să se calmeze, fiindcă simțea că-i ia pielea foc.

— Ce mai doamnă! spuse el. Zău așa, ce mai doamnă!

— Ai făcut ce trebuia, Holohan, zise domnul O'Madden Burke, sprijinindu-se aprobator în umbrelă.

## *Note*

13 Holohan Șontorogul.

14 Trimitere la Kathleen Houlihan, personificarea simbolică a Irlandei.

15 Festival anual de muzică și dans irlandez, organizat pentru prima dată în 1897 de Annie Patterson și Edward Martyn.

## Grație divină

Doi domni care se aflau chiar atunci la toaletă încercară să-l ridice, dar zadarnic: nu avură ce să-i facă. Rămăsese încolăcit la piciorul scărilor pe care căzuse. Bărbații reușiră să-l întoarcă. Pălăria i se rostogolise la vreo doi-trei metri, iar hainele i se pătasera de murdăria și de umezeala pardoselei pe care zăcuse cu fața în jos. Avea ochii închiși și horcăia la fiecare răsuflare. Un firicel de sânge i se prelingea din colțul gurii.

Acești doi domni și unul dintre chelneri îl duseră pe scări în sus și-l culcară pe podeaua barului. În două minute, se trezi înconjurat de mai mulți bărbați. Barmanul îl întreabă pe fiecare cine era bărbatul și cu cine venise. Nu-l cunoștea nimeni, dar un alt chelner spuse că-l servise cu un rom mic.

— Era singur? întreabă barmanul.

— Nu, domnule. A venit cu doi domni.

— Și unde sunt?

Nu știa nimeni. Se auzi o voce:

— Lăsați-l să respire cum trebuie. A leșinat.

Cercul de privitori se destrămă și se refăcu la loc de parc-ar fi fost din elastic. O medalie de sânge întunecat se formase lângă capul bărbatului, pe dalele podelei. Barmanul, îngrijorat de paloarea lui cenușie, chemă poliția.

I se desfăcu gulerul și i se dezlegă cravata. Deschise ochii preț de o clipă, scoase un suspin și-i închise la loc. Unul dintre domnii care-l căraseră sus pe scări ținea în mână un joben ponosit. Barmanul întreabă în mod repetat dacă nu-l cunoștea nimeni pe rănit sau unde-i dispăruseră prietenii. Ușa barului se deschise pentru a face loc unei huidume de polițist. O mulțime de oameni care se luaseră după el pe străduță se strânsă în fața ușii, chinându-se să se uite înăuntru prin ochiurile de sticlă.

Barmanul începu imediat să povestească tot ce știa. Polițistul, un tânăr cu trăsături grosolane și nemișcate, ascultă. Își mișcă încet capul spre dreapta și stânga, și de la barman la bărbatul aflat la podea, ca și cum s-ar fi temut să nu fie victima vreunei păcăleli. Pe urmă își trase mănua de pe mână, scoase un carnețel de la brâu, umezi vârful creionului cu limba și se pregăti de scris. Întreabă cu un accent provincial în care se ghiceau diverse suspiciuni:

— Cine-i bărbatul? Cum îl cheamă și ce adresă are?

Un tânăr în echipament de ciclist își croi drum prin cercul de gură-cască. Îngenunche repede lângă bărbatul rănit și ceru apă. Polițistul îngenunche și el, ca să-l ajute. Tânărul șterse sângele de la gura rănitului, după care ceru puțin coniac. Polițistul repetă comanda pe un

ton autoritar, până când apăru un chelner cu paharul. Bărbatului i se turnă coniacul pe gât. După câteva clipe, deschise ochii și se uită în jur. Privi cercul de chipuri, iar apoi, pricepând, se strădui să se ridice în picioare.

— Acum e-n regulă? întrebă tânărul în echipament de ciclist.

— N-a'e ni'c, răspunse rănitul, încercând să se ridice.

I se dădu ajutor să se pună pe picioare. Barmanul spuse ceva despre un spital, iar câțiva dintre gură-cască îi dădură sfaturi. Jobenul ponosit îi fu pus bărbatului pe cap. Polițistul întrebă:

— Unde locuiți?

Fără să răspundă, bărbatul începu să-și răsucescă vârfurile mustății. Luă în glumă cele întâmplare. Nu era nimic, spuse el, doar un mic accident. Vorbea cu mare greutate.

— Unde locuiți? repetă polițistul.

Bărbatul ceru să i se cheme o trăsură. În timp ce se dezbătea solicitarea, un domn agil și înalt, cu pielea albă și purtând un palton lung de culoare galbenă, se apropie dinspre capătul îndepărtat al barului. Văzând spectacolul, îi strigă bărbatului:

— Salutare, Tom! Ce s-a-ntâmpat?

— N-a'e ni'c, spuse bărbatul.

Nou-venitul cercetă înfățișarea vrednică de milă a celui din fața lui, iar pe urmă se întoarse spre polițist, spunând:

— E-n regulă, domnule polițist. Îl duc eu acasă.

Polițistul își duse mâna la cască și răspunse:

— Prea bine, domnule Power!

— Hai, Tom, zise domnul Power, luându-și prietenul de braț. Nu ți-ai rupt nici un os. Poftim? Poți să mergi?

Tânărul în echipament de ciclist îl luă pe bărbat de celălalt braț, iar cercul de gură-cască se desfăcu.

— Cum de-ai ajuns în halul ăsta? întrebă domnul Power.

— Domnul a căzut pe scară, spuse tânărul.

— Vă 'ămân îndato'at, domnule, zise rănitul.

— A, nici vorbă.

— Nu se poa' să bem un pă'ă'el...?

— Nu acum. Nu acum.

Cei trei bărbați părăsiră barul, iar mulțimea se cernu pe ușă și ieși pe străduță. Barmanul îl conduse pe polițist la scară, ca să cerceteze locul accidentului. Cei doi conveniră că, mai mult ca sigur, domnul făcuse un pas greșit. Clienții se întoarseră la teighea, iar un chelner se apucă să ștergă petele de sânge de pe pardoseală.

Când ajunseră pe Grafton Street, domnul Power fluieră după o trăsură. Bărbatul care se rănise spuse din nou, cum putu mai bine:

— Vă 'ămân îndato'at, domnule. Spe' s' ne mai 'tâlnim. Kernan mă chea'.

Șocul și primele dureri îl treziseră pe jumătate.

— Nici o problemă, zise tânărul.

Își strânseseră mâinile. Domnul Kernan fu aburcat în trăsură și, în timp ce domnul Power îi dădea instrucțiuni vizitiului, își exprimă recunoștința la adresa tânărului, precum și regretul că nu putuseră bea un pahar împreună.

— Altă dată, spuse tânărul.

Trăsura porni spre Westmoreland Street. Când trecu pe la Ballast Office, ceasul arăta nouă și jumătate. Intrară în bătaia unui vânt puternic dinspre răsărit, care sufla dinspre gura râului. Domnul Kernan se ghemui înfrigurat. Prietenul lui îi ceru să-i spună cum se produsese accidentul.

— Nu po', răspunse el. Mă doa'e lim'a.

— Ia să văd.

Celălalt se aplecă peste roata trăsurii și se uită în gura domnului Kernan, dar nu văzu nimic. Aprinse un chibrit și, adăpostindu-l în căușul palmelor, se zgâi din nou în gura pe care domnul Kernan o deschise ascultător. Hâțânelile trăsurii apropiau și îndepărtau chibritul de gura deschisă. Gingia și dinții de jos erau acoperiți de sânge închegat, iar o părticică din limbă părea să fi fost smulsă. Chibritul se stinse.

— Arată urât, spuse domnul Power.

— N-a'e ni'c, zise domnul Kernan, închizând gura și ridicându-și gulerul hainei soioase.

Domnul Kernan era un comis-voiajor de școală veche și credea în demnitatea propriei meniri. Nu fusese văzut niciodată în oraș fără un joben de o anume ținută și fără ghetre. Grație acestor două articole de îmbrăcăminte, spunea el, bărbații erau acceptați oriunde. Ducea mai departe tradiția napoleonului său, marele Blackwhite, a cărui amintire o evoca din când în când prin diferite povestioare și expresii ale feței. Metodele moderne de-a face afaceri îl cruțaseră doar până într-acolo încât îi permiteau să aibă un birouaș pe Crowe Street, pe ale cărui jaluzele stăteau scrise numele și adresa firmei – Londra, E.C. Pe etajera din birouaș se afla un mic batalion de cutii din plumb, iar pe masa din fața ferestrei stăteau patru sau cinci boluri din porțelan, care erau de obicei pe jumătate pline cu un lichid negru. Din aceste boluri domnul Kernan degusta ceai. Lua o sorbitură, își răsfața cerul gurii cu ea și pe urmă o scuipa în grătarul căminului. După aceea se oprea ca să se pronunțe.

Domnul Power, un bărbat mult mai tânăr, era angajat la Royal Irish Constabulary Office<sup>16</sup> din Dublin Castle. Curba ascensiunii lui sociale se întretăia cu cea a decăderii pe care pornise prietenul său, însă decăderea domnului Kernan era atenuată de faptul că unii prieteni care-l cunoscuseră când era în culmea succesului îl prețuiau în

continuare ca pe un tip de caracter. Domnul Power se număra printre acești prieteni. Datoriile lui inexplicabile ajunseseră de notorietate în propriul cerc de prieteni; cu toate acestea, rămăsese un tânăr binedispus.

Trăsura se opri în fața unei căsuțe de pe Glasnevin Road, iar domnul Kernan fu ajutat să intre. Soția îl duse la culcare, în timp ce domnul Power se așează în bucătăria de la parter și-i întrebă pe copii la ce școală mergeau și ce fel de cărți citeau. Conștienți de starea proastă a tatălui și de absența mamei, copiii – două fete și un băiat – începură să se prostească în preajma lui. Domnul Power fu surprins de purtarea și de accentul lor, iar îngândurarea i se citi în încrețiturile frunții. După un timp, doamna Kernan intră în bucătărie, exclamând:

— În ce hal arată! Odată și-odată o să-și vină singur de hac și basta. De vineri bea întruna.

Domnul Power avu grijă să-i explice că nu fusese vina lui, că nimerise din pură întâmplare la locul faptei. Doamna Kernan, amintindu-și de bunele oficii ale domnului Power cu ocazia certurilor în familie, precum și de micile, dar oportunele împrumuturi, zise:

— A, nici n-are rost să-mi spuneți, domnule Power. Știu că-i sunteți prieten, nu ca alții dintre cei cu care umblă. Pentru ei e băiat bun cât timp are destui bani în buzunar ca să stea departe de nevastă și familie. Ce să spun, grozavi prieteni! Chiar aș vrea să știu, în seara asta cine-a fost cu el?

Domnul Power clătină din cap, dar nu spuse nimic.

— Îmi pare foarte rău că n-am cu ce să vă servesc, continuă ea. Dar, dac-aveți răbdare un minut, trimit un copil până la colț, la Fogarty's.

Domnul Power se ridică.

— Noi îl așteptam să vin-acasă cu banii. Dar nici nu mai pare să știe că are-o casă.

— Lăsați, doamnă Kernan, spuse domnul Power, îl facem noi să-ntoarcă foaia. O să vorbesc cu Martin. El e omul potrivit. Venim într-o seară și vorbim pe-ndelete.

Femeia îl conduse la ușă. Vizitiul tropăia încoace și-ncolo pe alee și își mișca brațele să se-ncălzească.

— Ați fost foarte amabil că l-ați adus acasă, spuse ea.

— Nici o problemă, zise domnul Power.

Se sui în trăsură. Când aceasta se puse în mișcare, domnul Power își ridică vesel pălăria în direcția femeii.

— O să-l facem alt om, spuse el. Noapte bună, doamnă Kernan.

\*

Ochii nedumeriți ai doamnei Kernan urmăriră trăsura până nu se mai văzu. Pe urmă femeia își schimbă privirea, intră în casă și-i goli buzunarele soțului.

Era o femeie activă și practică, de vârstă mijlocie. Nu trecuse mult de când își aniversase nunta de argint și își reînnoise legătura intimă cu soțul ei valsând cu el, în acompaniamentul domnului Power. Pe vremea când o curta, domnul Kernan i se păruse un bărbat nu lipsit de o anume galanterie; și chiar și azi dădea fuga spre ușa capelei ori de câte ori auzea de vreo cununie, iar când îi vedea pe miri își amintea, cu o vie plăcere, cum trecuse pe sub Steaua din Biserica Madonei Mărilor din Sandymount, sprijininându-se de brațul unui bărbat jovial și robust, care se îmbrăcase elegant, cu o redingotă, niște pantaloni de culoarea levănțicii și un joben ținut cu grație în echilibru pe brațul celălalt. După trei săptămâni, descoperise că viața conjugală era plicticoasă, iar mai târziu, când tocmai începea să i se pară insuportabilă, devenise mamă. Rolul acesta nu-i ridicase obstacole de nedepășit, și timp de douăzeci și cinci de ani fusese menajera isteată a soțului ei. Cei doi băieți mai mari erau pe picioarele lor. Unul lucra într-o postăvărie din Glasgow, celălalt în biroul unui distribuitor de ceaiuri din Belfast. Erau fii buni, scriau regulat acasă și uneori trimiteau bani. Ceilalți copii erau încă la școală.

Domnul Kernan expedie o scrisoare la birou în ziua următoare și rămase în pat. Soția îi pregăti o supă de vită și-l dojeni cum scrie la carte. Îi accepta excesele frecvente ca făcând parte din regula jocului, îl îngrija conștiincios ori de câte ori se simțea rău și încerca mereu să-l facă să mănânce la micul dejun. Existau și soți mai răi. Măcar el nu mai fusese violent niciodată de când crescuseră băieții, iar ea știa că era dispus să meargă pe jos până la capătul lui Thomas Street și înapoi fie și pentru o comandă mică.

Două seri mai târziu, prietenii săi veniră să-l vadă. Ea îi conduse la dormitorul lui, al cărui aer era impregnat cu un miros personal, și-i pofti să se așeze pe scaune lângă foc. Limba domnului Kernan, care-i provocase dureri usturătoare și-l făcuse cam irascibil peste zi, deveni mai politicoasă. Kernan stătea în pat în capul oaselor, proptit între perne, iar stropul de culoare al obrazilor puhavi îi făcea să semene cu cenușa spuzită. Își ceru iertare musafirilor pentru dezordinea din cameră, dar în același timp se uită la ei cu un aer fălos, cu o mândrie de veteran.

Nu-și dădea seama că era victima unui complot pe care prietenii lui, domnul Cunningham, domnul M'Coy și domnul Power, i-l dezvăluiseră doamnei Kernan în salon. Ideea fusese a domnului Power, însă punerea ei în aplicare îi fu încredințată domnului Cunningham. Domnul Kernan aparținea confesiunii protestante și, chiar dacă trecuse la catolicism când se însurase, nu se întorsese în sânul bisericii vreo douăzeci de ani. Mai mult, îi plăcea să trimită săgeți spre catolicism.

Domnul Cunningham era omul cel mai indicat pentru acest caz. Era

un coleg mai vârstnic al domnului Power. Nici viața lui conjugală nu era foarte fericită. Oamenii îl priveau cu multă compasiune, căci se știa că se căsătorise cu o femeie neispititoare, care pe deasupra era o bețivă incurabilă. Îi mobilase locuința de șase ori, și de fiecare dată ea amanetase mobilierul.

Toți îl respectau pe bietul Martin Cunningham. Era un om extrem de sensibil, influent și deștept. Buna cunoaștere a oamenilor, precum și agerimea înăscută, care se concretizase pentru o bună bucată de timp în legăturile avute cu diverse cazuri aflate în atenția poliției, fuseseră temperate de scurte cufundări în apele filozofiei generale. Era bine informat. Prietenii țineau cont de părerile lui și credeau că semăna la față cu Shakespeare.

După ce i se adusese la cunoștință complotul, doamna Kernan spusese:

— Las totul în mâinile dumneavoastră, domnule Cunningham.

După un sfert de secol de viață conjugală, îi rămăseseră foarte puține iluzii. Religia devenise un tabiet pentru ea, și bănuia că un bărbat de vârsta soțului ei nu avea cum să se schimbe semnificativ până la moarte. Era tentată să creadă că, într-un fel ciudat, accidentul lui se petrecuse la momentul potrivit și, dacă n-ar fi ținut să nu pară o femeie neagră la suflet, le-ar fi spus acelor domni că nu era un lucru rău că domnului Kernan i se scurtase puțin limba. Cu toate acestea, domnul Cunningham era un om capabil; iar religia era religie. Era posibil ca urzeala să dea rezultate și oricum, rău nu putea să facă. Convingerile ei nu erau extravagante. Credea cu tărie că Sfânta Inimă era cea mai folositoare dintre toate devoțiunile catolicilor și se pronunța în favoarea sacramentelor. Credința îi era limitată de bucatărie, dar, dacă n-avea încotro, putea să creadă și în zâna prevestitoare a morții, și în Sfântul Duh.

Domnii începură să vorbească despre accident. Domnul Cunningham zise că dăduse cândva peste un caz asemănător. Un bărbat de șaptezeci de ani își mușcase o bucată din limbă în timpul unei crize de epilepsie, iar limba i se refăcuse, așa că nu se vedea nici urmă de mușcătură.

— Mă rog, eu n-am șaptezeci de ani, spuse invalidul.

— Doamne ferește, zise domnul Cunningham.

— Dar acum te mai doare? întrebă domnul M'Coy.

Domnul M'Coy fusese, la un moment dat, un tenor cu o oarecare reputație. Soția lui, o fostă soprană, dădea și acum lecții de pian la prețuri mici pentru copii. Pentru el, linia vieții nu fusese distanța cea mai scurtă dintre două puncte și avusese mici perioade când, silit de împrejurări, trăise cum îl dusesse capul. Fusese funcționar la Midland Railways, responsabil cu anunțurile publicitare la *The Irish Times* și *The Freeman's Journal*, agent comercial al unei firme de cărbuni care



plătea prin comision, detectiv particular sau angajat la biroul subșerifului, iar recent devenise secretar al procurorului municipal. Noul post îi stârnise interesul profesional pentru cazul domnului Kernan.

— Dacă mă mai doare? Nu cine știe ce, răspunse domnul Kernan. Dar e scârbos. Parcă-mi vine mereu să vărs.

— Asta-i de la băutură, spuse neclintit domnul Cunningham.

— Nu, zise domnul Kernan. Cred c-am răcit în trăsură. Simt întruna că-mi vine ceva pe gât, flegmă sau...

— Mucus, spuse domnul M'Coy.

— Îmi tot vine pe gât; o scârboșenie.

— Da, da, spuse domnul M'Coy, e toraxul.

Se uită la domnul Cunningham și la domnul Power în același timp, cu un aer provocator. Domnul Cunningham încuviință repede din cap, iar domnul Power spuse:

— Mă rog, totu-i bine când se termină cu bine.

— Îți sunt foarte îndatorat, bătrâne, zise invalidul.

Domnul Power făcu un semn cu mâna.

— Ceilalți doi tipi cu care eram...

— Cu cine erai? întrebă domnul Cunningham.

— Cu un tip. Nu-i mai știu numele. Ei, fir-ar să fie, cum îl cheamă? Mărunțel, cu păr nisipiu...

— Și cu mai cine?

— Cu Harford.

— Hm, făcu domnul Cunningham.

La această remarcă a domnului Cunningham, ceilalți tăcură. Se știa că vorbitorul avea surse secrete de informații. În acest caz, monosilaba avea o intenție morală. Domnul Harford făcea uneori parte dintr-un mic detașament care pleca din oraș duminica, imediat după ora amiezii, cu scopul de-a ajunge cât mai repede la o cârciumă aflată undeva în împrejurimi, unde membrii detașamentului pozau în călători de bună-credință. Însă companionii nu acceptaseră niciodată să facă abstracție de originea lui. Harford își începuse viața ca finanțist obscur, împrumutându-i pe muncitori cu mici sume de bani, cu o dobândă cămătărească. Mai târziu devenise partenerul unui domn scund și foarte gras, domnul Goldberg, de la Liffey Loan Bank<sup>17</sup>. Cu toate că Harford nu îmbrățișase niciodată altceva decât codul etic evreiesc, tovarășii lui întru catolicism, ori de câte ori sufereau, personal sau prin pielea semenilor, de pe urma buzunărelilor lui usturătoare, vorbeau cu obidă despre el ca despre un evreu irlandez și-un analfabet, și considerau că fiul lui idiot era expresia dezaprobării divine a cametei. Cu alte prilejuri, își aminteau și de părțile lui bune.

— Mă-ntreb unde s-o fi dus, spuse domnul Kernan.

Prefera ca detaliile accidentului să rămână neclare. Voia ca prietenii

lui să creadă că se făcuse o greșeală, că domnul Harford și cu el nici măcar nu se întâlneau. Prietenii, care știau perfect cum bea domnul Harford, rămaseră tăcuți. Domnul Power mai spuse o dată:

— Totu-i bine când se termină cu bine.

Domnul Kernan schimbă imediat subiectul.

— A fost un tip cumsecade medicul ăla, zise el. Noroc cu el, altfel...

— Păi, altfel, spuse domnul Power, ar fi putut să ia șapte zile de arest, fără opțiunea amenzii.

— Da, da, zise domnul Kernan, străduindu-se să-și aducă aminte. Acum îmi amintesc c-a fost și-un polițist. Părea un tip de treabă. Dar cum s-a-ntâmpat până la urmă?

— S-a-ntâmpat că te-ai cherkhelit rău de tot, Tom, spuse grav domnul Cunningham.

— Să nu te miri, zise domnul Kernan, cu aceeași gravitate.

— Presupun că l-ai trimis la plimbare pe polițist, Jack, spuse domnul M'Coy.

Domnului Power nu-i pică bine că i se spusese pe nume. Nu avea vederi înguste, dar nu putea să uite că, nu demult, domnul M'Coy organizase o cruciadă a căutării de valize și portmantouri, pentru ca doamna M'Coy să onoreze niște angajamente imaginare prin țară. Mai mult decât faptul că fusese victimizat îl indispucea meschinăria manevrelor efectuate. În consecință, răspunse la întrebare ca și cum i-ar fi adresat-o domnul Kernan.

Relatarea îl indignă peste toate pe domnul Kernan. Era profund conștient de condiția lui de cetățean, voia să întrețină raporturi onorabile cu orașul și-i dis plăceau confruntările aduse de cei pe care-i numea „mocofani de la țară“.

— De-asta plătim impozite? întrebă el. Ca să-i hrănim și să-i îmbrăcăm pe fâțângăii ăștia ignoranți... căci asta sunt și nimic altceva.

Domnul Cunningham râse. Era angajat la Jandarmerie doar în timpul orelor de program.

— Cum ar putea fi altceva, Tom? spuse el.

Luă un accent grosolan, de provincie, și spuse pe un ton poruncitor:

— 65, prinde-ți varza!

Toată lumea râse. Domnul M'Coy, care voia să intre în discuție pe orice ușa, pretinse că nu auzise niciodată pățania. Domnul Cunningham zise:

— Se presupune – umblă vorba, cum ar veni – că scena se petrece în unitatea unde sunt recrutați pentru instrucție plăvanii ăia de la țară – îi știi. Sergentul îi pune să stea unul lângă altul, cu spatele la zid, și să-și ridice blidele.

Ilustră relatarea prin câteva gesturi grotești.

— Asta când vine ora mesei. Are-n fața lui un afurisit de ceaun cu

varză, pus pe masă, și-un afurisit de polonic cât o lopată. Ia câte-o căpățână de varză cu polonicul, o aruncă dinspre un capăt al încăperii, iar amărății trebuie s-o prindă cu blidele: 65, *prinde-ți varza*.

Toată lumea râse din nou, dar domnul Kernan își păstră ceva din indignare. Zise că avea de gând să trimită o scrisoare pe adresa ziarelor.

— Dobitocii ăștia care vin aici își închipuie că pot să ne comande, zise el. Nu-i nevoie să-ți spun ce fel de oameni sunt, Martin.

Domnul Cunningham dădu glas unei aprobări în cunoștință de cauză.

— E ca peste tot în lume, spuse el. Unii sunt răi, alții sunt buni.

— Da, adevărat, unii sunt buni, recunosc, zise domnul Kernan mulțumit.

— E mai bine să nu intri-n vorbă cu ei, zise domnul M'Coy. Asta-i părerea mea!

Doamna Kernan intră în cameră și, punând o tavă pe masă, spuse:

— Vă rog să vă serviți, domnilor.

Domnul Power se ridică să officieze și-i oferi scaunul lui. Ea refuză, spunând că avea de călcat jos, iar după ce dădu din cap către domnul Cunningham, pe la spatele domnului Power, se pregăti să iasă din cameră. Soțul ei îi strigă:

— Dar pentru mine n-ai nimic, țușcă?

— Pentru tine? Poate-un dos de palmă! spuse mușcător doamna Kernan.

Soțul îi mai strigă o dată:

— Nimic pentru bietu' bărbățel!

Avea o voce și o expresie atât de caraghioase, încât împărțirea sticlelor de bere neagră se făcu într-o veselie generală.

Domnii băură din pahare, le puseră apoi pe masă și făcură o pauză. Pe urmă domnul Cunningham se întoarse spre domnul Power și spuse cu un aer indiferent:

— Ai spus joi seara, Jack, nu?

— Da, joi, zise domnul Power.

— Perfect! spuse prompt domnul Cunningham.

— Putem să ne-ntâlnim la M'Auley, zise domnul M'Coy. E locul cel mai potrivit.

— Dar n-avem voie să-ntârziem, spuse domnul Power cu toată seriozitatea, fiindcă n-o să ai loc s-arunci un ac.

— Putem să ne-ntâlnim la șapte jumate, spuse domnul M'Coy.

— Perfect! zise domnul Cunningham.

— Așa rămâne, la șapte jumate la M'Auley!

Se lăsă o tăcere scurtă. Domnul Kernan așteptă să vadă dacă prietenii lui aveau să-l pună în temă. După aceea întrebă:

— Ce se petrece?

— A, nimic, spuse domnul Cunningham. O trebușoară pe care-o aranjăm pentru joi, atâta tot.

— La operă, nu? zise domnul Kernan.

— Nu, nu, spuse domnul Cunningham pe un ton evaziv. E doar o... chestiune de ordin spiritual.

— A, zise domnul Kernan.

Urmă o nouă tăcere. După aceea domnul Power zise fără ocoliș:

— Drept să-ți spun, Tom, o să mergem să ne spovedim.

— Exact, spuse domnul Cunningham. Jack, eu și M'Coy aici de față... o să ne spălăm păcatele.

Dădu glas metaforei cu un fel de energie domestică și, încurajat de propria voce, vorbi mai departe:

— Vezi tu, e mai bine să recunoaștem că suntem niște escroci sadea, până la unul. Chiar așa, până la unul, adăugă el cu o generozitate ursuză și se întoarse spre domnul Power. Recunoaște!

— Recunosc, spuse domnul Power.

— Și eu recunosc, zise domnul M'Coy.

— Așa c-o să ne spălăm păcatele împreună, spuse domnul Cunningham.

Lăsă impresia că tocmai îi venise o idee. Se întoarse brusc spre invalid și zise:

— Știi ce mi-a dat prin cap chiar acum, Tom? C-ai putea să vii cu noi și să ne-ajuti să avem un careu.

— Bună idee, zise domnul Power. Toți patru laolaltă.

Domnul Kernan tăcu. Propunerea nu prea avea sens pentru mintea lui, dar, pricepând că anumite instanțe spirituale aveau să acționeze în numele lui, i se păru că așa ar fi fost demn, să cedeze greu. Nu participă la discuție o bună bucată de vreme, însă ascultă, cu un aer de dușmănie potolită, în timp ce prietenii lui vorbeau despre iezuiți.

— Eu n-am o părere atât de proastă despre iezuiți, spuse el, intervenind într-un târziu. Sunt un ordin instruit. Și cred c-au intenții bune.

— Sunt cel mai mare ordin bisericesc, Tom, zise domnul Cunningham cu entuziasm. Conducătorul iezuiților vine imediat după papă.

— Nu-ncape îndoială, spuse domnul M'Coy. Dacă vrei un lucru făcut bine și fără nazuri, te duci la un iezuit. Sunt oameni cu influență. Să vă dau un exemplu...

— Iezuiții sunt oameni de mare calitate, zise domnul Power.

— Și e ceva ciudat în ce privește ordinul ăsta, spuse domnul Cunningham. Toate celelalte ordine ale Bisericii au trebuit reformate la un moment dat, dar la iezuiți asta nu s-a întâmplat niciodată. N-au trecut prin cumpene.

— Chiar așa? întrebă domnul M'Coy.

— Absolut, spuse domnul Cunningham. Istoria vorbește.  
— Uitați-vă și la biserica lor, zise domnul Power. Uitați-vă ce enoriași au.

— Iezuiții se ocupă de clasele înstărite, spuse domnul M'Coy.

— Bineînțeles, zise domnul Power.

— Da, spuse domnul Kernan. Tocmai de-aia îi privesc și eu cu simpatie. Însă unii dintre popii ăia simpli, ignoranți și cu nasul pe sus...

— Cu toții sunt oameni cumsecade, fiecare-n felul lui, spuse domnul Cunningham. Preoțimea irlandeză se bucură de-aprecierea întregii lumi.

— O, da, zise domnul Power.

— Nu ca alte suflări preoțești de pe continent, care-și fac numele de rușine, spuse domnul M'Coy.

— Poate că ai dreptate, zise domnul Kernan, dând înapoi.

— Normal că am dreptate, spuse domnul Cunningham. Doar n-am trăit atâta timp și n-am văzut atâtea lucruri ca să nu mă pricep la firea omului.

Domnii băură din nou, luând exemplul unul de la altul. Domnul Kernan părea să chibzuiască asupra unui lucru. Era impresionat. Întotdeauna îl considerase pe domnul Cunningham foarte priceput la firea omului și la cititul pe fețele altora. Îi ceru amănunte.

— A, e doar o spovedanie, zău, spuse domnul Cunningham. Se ține la părintele Purdon. Vezi tu, e pentru oamenii de afaceri.

— N-o să fie foarte aspru cu noi, Tom, zise domnul Power convingător.

— Părintele Purdon? Părintele Purdon? spuse invalidul.

— A, nu se poate să nu-l știi, Tom, spuse energic domnul Cunningham. Un tip de toată isprava! Și un om de lume, ca fel ca noi.

— A... da. Cred că-l știu. Destul de roșu la față. Înalt.

— El e.

— Și spune-mi, Martin... E predicator bun?

— Păi... n-o să fie chiar o predică. Doar o discuție amicală, de bunăsimț, cum ar veni.

Domnul Kernan se puse pe cugetat. Domnul M'Coy zise:

— Părintele Tom Burke, ăla predicator!

— A, părintele Tom Burke era un orator înnăscut, spuse domnul Cunningham. L-ai ascultat vreodată, Tom?

— Dacă l-am ascultat?! spuse invalidul ofensat. Auzi vorbă! L-am ascultat...

— Și totuși, se spune că nu era un mare teolog, zise domnul Cunningham.

— Adevărat? spuse domnul M'Coy.

— Sigur, nu-i nimic rău în asta. Numai că umblă vorba că uneori n-

ar fi predicat lucruri din cale-afară de ortodoxe.

— O, dar era un om încântător, spuse domnul M'Coy.

— L-am ascultat o dată, continuă domnul Kernan. Acum nu mai țin minte despre ce-a vorbit. Crofton și cu mine stăteam în spatele... mă rog, sălii...

— Naosului, spuse domnul Cunningham.

— Da, în spate, aproape de ușă. Nu mai țin minte... ba da, a fost despre papă, despre răposatul papă. Pe cuvântul meu c-a fost magnific, ca stil de oratorie. Și o voce! Dumnezeu, ce voce-avea! *Prizonierul de la Vatican*, așa i-a spus. Mi-aduc aminte că, după ce-am ieșit, Crofton mi-a zis.

— Bine, dar Crofton e orangist<sup>18</sup>, nu? spuse domnul Power.

— Sigur că da, și încă unul foarte cumsecade, zise domnul Kernan. Ne-am dus la Butler, pe Moore Street – pe legea mea, am fost foarte mișcat, drept să vă spun – și-mi amintesc ca ieri cuvintele lui. Kernan, mi-a spus, ne-nchinăm la altare diferite, mi-a spus, dar avem aceeași credință. Mi s-a părut o formulă foarte inspirată.

— E mult adevăr în vorba asta, spuse domnul Power. Întotdeauna veneau o sumedenie de protestanți în capelă când predica părintele Tom.

— Nu-i mare diferență-ntre noi, zise domnul M'Coy. Amândoi credem în...

Șovăi preț de o clipă.

— ...în Mântuitorul. Doar că ei nu cred în papă și-n Maica Domnului.

— Dar bineînțeles, spuse domnul Cunningham încet, însă ferm, că religia noastră e cea bună – veche și-adevărată.

— Nu-ncape discuție, spuse domnul Kernan cu însuflețire.

Doamna Kernan se apropie de ușa dormitorului și anunță:

— Aveți un musafir!

— Cine?

— Domnul Fogarty.

— A, intră! Intră!

O figură ovală și palidă se ivi în lumină. Arcul mustății blonde și pleoștite se repeta în sprâncenele blonde care se bolteau deasupra unor ochi plini de o uimire plăcută. Domnul Fogarty era un băcan modest. Dăduse greș cu un magazin de spirtoase situat în centrul comercial, fiindcă situația lui financiară îl silise să încheie contracte doar cu distilerii și fabrici de bere de mâna a doua. Deschisese o prăvălioară pe Glasnevin Road, unde se păcălea cu gândul că manierele lui aveau să-l facă simpatic gospodinilor din cartier. Se purta cu o anume grație, îi lăuda pe copii și vorbea rostind cuvintele foarte clar. Nu era necultivat.

Domnul Fogarty adusese un cadou, un sfert de litru de whisky

special. Se interesează politicos de domnul Kernan, își așează cadoul pe masă și se așează în rând cu ceilalți. Domnul Kernan aprecie whisky-ul, cu atât mai mult cu cât știa că-i datora niște bani domnului Fogarty pentru niște produse de băcănie.

— Știam că mă pot bizui pe tine, bătrâne. Fii bun și deschide-l, Jack.

Domnul Power făcu din nou oficiile. Se clătiră paharele și se turnară patru măsuri mici de whisky. Sub influența noii băuturi, conversația prinse viață. Domnul Fogarty, așezat pe marginea scaunului, se arătă deosebit de interesat.

— Papa Leon al XIII-lea, spuse domnul Cunningham, a fost una dintre luminile epocii lui. Cum știți, marea lui idee a fost să unească Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă. Țsta i-a fost scopul în viață.

— Am auzit adeseori c-a fost unul dintre cei mai mari intelectuali din Europa, zise domnul Power. Asta pe lângă c-a fost papă.

— E corect, spuse domnul Cunningham, dacă nu cumva o fi fost cel mai mare. Să știți că deviza lui ca papă a fost *Lux supra Lux – Lumină din Lumină*.

— Nu, nu, spuse repede domnul Fogarty. Cred că aici vă-nșelați. A fost *Lux in Tenebris*, cred – *Lumină în Întuneric*.

— A, da, zise domnul M'Coy. *Tenebrae*.

— Dați-mi voie, spuse domnul Cunningham sigur pe sine, a fost *Lux supra Lux*. Iar deviza lui Pius al IX-lea, predecesorul lui, a fost *Crux supra Crux* – în traducere, *Cruce peste Cruce* – ca să arate diferența dintre cele două pontificate.

Deduția fu acceptată. Domnul Cunningham continuă.

— Papa Leon a fost, să știți, un mare savant și poet.

— Avea un chip hotărât, spuse domnul Kernan.

— Da, zise domnul Cunningham. A scris poezii în latină.

— Chiar așa? spuse domnul Fogarty.

Domnul M'Coy gustă mulțumit din whisky și clătină din cap cu o dublă intenție, zicând:

— Nu e glumă, credeți-mă.

— Noi n-am învățat așa ceva, Tom, când am fost la școala cu taxe mici, spuse domnul Power, urmând exemplul domnului M'Coy.

— Mulți oameni de ispravă s-au dus la școala cu taxe mici cu turba la subsuoară, zise domnul Kernan sentențios. Vechiul sistem a fost cel mai bun: o educație simplă și cinstită. Fără farafastăcuri moderne...

— Absolut, spuse domnul Power.

— Fără inutilități, zise domnul Fogarty.

Rosti cuvântul și apoi bău cu un aer solemn.

— Țin minte c-am citit, spuse domnul Cunningham, că una dintre poeziile papei Leon a fost despre inventarea fotografiei – în latină,

bineînțeleș.

— Despre fotografie! exclamă domnul Kernan.

— Da, spuse domnul Cunningham.

Bău și el din pahar.

— Dar la urma urmei, zise domnul M'Coy, nu-i minunată fotografia, dacă stai să te gândești?

— A, sigur, spuse domnul Power, mințile mari văd tot felul de lucruri.

— Vorba poetului: *Marile minți aproape sunt de nebunie*, zise domnul Fogarty.

Domnul Kernan păru frământat de ceva. Se strădui să-și aducă aminte ce spunea teologia protestantă despre anumite chestiuni spinoase, iar în cele din urmă i se adresă domnului Cunningham.

— Spune-mi, Martin, zise el. Nu-i așa că unii papi au fost – sigur, nu cel de-acum sau predecesorul, dar alții mai de mult – cum să zic... hai că știi... dezvățați?

Se lăsă tăcerea. Domnul Cunningham spuse:

— A, firește, au fost și unii cu ardei sub coadă... Dar altceva e uluitor. Nici unul dintre ei, nici măcar cel mai mare bețivan, nici măcar cel mai grozav destrăbălat... nici unul n-a predicat vreodată *ex cathedra* vreo vorbuliță în afara doctrinei. Nu vi se pare uluitor?

— Ba cum să nu, spuse domnul Kernan.

— Da, fiindcă în momentul când papa vorbește *ex cathedra*, e infailibil, explică domnul Fogarty.

— Da, spuse domnul Cunningham.

— A, știi de infailibilitatea papei. Țin minte că pe-atunci eram mai tânăr... Sau să fi fost...?

Domnul Fogarty îl întrerupse. Puse mâna pe sticlă și le mai turnă puțin celorlalți. Domnul M'Coy, văzând că nu ajungea pentru toți, argumentă că nu-și terminase nici prima măsură. Ceilalți acceptară, protestând mai mult de formă. Muzica delicată a whisky-ului curgând în pahare se dovedi un interludiu plăcut.

— Și ce spuneai, Tom? întrebă domnul M'Coy.

— Infailibilitatea papală, zise domnul Cunningham. Asta a fost cea mai mare scenă din toată istoria Bisericii.

— Cum așa, Martin? întrebă domnul Power.

Domnul Cunningham ridică două degete groase.

— În sfântul colegiu al cardinalilor, arhiepiscopilor și episcopilor, au existat doi bărbați care s-au împotrivit infailibilității, pe când toți ceilalți au fost în favoarea ei. Unanimitate aproape deplină în conclav, în afară de ăștia doi. Ei, nu! Pur și simplu n-au fost de acord!

— Ha! spuse domnul M'Coy.

— Cei doi erau un cardinal german pe nume Dolling... sau Dowling... sau...



— Dowling nu era neamț, asta cu siguranță, zise domnul Power râzând.

— Mă rog, cardinalul ăsta german foarte important, a fost unul, indiferent cum l-a chemat; iar celălalt a fost John MacHale.

— Poftim? strigă domnul Kernan. Adică Ioan de Tuam?

— Ești absolut sigur? întrebă sceptic domnul Fogarty. Eu știam c-a fost italian sau american.

— El a fost, Ioan de Tuam, repetă domnul Cunningham.

Bău din pahar, iar ceilalți domni îi urmară exemplul. Pe urmă continuă:

— Au vorbit până i-a durut gura, toți cardinalii, episcopii și arhiepiscopii din toate colțurile lumii, plus cei doi, care i-au combătut cu înverșunare, până când în cele din urmă s-a ridicat papa în persoană și-a spus *ex cathedra* că infailibilitatea e o dogmă a Bisericii. Chiar în clipa aia, John MacHale, care până atunci i se tot împotrivise, s-a ridicat în picioare și-a strigat, cu glas de leu: *Credo!*

— Cred! spuse domnul Fogarty.

— *Credo!* zise domnul Cunningham. Asta a arătat câtă credință avea. S-a supus de îndată ce l-a auzit pe papă.

— Și Dowling? întrebă domnul M'Coy.

— Cardinalul german n-a vrut să se supună. A părăsit Biserica.

Cuvintele domnului Cunningham construiseră imaginea grandioasă a Bisericii în mintea celor care-l ascultau. Vocea lui profundă, răgușită, îi emoționase când rostise cuvântul de credință și supunere. Când doamna Kernan intră în cameră, uscându-și mâinile, nimeri într-un moment solemn. Nu tulbură liniștea, dar se aplecă peste bara de la piciorul patului.

— L-am văzut o dată pe John MacHale, spuse domnul Kernan, și nu o să-l uit câte zile-oi avea.

Se întoarse spre soția lui, așteptându-i confirmarea.

— Nu ți-am spus de-atâtea ori?

Doamna Kernan dădu din cap.

— A fost la dezvelirea statuii lui Sir John Gray. Edmund Dwyer Gray îndruga vrute și nevrute, iar ceva mai încolo l-am văzut pe bătrânul ăsta cu un aer posac, care se uita la el pe sub sprâncenele stufoase.

Domnul Kernan își împreună sprâncenele și, coborându-și capul ca un taur furios, își fulgeră soția cu privirea.

— Dumnezeuule! exclamă el, revenind la expresia firească, n-am mai văzut asemenea ochi la nimeni. Parcă voiau să-ți spună: *Știu ce hram porți, flăcău*. Avea niște ochi ca de șoim.

— Nimeni din neamul lui Gray n-a fost de ispravă, zise domnul Power.

Urmă o nouă tăcere. Domnul Power se întoarse spre doamna Kernan

și-i spuse, cu o jovialitate bruscă:

— Ei bine, doamnă Kernan, o să facem din soțul dumneavoastră, aici de față, un romano-catolic bun, sfânt, evlavios și cu frica lui Dumnezeu.

Cu un gest al brațului, îi cuprinse pe toți cei prezenți.

— O să mergem împreună la spovedanie și-o să ne mărturisim păcatele. Dumnezeu mi-e martor că avem mare nevoie.

— N-am nimic împotrivă, spuse domnul Kernan, zâmbind ușor neliniștit.

Doamnei Kernan i se păru mai înțelept să-și ascundă mulțumirea. Așa că zise:

— Vai de bietul preot care-o să trebuiască să te-asculte.

Expresia domnului Kernan se schimbă.

— Dacă nu-i place, zise el răstit, n-are decât să... să facă altceva. Eu doar o să-i spun ce-am pe suflet. Nu sunt un tip chiar atât de rău...

Domnul Cunningham interveni cu promptitudine.

— O să ne lepădăm cu toții de Satana, spuse el. Împreună, fără să-i uităm lucrările și forța.

— Piei, Satană! zise domnul Fogarty, râzând și uitându-se la ceilalți.

Domnul Power nu spuse nimic. Se simțea mic și neputincios. Cu toate acestea, o expresie de mulțumire i se așternu fugăr pe chip.

— Tot ce trebuie să facem, zise domnul Cunningham, e să ne ridicăm în picioare, cu lumânările aprinse-n mâini, și să ne reînnoim făgăduielile de botez.

— A, să nu uiti lumânările, Tom, orice-ar fi, spuse domnul M'Coy.

— Ce? zise domnul Kernan. Îmi trebuie și lumânare?

— A, da, spuse domnul Cunningham.

— Nu, fir-ar să fie, pân-aici, spuse domnul Kernan cu scaun la cap. Fac tot ce trebuie făcut. Mă spovedesc, îmi recunosc păcatele și... și tot. Dar... fără lumânări! Nu, fir-ar să fie, lumânările n-au ce să caute!

Clătină din cap cu o gravitate amuzantă.

— Auzi la el! spuse soția lui.

— Lumânările n-au ce să caute, zise domnul Kernan, dându-și seama că-și înveselise auditoriul și continuând să clatine din cap încolo și-ncoace. Povestea cu lampa fermecată n-are ce să caute.

Toată lumea râse cu poftă.

— Ce să spun, ce mai catolic! zise soția lui.

— Fără lumânări! repetă ferm domnul Kernan. Asta nu!

\*

Transeptul bisericii iezuiților din Gardiner Street era aproape plin; cu toate acestea, diverși domni continuau să intre pe ușa laterală și, conduși de un novice, pășeau în vârful picioarelor printre rânduri, până găseau unde să se așeze. Erau cu toții bine îmbrăcați și

ferchezuiți. Lumina lămpilor din biserică se revărsa peste o adunare de haine negre și gulere albe, întreruptă în monotonia ei de câte-un tweed, peste stâlpi întunecoși din marmură verde și peste tablouri lugubre. Domnii se așezau în bănci, ridicându-și ușor pantalonii deasupra genunchilor și punându-și pălăriile la loc sigur. Se rezemau de speteze și se uitau cu un aer protocolar spre punctul îndepărtat de lumină roșie care stătea suspendat deasupra altarului mare.

Într-una dintre băncile de lângă amvon stăteau domnul Cunningham și domnul Kernan. În banca din spate, domnul M'Coy ședea singur; iar pe banca dinapoia lui se găseau domnul Power și domnul Fogarty. Domnul M'Coy încercase fără succes să-și găsească un loc alături de ceilalți, iar după ce grupul lor se răzlețise sub forma unui *quincunx*<sup>19</sup>, încercase fără succes să formuleze observații amuzante. Dat fiind că nu fuseseră bine primite, se dăduse bătut. Chiar și el se arăta impresionat de atmosfera ceremonioasă, chiar și el începea să reacționeze la stimulii religioși. În șoaptă, domnul Cunningham îi atrase atenția domnului Kernan asupra domnului Harford, cămătarul, care se găsea la o oarecare distanță de ei, și asupra domnului Fanning, funcționar de la registratură și fabricant de primari pentru oraș, care stătea imediat sub amvon, alături de unul dintre recent aleșii consilieri municipali. Mai la dreapta ședeau bătrânul Michael Grimes, proprietarul a trei case de amanet, și nepotul lui Dan Hogan, care candida la postul de secretar municipal. Ceva mai departe, în față, stăteau domnul Hendricks, reporter principal la *The Freeman's Journal*, și bietul O'Carroll, un vechi prieten al domnului Kernan, care fusese cândva una dintre marile figuri ale lumii comerciale. Treptat, pe măsură ce recunoștea chipuri familiare, domnul Kernan începu să se simtă tot mai în largul lui. Pălăria, pe care i-o îndreptase soția, i se odihnea pe genunchi. O dată sau de două ori își trase manșetele în jos cu o mână, în timp ce ținea – ușor, dar hotărât – borul pălăriei cu cealaltă mână.

O siluetă impunătoare, al cărei trunchi era drapat într-un stihar alb, fu observată pe când suia căznit în amvon. În același timp, enoriașii se foiră, dădură la iveală batiste și îngenuncheară pe ele cu grijă. Domnul Kernan urmă exemplul general. Silueta preotului se vedea acum dreaptă în amvon, iar două treimi din ea, încununate de o față masivă și roșie, se iviră deasupra balustradei.

Părintele Purdon îngenunche, se întoarse spre punctul roșu de lumină și, acoperindu-și chipul cu mâinile, se rugă. După o vreme, își descoperi chipul și se ridică în picioare. Enoriașii se ridicară și ei, așezându-se apoi la loc în bănci. Domnul Kernan își puse pălăria în poziția inițială, pe genunchi, și-l urmări pe predicator cu o figură serioasă. Predicatorul își întoarse fiecare mânăcă largă a stiharului cu un gest studiat și amplu, cercetând încet mulțimea de chipuri. După

aceea zise:

— „Căci fiii acestei lumi sunt mai înțelepți în neamul lor decât fiii luminii. De aceea vă spun să vă faceți prieteni din Mamonul bogăției, pentru ca atunci când veți muri să vă primească în veșnicele lor lăcașuri“.

Părintele Purdon comentă textul cu o voce sonoră și sigură. Era unul dintre textele cel mai greu de interpretat corect din toate Scripturile, zise el. Era un text care unui observator neatent putea să i se pară în dezacord cu moralitatea înaltă pe care-o predica Isus Christos în alte locuri. Dar, le spuse el celor care-l ascultau, textul i se păruse adaptat în mod special pentru călăuzirea celor cărora le fusese scris să-și ducă viața în lume, dar care nu voiau să se supună doar obiceiurilor lumești. Era un text pentru oamenii de afaceri și pentru cei care practicau o profesie. Isus Christos, cu divina Lui pătrundere în fiecare cotlon al firii omenești, înțelese că nu toți oamenii simțeau chemare pentru viața religioasă, că marea majoritate erau fără îndoială nevoiți să trăiască în lume și, într-o oarecare măsură, pentru lume; și chiar în fraza aceea El își propunea să-i sfătuiască, dându-le drept exemple din viața religioasă pe adoratorii lui Mamon, care erau, dintre toți oamenii, cel mai puțin preocupați de chestiunile religioase.

Le spuse celor care-l ascultau că nu venise în seara aceea acolo cu vreun scop înfricoșător sau extravagant, ci doar ca un om umblat care li se adresa semenilor. Venise să le vorbească oamenilor de afaceri și avea s-o facă pe limba lor. Dacă-i era permis să folosească o metaforă, spuse el, era contabilul lor spiritual. Și dorea ca absolut fiecare dintre cei care-l ascultau să-și deschidă registrele, registrele vieții spirituale, și să vadă dacă se potriveau întru totul cu propriile lor conștiințe.

Isus Christos nu era un învățător aspru. Ne înțelegea micile scăpări, înțelegea slăbiciunea bieteii noastre naturi păcătoase, înțelegea tentațiile vieții. Am fi putut fi – și chiar am fost, cu toții, din când în când – supuși tentațiilor. Un singur lucru avea să le ceară celor care-l ascultau, spuse el. Iar acesta era să fie corecți și să se poarte ca niște bărbați în fața lui Dumnezeu. Dacă registrele și conștiințele li se potriveau întru totul, să spună:

— Ei bine, mi-am verificat hârțoagele și totul e bine.

Dacă, în schimb, așa cum era posibil să se-ntâmplesse, existau anumite nepotriviri, să recunoască adevărul, să fie sinceri și să spună bărbătește:

— Ei bine, m-am uitat prin hârțoage. Am găsit două nereguli: asta și asta. Dar, cu ajutorul grației divine, o să le-ndrept pe amândouă. O să fac ca totul să fie în regulă.

## *Note*

17 Banca pentru Împrumuturi Liffey.

18 Membru al unei asociații preocupate de apărarea și menținerea protestantismului în Irlanda.

19 Dispunere a cinci obiecte sau persoane, în care patru elemente înconjoară un al cincilea.

## Cei morți

Lily, fata îngrijitorului, pur și simplu nu mai prididea. Nici nu apuca să conducă un domn în cămăruța din spatele biroului de la parter, ajutându-l apoi să-și dea jos paltonul, că auzea iar țârăitul șuierat al soneriei de la ușa holului și trebuia să dea fuga pe coridorul gol ca să-i deschidă altui musafir. Bine că nu trebuia să se îngrijească și de doamne. Însă domnișoara Kate și domnișoara Julia se gândiseră la asta și transformaseră baia de sus într-o cameră de toaletă pentru doamne. Domnișoara Kate și domnișoara Julia erau acolo, stând la palavre, râzând și agitându-se fără rost, ținându-se una după cealaltă până în capul scărilor, uitându-se peste balustradă și strigând-o pe Lily ca s-o întrebe cine sosise.

Dansul anual de la domnișoarele Morkan era întotdeauna o distracție grozavă. Luau parte toți cei care le cunoșteau, membri ai familiei, vechi prieteni de familie, colegii de cor ai Juliei, toți elevii lui Kate care crescuseră destul, ba chiar și câțiva elevi de-ai lui Mary Jane. Petrecerea nu fusese un fiasco niciodată. De ani buni, se desfășura cu un stil desăvârșit, din câte-și aminteau toți – asta de când Kate și Julia, după moartea fratelui lor, Pat, părăsiseră casa din Stoney Batter și-o luaseră pe Mary Jane, singura lor nepoată, să stea cu ele în casa întunecată și sărăcăcioasă din Usher's Island, al cărei etaj îl închiriaseră de la domnul Fulham, negustorul de cereale de la parter. Asta se întâmplase cu mai bine de treizeci de ani în urmă, cum mă vezi și cum te vâd. Mary Jane, care era pe-atunci o fetiță cu fustă scurtă, devenise între timp principalul sprijin al casei, întrucât cânta la orga bisericii de pe Haddington Road. Făcuse Conservatorul și organiza câte-un concert școlar în fiecare an sub bolțile Vechii Săli de Concert. Mulți dintre elevii ei veneau din familiile mai înstărite din Kingstown și Dalkey. Așa bătrâne cum erau, mătușile ei își făceau la rându-le treaba. Julia, cu toate că încărunțise de-a binelea, continua să fie prim-soprană la biserica Adam și Eva, pe când Kate, prea slăbită ca să se mai deplaseze încolo și-ncoace, dădea lecții de muzică pentru începători la pianul vechi și pătrat din ultima cameră. Lily, fiica îngrijitorului, făcea pe fata în casă pentru ele. Chiar dacă duceau o viață modestă, țineau să mănânce bine; tot ce era mai de soi: mușchi de vită cu os calitatea întâi, ceai de trei șilingi și cea mai bună bere neagră la sticlă. Dar Lily greșea foarte rar când făcea comandă, așa că se împăca bine cu cele trei stăpâne. Se aferau, atâta tot. Însă singurul lucru pe care nu-l suportau era să le răspunzi.

Firește, aveau toate motivele să se afereze într-o asemenea seară. Nu de alta, dar trecuse binișor de zece și încă nu se vedea nici urmă de Gabriel și soția lui. Pe lângă asta, se temeau cumplit ca nu cumva

Freddy Malins să se întoarcă făcut pulbere. Nu-și doreau pentru nimic în lume ca vreunul dintre elevii lui Mary Jane să-l vadă afumat; iar când se îmbăta, era uneori foarte greu de strunit. Freddie Malins întârzia întotdeauna, dar surorile se întrebau ce-l putea ține pe Gabriel – și din cauza asta se apropiau de balustradă din două în două minute ca s-o întrebe pe Lily dacă veniseră Gabriel sau Freddie.

— A, domnule Conroy, îi spuse Lily lui Gabriel când îi deschise ușa, donșoara Kate și donșoara Julia credeau că n-o să mai apăreți. Bună seara, doamnă Conroy.

— Pun capul jos c-așa credeau, spuse Gabriel, dar au uitat că nevستی-mii, aici de față, îi trebuie trei ore cât veșnicia să se-mbrace.

Rămase pe covorașul de la intrare, curățindu-și zăpada de pe galoși, în timp ce Lily o conducea pe soția lui spre baza scării și striga:

— Donșoară Kate, uitați-o pe doamna Conroy!

Kate și Julia coborâră imediat, ca doi copii, scara întunecată. Amândouă o sărutară pe soția lui Gabriel, o compătimiră pentru că înghețase de frig și-o întrebă dacă venise și Gabriel.

— Iată-mă, punctual ca poșta, mătușă Kate! Du-te sus și vin și eu! strigă Gabriel din întuneric.

Continuă să se șteargă zdravăn pe picioare, pe când cele trei femei se duceau sus, răzând, spre camera de toaletă pentru doamne. Un tiv ușor de zăpadă îi stătea ca o capă pe umerii paltonului și ca niște bombeuri pe vârfurile galoșilor; și pe când nasturii paltonului alunecau scârțâind pe sibirul întărit de zăpadă, aerul tare și rece de afară o zbughi de prin crăpături și pliuri.

— Ninge iar, domnule Conroy? întrebă Lily.

Intrase înaintea lui în cămară ca să-l ajute să-și dea jos paltonul. Gabriel zâmbi celor trei silabe pe care i le dăduse Lily numelui său de familie și se uită la ea. Era o fată zveltă, în creștere, cu pielea deschisă și părul de culoarea fânului. Lumina lămpii cu gaz din cămară o făcea să pară și mai palidă. Gabriel o știa de când era mică și avea obiceiul să se așeze pe ultima treaptă a scării și să dezmiere o păpușă de cârpă.

— Da, Lily, răspunse el, și cred că n-o să se oprească toată noaptea.

Își ridică ochii spre tavanul cămării, care se zgâlțâia de la călcături și de la târșăitul picioarelor la etajul de deasupra, ascultă pianul preț de o clipă și apoi se uită la fata care-i împătura paltonul cu grijă și i-l așeza pe capătul unei policioare.

— Spune-mi, Lily, zise el pe un ton prietenos, te mai duci la școală?

— O, nu, domnule, răspunse ea. Am terminat-o cu școala pentru anul ăsta și nu numai.

— A, păi atunci, spuse Gabriel cu voioșie, înseamnă că mâine-poimâine venim la nunta cu tânărul acela, nu?

Fata îi întoarse privirea peste umăr și spuse cu o mare amărăciune:

— Bărbații din ziua de azi e doar palavre și ce poa' să jupoaie de pe tine.

Gabriel se îmbujoră, ca și cum ar fi știut că făcuse o greșeală, și, fără să se uite la ea, își scoase galoșii și-și șterse strașnic pantofii de lac cu fularul.

Era un tânăr voinic și înăltuț. Văpaia din obraji îi urca până spre frunte, unde se risipea în câteva pete de un roșu pal, fără o formă anume; iar pe fața lui spână scânteiau fără încetare lentilele șterse și ramele aurite și strălucitoare ale ochelarilor, care-i încadrau ochii delicați și neobosiți. Părul negru și lucios avea cărare pe mijloc și era pieptănat în falduri lungi pe după urechi, unde se încolăcea ușor sub dunga lăsată de pălărie.

După ce-și făcu pantofii să sclipească, se ridică și-și aranjă mai bine vesta pe corpul dolofan. Pe urmă scoase repede o monedă din buzunar.

— A, Lily, spuse el, vârându-i-o în mână, e Crăciunul, nu? Așa... uite-aici..

Se apropie repede de ușă.

— O, nu, domnule! strigă fata, luându-se după el. Zău așa, domnule, nu pot s-o primesc!

— Crăciunul! Crăciunul! spuse Gabriel, aproape țopăind spre scară și fluturându-și mâna spre ea ca să încheie discuția.

Fata, văzându-l pe Gabriel deja pe scară, strigă după el:

— Atunci, mulțumesc, domnule!

Gabriel așteptă afară, lângă ușa salonului, să se termine valsul, ascultând foșnetul fustelor și târșăitul picioarelor. Încă era descumpănit de răspunsul neașteptat și amar al fetei. Aruncase asupra lui o umbră pe care încercă s-o destrame aranjându-și manșetele și colțurile papionului. Pe urmă scoase o hârtiuță din buzunarul vestei și se uită la ideile principale pe care și le notase pentru discurs. Încă era nehotărât cu privire la versurile lui Robert Browning, temându-se ca nu cumva să fie mai presus de mintea celor care aveau să-l asculte. Era mai bun un citat pe care să-l poată recunoaște, din Shakespeare sau din Psalmi. Clămpăneala grosolană a tocurilor bărbătești și târșăitul tălpilor îi amintiră că gradul lor de cultură diferea de al lui. Avea doar să se acopere de ridicol citându-le din niște poezii pe care nu le înțelegeau. Aveau să creadă că se împăuna cu școlile lui înalte. Avea s-o zbârcească în fața lor la fel cum o zbârcise în fața fetei, în cămară. Vorbise pe un ton nepotrivit. Tot ceea ce spusese fusese o greșeală, de la început la sfârșit – un eșec deplin.

Chiar atunci, mătușile și soția lui ieșiră din camera de toaletă a doamnelor. Mătușile lui erau două femei mărunte, îmbrăcate obișnuit și bătrâne. Mătușa Julia era cu vreo doi-trei centimetri mai înaltă. Părul ei, lăsat peste urechi, era cenușiu; tot cenușiu, cu umbre mai



închise, îi era și chipul lătareț și flasc. Deși era solidă și se ținea dreaptă, ochii înceți și buzele despărțite îi dădeau aerul unei femei care nu știa unde se afla și încotro mergea. Mătușa Kate era mai însuflețită. Chipul ei, mai sănătos ca al soră-sii, era tot o zbârcitură, ca un măr roșu și uscat, iar părul, împletit în același fel demodat, nu-și pierduse nuanța de alună coaptă.

Amândouă îl sărutară neprefăcut pe Gabriel. Era nepotul lor preferat, fiul răposatei lor surori mai mari, Ellen, care se măritase cu T.J. Conroy de la Căpitănia portului.

— Greta-mi spune că n-o să iei trăsura ca să te-ntorci la Monkstown în seara asta, Gabriel, spuse mătușa Kate.

— Nu, zise Gabriel, răsucindu-se spre soția lui. Ne-a ajuns anul trecut, nu? Nu mai ții minte, mătușă Kate, ce răceală a tras Greta din cauza asta? Ferestrele trăsorii zăngănind întruna, iar vântul dinspre est suflând ca nebunul imediat după ce-am trecut de Merrion. Oribil a fost. Greta s-a ales c-o răceală îngrozitoare.

Mătușa Kate se încruntă sever și încuviință din cap la fiecare cuvânt.

— Așa e, Gabriel, așa e, spuse ea. Nu ești niciodată destul de prudent.

— Dar Greta, zise Gabriel, s-ar duce-acasă pe jos prin zăpadă, dacă i-ai da voie.

Doamna Conroy râse.

— Nu-l băga în seamă, mătușă Kate, spuse ea. Își face-o groază de griji, ba cu abajurul verde pentru ochii lui Tom noaptea, ba silindu-l să facă exerciții de gimnastică, ba obligând-o pe Eva să-și mănânce terciul. Biata copilă! Nici nu mai poate să se uite-n farfurie!... A, dar n-o să ghicești niciodată ce mă silește să port acum!

Izbucni într-un hohot de râs și își privi soțul, ai cărui ochi admirativi și fericiți se mutaseră de la rochie la figura și la părul ei. Cele două mătuși râseră și ele din inimă, căci îngrijorarea lui Gabriel era de multă vreme motiv de glumă pentru amândouă.

— Găloși! spuse doamna Conroy. Asta-i ultima goangă. Cum se udă un pic pe jos, cum trebuie să-mi pun găloșii. Chiar și-n seara asta a vrut să mă facă să-i încalț, dar m-am împotrivit. Să nu vă mirați dac-o să-mi cumpere și costum de scafandru.

Gabriel râse neliniștit și își mângâie papionul ca să se liniștească, pe când mătușa Kate aproape că se îndoi de șale, într-atât o înveselise gluma. Zâmbetul dispăru în scurtă vreme de pe chipul mătușii Julia, iar ochii ei mohorâți se ațintiră asupra nepotului. După câteva clipe, îl întrebă:

— Și ce-s ăia găloși, Gabriel?

— Găloși, Julia! exclamă sora ei. Dumnezeule mare, nu știi ce-s găloșii? Îi porți peste... peste ghețe, Greta, nu-i așa?

— Ba da, spuse doamna Conroy. Niște chestii de cauciuc. Acum are fiecare câte-o pereche. Gabriel spune că pe continent îi poartă toată lumea.

— A, pe continent, murmură mătușa Julia, dând încet din cap.

Gabriel se încruntă până i se îmbinară sprâncenele și spuse, ca și cum ar fi fost într-o câțva mâniat:

— Nu-i cine știe ce, dar Grettei i se pare foarte caraghios, fiindcă spune că-i un cuvânt care-i aduce aminte de Menestreliei lui Christy<sup>20</sup>.

— Dar spune-mi, Gabriel, zise mătușa Kate, plină de tact. Desigur, te-ai ocupat de cameră. Greta spunea...

— A, camera e rezolvată, replică Gabriel. Am făcut rezervare la Gresham.

— Chiar așa, de departe cel mai bun lucru pe care puteai să-l faci, spuse mătușa Kate. Cât despre copii, Greta, nu ești neliniștită pentru ei?

— A, doar pentru o noapte? spuse doamna Conroy. Pe lângă asta, are Bessie grijă de ei.

— Chiar așa, spuse din nou mătușa Kate. Ce mângâiere e să ai o asemenea fetiță, pe care poți să te bizui! Mă uit, de pildă, la Lily și zău că nu știu ce-a apucat-o în ultima vreme. Nu mai e deloc fata care era odată.

Gabriel era pe punctul să-i pună câteva întrebări mătușii lui pe tema asta, dar ea se întrerupse dintr-odată ca să se uite la sora ei, care coborâse scările și-și lungea gâtul peste balustradă.

— Poftim, zi și tu, spuse ea morocănoasă, unde s-o duce Julia? Julia! Julia! Unde te duci?

Julia, care coborâse jumătate de etaj, se întoarse și anunță cu o voce albă:

— A venit Freddy.

În aceeași clipă, un ropot de aplauze și o înfloritură finală a pianistei dădură de știre că valsul se sfârșise. Ușa salonului se deschise dinăuntru și pe ea ieșiră câteva perechi. Mătușa Kate îl trase deoparte grăbită pe Gabriel și-i șopti la ureche:

— Fii băiat de treabă, Gabriel, du-te și vezi dacă-i e bine, iar dacă s-a-mbătat, nu-l lăsa să urce. Sunt sigură că-i beat. Sunt sigură.

Gabriel se apropie de scări și ciuli urechea pe deasupra balustradei. Auzi două persoane vorbind în cămară. Pe urmă recunoscu râsul lui Freddy Malins. Coborî scările cu zgomot.

— Ce ușurare, îi spuse mătușa Kate doamnei Conroy, că-l avem pe Gabriel cu noi. Întotdeauna îmi simt capul mai limpede când e aici... Julia, domnișoara Daly și domnișoara Power vor ceva răcoritor. Mulțumesc pentru frumusețea asta de vals, domnișoară Daly. Ne-a bucurat pe toți.

Un bărbat înalt, cu o figură zbârcită, o mustață aspră și cărunță și

pielea măslinie, care ieșea chiar atunci cu partenera lui, spuse:

— Ne dați și nouă ceva să ne răcorim, domnișoară Morkan?

— Julia, zise repede mătușa Kate, uite-i pe domnul Browne și domnișoara Furlong. Ocupă-te și de ei, Julia, laolaltă cu domnișoara Daly și domnișoara Power.

— Sunt preferatul doamnelor, spuse domnul Browne, ținându-și buzele până când i se zbârli mustața și surâzând din toate încrețiturile feței. Știți, domnișoară Morkan, motivul pentru care le place atât de mult de mine...

Nu-și termină fraza, dar, văzând că mătușa Kate nu-l mai auzea, le duse îndată pe cele trei tinere în camera din spate. Centrul încăperii era ocupat de două mese pătrate, lipite una de alta, iar pe ele mătușa Julia și îngrijitorul îndreptau și netezeau o pânză mare. Pe bufet stăteau aranjate farfurii și platouri, pahare, mănunchiuri de cuțite, furculițe și linguri. Partea de sus a pianului închis servea la rândul ei drept comodă pentru cârnuri și dulciuri. Lângă un bufet mai mic dintr-un colț, doi tineri stăteau în picioare, bând câte-o bere.

Domnul Browne le conduse pe tinere într-acolo și le invită pe toate înăuntru, în glumă, la un pahar de punci pentru doamne – fierbinte, tare și dulce. Fiindcă îi spuseră că nu beau niciodată tărie, le deschise trei sticle de limonadă. Pe urmă îl rugă pe unul dintre tineri să se dea mai încolo și, punând mâna pe carafă, își turnă un whisky zdravăn. Tinerii îl priviră respectuos, în timp ce sorbea o dată, de probă.

— Să m-ajute Dumnezeu, zise el zâmbind, e sfatul medicului.

Chipul lui zbârcit se destinse într-un surâs mai larg, iar cele trei tinere râseră cu ecouri muzicale la gluma lui, unduindu-și trupurile încoace și-ncolo, cu scuturări agitate ale umerilor. Cea mai îndrăzneată dintre ele spuse:

— Zău așa, domnule Browne, sunt sigură că medicul nu v-a sfătuit niciodată să beți așa ceva.

Domnul Browne mai sorbi o dată din whisky și spuse, cu o maimuțareală piezișă:

— Cum să vă spun, sunt ca vestitul domn Cassidy, despre care se povestește c-ar fi zis: „Ei bine, Mary Grimes, dacă nu-l beau, fă-mă tu să-l beau, căci simt că-mi face trebuință“.

Fața lui încinsă se aplecase înainte, puțin prea confidențial, iar domnul Browne vorbise cu un accent irlandez de cea mai joasă speță, astfel încât tinerele îi ascultară tustrele vorbe în tăcere. Domnișoara Furlong, care era una dintre elevele lui Mary Jane, o întreabă pe domnișoara Daly cum se numea frumosul vals pe care-l cântase; iar domnul Browne, văzându-se nebăgat în seamă, se întoarse imediat spre cei doi tineri, care-i arătară mai multă considerație.

O tânără roșie la față, îmbrăcată elegant, intră în cameră, bătând emoționată din palme și strigând:

— Cadril! Cadril!

Imediat în urma ei se ivi mătușa Jane, care strigă:

— Doi domni și trei doamne, Mary Jane!

— A, uitați-i pe domnul Bergin și domnul Kerrigan, spuse Mary Jane. Domnule Kerrigan, vrei să dansezi cu domnișoara Power? Domnișoară Furlong, dă-mi voie să-ți fac rost de-un partener, domnul Bergin. Așa, deocamdată ajunge.

— Trei doamne, Mary Jane, spuse mătușa Kate.

Cei doi tineri le întrebă pe doamne dacă le surâdea ideea, iar Mary Jane se întoarse spre domnișoara Daly.

— A, domnișoară Daly, zău că ești din cale-afară de amabilă, după ce-ai cântat pentru ultimele două dansuri, dar chiar avem prea puține doamne în seara asta.

— N-am absolut nimic împotrivă, domnișoară Morkan.

— Dar ți-am găsit un partener drăguț, pe domnul Bartell d'Arcy, tenorul. Mai încolo o să-l rog să cânte. Tot Dublinul vorbește despre el.

— Minunată voce, minunată voce! spuse mătușa Kate.

Cum pianul începuse de două ori preludiul primului dans, Mary Jane îi scoase repede pe dansatori din cameră. Dar nici nu ieșiseră bine, că mătușa Julia intră agale în încăpere, uitându-se în spatele ei la ceva.

— Ce s-a-ntâmplat, Julia? întrebă mătușa Kate neliniștită. Cine e?

Julia, care ducea un teanc de fețe de masă, se întoarse spre sora ei și spuse simplu, ca și cum întrebarea ar fi mirat-o:

— E doar Freddy, Kate, însoțit de Gabriel.

De fapt, chiar în spatele ei se vedea Gabriel, care-l pilota pe Freddy Malins pe palier. Acesta din urmă, un bărbat pe la patruzeci de ani, era cam cât Gabriel de mare și foarte adus de umeri. Fața lui era cărnoasă și palidă, atinsă de culoare doar în dreptul lobilor clăpăugi ai urechilor și împrejurul nărilor late. Avea trăsături aspre, nasul teșit, o frunte bombată, cu un început de chelie, și buze umflate, scoase în afară. Ochii cu pleoape grele și dezordinea părului rar îl făceau să pară somnoros. Râdea sănătos și ascuțit de o poveste pe care i-o spusese lui Gabriel pe scări și în același timp se freca la ochiul stâng cu pumnul stâng, pe care-l tot mișca înainte și înapoi.

— Bună seara, Freddy, zise mătușa Julia.

Freddy Malins le spuse bună seara domnișoarelor Morkan cu un glas ce părea luat prin surprindere, dat fiind felul lui obișnuit de-a vorbi, iar pe urmă, văzând că domnul Browne îi zâmbea din apropierea bufetului, străbătu camera cu un mers destul de nesigur și începu să-i repete cu voce joasă povestea pe care tocmai i-o spusese lui Gabriel.

— Nu-i chiar atât de cherchelit, nu? îi spuse mătușa Kate lui Gabriel.

Gabriel avea sprâncene negre, dar ridică imediat din ele și spuse:

— A, nu, nici nu se observă.

— Un tip îngrozitor, zău așa! spuse ea. Iar biata maică-sa l-a făcut să promită că n-o să se mai atingă de spirtoase chiar în ajun de Anul Nou. Dar hai, Gabriel, să mergem în salon.

Înainte de-a pleca din cameră cu Gabriel, îi făcu un semn domnului Browne, încruntându-se și amenințându-l cu arătătorul pe care-l mișcă dintr-o parte-n alta. Domnul Browne încuviință din cap drept răspuns, iar după ce ea plecă îi spuse lui Freddy Malins:

— Așa, Teddy, iar acum o să-ți torn un pahar mare de limonadă ca să prinzi puteri.

Freddy Malins, care se apropia de punctul culminant al poveștii, refuză propunerea cu un gest al mâinii, însă domnul Browne, după ce-i atrase atenția la început lui Freddy Malins asupra unei nereguli la costum, umplu și-i înmână un pahar cu limonadă. Mâna stângă a lui Freddy Malins acceptă mecanic paharul, pe când mâna dreaptă i se ocupă de rearanjarea mecanică a ținutei. Domnul Browne, al cărui chip se încrețea din nou de veselie, își turnă un pahar de whisky, în timp ce Freddy Malins izbucni, cu mult înainte de-a ajunge la punctul culminant, într-un hohot de râs ascuțit și bronșitic, după care, punând deoparte paharul neatins și umplut până la buză, începu să se frece cu pumnul stâng la ochiul stâng, repetând cuvintele din ultima frază rostită, în măsura în care-i mai dădea voie criza de râs.

\*

Gabriel nu reuși să asculte cât timp Mary Jane își interpretează bucata învățată la școala de muzică, plină de rulate și de pasaje grele, în salonul cufundat în tăcere. Îi plăcea muzica, dar bucata pe care-o cânta Mary Jane nu avea nici un fel de melodie pentru el, iar Gabriel chiar se îndoia c-ar fi avut vreo urmă de melodie pentru ceilalți, deși o rugaseră stăruitor pe Mary Jane să cânte ceva. Patru tineri care veniseră din încăperea unde se găseau băuturile și se opriseră în prag la auzul pianului plecaseră pe furiș, doi câte doi, după câteva minute. Singurele persoane care păreau să urmărească muzica erau Mary Jane însăși, cu mâinile alergând sau ridicându-se de pe claviatură, ca mâinile unei preotese în clipa afurisirii, și mătușa Kate, care se ținea lângă cotul ei ca să-i întoarcă paginile.

Ochii lui Gabriel, iritați de podeaua care strălucea de la ceara de albine sub candelabru greu, rătăciră pe peretele de deasupra pianului. Un tablou cu scena balconului din *Romeo și Julieta* atârna acolo, iar alături se afla un tablou al celor doi prinți uciși în Turn<sup>21</sup>, pe care mătușa Julia îl brodase din lână roșie, albastră și maro în copilărie. Probabil că, la școala unde fuseseră când erau fete, genul ăsta de lucru se învăța vreme de un an. Maică-sa îi lucrase, ca dar de ziua lui, o

vestă din poplin violet, cu capete de vulpe, tivit cu satin maroniu și cu niște nasturi rotunzi, de culoarea dudei. Era ciudat că maică-sa nu avea ureche muzicală, deși mătușa Kate obișnuia să spună despre ea că era purtătoarea de minte a familiei Morkan. Și ea, și Julia păruseră întotdeauna destul de mândre de sora lor ocrotitoare și serioasă. Fotografia ei se afla în fața oglinzii mari din vestibul. Ținea o carte deschisă pe genunchi și-i arăta ceva din carte lui Constantine, care, îmbrăcat într-o uniformă militară, i se așezase la picioare. Ea fusese cea care alesese numele fiilor, fiindcă ținea foarte mult la demnitatea vieții de familie. Mulțumită ei, Constantine era acum preot paroh în Balbriggan și, tot mulțumită ei, Gabriel însuși își luase licența la Royal University. O umbră îi posomorî chipul când își aminti de ursuzenia cu care ea se împotrivise căsniciei lui. Câteva dintre vorbele disprețuitoare pe care le rostise atunci încă îi stăruiau în memorie; odată spusese despre Gretta că era o țărăncuță cu dichis, ceea ce nu era nici pe departe adevărat. Și chiar Gretta, nu altcineva, o îngrijise timp îndelungat când fusese bolnavă pentru ultima dată, în casa lor din Monkstown.

Știa că Mary Jane se apropia, probabil, de sfârșitul bucății muzicale, fiindcă interpreta din nou melodia de deschidere, cu succesiuni de game după fiecare măsură, și în timp ce aștepta încheierea, resentimentul din inimă i se stinse. Piesa se termină cu un tril de octave înalte și cu o octavă finală și profundă, de bas. Ropote de aplauze o răsplătiră pe Mary Jane, care, îmbujorându-se și rulându-și partitura cu mișcări precipitate, se făcu nevăzută din încăpere. Cele mai puternice aplauze veniră dinspre cei patru tineri din prag, care se duseseră la bufet pentru băuturi la începutul bucății, dar se întorseseră când nu se mai auzise pianul.

Se aranjară perechile pentru cadrulul englez. Gabriel se trezi făcând pereche cu domnișoara Ivors. Era o tânără deschisă și vorbăreață, cu fața plină de pistrui și ochi mari, căprui. Nu purta un corsaj decoltat, iar broșa masivă pe care și-o prinsese în partea din față a gulerului avea pe ea o emblemă și un motto irlandez.

După ce-și ocupară locurile, ea spuse pe neașteptate:

— Trebuie să lămuresc o poveste cu dumneata.

— Cu mine? zise Gabriel.

Tânăra încuviință grav din cap.

— Ce anume? întrebă Gabriel, zâmbind în fața aerului ei solemn.

— Cine este G.C.? se interesă domnișoara Ivors, ațintindu-și privirile asupra lui.

Gabriel se făcu roșu la față și tocmai voia să-și încrunte sprâncenele, ca și cum n-ar fi înțeles, când ea dădu cărțile pe față:

— Vai, vai, ce nevinovați suntem! Am aflat că scrii pentru *Daily Express*. Chiar nu ți-e rușine?

— De ce-ar trebui să-mi fie rușine? întrebă Gabriel, clipind des și încercând să surâdă.

— Ei bine, mi-e *mie* rușine pentru dumneata, spuse domnișoara Ivors fără ocoliș. Să ajungi să scrii pentru un asemenea ziar. Nu te-aș fi crezut un englez din vest<sup>22</sup>.

O expresie de perplexitate își făcu loc pe chipul lui Gabriel. Era adevărat că scria un articol săptămânal în fiecare miercuri în *The Daily Express*, pentru care era plătit cu cincisprezece șilingi. Dar cu siguranță că asta nu-l făcea un englez. Cărțile pe care le primea la recenzat aproape că erau mai bine-venite decât cecul acela meschin. Îi plăcea să pipăie copertile și să-ntoarcă paginile cărților abia tipărite. Aproape zi de zi, după ce termina de predat la colegiu, obișnuia să bată cheiurile până la anticari: Hickey's de pe Bachelor's Walk, Webb's sau Massey's de pe Aston's Quay, sau O'Clohissey's de pe una dintre străduțele care dădeau în Quay. Nu știa cum să răspundă acuzațiilor ei. Ar fi vrut să-i spună că literatura era mai presus decât politica. Dar erau prieteni de-o groază de ani și avuseseră cariere paralele, mai întâi la Universitate, iar apoi ca profesori: nu putea risca să-i servească o frază pompoasă. Continuă să clipească des și să încerce să zâmbească, murmurând anemic că nu vedea nimic politic în recenzarea unor cărți.

Când le veni rândul să schimbe perechile, era încă perplex și neatent. Domnișoara Ivors îi strânse mâna călduros și-i spuse blând și prietenește:

— Firește, glumeam și eu. Hai, trebuie să schimbăm.

Când refăcură perechea, ea vorbi despre chestiunea Universității, iar Gabriel se simți mai în largul lui. Un prieten al ei îi arătase recenzia pe care-o făcuse poeziilor lui Browning. Așa-i aflase secretul; dar recenzia îi plăcuse enorm. Pe urmă îi spuse dintr-odată:

— A, domnule Conroy, vrei să mergi în excursie la Insulele Aran la vară? O să stăm acolo o lună. O să fie minunat în Atlantic. O să mai vină domnul Clancy, domnul Kilkelly și Kathleen Kearney. Ar fi grozav să vină și Gretta. E din Connacht, nu?

— Doar ai ei, spuse Gabriel scurt.

— Dar o să vii, nu? spuse domnișoara Ivors, punându-i nerăbdătoare mâna caldă pe braț.

— Adevărul e, zise Gabriel, că tocmai am aranjat să mă duc...

— Unde să te duci? întrebă domnișoara Ivors.

— Păi, în fiecare an fac un tur pe bicicletă cu niște-amici, așa că...

— Dar unde? întrebă domnișoara Ivors.

— A, de obicei mergem în Franța sau Belgia, eventual în Germania, spuse Gabriel încurcat.

— Dar de ce vă duceți în Franța și Belgia, zise domnișoara Ivors, în loc să vă vedeți propria țară?

— Păi, răspunse Gabriel, pe de-o parte ca să nu pierdem contactul

cu limbile și pe de alta ca să facem o schimbare.

— Dar nu cumva ai limba ta cu care e bine să nu pierzi contactul – și-anume irlandeza? întrebă domnișoara Ivors.

— Mă rog, spuse Gabriel, dac-o luăm așa, să știi că irlandeza nu e limba mea.

Vecinii se întorseseră spre ei să asculte întrebările și răspunsurile. Gabriel se uită neliniștit în stânga și-n dreapta și încercă să-și păstreze buna dispoziție în situația aceea neplăcută, motiv pentru care o roșeață îi năpădi fruntea.

— Și n-ai locurile tale pe care trebuie să le vizitezi și despre care nu știi nimic? continuă domnișoara Ivors. N-ai oamenii tăi, țara ta?

— Ei bine, drept să-ți spun, replică dintr-odată Gabriel, m-am săturat de țara mea, m-am săturat până peste cap!

— De ce? întrebă domnișoara Ivors.

Gabriel nu răspunse, fiindcă vorbele rostite mai devreme îl înfierbântaseră.

— De ce? repetă domnișoara Ivors.

Trebuiau să plece în pași de dans spre ceilalți și cum Gabriel nu-i răspunsese, domnișoara Ivors zise pe un ton aprins:

— Normal, n-ai nici un răspuns.

Gabriel încercă să-și ascundă emoția prinzându-se în dans cu mare însuflețire. Îi evită privirea, fiindcă îi văzuse o expresie de acreală pe față. Dar când se întâlniră în lanțul lung al dansatorilor, fu surprins să-și simtă mâna strânsă cu putere. Domnișoara Ivors îl privi iscoditor pe sub sprâncene preț de o clipă, până când el zâmbi. Pe urmă, pe când lanțul se pregătea să pornească iar, se ridică pe vârfuri și-i șopti la ureche:

— Englez din vest!

Când se încheie cadrilul, Gabriel se retrase în colțul îndepărtat al încăperii, unde ședea mama lui Freddy Malins. Era o femeie robustă, înceată la minte și cu părul alb. Vocea îi era poticnită, ca a fiului ei, și chiar se bâlbâia ușor. I se spusese că Freddy venise și că era aproape treaz. Gabriel o întrebă dacă traversarea mării se făcuse fără probleme. Femeia locuia cu fiica ei măritată la Glasgow și venea în vizită la Dublin o dată pe an. Îi răspunse placid că traversarea fusese frumoasă și că se bucurase de toată atenția căpitanului. Vorbi, de asemenea, despre casa frumoasă în care locuia fata ei la Glasgow și despre toți prietenii pe care-i avea acolo. În timp ce femeia dădea din gură, Gabriel se strădui să-și alunge din minte orice urmă a incidentului neplăcut cu domnișoara Ivors. Firește, fata, femeia sau ce-o fi fost era o exaltată, dar toate trebuiau făcute la timpul lor. Poate că nici el n-ar fi trebuit să-i răspundă așa. Dar n-avea dreptul să-l facă englez din vest de față cu atâția oameni, nici măcar în glumă. Încercase să-l acopere de ridicol în fața oamenilor, pisându-l cu



întrebări și uitându-se la el cu ochii aia de iepuroaică.

Își văzu soția croindu-și drum spre el printre perechile care valsau. Când ajunsese lângă el, îi spuse la ureche:

— Gabriel, mătușa Kate vrea să știe dacă nu-mparți tu găscă, după obicei. Domnișoara Daly o să taie șunca, iar eu o să mă ocup de budincă.

— Foarte bine, spuse Gabriel.

— O să-i trimită mai întâi pe tineri să mănânce, imediat după ce se termină valsul, ca să ne rămână toată masa.

— Ai dansat? întrebă Gabriel.

— Sigur. Nu m-ai văzut? De ce te-ai certat cu Molly Ivors?

— Nu m-am certat. De ce? A spus ea că ne-am certat?

— Ceva de genul ăsta. Încerc să-l conving pe domnul D'Arcy să cânte. Am impresia că e un mare încrezut.

— Nu m-am certat, spuse Gabriel mohorât. Atâta doar că mi-a propus să merg în excursie în vestul Irlandei și n-am vrut.

Soția lui bătu din palme și țopăi încântată.

— Hai, Gabriel, du-te! strigă ea. Mi-ar plăcea să mai văd Galway-ul o dată.

— Du-te tu, dacă vrei, spuse Gabriel pe un ton glacial.

Se uită la el pentru o clipă, după care se întoarse spre doamna Malins și spuse:

— Așa soț draguț mai rar, doamnă Malins.

În timp ce-și croia drum înapoi prin salon, doamna Malins, fără să se sinchisească de întrerupere, îi povesti mai departe lui Gabriel ce locuri și peisaje frumoase se găseau în Scoția. Ginerile ei îi ducea în fiecare an la lacuri, unde aveau obiceiul să meargă la pescuit. Ginerile era un pescar neîntrecut. Într-o zi prinsese un pește mare, iar bucătarul hotelului li-l gătise special.

Gabriel aproape că nu auzi ce spunea femeia. Acum, că se apropia cina, începu să se gândească din nou la discursul lui și la citat. Când îl văzu pe Freddy Malins că străbate salonul îndreptându-se spre mama lui, Gabriel îi lăsă scaunul liber și se retrase în ambrazura ferestrei. Salonul se golise deja, iar din camera din spate se auzea clinchetul farfuriilor și al cuțitelor. Cei rămași în salon păreau sătui de dans și tăifăsuiau încet, în grupuri mici. Degetele calde, tremurătoare ale lui Gabriel bătură ușor în sticla rece a ferestrei. Ce răcoare trebuie să fi fost afară! Ce frumos ar fi să plece la plimbare de unul singur, mai întâi de-a lungul râului și pe urmă prin parc! Zăpada se va fi așternut între timp pe crengile copacilor, așezată ca o bonetă strălucitoare pe capul Monumentului Wellington. Cu cât mai plăcut ar fi acolo decât aici, la masă!

Se uită peste ideile principale din discurs: ospitalitatea irlandeză, amintirile triste, Cele Trei Grații, Paris, citatul din Browning. Își repetă

o frază pe care-o scrisese în recenzie: „Ai impresia că ascuți o muzică torturată de gânduri“. Domnișoara Ivors lăudase recenzia. Oare fusese sinceră? Avea cu adevărat o viață a ei dincolo de toată propaganda? Nu existase nici urmă de resentiment între ei până în seara aceea. Pe Gabriel îl intimidă ideea că avea s-o vadă la masă, privindu-l, în timp ce vorbea, cu ochii aceia critici și iscoditori. Poate că nu avea să-i pară rău dacă se împotmolea în timpul discursului. Dar îi veni o idee care-i dădu curaj. Avea să spună, făcând trimitere la mătușa Kate și la mătușa Julia: „Doamnelor și domnilor, se prea poate ca generația care se pregătește-acum să amurgescă aici, printre noi, să fi avut cusururile ei, dar, în ce mă privește, cred că s-a impus prin anumite calități – ospitalitate, umor, omenie – pe care generația nouă, foarte serioasă și extrem de educată nu prea pare să le aibă“. Foarte bine: asta avea să fie special pentru urechile domnișoarei Ivors. Ce-i păsa lui Gabriel că mătușile lui erau pur și simplu două bătrâne neștiutoare?

Un murmur din încăpere îi atrase atenția. Domnul Browne înainta dinspre ușă, conducând-o curtenitor pe mătușa Julia, care i se sprijinea de braț, zâmbind și ținându-și capul plecat. Un ropot dezordonat de aplauze o însoți și pe ea până la pian, după care, în vreme ce Mary Jane se așeza pe scăunel, iar mătușa Julia, care nu mai zâmbea, se întorcea pe jumătate, în așa fel încât vocea să i se audă bine în întreaga încăpere, aplauzele încetară treptat. Gabriel recunoscu preludiul. Era dintr-un cântec vechi al mătușii Julia – *Gătită pentru nuntă*. Vocea ei, puternică și clară, atacă vitejește ruladele care înfrumusețau aria și deși cântă foarte repede, nu rată nici măcar o notă, cât de neînsemnată. Dacă urmăreai vocea, fără să te uiți la chipul celei care cânta, simțai și împărtășeai emoția unui zbor rapid și sigur. Gabriel aplaudă zgomotos la un loc cu toți ceilalți la sfârșitul cântecului, și alte aplauze puternice se auziră dinspre masa nevăzută a tinerilor aflați în cealaltă încăpere. Păreau atât de sincere, încât un strop de culoare își croi drum pe chipul mătușii Julia când se aplecă să așeze la loc pe stativ vechiul caiet de cântece legat în piele veche și care avea inițialele ei pe copertă. Freddy Malins, care ascultase cu capul înclinat într-o parte, ca s-o audă mai bine, încă aplauda când toți ceilalți se opriseră și vorbea însuflețit cu mama lui, care încuviința încet și grav din cap. La sfârșit, când Freddy nu mai putu să aplaude, se ridică dintr-odată și străbătu în grabă încăperea spre mătușa Julia, căreia îi prinse mâna și i-o ținu într-ale lui, strângându-i-o când nu-și mai găsi cuvintele sau când simți că i se întetea bălbăiala.

— Tocmai îi ziceam mamei, spuse el, nu te-am auzit niciodată cântând atât de frumos – niciodată. Nu, nu ți-am auzit niciodată vocea sunând atât de bine ca-n seara asta. Așa. Ți vine să crezi? Țta-i adevărul. Pe cuvântul și pe cinstea mea, ăsta-i adevărul. Nu ți-am auzit niciodată vocea sunând atât de proaspăt și de... de clar și de

proaspăt. Niciodată.

Mătușa Julia zâmbi larg și murmură ceva despre complimente, în timp ce-și elibera mâna din strânsoarea lui. Domnul Browne își întinse mâna deschisă spre ea și le spuse celor de lângă el, imitând un comper care prezintă un copil-minune publicului:

— Domnișoara Julia Morkan, ultima mea descoperire!

Râdea din toată inima de propria glumă, când Freddy Malins se întoarse spre el și zise:

— Ei bine, Browne, dacă vorbești serios, să știi că n-a fost cea mai rea descoperire. Tot ce pot să spun e că, de când vin aici, n-am auzit-o niciodată cântând măcar pe jumătate atât de bine ca azi. E-adevărul adevărat.

— Nici eu, spuse domnul Browne. Cred că vocea i s-a-mbunătățit considerabil.

Mătușa Julia dădu din umeri și spuse cu o mândrie blândă:

— Nici acum treizeci de ani n-aveam voce rea.

— I-am spus adeseori Juliei, zise mătușa Kate cu hotărâre, că pur și simplu nu era locul ei în corul ăla. Dar n-a vrut niciodată să m-asculte.

Se întoarse ca și cum ar fi vrut să facă apel la bunul-simț al celorlalți în fața unui copil îndărătnic, pe când mătușa Julia se uita fix undeva înainte, cu un vag surâs de aducere-aminte luminându-i chipul.

— Nu, continuă mătușa Kate, nu voia s-asculte și să se ia după nimeni, preferând să trudească la cor zi și noapte, zi și noapte. La ora șase, în dimineața de Crăciun! Și toate astea pentru ce?

— Păi, nu pentru cinstirea lui Dumnezeu, mătușă Kate? întrebă Mary Jane, rotindu-se cu scăunelul de la pian spre ea și zâmbind.

Mătușa Kate se întoarse aprig spre nepoata ei și spuse:

— Știu tot ce se poate ști despre cinstirea lui Dumnezeu, Mary Jane, dar cred că nu-i deloc cinstit ca papa să le-alunge din coruri pe femeile care s-au spetit acolo toată viața și să pună mai presus de ele niște mucoși care-și dau aere. Nu-i nici drept, nici bine, Mary Jane.

Se înflăcărase pe nesimțite și ar fi continuat să-și apere sora, căci era un subiect care nu-i dădea pace, dar Mary Jane, văzând că se întorseseră toți dansatorii, interveni împăciuitoare.

— Ei hai, mătușă Kate, îl scandalizezi pe domnul Browne, care-a-mbrățișat cealaltă credință.

Mătușa Kate se întoarse spre domnul Browne, care zâmbea nesuferit în fața acestei trimiteri la credința lui, și se grăbi să spună:

— A, nu pun la-ndoială că papa are dreptate. Sunt doar o proastă bătrână și nici prin cap nu mi-ar trece să fac una ca asta. Numai că există ceva care se cheamă politețe și recunoștință de zi cu zi. Iar dacă fi în locul Juliei, zău că i-aș zice vreo două de la obraz părintelui Healey...

— Pe lângă asta, mătușă Kate, zău că ne e foame tuturor, iar când suntem flămânzi începem s-avem chef de ceartă.

— Avem chef de ceartă și când ni-i sete, adăugă domnul Browne.

— Așa c-ar fi bine să mergem la masă, spuse Mary Jane, și n-avem decât să terminăm discuția după aceea.

Pe palierul din fața salonului, Gabriel dădu peste soția lui și peste Mary Jane, care încercau s-o convingă pe domnișoara Ivors să rămână la masă. Însă domnișoara Ivors, care-și pusese pălăria și tocmai își încheia pardesiul, nu dori să rămână. Nu-i era foame deloc și stătuse și-așa mai mult decât era cazul.

— Măcar zece minute, Molly, spuse doamna Conroy. N-o să te-ntârzie mult.

— Să ciugulești ceva, dup-atâta dans, spuse Mary Jane.

— Zău că n-am cum, spuse domnișoara Ivors.

— Mă tem că nu te-ai distrat câtuși de puțin, spuse Mary Jane resemnată.

— Vă asigur, m-am distrat atât de bine, spuse domnișoara Ivors, încât trebuie să mă lăsați acum să-mi iau picioarele la spinare.

— Dar cum poți s-ajungi acasă? întrebă doamna Conroy.

— A, e la doi pași de-aici, pe chei.

Gabriel ezită o clipă și spuse:

— Dacă-mi dai voie, domnișoară Ivors, te conduc eu acasă, în caz că trebuie cu-adevărat să pleci.

Însă domnișoara Ivors se rupse de lângă ei.

— Nici să n-aud! strigă ea. Pentru Dumnezeu, mergeți la masă și nu vă mai bateți capul cu mine. Sunt perfect capabilă să-mi port singură de grijă.

— Ei bine, zău că ești caraghioasă, Molly, îi spuse doamna Conroy de-a dreptul.

— *Beannacht libh!*<sup>23</sup> strigă doamna Ivors râzând, pe când cobora scările în fugă.

Mary Jane se uită după ea, cu o expresie de nedumerire gânditoare pe chip, în timp ce doamna Conroy se apleca peste balustradă, ca să audă ușa de la intrare. Gabriel se întrebă dacă nu cumva el era cauza plecării ei neașteptate. Dar nu păruse prost dispusă – plecase râzând. Se zgâi absent în josul scărilor.

În clipa aceea, mătușa Kate ieși cu pași mărunți din sufragerie, aproape frângându-și mâinile de deznădejde.

— Unde-i Gabriel? strigă ea. Unde Dumnezeu e Gabriel? Toată lumea așteaptă, suntem cu tacâmurile-n mână și n-are cine să taie găasca!

— Aici sunt, mătușă Kate! strigă Gabriel cu o bruscă însuflețire. Gata să tai un cârd întreg, dacă-i nevoie.

O găscă grasă și arămie se afla la un capăt al mesei, pe când la

celălalt, pe un pat de hârtie gofrată acoperit cu fire de pătrunjel, se lăfăia o ditamai șunca de pe care se scosese șoriciul și care fusese îmbrăcată într-o crustă de pesmet, având un volănaș de hârtie în jurul osului, iar alături, o bucată de mușchi de vită dată cu mirodenii. Între aceste capete rivale se desfășurau linii paralele de garnituri: două turnulețe de aspic roșu cu galben; o farfurie plată plină cu blamanjele și dulceață roșie, un platou mare și verde, în formă de frunză, cu o coadă ca o tulpină, pe care stăteau grămăjoare de stafide violacee și migdale decojite, un platou-pereche pe care se găsea un calup solid de smochine de Smirna, o farfurie cu cremă de ouă presărată cu nucă rasă, un bol doldora de bomboane de ciocolată și de dulciuri ambalate în foiță de culoarea aurului și a argintului, precum și un vas de sticlă în care stăteau câteva tulpini mari de țelină. În centrul mesei fuseseră postate, ca niște santinele ale unei fructiere din care ieșea o piramidă de portocale și mere americane, două carafe mari și vechi de sticlă, una cu vin de Porto, cealaltă cu un Xeres aproape negru. Pe pianul pătrat din apropiere, o budincă aflată pe un uriaș platou galben își aștepta rândul, iar în spatele ei se vedeau trei grupuri de sticle cu bere nefiltrată, bere slabă din malț și apă minerală, aranjate după culoarea uniformelor – primele două negre, cu etichete maro și roșii, al treilea și cel mai mic alb, cu o dungă orizontală ca o centură de culoare verde.

Gabriel se așeză temerar în capul mesei și, după ce se uită la tăișul cuțitului de tranșat, își înfipse cu nădejde furculița în găscă. Se simțea deja în largul lui, căci se pricepea ca nimeni altul să taie carnea și nimic nu-i plăcea mai mult decât să se afle în capul unei mese bine garnisite.

— Domnișoară Furlong, ce să vă pun? întrebă el. O aripioară sau o bucată de piept?

— Doar o felie mică de piept.

— Domnișoară Higgins, pentru dumneata?

— A, mi-e indiferent, domnule Conroy.

Pe când Gabriel și domnișoara Daly treceau din mână-n mână farfuriile cu găscă, șuncă și mușchi de vită cu mirodenii, Lily se plimba de la un musafir la altul cu o farfurie mare cu cartofi fierbinți, învelită într-un ștergar alb. Fusese ideea lui Mary Jane și tot ea sugerase un sos de mere la friptura de găscă, dar mătușa Kate spusese că friptura de găscă fără sos de mere i se păruse dintotdeauna foarte bună și că spera să nu mănânce niciodată ceva mai puțin gustos. Mary Jane își servi elevele și văzu că primiseră cele mai bune felii, iar mătușa Kate și mătușa Julia deschiseră și aduseră de pe pian sticle de bere nefiltrată sau slabă pentru domni și sticle de apă minerală pentru doamne. Era multă confuzie, se auzeau râsete și zarvă, zarva ordinelor întretăiate, a cuțitelor și furculițelor, a dopurilor de plută sau de sticlă.

Gabriel începu să le mai taie tuturor câte-o a doua porție imediat după ce terminase prima rundă, fără să-și pună și lui. Toată lumea protestă zgomotos, așa încât Gabriel ajunse la un compromis trăgând o dușcă zdravănă de bere nefiltrată, căci descoperise că se încinsese de la tăiatul fripturii. Mary Jane își văzu liniștită de mâncare, dar mătușa Kate și mătușa Julia continuară să se-agite în jurul mesei, călcându-se pe picioare, încurcându-se una pe cealaltă și dându-și ordine pe care nu le urmau. Domnul Browne le rugă insistent să se-așeze și să mănânce, la fel și Gabriel, însă ele spuseră că aveau timp berechet, așa că în cele din urmă Freddy Malins se ridică în picioare și, capturând-o pe mătușa Kate, o așeză cu de-a sila pe scaun, în răsetele tuturor.

După ce toată lumea își primi frumușel mâncarea, Gabriel zise zâmbind:

— Și-acum, dacă mai vrea cineva din ceea ce oamenii de rând numesc umplutură, să facă bine să spună.

Un cor de glasuri îl invită să-nceapă și el să mănânce, iar Lily se apropie cu trei cartofi pe care i-i păstrase.

— Foarte bine, spuse Gabriel jovial, trăgând încă o dușcă pregătitoare. Aveți bunătatea și uitați de existența mea timp de câteva minute, doamnelor și domnilor.

Se apucă de mâncat și nu luă parte la discuția care se purtă cât timp Lily strânse farfuriile de pe masă. Subiectul era compania de operă care se producea chiar atunci la Theatre Royal. Domnul Bartell D'Arcy, tenorul, un tânăr oacheș, cu o mustață cochetă, o lăudă îndelung pe prima mezzosoprană a trupei, însă domnișoarei Furlong i se păru că avea un stil de interpretare mai degrabă vulgar. Freddy Malins spuse că exista o căpetenie de negri care cânta în partea a doua a pantomimei Gaiety și care avea una dintre cele mai frumoase voci de tenor pe care le auzise.

— L-ați ascultat? îl întrebă el pe domnul Bartell D'Arcy peste masă.

— Nu, răspunse domnul Bartell D'Arcy indiferent.

— Întreb, explică Freddy Malins, fiindcă-ăș fi curios să știu ce părere aveți. Personal, cred că are o voce grozavă.

— Nu se pricepe nimeni ca Teddy să găsească lucruri cu adevărat grozave, li se adresează familiar domnul Browne mesenilor.

— Și mă rog, de ce să n-aibă voce bună? întrebă tăios Freddy. Poate din cauză că-i doar un negru?

Nimeni nu răspunse la această întrebare, iar Mary Jane duse discuția înapoi la opera profesionistă. Una dintre elevele ei îi dăduse un bilet la *Mignon*. Sigur că fusese foarte frumos, spuse ea, dar o făcuse să se gândească la biata Georgina Burns. Domnul Browne reuși să se întoarcă și mai mult în timp, până la vechile trupe italienești care veneau la Dublin – Tietjens, Ilma de Murzka, Campanini, Marele Trebelli, Giuglini, Ravelli, Aramburo. Era o vreme, spuse el, când încă

puteai să auzi mari voci la Dublin. Povesti de asemenea despre cât de ticsită era galeria vechiului Royal seară de seară, despre felul cum, într-o seară, un tenor italian interpretase cinci bisuri la *Vreau să mor ca un soldat*, introducând un do de sus de fiecare dată, și despre felul cum uneori, în entuziasmul clipei, băieții din galerie deshămau caii de la trăsura unei mari *prima donna* și o duceau ei înșiși pe străzi până la hotel, înhămați în locul cailor.

— De ce nu s-au mai cântat și-acum marile opere de-altădată, *Dinorah* sau *Lucrezia Borgia*? întrebă el. Fiindcă n-au mai găsit voci strălucite care să le interpreteze, de-aia.

— Mă rog, spuse domnul Bartell D'Arcy, eu cred că există și-n ziua de azi cântăreți la fel de buni ca atunci.

— Și unde sunt? întrebă domnul Browne sfidător.

— La Londra, Paris și Milano, spuse călduros domnul Bartell D'Arcy. Presupun că, de pildă, Caruso e la fel de bun, dacă nu cumva chiar mai bun, decât cei pe care i-ați amintit.

— E posibil, zise domnul Browne. Însă dați-mi voie să vă spun că am mari îndoieli.

— Ah, aș da orice să-l aud cântând pe Caruso, spuse Mary Jane.

— Pentru mine, spuse mătușa Kate, care ciugulise carnea de pe un os, a existat un singur tenor. Care să-mi fie pe plac, vreau să spun. Dar probabil că nici unul dintre voi n-a auzit de el.

— Cine-anume, domnișoară Morkan? întrebă domnul Bartell D'Arcy politicos.

— Îl chema Parkinson, răspunse mătușa Kate. L-am auzit când era-n floarea vârstei și cred că avea atunci cea mai curată voce de tenor care-a ieșit vreodată din gâtul unui bărbat.

— Ciudat, spuse domnul Bartell D'Arcy. Nici măcar n-am auzit de el.

— Da, da, domnișoara Morkan are dreptate, spuse domnul Browne. Țin minte c-am auzit și eu de bătrânul Parkinson, dar a fost prea demult și nu l-am mai prins.

— O voce frumoasă, curată, dulce și plină, de tenor englez, spuse mătușa Kate cu entuziasm.

După ce Gabriel termină de mâncat, budinca uriașă fu adusă la masă. Clinchetul furculițelor și lingurilor reîncepu. Soția lui Gabriel puse cu lingura porțiile de budincă și dădu farfuriile mai departe. La jumătatea drumului, acestea se opriră în dreptul lui Mary Jane, care le umplu fie cu dulceață de zmeură sau de portocale, fie cu blamanjele și gem. Budinca fusese făcută de mătușa Julia, care primi laude din toate direcțiile. În schimb, ea nu găsi să spună decât să nu se rumenise destul.

— Ei bine, sper, domnișoară Morkan, zise domnul Browne, că măcar eu sunt destul de rumen, fiindcă, vedeți dumneavoastră, numele meu

spre asta duce.<sup>24</sup>

Toți domnii, în afară de Gabriel, mâncară din budincă spre a-i face pe plac mătușii Julia. Cum Gabriel nu se-atingea de dulciuri, i se păstrase țelina. De asemenea, Freddy Malins luă o tulpină de țelină și-o mănca la budincă. I se spusese că țelina era vitală pentru sânge și abia ce intrase sub supraveghere medicală. Doamna Malins, care tăcuse pe întreaga durată a mesei, spuse că fiul ei avea să plece la Mount Melleray cam peste o săptămână. După aceea, mesenii vorbiră cu toții despre Mount Melleray, despre cât de fortifiant era aerul de acolo, despre cât de primitori se arătau călugării și despre felul cum nu le cereau niciodată vreun bănuț celor care le erau oaspeți.

— Și vreți să spuneți, întrebă domnul Browne, nevenindu-i să creadă, că poate-oricine să se ducă acolo ca la hotel, să trăiască din cei dă pământul și-apoi să plece fără să plătească nimic?

— Mă rog, cei mai mulți fac o donație mănăstirii la plecare, spuse Mary Jane.

— Mi-ar plăcea s-avem și noi o asemenea instituție în Biserica noastră, zise candid domnul Browne.

Află cu uimire că acei călugări nu vorbeau niciodată, se trezeau la două noaptea și dormeau în sicrie. Întrebă de ce făceau așa ceva.

— Asta-i regula ordinului, spuse hotărât mătușa Kate.

— Bine, dar de ce? întrebă domnul Browne.

Mătușa Kate repetă că asta era regula – atâta tot. Domnul Browne tot nu păru să priceapă. Freddy Malins îi desluși, cum se pricepu mai bine, că de fapt călugării încercau să ispășească păcatele săvârșite de toți păcătoșii din lumea de-afară. Explicația nu se dovedi foarte clară, căci domnul Browne zâmbi acru și spuse:

— Îmi place foarte mult ideea, dar n-ar fi mai bine dacă s-ar culca într-un pat cu arcuri decât într-un sicriu?

— Sicriul, spuse Mary Jane, trebuie să le-aducă aminte de sfârșitul de pe urmă.

Cum subiectul devenise lugubru, el fu îngropat în tăcerea mesenilor, moment în care se auzi vocea doamnei Malins, care i se adresă vecinei sale cu un subton sovăielnic:

— Sunt oameni foarte buni, călugării ăștia, și foarte pioși.

Stafidele și migdalele și smochinele și merele și portocalele și bomboanele de ciocolată și celelalte dulciuri făcură acum ocolul mesei, iar mătușa Julia îi invită pe toți musafirii să bea fie vin de Porto, fie Xerez. La început, domnul Bartell D'Arcy le refuză pe amândouă, dar unul dintre vecini îi dădu un ghiont și-i șopti ceva, moment în care D'Arcy lăsă să i se umple paharul. Treptat, pe când se turna pentru ultima dată în pahare, conversația se încheie. Urmă o pauză întreruptă doar de susurul vinului și de mișcarea scaunelor. Domnișoarele Morkan își coborâră tustrele privirile spre fața de masă.



Cineva tuși o dată sau de două ori, iar pe urmă câțiva domni bătură ușor în masă, ca pentru a cere să se facă liniște. Liniștea se așternu, iar Gabriel își împinse scaunul în spate și se ridică în picioare.

Bătăile încurajatoare în masă se întetiră, iar apoi încetară de tot. Gabriel își sprijini cele zece degete tremurătoare pe fața de masă și surâse emoționat asistenței. Întâlnind un șir de chipuri ațintite asupra lui, își ridică ochii spre candelabru. La pian se cânta un vals, iar Gabriel auzi fustele foșnind și atingându-se de ușa salonului. Poate că afară erau oameni care stăteau în zăpadă pe chei, uitându-se la ferestrele luminate și ascultând valsul. Acolo aerul era curat. În depărtare se întindea parcul, unde copacii erau povârniți de zăpadă. Monumentul lui Wellington purta o tichie de zăpadă care sclipea înspre vest, peste câmpul alb al celor Cincisprezece Pogoane<sup>25</sup>.

Gabriel începu:

— Doamnelor și domnilor, îmi revine în seara asta, la fel ca-n anii trecuți, îndeplinirea unei sarcini foarte plăcute, dar pentru care mă tem că anemicul meu talent oratoric e cu totul nepotrivit.

— Nu, nu! spuse domnul Browne.

— Însă, indiferent cum ar sta lucrurile, în seara aceasta pot doar să vă rog să credeți că voința îmi e totuna cu fapta și să-mi acordați atenția dumneavoastră câteva clipe, cât timp mă voi strădui să pun în cuvinte lucrurile pe care le simt cu acest prilej. Doamnelor și domnilor, nu e prima dată că ne strângem laolaltă sub acest acoperiș primitiv, în jurul acestei mese primitoare. Nu e prima dată că am fost beneficiarii – sau poate c-ar fi mai bine să spun victimele – ospitalității anumitor doamne de ispravă.

Describe un cerc în aer cu brațul și se opri. Toată lumea râse sau zâmbi spre mătușa Kate, mătușa Julia și Mary Jane, care se făcură roșii ca focul de plăcere. Gabriel continuă cu și mai multă îndrăzneală:

— Simt din ce în ce mai puternic, cu fiecare an care trece, că nu există tradiție mai mare în țara noastră decât cea a ospitalității, pe care-o cinstim și pe care s-ar cuveni s-o păzim cu strășnicie. Este o tradiție care, din punctul de vedere al experienței mele (și să știți că am fost prin destule locuri pe-afară), e fără egal printre națiunile moderne. Poate că unii ar fi tentați să spună că, în cazul nostru, așa ceva e mai degrabă un cusur decât un motiv de mândrie. Dar chiar și dacă lucrurile ar sta așa, în ce mă privește, ar fi un cusur princiar, care trag nădejde că va fi cultivat vreme îndelungată printre noi. Și cel puțin de un lucru sunt sigur. Atâta timp cât acest acoperiș le va adăposti pe doamnele de ispravă amintite adineauri – și-mi doresc din suflet să se-ntâmple la fel mulți ani de-acum încolo –, tradiția ospitalității irlandeze curtenitoare, calde și neprefăcute, pe care ne-au transmis-o strămoșii și pe care la rândul-ne trebuie să le-o transmitem urmașilor, e în continuare vie printre noi.

Un însuflețit murmur de încuviințare se ridică din jurul mesei. Lui Gabriel îi trecu brusc prin minte că domnișoara Ivors nu era de față și că făcuse o impolitețe plecând. Așa că spuse cu încredere în sine:

— Doamnelor și domnilor, din mijlocul nostru se ridică o generație nouă, o generație călăuzită de idei noi și de principii noi. E serioasă și entuziastă, căci ideile acestea noi și entuziasmul, chiar și-atunci când nu sunt îndreptate în direcția bună, se dovedesc – cred – în cea mai mare parte sincere. Însă trăim într-o epocă sceptică și, dacă-mi permiteți formularea, torturată de gânduri; iar uneori mă tem că acestei generații noi, școlită sau hiperșcolită cum e, îi vor lipsi omenia, ospitalitatea și umorul jovial care-au aparținut zilelor de-altădată. Auzind în seara asta numele tuturor acelor mari cântăreți din trecut, mi s-a părut – trebuie să recunosc – că trăim într-o epocă mai puțin încăpătoare. Zilele acelea ar putea fi considerate, fără să exagerăm, zile încăpătoare; iar dacă s-au dus pentru totdeauna, măcar să sperăm că, în adunările ca aceasta de azi, vom vorbi despre ei cu mândrie și afecțiune, că vom păstra în inimi amintirea oamenilor vestiți care-au murit, dar a căror faimă lumea n-o va lăsa să moară.

— Așa, așa! spuse domnul Browne în gura mare.

— Cu toate astea, continuă Gabriel, coborându-și glasul într-o inflexiune mai moale, există în adunările ca aceasta și gânduri mai triste, care nu ne dau pace: gânduri despre trecut, despre tinerețe, despre schimbări, despre chipurile absente cărora le simțim lipsa în seara asta. Drumul nostru prin viață e plin de asemenea amintiri triste, iar dac-am sta să chibzuim pe seama lor de fiecare dată, n-am mai avea puterea să ne vedem vitejește de munca noastră printre cei vii. Avem cu toții îndatoriri vii și afecțiuni vii, care cer, pe bună dreptate, eforturi susținute din partea noastră. Prin urmare, n-o să mai zăbovesc asupra trecutului. N-o să dau voie nici unei predici mohorâte să ne tulbure în seara aceasta. Iată-ne strânși laolaltă, scăpați pentru o clipă din forfota și graba treburilor noastre de zi cu zi. Ne întâlnim aici ca prieteni, în spiritul bunei tovărășii, în calitate de colegi, în adevăratul spirit al camaraderiei, și ca oaspeți ai – cum să le spun? – ai Celor Trei Grații ale lumii muzicale din Dublin.

Mesenii izbucniră în aplauze și râsete la această aluzie. Mătușa Julia își rugă zadarnic vecinii să-i spună ce zisese Gabriel.

— A spus că suntem Cele Trei Grații, mătușă Julia, spuse Mary Jane.

Mătușa Julia nu înțelese, dar își ridică ochii zâmbind spre Gabriel, care continuă în același stil:

— Doamnelor și domnilor, n-o să încerc să joc în seara asta rolul pe care l-a jucat Paris cu altă ocazie. N-o să încerc să aleg între ele. Ar fi o sarcină ingrată și peste puterile mele. Căci în clipa când mă uit la ele pe rând, indiferent dacă e vorba de însăși amabila noastră gazdă, al

cărei suflet bun, al cărei suflet *prea* bun, a devenit un lucru de la sine înțeles pentru toți cei care-o cunosc, de sora ei, care pare dăruită cu tinerețe veșnică și a cărei muzică trebuie să fi fost o surpriză și o revelație pentru noi toți în seara asta, sau, nu în ultimul rând, de cea mai tânără dintre gazdele noastre, talentată, veselă, sânguincioasă și cea mai bună dintre nepoate, ei bine, mărturisesc, doamnelor și domnilor, că în clipa aceea nu știu căreia dintre ele să-i înmânez premiul.

Gabriel își coborî privirile spre mătușile lui și, văzând zâmbetul larg de pe chipul mătușii Julia și lacrimile care se iviseră în ochii mătușii Kate, se grăbi să încheie. Își ridică galant paharul cu vin de Porto, pe când fiecare dintre meseni își mângâia paharul cu degetele, așteptând, și spuse cu glas tare:

— Să închinăm pentru toate trei laolaltă. Să bem în sănătatea lor și să le urăm belșug, viață lungă, fericire, prosperitate și să dea Dumnezeu să-și păstreze, pentru multă vreme de-acum încolo, locul fruntaș și binemeritat pe care-l dețin în profesie, precum și cinstirea și afecțiunea de care se bucură în inimile noastre.

Toți oaspeții se ridicară în picioare, cu paharele în mâini, și, întorcându-se spre cele trei doamne care rămăseseră așezate, intonară la unison, cu domnul Browne pe post de dirijor:

*Sunt prieteni tandri și veseli,  
Sunt prieteni tandri și veseli,  
Sunt prieteni tandri și veseli,  
Și nimeni nu spune-altfel.*

Mătușa Kate își folosi din plin batista, și chiar și mătușa Julia păru mișcată. Freddy Malins bătu măsura cu furculița pentru budincă, iar coriștii se întoarseră unul spre celălalt, ca și cum ar fi purtat o conversație muzicală, cântând mai departe cu patos:

*Doar domnul Minciunel,  
Doar domnul Minciunel.*

Pe urmă, întorcându-se încă o dată spre gazdele lor, mesenii cântară:

*Sunt prieteni tandri și veseli,  
Sunt prieteni tandri și veseli,  
Sunt prieteni tandri și veseli,  
Și nimeni nu spune-altfel.*

Aclamațiile care urmară fură continuate dincolo de ușa salonului de mulți dintre ceilalți oaspeți și reluate de-o mulțime de ori, cu Freddy Malins ținându-și furculița ridicată și jucând rolul capelmaistrului.

Aerul pătrunzător al dimineții intră în holul unde stăteau, așa încât mătușa Kate spuse:

— Să-nchidă cineva ușa. Doamna Malins o să moară de frig.

— E Browne afară, mătușă Kate, spuse Mary Jane.

— Browne e peste tot, zise mătușa Kate, coborându-și glasul.

Mary Jane râse de tonul mătușii ei.

— Zău așa, spuse ea cu șiretenie, e plin de solitudine.

— S-a instalat aici mai ceva ca iarna, pe toată perioada Crăciunului, spuse mătușa Kate pe același ton.

De data asta, râse ea însăși binedispusă, după care adăugă la rezezeală:

— Dar spune-i să intre-n casă, Mary Jane, și-nchide ușa. Sper din suflet că nu m-a auzit.

În clipa aceea, ușa holului se deschise, iar domnul Browne intră din prag, râzând de ziceai că avea să-i plesnească inima. Era îmbrăcat cu un palton lung, verde, cu manșete și guler din imitație de astrahan, iar pe cap purta o căciulă ovală de blană. Arătă spre cheiul acoperit de zăpadă, de unde se auzea sunetul unui fluierat strident și prelung.

— Teddy o să cheme toate trăsurile din Dublin, spuse el.

Gabriel înaintă dinspre cămăruța aflată în spatele biroului, chinuindu-se să-și pună paltonul, și, uitându-se prin hol, întrebă:

— Gretta n-a coborât?

— Se-mbracă, Gabriel, spuse mătușa Kate.

— Cine cântă la pian sus? întrebă Gabriel.

— Nimeni. Au plecat toți.

— Ba nu, mătușă Kate, spuse Mary Jane. Bartell D'Arcy și domnișoara O'Callaghan încă n-au plecat.

— Oricum, cineva se prostește la pian, zise Gabriel.

Mary Jane se uită la Gabriel și la domnul Browne, după care spuse cu un tremur:

— Mi se face frig numai când mă uit la domniile voastre și vă văd atât de înfolfiți. N-aș vrea să fiu în locul vostru și să mă duc acasă la ora asta.

— În clipa asta, spuse domnul Browne cocoșește, nimic nu mi-ar face mai mare plăcere decât o plimbare cu pas hotărât undeva departe de oraș sau un drum rapid cu trăsura trasă de-un armăsar care știe ce-i galopul.

— Pe vremuri, aveam un cal foarte bun acasă, spuse mătușa Julia mâhnită.

— Johnny cel de neuitat, zise Mary Jane râzând.

— Păi, și ce era atât de grozav la Johnny? întrebă domnul Browne.

— Răposatul Patrick Morkan, adică bunicul nostru, explică Gabriel, mai cunoscut în ultima vreme drept „bătrânul gentilom“, a avut o făbriță de clei.

— Haida-de, Gabriel, era o făbrićuță de amidon, spuse mătușa Kate răsând.

— Mă rog, clei sau amidon, totuna, spuse Gabriel, dar bătrânul gentilom a avut și-un cal pe nume Johnny. Iar Johnny avea obiceiul să muncească-n fabrica bătrânului gentilom, mergând în cerc întruna, ca să pună-n funcțiune moara fabricii. Toate bune și frumoase, dar uite că vine și partea tragică a poveștii lui Johnny. Într-o bună zi, bătrânul gentilom s-a gândit că i-ar plăcea să ia trăsura și să se ducă la parada militară din parc.

— Dumnezeu să se-ndure de sufletul lui, spuse mătușa Kate pe un ton milostiv.

— Amin, zise Gabriel. Prin urmare, cum am spus, bătrânul gentilom l-a înhămat pe Johnny, și-a pus cel mai de soi joben și cel mai bun guler tare, și a plecat mândru nevoie mare din conacul strămoșesc care, din câte știu, era pe undeva pe lângă Back Lane.

Toată lumea, chiar și doamna Malins, răsede de felul cum povestea Gabriel, iar mătușa Kate spuse:

— Zău așa, Gabriel, nu locuia pe Back Lane. Acolo avea fabrica, atâta tot.

— A ieșit din conacul strămoșesc, mânându-l aprig pe Johnny, continuă Gabriel. Și toate au mers de minune până când Johnny a dat cu ochii de statuia regelui Billy<sup>26</sup>. Iar atunci Johnny fie s-a ndrăgostit de calul pe care stătea regele Billy, fie s-a gândit că nimerise înapoi la fabrică, dar fapt e că a-nceput să se plimbe-n jurul statuii.

Gabriel merse în cerc prin hol, în galoși și printre răsesele celorlalți.

— S-a tot plimbat așa, zise Gabriel, iar bătrânul gentilom, care avea un fel de-a fi foarte prețios, a fost nespuse de indignat. „Asta-i bună, domnule! Ce-i asta, domnule? Johnny! Johnny! Of, ciudat comportament! Nu-l înțeleg pe calul ăsta, și pace!“

Hohotele de răs care însoțiră felul cum relatase Gabriel incidentul se întrerupseră la auzul unei bății puternice în ușa de la intrare. Mary Jane fugi să deschidă și-i făcu loc înăuntru lui Freddy Malins. Freddy Malins, cu pălăria dată mult pe ceafă și umerii cocoșați de frig, pufăia și scotea aburi după cât își dăduse silința.

— Am făcut rost doar de-o trăsură, spuse el.

— A, o să mai găsim una pe chei, zise Gabriel.

— Da, spuse mătușa Kate. Ar fi bine să n-o ținem pe doamna Malins în curent.

Doamna Malins fu ajutată să coboare treptele de la intrare de fiul ei și de domnul Browne, iar după o sumedenie de manevre se trezi urcată anevoie în trăsură. Freddy Malins se cățăără după ea și petrecu destulă vreme instalând-o pe locul ei, în timp ce domnul Browne îl ajuta cu sfaturi. În cele din urmă se așeză comod, iar Freddy Malins îl invită să urce pe domnul Browne. Se spuseră multe lucruri derutante,

după care domnul Browne sui și el în trăsură. Vizitiul își potrivea pătura peste genunchi și se aplecă să ceară adresa. Confuzia crescuse, iar vizitiul primi îndrumări contradictorii de la Freddy Malins și de la domnul Browne, fiecare cu capul scos pe câte-o fereastră a trăsurii. Marea problemă era unde anume să-l lase pe domnul Browne în drum, iar mătușa Kate, mătușa Julia și Mary Jane interveniră în discuție din prag, oferind indicații care se băteau cap în cap și râzând cu poftă. Cât despre Freddy Malins, amuțise de-atâta râs. Scotea întruna capul pe fereastră, și-l vârâ la loc, punându-și pălăria în mare pericol, și-i spunea mamei cum decurgeau discuțiile, până când în cele din urmă domnul Browne urlă spre vizitiu ca să acopere vacarmul produs de râsetele celorlalți:

— Știi unde-i Trinity College?

— Da, domnule, spuse vizitiul.

— Atunci ia-o direct spre intrarea de la Trinity College și-ți mai spunem de-acolo, zise domnul Browne. Acum ai priceput?

— Da, domnule, spuse vizitiul.

— Zboară la Trinity College.

— Prea bine, domnule, zise vizitiul.

Calul primi câteva bice pe spinare, iar trăsură începu să se hurduce spre chei, într-un cor de râsete și de vorbe de rămas-bun.

Gabriel nu se dusesese la ușă cu ceilalți. Rămăsese într-o parte întunecoasă a holului, de unde se uita în susul scărilor. O femeie se afla în capul primului rând de trepte, cufundată și ea în umbră. Gabriel nu-i vedea chipul, ci doar faldurile cafenii și roz ale fustei, pe care umbra le făcea negru cu alb. Era soția lui. Se rezema de balustradă, ascultând ceva. Îl surprinse nemișcarea ei și ciuli urechea, ca să audă și el. Dar nu desluși nimic, în afară de zarva râsetelor și a cuvintelor care se auzeau dinspre intrare, de câteva acorduri de pian și de vocea unui bărbat care cânta.

Rămase pe loc în întunericul holului, încercând să prindă cântecul pe care-l îngâna vocea și ridicându-și privirea spre soția lui. Postura ei era încărcată de grație și mister, ca și cum ar fi fost simbolul a ceva. Se întrebă ce-ar putea să simbolizeze o femeie care stătea pe scări în umbră și asculta o muzică îndepărtată. Dacă ar fi pictor, ar zugrăvi-o în postura aceea. Pălăria ei de fetru albastru i-ar scoate în evidență părul castaniu pe fundalul de penumbră, pe când faldurile întunecate ale fustei ar contrasta cu cele deschise. Dacă ar fi pictor, și-ar intitula tabloul *Muzică îndepărtată*.

Ușa de la intrare se închise, iar mătușa Kate, mătușa Julie și Mary Jane se întoarseră în hol, râzând în continuare.

— Of, nu-i așa că Freddy e groaznic? spuse Mary Jane. E groaznic, zău dacă nu.

Gabriel nu zise nimic, dar arătă spre capul scărilor, unde se afla

soția lui. Acum că ușa de la intrare se închisese, vocea și pianul se auzeau mai limpede. Gabriel ridică mâna ca pentru a le cere liniște. Cântecul părea interpretat în vechea tonalitate irlandeză, iar cântărețul dădea impresia că nu era stăpân nici pe cuvinte, nici pe propria voce. Aceasta din urmă, făcută să sune plângăreț din cauza distanței și a răgușelii cântărețului, lumina slab cadența melodiei cu vorbe de jale:

*Ah, ploaia-mi cade abitir pe plete  
Și roua-mi udă pielea,  
Copilul meu e rece...*

— Ah! exclamă Mary Jane. Vocea e-a lui Bartell D'Arcy, care-a stat toată seara și n-a vrut să cânte. Mă duc să-l rog să mai cânte ceva înainte să plece.

— Chiar te rog, Mary Jane, spuse mătușa Kate.

Mary Jane trecu repede pe lângă ceilalți și dădu fuga spre scări, dar înainte să ajungă la ele cântecul încetă, iar pianul fu închis pe nepusă masă.

— Vai, ce păcat! strigă ea. Vine jos, Gretta?

Gabriel își auzi soția răspunzând „da“ și-o văzu apropiindu-se de ei. La câțiva pași în spate se aflau Bartell D'Arcy și domnișoara O'Callaghan.

— O, domnule D'Arcy, strigă Mary Jane, e chiar urât să văntrerupeți așa, când vă ascultam toți cu atâta încântare.

— Am încercat să-l conving toată seara, spuse domnișoara O'Callaghan, și doamna Conroy la fel, dar ne-a zis c-a răcit groaznic și că nu poate să cânte.

— Vai, domnule D'Arcy, spuse mătușa Kate, asta a fost cea mai gogonată dintre minciuni.

— Chiar nu vedeți că sunt răgușit ca o cioară? se stropși domnul D'Arcy.

Intră grăbit în cămară și își puse paltonul. Ceilalți, luați prin surprindere de grosolănia lui, nu găsiră nimic de spus. Mătușa Kate își încreți fruntea și le făcu semn celorlalți să schimbe subiectul. Domnul D'Arcy se opri în loc, înfăolindu-și gâtul cu grijă și încruntându-se.

— E din cauza vremii, spuse mătușa Julia, după o pauză.

— Da, toată lumea răcește, zise și mătușa Kate, ca la un semn. Toată lumea.

— Se spune, zise Mary Jane, că n-am mai avut asemenea zăpadă de treizeci de ani, iar azi-dimineață am citit în ziar că ninge-n toată Irlanda.

— Mie-mi place cum arată zăpada, spuse mătușa Julia cu tristețe.

— Și mie, zise domnișoara O'Callaghan. Cred că nici Crăciunul nu-i Crăciun de-adevăratelea dacă n-avem zăpadă pe jos.

— Dar bietului domn D'Arcy nu-i place zăpada, spuse mătușa Kate, zâmbind.

Domnul D'Arcy ieși din cămară, încotoșmănat și închis până la ultimul nasture, și le povesti, pe un ton de căință, în ce fel răcise. Fiecare dintre cei de față îi dădu câte-un sfat, îi spuse că era mare păcat și-l îndemnă să-și țină gâtulejul la adăpost de aerul nopții. Gabriel își privi soția, care nu lua parte la conversație. Stătea chiar sub geamul semicircular acoperit de praf, iar flacăra luminii de gaz îi aprindea arama bogată a părului pe care-o văzuse cum și-l usca la foc cu câteva zile mai devreme. Adoptase aceeași postură și părea să nu știe ce ce vorbea în jurul ei. În cele din urmă, se întoarse spre ei și Gabriel văzu că prinsese culoare în obraji și că ochii îi străluceau. Un val neașteptat de bucurie i se revărsă din inimă.

— Domnule D'Arcy, spuse ea, cum se numește cântecul pe care l-ați cântat?

— Se numește *Fetișcana din Aughtrim*, zise domnul D'Arcy, dar i-am cam uitat cuvintele. De ce? Îl știți?

— *Fetișcana din Aughtrim*, repetă ea. Nu-mi aduceam aminte titlul.

— E-o melodie foarte frumoasă, spuse Mary Jane. Îmi pare rău că n-ați fost în voce-n seara asta.

— Hai, Mary Jane, zise mătușa Kate. Nu-l enerva pe domnul D'Arcy. Nu vreau să-l văd supărat.

Văzând că erau cu toții gata de plecare, îi conduse spre ieșire, unde își spuseră noapte bună.

— Ei bine, noapte bună, mătușă Kate, și mulțumiri pentru seara asta minunată.

— Noapte bună, Gabriel. Noapte bună, Gretta!

— Noapte bună, mătușă Kate, și mii de mulțumiri. Noapte bună, mătușă Julia.

— A, noapte bună, Gretta, nu te-am văzut.

— Noapte bună, domnule D'Arcy. Noapte bună, domnișoară O'Callaghan.

— Noapte bună, domnișoară Morkan.

— Înc-o dată, noapte bună.

— Noapte bună tuturor. S-ajungeți cu bine.

— Noapte bună. Noapte bună.

Dimineața era încă întunecoasă. O lumină tulbure și galbenă stăruia deasupra caselor și râurilor, pe când cerul părea să coboare peste lume. Pe jos era zloată, iar fâșiile și peticele de zăpadă se așezaseră doar pe acoperișuri, pe parapetii cheiului și pe balustrade. Felinarele continuau să ardă roșiatic în aerul mohorât, iar pe malul celălalt al râului, Palatul celor Patru Curți<sup>27</sup> se profila amenințător pe cerul încărcat.

Ea mergea înaintea lui cu domnul Bartell D'Arcy, ducându-și



pantofii într-un pachet maro ținut la subsuoară și ridicându-și tivul fustei cu ambele mâini, ca s-o ferească de zloată. Nu mai avea strop de grație în felul cum mergea, dar ochii lui Gabriel sclipeau și-acum de fericire. Sângele îi zvâcni năvalnic prin vine, iar în minte i se stârni un vâlmășag de gânduri mândre, bucuroase, delicate și temerare.

Mergea înaintea lui cu un pas atât de ușor și ținându-se atât de dreptă, încât îi veni s-o ia la fugă după ea fără zgomot, s-o prindă de umeri și să-i spună ceva nesăbuit și afectuos la ureche. I se părea atât de fragilă, încât tânjea s-o apere de ceva și pe urmă să rămână singur cu ea. Clipele vieții lor secrete împreună îi spuzeug memoria ca stelele ivite pe cer. Un plic de culoarea liliacului i se găsea lângă ceașcă, la micul dejun, iar el îl mângâia cu o mână. Păsările ciripeau în iederă și plasa însoită a perdelei juca pe podea cu un tremur: nici nu putea să mănânce de atâta fericire. Se aflau pe peronul ticsit, iar el puneu un bilet în palma caldă a mânușii ei. Stătea cu ea în frig, uitându-se printr-un geam zăbrelit la un bărbat care sufla sticle lângă vuietul unui cuptor încins. Era foarte frig. Chipul ei, mirosind a parfum în aerul rece, era foarte aproape de-al lui, și dintr-odată el îi strigă bărbatului de lângă cuptor:

— E fierbinte focul, domnule?

Dar bărbatul nu-l auzi, din cauza zgomotului pe care-l scotea cuptorul. Mai bine. Poate că i-ar fi răspuns bădărănește.

Un val de bucurie și mai tandră îi scăpă din inimă și-o luă la goană într-un flux cald prin arterele lui. La fel ca focul tandru al stelelor, momente din viața lor împreună, de care nu știa și nici nu avea să știe cineva vreodată, se aprinseră și-i luminară memoria. Dori cu ardoare să-i amintească de momentele acelea, s-o facă să uite de anii existenței lor cenușii împreună și să-și aducă aminte doar de clipele de extaz. Căci, simți el, anii nu uscaseră nici sufletul lui, nici pe-al ei. Copiii lui, scrisul lui și grijile ei casnice nu le stinseseră văpaia afectuoasă din suflete. Într-o scrisoare pe care i-o trimisese atunci, el spusese: „De ce mi se par cuvintele astea atât de boante și de reci? Oare fiindcă nu există nici un cuvânt destul de tandru ca să-ți devină nume?”

Aidoma muzicii îndepărtate, cuvintele acestea pe care le scrisese cu ani și ani în urmă se apropiu de el dinspre trecut. Tânjea să fie doar cu ea. După plecarea celorlalți, după ce aveau să intre în camera de hotel, abia atunci aveau să rămână singuri. El avea s-o strige ușor:

— Gretta!

Poate că ea nu avea să audă imediat: poate că tocmai atunci avea să se dezbrace. Pe urmă, ceva în glasul lui avea s-o surprindă. Avea să se ntotcă și să se uite la el...

La colțul lui Winetavern Street găsiră o trăsură. El era bucuros că huruitul ei îl cruța de conversație. Ea se uita pe fereastră și părea obosită. Ceilalți scoaseră doar câteva cuvinte, arătând spre o clădire

sau spre o stradă. Calul mergea într-un galop plictisit sub cerul mohorât al dimineții, trăgând după el lădoiul vechi, care se zgâlțâia întruna, iar Gabriel se visă din nou cu ea în trăsură, galopând să prindă vaporul, galopând spre luna lor de miere.

În timp ce trăsura trecea peste O'Connell Bridge, domnișoara O'Callaghan zise:

— Se spune că nu trece nimeni de O'Connell Bridge fără să vadă un cal alb.

— De data asta, văd un bărbat alb, spuse Gabriel.

— Unde? întrebă domnul Bartell D'Arcy.

Gabriel arătă spre statuia<sup>28</sup> pe care se găseau petice de zăpadă. Pe urmă o salută familiar din cap și-i făcu semn cu mâna.

— Noapte bună, Dan, spuse el binedispus.

Când trăsura opri în fața hotelului, Gabriel sări jos și, cu toate protestele domnului Bartell D'Arcy, îl plăti pe vizitiu. Îi dădu un șiling în plus peste cât costase cursa. Bărbatul salută și zise:

— Vă urez un An Nou cu belșug, domnule.

— La fel și duminică, spuse Gabriel cordial.

Ea se sprijini o clipă de brațul lui ca să coboare din trăsură și apoi cât timp rămase la marginea trotuarului, spunându-le noapte bună celorlalți. I se sprijini ușor de braț, la fel de ușor ca atunci când dansase cu el, cu câteva ore mai devreme. Atunci el se simțise mândru și fericit – fericit fiindcă ea era a lui, mândru de grația și de postura ei conjugală. Dar acum, după reaprinderea atâtor amintiri, prima atingere a corpului ei melodios, straniu și parfumat îl săgetă cu un fior neașteptat de dorință. Profitând de tăcerea ei, îi apăsă brațul mai strâns de corpul lui, iar când se opriră în ușa hotelului, simți că scăpaseră de viețile și de îndatoririle lor, scăpaseră de acasă și din preajma prietenilor și fugiseră împreună, cu inimi nestăpânite și pătimașe, spre o nouă aventură.

În hol, un bătrân moțâia într-un fotoliu mare, îmbrăcat într-o husă. Aprinse o lumânare în oficiu și-o luă înaintea lor pe scări. Se ținură după el în tăcere, cu picioarele pășind înăbușit și moale pe covorul gros care acoperea scările. Ea urcă treptele în urma portarului, ținându-și capul plecat în urcuș, cu umerii fragili curbați ca sub apăsarea unei poveri, cu fusta strânsă bine pe corp în dreptul taliei. El ar fi putut să-i prindă șoldurile cu brațele și s-o oprească în loc, fiindcă brațele îi tremurau de dorința de-a o cuprinde și doar înfigerea unghiilor în palme ținu în frâu pornirea nebunească a corpului. Portarul se opri pe scări, ca să fixeze într-un suport lumânarea de pe care picura deja ceară. Se opriră și ei ceva mai jos pe trepte. În tăcerea care se lăsase, Gabriel auzi ceara topită căzând în tăvița suportului, precum și bubuitul propriei inimi în cușca pieptului.

Portarul îi conduse pe un coridor și le deschise o ușă. Pe urmă așeză

lumânarea șovăielnică pe o măsuță de toaletă și întrebă la ce oră voiau să fie treziți de dimineață.

— La opt, spuse Gabriel.

Portarul arătă spre butonul luminii electrice și începu să îngaima niște scuze, însă Gabriel îl întrerupse.

— Nu ne trebuie lumină. Avem destulă de pe stradă. Ba chiar, zise el, arătând spre lumânare, ai putea să iei și obiectul ăsta minunat, ca un om de ispravă ce ești.

Portarul puse din nou mâna pe lumânare, dar de data asta încet, căci ineditul ideii îl luase prin surprindere. Pe urmă bălmăji un „noapte bună“ și ieși. Gabriel încuie ușa.

O lumină spectrală, care venea dinspre felinar, se arăta ca o rază lungă, de la una dintre ferestre până la ușă. Gabriel își aruncă paltonul și pălăria pe o sofa și străbătu camera până la fereastră. Se uită pe stradă, ca să-și stăpânească puțin emoția. Pe urmă se întoarse și se rezemă de-o comodă, cu spatele la lumină. Ea își scosese pălăria și pelerina, și stătea în fața unei oglinzi batante mari, deschindu-și fusta. Gabriel o privi câteva clipe fără să scoată un cuvânt, după care spuse:

— Gretta!

Ea se întoarse ușor de la oglindă și se îndreptă spre el de-a lungul razei de lumină. Chipul ei părea atât de serios și de ostenit, încât cuvintele refuzară să-i iasă de pe buze lui Gabriel. Nu, încă nu era momentul.

— Arăți obosită, spuse el.

— Chiar sunt puțin, răspunse ea.

— Nu te simți rău sau slăbită?

— Nu, obosită, atâta tot.

Se duse la fereastră și rămase acolo, uitându-se afară. Gabriel așteptă din nou, după care, simțind că timiditatea era pe cale să-l supună, spuse pe nepusă masă:

— Apropo, Gretta!

— Ce e?

— Îl știi pe-amărâțul de Malins? spuse el repede.

— Da. Ce-i cu el?

— Mă rog, până la urmă, e-un tip cumsecade, bietul de el, continuă Gabriel cu o voce prefăcută. Mi-a dat înapoi sovereign-ul<sup>29</sup> pe care i l-am împrumutat, și chiar nu mă așteptam. Păcat că nu se ține departe de Browne ăla, fiindcă la urma urmei chiar nu-i un om rău.

Acum tremura de enervare. De ce părea atât de pierdută în lumea ei? Nu știa de unde să-nceapă. Oare o enerva și pe ea ceva? Măcar dacă s-ar întoarce spre el sau s-ar apropia de el din proprie inițiativă! Dacă ar lua-o cum era atunci, ar face un lucru grosolan. Nu, mai întâi trebuia să vadă un strop de pasiune în ochii ei. Ar fi dat orice să i se

întăpânească peste starea de spirit.

— Când i-ai împrumutat lira? întrebă ea, după o pauză.

Gabriel se strădui să nu înceapă să vorbească urât despre dobitocul de Malins și lira lui. Tânjea să-și strige tot sufletul către ea, să-i strivească trupul de-al lui, s-o domine. În loc de asta, spuse:

— A, de Crăciun, când și-a deschis prăvălioara aia cu cărți poștale de Crăciun, pe Henry Street.

Căzuse pradă unui asemenea val de furie și dorință, încât n-o auzi apropiindu-se dinspre fereastră. Rămase în fața lui pentru o clipă, privindu-l într-un fel ciudat. Pe urmă, ridicându-se brusc pe vârfuri și sprijinindu-și ușor mâinile de umerii lui, îl sărută.

— Ești un om foarte generos, Gabriel, spuse ea.

Tremurând de încântarea prilejuită de sărutul ei neașteptat și de ciudățenia cuvintelor rostite, Gabriel își duse mâinile spre părul ei și începu să i-l netezească, abia atingându-i-l cu degetele. Fiindcă tocmai și-l spălase, era fin și strălucitor. Inima lui se umplu de fericire. Exact când își dorea mai mult, se apropiase de el fără s-o silească nimeni. Poate că se gândiseră amândoi la același lucru. Poate că simțise dorința lui arzătoare și se hotărâse după aceea să se arate mai supusă. Iar acum, după ce-i cedase cu atâta ușurință, se întrebă de ce fusese atât de timid.

Rămase pe loc, ținându-i capul între mâini. Pe urmă, petrecându-și repede o mână pe după mijlocul ei și atrăgând-o spre el, spuse încet:

— Gretta, draga mea, la ce te gândești?

Ea nici nu-i răspunse, nici nu se lăsă îmbrățișată pe de-a-ntregul. El repetă la fel de moale:

— Spune-mi ce se-ntâmplă, Gretta. De fapt, cred că știu și singur. Ia spune, am ghicit?

Ea nu răspunse imediat. Pe urmă zise, izbucnind în lacrimi:

— O, mă gândesc la cântecul ăla, *Fetișcana din Aughrim*.

Se desprinsese de el, se aruncă pe pat și, azvârlindu-și brațele peste barele de la căpătâi, își ascunse fața. Gabriel împietri de uluire preț de o clipă, după care o urmă. Când trecu prin dreptul oglinzii mari, se văzu de sus până jos: plastronul lat și bine pus al cămășii, chipul a cărui expresie îl deruta de fiecare dată când o vedea în oglindă și lentilele strălucitoare ale ochelarilor cu rame aurii. Se opri la câțiva pași de ea și spuse:

— Ce-i cu cântecul ăsta? De ce te face să plângi?

Ea își ridică încet chipul dintre brațe și se șterse la ochi cu dosul palmei, ca un copil. Gabriel se trezi vorbind cu un glas mai blând decât ar fi dorit.

— De ce, Gretta? întrebă el.

— Mă gândesc la cineva de demult care cânta cântecul ăsta.

— Și cine era acel cineva de demult? întrebă Gabriel, zâmbind.

— Cineva pe care l-am cunoscut în Galway, pe când stăteam la bunica, spuse ea.

Surâsul dispăru de pe chipul lui Gabriel. O furie oarbă reîncepu să se-adune într-un cotlon al minții lui, iar focurile înăbușite ale dorinței porniră să-i sclipească mânios în vine.

— Cineva de care te-ndrăgostiseși? întrebă el ironic.

— Era un băiat pe care-l cunoșteam, pe nume Michael Furey, răspunse ea. El avea obiceiul să cânte cântecul ăsta, *Fetișcana din Aughrim*. Era foarte plăpând.

Gabriel tăcu. Nu voia ca ea să creadă că l-ar fi interesat băiatul acela plăpând.

— Îl văd de parc-ar fi aici, spuse ea după o clipă. Ce ochi avea – mari și negri! Și ce expresie în adâncul lor – ce expresie!

— Să-nțeleg că te-ai îndrăgostit de el? zise Gabriel.

— Mergeam la plimbare cu el când eram în Galway, spuse ea.

Lui Gabriel îi trecu prin minte un gând.

— Nu cumva de-asta voiai să mergi în Galway cu domnișoara Ivors? spuse el pe un ton rece.

Ea îl privi și-l întrebă mirată:

— De ce?

Ochii ei îl făcură pe Gabriel să se simtă stânjenit. Dădu din umeri și spuse:

— De unde să știu? Ca să-l vezi, poate.

Ea nu scoase o vorbă și-și mută privirile dinspre el, de-a lungul razei de lumină care mergea spre fereastră.

— A murit, spuse ea într-un târziu. A murit când avea doar șaptesprezece ani. Nu e-ngrozitor să mori atât de tânăr?

— Ce făcea? întrebă Gabriel, tot ironic.

— Lucra la uzina de gaz, spuse ea.

Gabriel se simți umilit de ironia ratată și de evocarea acestei figuri din lumea celor morți, a unui băiat care lucra la uzina de gaz. În timp ce pe el îl năpădiseră amintirile vieții lor secrete împreună, plină de afecțiune, bucurie și dorință, ea îl comparase în gând cu un altul. Conștiința propriei nevolnicii dădu atacul asupra lui. Se văzu ca o figură ridicolă, un fel de băiat bun la toate în folosul mătușilor, un sentimental neliniștit și bine intenționat, care ținea discursuri în fața oamenilor simpli și-și idealiza propriile pofte caraghioase, individul neghiob și vrednic de milă pe care-l surprinsese fugăr în oglindă. Din instinct, se întoarse și mai mult cu spatele spre lumină, în așa fel încât ea să nu vadă rușinea care-i ardea fruntea.

Încercă să-și păstreze tonul de descoasere glacială, dar, când vorbi, glasul îi sună umil și indiferent.

— Presupun c-ai fost îndrăgostită de Michael Furey ăsta, Gretta.

— M-am simțit minunat cu el în perioada aceea, spuse ea.

Avea o voce învăluitoare și tristă. Gabriel, simțind acum cât de zadarnic ar fi să încerce s-o ducă unde-și dorea, îi mângâie o mână și spuse, cu un glas la fel de mâhnit:

— Și de ce-a murit atât de tânăr, Gretta? De tuberculoză, nu-i așa?

— Cred c-a murit pentru mine, răspunse ea.

O groază nelămurită îl cuprinse pe Gabriel la acest răspuns, ca și cum, tocmai la ora când sperase să triumfe, o creatură impalpabilă și răzbunătoare i se ridica împotriva, strângând din lumea ei nedeslușită forțe care să-i stea în cale. Dar se scutură de groază, străduindu-se să rămână rațional și continuând să-i mângâie mâna. Nu-i mai puse nici o întrebare, fiindcă simți că avea să-i vorbească despre ea însăși. Mâna ei era caldă și umedă: nu răspundea atingerii lui, însă el o mângâie mai departe, la fel cum mângâiasse prima scrisoare pe care-o primise de la ea în dimineața aceea de primăvară.

— Era iarnă, spuse ea, pe la începutul iernii în care mă pregăteam să plec de la bunica și să mă mut aici, la școala de maici. Între timp, el bolea în culcușul lui din Galway, de unde n-avea voie să iasă, așa că li s-a scris neamurilor lui din Oughterard. Li s-a spus că starea lui se deteriora, sau ceva de felul ăsta. N-am știut niciodată foarte bine.

Se opri pentru o clipă și oftă.

— Amărâtul de el, spuse ea. Ținea foarte mult la mine și era din cale-afară de blând. Ieșeam împreună la plimbare, Gabriel, cum e obiceiul la țară – știi doar. Avea de gând să studieze muzica, dar l-a împiedicat sănătatea. Avea o voce foarte bună, bietul Michael Furey.

— Bine, și pe urmă? întrebă Gabriel.

— Pe urmă, când a venit momentul să plec din Galway și să mă mut la școala de maici, el se simțea deja mult mai rău și n-am fost lăsată să-l văd, așa că i-am trimis o scrisoare în care i-am spus că plecam la Dublin, că aveam să mă întorc la vară și că speram să-l găsesc mai bine.

Se întrerupse un moment ca să-și stăpânească vocea, după care continuă:

— Pe urmă, cu o noapte înainte să plec, eram acasă la bunica în Nun's Island și-mi făceam bagajele, când am auzit niște pietricele care mi s-au lovit de geam. Fereastra era atât de udă, că n-am văzut nimic, așa c-am coborât în fugă, cu ce-aveam pe mine, m-am furișat prin spate în grădină, iar la capătul grădinii am dat peste amărât, care tremura ca varga.

— Și nu i-ai spus să se-ntoarcă? întrebă Gabriel.

— L-am implorat să se ducă imediat acasă și i-am zis c-o să moară din cauza ploii. Dar mi-a spus că nu voia să mai trăiască. Îi văd și-acum ochii. Se opri în capătul grădinii, unde era un copac.

— Și s-a dus acasă? întrebă Gabriel.

— Da, s-a dus. Dar n-a trecut o săptămână de când mă mutasem la

maici, că a murit și-a fost îngropat la Oughterard, de unde erau ai lui. Ah, ce cumplită a fost ziua când am aflat că s-a stins!

Se opri, înecată de plâns și, copleșită de emoție, se aruncă pe pat cu fața în jos și începu să hohotească în cuvertură. Gabriel îi mai ținu mâna o clipă, nehotărât, iar apoi, simțindu-se nepoftit în suferința ei, o lăsă să cadă ușor și se apropie în tăcere de fereastră.

Dormea dusă.

Gabriel, sprijinit într-un cot, îi cercetă cu priviri neînciudate părul ciufulit și gura pe jumătate deschisă, ascultându-i respirația adâncă. Prin urmare, existase în viața ei o poveste romanțioasă: un bărbat murise de dragul ei. Gândul că el, soțul, jucase un rol atât de mărunț în viața ei nu-i mai provoca acum nici o durere. O privi cum dormea, de parcă n-ar fi trăit niciodată împreună cu ea ca soț și soție. Ochii lui curioși se opriră îndelung pe figura și pe părul ei; și, pe când își închipuia cum arătase pe vremea aceea, când fusese pentru prima dată o fată frumoasă, o milă stranie și prietenoasă față de ea îi pătrunse în suflet. Nu-i plăcea să-și spună nici măcar sieși că figura ei nu mai era frumoasă, însă știa că nu mai era figura pentru care Michael Furey înfruntase moartea.

Poate că nu-i spusese toată povestea. Ochii lui se mutară spre scaunul pe care ea își aruncase o parte din haine. O panglică a juponului spânzura până aproape de podea. O gheată stătea dreaptă, cu carâmbul moale căzut pe spate, pe când perechea i se afla alături, prăbușită într-o parte. Se gândi la vârtejul de emoții prin care trecuse cu o oră mai devreme. De unde se stărnise? De la cina mătușii lui, de la propriul discurs prostesc, de la vin și dans, de la glumele spuse în hol, la despărțire, de la plăcerea plimbării prin zăpadă de-a lungul râului. Biata mătușa Julia! În scurtă vreme, și ea avea să ajungă o umbră, laolaltă cu umbra lui Patrick Morkan și-a calului său. Îi surprinsese expresia de rătăcire de pe chip, preț de o secundă, pe când cânta *Gătită pentru nuntă*. Poate că nu peste multă vreme avea să se afle din nou în același salon, îmbrăcat în negru și ținându-și pălăria de mătase pe genunchi. Draperiile aveau să fie trase, iar mătușa Kate avea să stea lângă el, plângând, suflându-și nasul și spunându-i cum murise Julia. El avea să-și frământa creierii în căutarea câtorva cuvinte care s-o consoleze și avea să găsească doar vorbe șchioape, fără sens. Da, da: avea să se-ntâmple în foarte scurt timp.

Aerul din cameră făcu să-i înghețe umerii. Se întinse cu grijă sub cuvertură și se culcă lângă soția lui. Unul câte unul, se transformau cu toții în umbre. Mai bine să treci cu semeție pe lumea cealaltă, în flacăra deplină a vreunei patimi, decât să te-mpuținezi și să te ofilești de bătrânețe. Se gândi la felul cum cea care stătea întinsă lângă el își ferecase în inimă, atâția și-atâția ani, imaginea aceea a ochilor iubitului ei în clipa când îi spusese că nu voia să mai trăiască.

Lacrimi generoase îi umplură ochii lui Gabriel. Nu mai avusese niciodată vreun sentiment asemănător față de-o femeie, dar știa că sentimentul acela nu putea fi altceva decât iubire. Lacrimile i se adunară tot mai repede în ochi, iar în semiîntunericul din cameră Gabriel își închipui că vede silueta unui tânăr stând sub un copac de pe care picura ploaia. Lângă el se găseau și alte umbre. Sufletul lui se apropiase de ținutul unde sălășluiesc numeroasele legiuni ale morților. Era conștient de existența lor încăpățânată și șovăielnică, deși îi era cu neputință s-o priceapă. Propria identitate i se destrăma într-o lume cenușie și impalpabilă; lumea solidă ca atare, în care morții aceștia crescuseră și trăiseră cândva, se dizolva și se stingea.

Câteva sunete moi care se auziră dinspre fereastră îl făcură să se întoarcă acolo. Începuse din nou să ningă. Gabriel privi cu un aer somnoros fulgii argintii și întunecați, care cădeau pieziș prin dreptul felinarului. Venise vremea să se pregătească de călătoria spre vest. Da, aveau dreptate ziarele: zăpada acoperise toată Irlanda. Cădea pretutindeni în câmpiile mohorâte din centru și pe dealurile despădurite, cădea ușor pe Mlaștina lui Allen<sup>30</sup>, iar mai la vest cădea la fel de ușor peste valurile întunecate și rebele ale Shannonului. Cădea, de asemenea, peste cimitirul părăsit de pe deal, unde fusese îngropat Michael Furey. Zăpada se așternuse din belșug pe crucile și pe lespezile strâmbe, pe țepii metalici ai porțiței de la intrare, pe tufele uscate de scaieți. Sufletul i se topea încet, în timp ce auzea zăpada căzând ușor peste univers și la fel de ușor căzând, ca o pogorâre a zilei de pe urmă, peste toți cei vii și cei morți.

## Note

20 Christy's Minstrels, trupă de cântăreți înființată de J.W. Raymon și Earl Pierce Christy în 1857.

21 Eduard și Richard, cei doi fii ai lui Eduard IV, au dispărut fără urmă în 1483. Legenda spune că au fost uciși în Turnul Londrei, probabil din ordinul lui Richard III.

22 West Briton, nume peiorativ dat de autonomiștii irlandezi militanților pentru integrarea Irlandei în Marea Britanie.

23 La revedere!

24 Numele este omonim cu adjectivul „brown” (rumenit, maro).

25 Fifteen Acres, zonă a Phoenix Park, care se află în vestul Dublinului.

26 Nume familiar pe care personajul îl dă lui Wilhelm de Orania.

27 Four Courts, cea mai importantă clădire judiciară din Dublin.

28 Statuia lui Daniel O'Connell (1775-1847), lider politic care a militat pentru drepturile catolicilor.

29 Monedă în valoare de o liră sterlină.

30 Zonă mlăștinoasă întinsă (cca 960km<sup>2</sup>) din centrul Irlandei,



situată între râurile Liffey și Shannon.

# Cuprins

Oameni din Dublin

Geografii și geometrii joyceene

Surorile

O întâlnire

Arabia

Eveline

După cursă

Doi tineri galantoni

Pensiunea

Un norișor

Dubluri

Pământ

Un caz dureros

Ziua Iederei în sala comisiei

O mamă

Grație divină

Cei morți